

LAVAR 22

Geriadurioù PREDER

Roparz HEMON, **Geriadur istorel ar Brezhoneg**, eil embannadur
e peder levrenn keinet, 2880 p. en holl, 335 € (pe e 45 rann 64 p., 250 €)

Guy ÉTIENNE, **Geriadur ar Bredelfennerezh**
(galleg, alamaneg, saozneg, brezhoneg), 384 p., 1983, 18,29 €

Yann-Baol AN NOALLEG, **Geriadur an Armerzh, ar c'henwerzh hag an
Arc'hant** (galleg, brezhoneg), 326 p., 1995, 24,39 €

Guy ÉTIENNE, **Geriadur ar Stlenneg**
(galleg, saozneg, brezhoneg), 544 p., 1995, 27,44 €

Guy ÉTIENNE, **Geriadur ar Gorfadurezh**, eil embannadur
(galleg, latin, brezhoneg), 246 p., 1999, 17,53 €

Pascal LE MOAL & GUY ÉTIENNE, **Geriadur ar Mediaoù**
(galleg, saozneg, brezhoneg), 360 p., 2000, 22,10 €

Yann-Baol AN NOALLEG, **Geriadur ar Jedoniezh**
(galleg, brezhoneg), 174 p., 2003, 15 €

Gab CHEREL & ALAN E. AR BERR, **Geriadur ar Verdeadurezh**
(galleg, brezhoneg), 508 p., 2004, 25 €

Yann-Baol AN NOALLEG, **Geriadur ar Fizik**
(brezhoneg, galleg), 240 p., 2006, 23 €

Guy ÉTIENNE, **Geriadur ar Vezekniezh** (galleg, saozneg, brezhoneg),
Rann 1 – Rann 9, 2007 – 2015, 22 € pep rann

Yann-Baol AN NOALLEG, **Geriadur ar Vezekniezh**
(galleg, saozneg, brezhoneg), Rann 10 – Rann 13, 2017 – 2022, 22 €

Chantal & Yann-Baol AN NOALLEG, **Geriadur ar Geginouriezh**, 172 p.,
2011, 19 €

LAVAR

LAVAR 08, 536 p., 1992, 24,39 €

LAVAR 09, 536 p., 1996, 24,39 €

LAVAR 10, 510 p., 1997, 24,39 €

LAVAR 11, 510 p., 1998, 24,39 €

LAVAR 12, 525 p., 1999, 24,39 €

LAVAR 13, 544 p., 2000, 24,39 €

LAVAR 14, 517 p., 2001, 24,39 €

LAVAR 15, 536 p., 2003, 25,00 €

LAVAR 16, 512 p., 2004, 25,00 €

LAVAR 17, 510 p., 2006, 25,00 €

LAVAR 18, 448 p., 2008, 25,00 €

LAVAR 19, 417 p., 2016, 25,00 €

LAVAR 20, 617 p., 2016, 27,00 €

LAVAR 21, 431 p., 2022, 27,00 €

Evezhiadenn : hegerz e vo holl niverennoù ar steudad war

[https://www.preder.net/index.php/fr/bibliotheque/lavar.](https://www.preder.net/index.php/fr/bibliotheque/lavar)

LAVAR 22

**PREDER
2023**

KENTSKRID

Dastum ar maladoù eskemmet e-doug ar bloavezh 2013, o frientiñ evit ma vent kewerriadus dre $\text{\LaTeX}$ zo bet un dra deurus ha spouronus meurbet. Ne c’haller nemet bezañ sebezet gant al labour kaset da benn, ha mantret ivez o welout ar blegenn diaes m’emaomp. A dra sur eo pouezus kenderc’hel gant steudad al Lavaroù, hogen pelec’h emañ al labour krouiñ er mare-mañ? Evit gwir ez eo aet ar stal da stalig hag ar stalig a yelo da gorrstalig... Avel an awen he deus c’hwezhet e-pad ur frapadig ha goude eo deuet ar c’halm chok.

Ha deuet e vije a-benn ar galloud da neptuiñ an emsav? Ne gomzan ket eus al luskadoù broadelour oc’h arc’hañ krouidigezh ur Stad vrezhon, nag eus an holl veteier oc’h ober gant pep a vrezhoneg palevarzh, hogen fellout a ra din menegiñ ar grouerion, o kenderc’hel da regiñ vol an dour dirazo. Hep ar re-se e kouezher er merañ, er melestrañ, pezh a ra gopridi ar Stad, ha dre se asantiñ da neptuiñ nep arvar evit ar C’hwec’hkogn.

E 2013, den ne ouie an dazont, met bremañ 9 bloaz war-lerc’h e stadomp ar blegenn m’emaomp. Ha rakweladus e oa an darvoudoù da neuze? Un dra zo splann evidon: “Ur meuriad hep kadourion, n’eus ket anezhañ”. Dedennet on bet gant eskemmoù etre GE hag an Ao** (p. 24), ha gant an dave graet gant GE da La-14 32 (KIS-700 – Prederiadennoù ar razarc’h).

Ar barzh, ar c’hrouer, an nidiad, n’en defe kont ebet da reiñ da zen? Dreist pe en tu all da nep divezouriezh? Perak seurt brientoù? Hañval ganin, avat, ez eo un ezel eus ur gevredigezh, gant he frammoù politikel, he nerzhoù lu, he folis hag an holl aozadurioù a ra ma c’hell an kez kevredigezh bevañ “didrubuilh”, hag an nidiad enni o ren ur vuhez kompez pe gompesoc’h. Prest on da anzav “brientoù” d’ar c’hrouer, d’an hini a ra ma c’hell ur gevredigezh tud chom bev. Hogen, ma n’eus kadour ebet da zifenn seurt saviad krouiñ, da betra e c’hell talvezout? An nit evit an nit, evel ma ’z eus an arz evit an arz?

An Ao** a lavar : “N’eus ken nemet sellout penaos e tremen an traoù e Bro-Euskadi da verzhout ar pezh o deus gounezet hep bezañ goulennet digarez na trugarez”. Diouzh a stadan, ne lavar GE mann war an divoud. Evel pa vije an nidiad — un hinienn — o plavañ en un oabl digoumoul ha c’hoao, pell diouzh ar voull bri m’emaomp o patouilhat. O tistreiñ d’ar bobl, petra en deus Roparz HEMON diskouezet : ne oa ket niverus an dud prest d’e heuliañ en avantur. Ha “re abred oa ”, tra ken? Evidon me a soñj e oa “saviad kenderc’hañ” Roparz HEMON ha *Gwalarn* a-ispilh a-us d’ar goull. Mar beze gallus seurt krouiñ e oa bennozh d’un doare trec’houllo bezant er gevredigezh vloc’hel. N’o doa framm ebet d’o difenn. Ur burzhud eo ar yezh arnevez krouet tamm ha tamm, hogen emañ atav a-us d’an islonk, en arvar da vont da get dre ur meni uzadur eus an amzer, hag ivez dre labour distrujañ renet gant mevelion ar galloud, a zo eñ frammet mat gant nerzhoù lu ha polis.

Gwelet hon eus, da geñver afer “kleñved ar c’horonaviruz 2019” — *Sz. coronavirus disease* → *Covid-19* —, penaos e c’hell ur galloud lakaat ur gevredigezh en he fezh (pezh zo c’hoarvezet a-ser er bed a-bezh) dindan gazelge, diwar-bouez lies araez : an aon rak ar marv, ar Mediaoù , an nerzhoù polis, evit menegiñ un nebeudad hepken. Hag an dud o deus heuliet, betek diskouez bezañ lu penn da benn. Penaos sevel ur gevredigezh vrezhoneger e seurt amveziadoù? Pelec’h emañ hon nerzhoù evit herzel?

Neuze? Neuze e kendalc’homp da vont war-raok, alabistr. Ni a gosha, avat... Ha padal, kalz a chom d’ober c’hoazh.

Yann-Baol AN NOALLEG

Roll an dud meneget dre deskanvioù e LAVAR 22

AAB	Alan E. Ar Berr	MC	Mikael Coïc
Ao***		MFC	Marie France Coïc
GC	Gab Cherel	MME	Martial Ménard
GE	Guy Étienne	RAD	Ronan An Deroff
GP	Goulven Pennaod	RU	Raphaël Urien
GwP	Gwendal Piégais	YBAN	Yann-Baol An Noalleg
LM	Laorañs Motrot	YBQ	Yann-Bêr Quirion
MA	Malo Adeux	YVT	Yann Varc'h Thorel

Berradurioù yezhel

a	adanv	kv.	keñveriañ, dave da
aao	adanor	La.	latin
AI	alamaneg	l.	liester
b	benel	n...	nevez(yezh)
bn	bonad	pa.	pennanv
Br	brezhoneg	pao.	pennanor
BrW	rannyezh Bro Wereg	Pd.	predeneg
Et	furm etrevroadel	qqc.	quelque chose
g	gourel	qqu.	quelqu'un
GI	galleg	ra.	raganv
Gr	gresianeg	rn...	raknevez(yezh)
h...	hen(yezh)	s.	strollder
hh	ha pajennoù da heul	sk.	skouer
hv	heñvelster	sl.	sellet
It	italianeg	sp.	spisc'heriad
Iw.	iwerzhoneg	Sz.	saozneg
Kb	kembraeg	SzAm.	saozneg amerikan
Kn	kerneveg	u.	unander, unanderenn
kr...	krenn(yezh)	ub.	unan bennak
Kt	keltieg	udb.	un dra bennak

Teskanvioù an oberoù

Evel el levrennoù kent e kaver arveret e LAVAR 21 teir reizhiad teskanvioù :

– evit an oberoù hag ar geriadurioù brezhonek, ar reizhiad diazezet gant Roparz HEMON en e *Geriadur istorel ar brezhoneg* [GIBR], bet klokaet gant René LE GLEAU en e *Dictionnaire classique français-breton* hag An Here en e *Roll daveennoù gant o berradurioù*; ur roll hizivaet emeur o prientiñ ;

– evit on oberoù er yezhoù all, ar reizhiad etrevroadel evel m'emañ embannet e 'Byrfoddau Ilyfryddol' Rhan LXI *Geiriadur Prifysgol Cymru*;

– evit ar steudadoù DAFAR ha LAVAR ez eo bet dalc'het an doare boas da venegin al levrennoù, eleze Da-63, h.a., La-01, La-02, h.a.

I – MC da GE 05 01 13

Moarvat e 'c'h eus lennet an hir a aters a ouestl O. F. da Pierre Maille hiziv. N'en deus ket kemmet kalz e rakvennozioù a-zivout ar brezhoneg. E 1998, pa 'z eo bet dilennet evel kadoriad an departamant, en un aters embannet war O.F. en doa lavaret : « Pour moi le breton n'a pas plus de valeur qu'un tas de vieilles pierres ». Kalz dilennidi eus an daou du o deus an un savboent pe ez int diseblant.

Ket an holl : dec'h da noz edomp e lid an hetoù a vloavezh mat e Ploveilh ha tro 'm eus bet da gejañ ouzh J. -J. Urvoas, kannad Kemper. Graet 'm eus ur goulenn outañ “peseurt skog en doa bet al levrig en doa savet gant ur c'hannad eus Elzas”. Ar respont : “N'ouzon ket, diaes eo gouzout, met ar pezh a brientan bremañ zo ur skrid evit klokaat lezenn Vincent Peillon *La refondation de l'école*, d'ar yezhoù bihan da gavout o lec'h en holl skolioù hep ma ve redius”. Nevez 'zo en deus bet un emgav gant F. Hollande evit komz eus an divizad-se. Hollande en deus lavaret dezhañ e sinfe Karta Europa evit ar yezhoù bihan. “Mais ça n'amènera rien de plus”, eme Urvoas, “je préfère avancer à petits pas et être sûr de faire avancer les choses. J'ai réuni un certain nombre de constitutionnalistes pour étudier le projet, afin d'éviter qu'il ne soit refusé par le Conseil constitutionnel, comme pour la tranche des 75 % sur les impôts. Je dois aussi lutter contre tous les jacobins qui m'entourent et qui ne comprennent pas ma démarche”. Ur goulenn all a ris outañ : “Et le cinquième département ? ”. E respont : “C'est comme pour N. D.

des Landes. J. -M. Eyrault est droit dans ses bottes, il ne cèdera pas, il est contre la réunification de la Bretagne, il est nantais c'est tout, tant qu'il sera là rien ne se fera. Je préfère me battre pour des causes où je sais que j'obtiendrai de petites avancées."

Hollande a zle komz diwar-benn kement-se tro-dro d'an eitek Genver.

Maer Plovelh zo eñ gwellaour, "Je suis persuadé que la langue reviendra".

Embannet war Ouest-France (5 ha 6 genver 2013):

Langue bretonne? Le Département peut-il faire plus?

Quel est l'objectif pour la langue bretonne? Si l'objectif est de dire : on a une langue dont les locuteurs natifs sont en voie de disparition et que nous voulons la maintenir car c'est un patrimoine collectif, au moins faire de l'initiation et de l'enseignement, maintenir une présence dans l'espace publique. Ou bien, l'objectif est d'en faire une langue d'usage comme le catalan ou le gallois. Moi, clairement, je dis que nous ne sommes pas dans l'objectif de la langue d'usage. Je pense que cela demanderait des moyens énormes, en communication, média, etc. C'est une langue qui a déjà disparu en tant que langue d'usage, à part pour un nombre réduit de locuteurs. L'initiation et l'enseignement du breton, nous y mettons deux millions d'euros par an.

II – JC da GE 14 01 13

Seul vui ma lennan da bennadoù preder war Lavar, seul gendrec'hetoc'h on ez eus ur puñs don a ouiziegezh e kalon ar brezhoneg. Digoret 'c'h eus un hent bras ; da ven ez ay?

Skrivet 'c'h eus e Lavar e vefe mat tennañ korvo eus splot ar brezhoneg evit harpañ prederouriezh kornog d'ober ul lamm dreist d'an enkadenn m'emaomp. Ha soñj 'c'h eus e petore niverenn eus Lavar e oa?

I – YBAN da GE – 15 01 13

Klask a ran un dra bennak evit ar Gl. *afflictif*, e ster ar Gwir.

AFFLICTIF, -IVE adj. XIVE siècle, au sens de « qui afflige » ; rare avant le XVIIe siècle. Dérivé du radical du latin *afflictum*, supin de *affligere* (voir *Affliger*).

DROIT. Peine afflictive, qui frappe directement la personne physique du condamné, par distinction de la peine infamante, qui atteint le condamné dans sa personne morale. La réclusion criminelle, la détention criminelle sont des peines afflictives et infamantes.

Gwelout a ran e DBFMM e ra Martial gant *gwanus*, diwar **affliger** (*frapper d'un mal*) reuziañ; *gwanañ*.

Gwelout a ran ivez e rez e GEVEZ gant **gwanañ** Gl. *châtier*, *punir*, en enmoned **autopunition** “gwanañ an unan o vont betek an emlazhañ [...]”.

A se ivez ar Br. **gwanus** Gl. *pongitif*, GEVEZ p. 530: “Br. *laur gwanus* (Gl. *douleur pongitive* Sz. *boring pain*), heñvel ouzh an droug a ra ur boentenn o sankañ don er c’horf”.

Notañ ivez e NDBF :

Gwanañ v. *piquer*, *percer*; *châtier*, *tourmenter*, *affliger*.

Hañval ganin ne glot ket ar Br. *gwanus* gant ar Gl. *afflictif* e ster ar gwir, gant an termen eus ar yezh voutin *pistigus*, ne lavaran ket. Evel un hanc’her eus yezh ar Gwir ez eo enebet ouzh *divrius*.

Pezh zo da zec’heriañ zo “tizhout war-eeun korf an den kondaonet”. Mechal ha korvoadus eo ar Kb. *cystuddio* “to afflict, to trouble” pa sell ivez ouzh an arvez “dezevel”. A hent all e teufe Br. *kestuziañ*, e ster ar Gwir, ha n’emañ ket ken pell-se diouzh *stuziañ* “conditionner, façonner”. Marteze e ve danvez diskoulmoù diwar *-strizh-*, *-tizh-*, *-enk-* ?

Neuze e teufe :

AFFLICTIF adj *kestuziañ* pao, *kestuzius* aa. • Peine afflictive, qui frappe directement la personne physique du condamné, par distinction de la peine infamante, qui atteint le condamné dans sa personne morale. La réclusion criminelle, la détention criminelle sont des peines afflictives et infamantes *kosp kestuzius a dizh war-eeun korf ar c’hondaoned, e kemm ouzh ar c’hosp divrius, a dizh ar c’hondaoned en e bersoned vuhezegezhel. Ar vac’hidigezh koulel, an dalc’hidigezh koulel zo kospoù kestuzius ha divrius.*

Mar chom amzer ganit e karfen kaou da ali.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 15 01 13

Diaes e kavfen amprestañ Kb. *cystudd-*, dre benn m’en deus gounezet Br. *stuz* un durc’hadur a zeufe da zaremouezh.

Da evezh a dennan war un notenn eus La-15 353 ma voe studiet Gl. *afflictif* endeo. E lec’h all (La-12 316 hh.), e ’m eus bet tro da ginnig lakaat war Br. *kreud* ur c’hemeradur en disparti diouzh Br. *korf*: *korf* o venel nesoc’h d’ar blein bevedel, *kreud* o vont nesoc’h d’ar blein buhezel, durc’hadur hemañ en degas nes da Al. *Leib*.

KIS-1284

I – LM da GE, YBAN – 21 01 13

Emaon oc'h adsevel kentelioù war ar ragistor evit va skolidi. Amañ da heul ul listennad gerioù a blijfe din kaout da ali war o divout.

Galleg	LM	MME	Vallée
Paléozoïque	paleozoik	paleozoeg	henloenek/henvilek (aa.)
Mésozoïque	mezozoik	mezozoeg	krennloenek (aa.)
Cénozoïque	kenozoik	kenozoeg	nevezloenek (aa.) – nevez oadvezh al loened
Paléolithique	paleolitik	paleoliteg	henoadvezh ar maen
Mésolithique	mezolitik	mezoliteg	krennoadvezh ar maen
Néolithique	neolitik	neoliteg	nevezoadvezh ar maen
Paléogène	paleogen	paleogen	
Néogène	neogen	neogen	
Crétacé	kleizeg	kleizeg	kleizek (aa.) – marevezh ar c'hleiz
Jurassique	jurasik	juraseg,	jurasek (aa.)
Trias	trias	trias	

Permien	permian	permian	
Carbonifère	glaoueg	marevezh ar glaou	glaouek (aa.)

Gl. *invention de l'écriture*: Br. *eskor ar skritur*.

Kinnigoù Vallée zo kalz re hir evit bout lakaet en un daolenn.

II – GE da LM, YBAN – 21 01 13

D'ar sell kentañ e savan a-du gant da hentenn dezneuziañ anvadoù an hoaladoù.

Va abegoù:

– Skritelloù n'int ken ha deverañ diwar *henloen* a vije evel pa zistrojemp da ginnigoù kimiek Vallée: *trenkgan*, h.a.

– Al lostger *-eg* ne zere ket amañ; evel pa zistrojemp da zezneuziadoù bet kinniget ivez: *fizeg*, h.a. (a-du 'rall ez eus betek re endeo a sterioù gant al lostger *-eg*).

Moarvat e kavas Martial gwell dibab *-eg* en askont d'an adanvioù dre *-ek*. N'ouzon ket hag arveret e vez kalz an adanvioù, nemet an deveradur evito a ve *-ikel*, evel ma teverer *fizikel*, h.a. endeo.

Ur gudenn a seurt all a sav gant *crétacé*, *carbonifère*.

Evit a sell *crétacé*, e welan meur a ziskoulm:

- pe amprestañ ar furm c'hallek hervez an hentenn embannet gant Roparz Hemon en e "Gerioù etrevroadel": *kretakeg* pa. (*kretakek* aa.)
- pe amprestañ ar furm saoznek (*cretaceous* aa. & pa.): *kretakeüs* aa., *kretakeüz* pa.

- pe emgrennañ da zistreiñ da hentenn Vallée ha deverañ diwar *kleiz*- : *kleizhoalat* aa., *kleizhoalad* pa.

Evit a sell *carbonifère*, diskoulmoù dre hevelep hentennoù :

- *karbonifer* ; Roparz Hemon en defe roet an adanv *koarboniferel* ; perak ket *karbonifer* aa. & pa. hep mui (evel ma kinnig GEAK ober ivez pa skriv : *proleter(el)* ?)
- *karboniferus* aa., *karboniferuz* pa.
- *houarnhoalat* aa., *kouarnhoalad* pa.

Kas keloù dimp eus an diskoulmoù a 'z po dibabet.

Mat e kavan *eskor ar skritur*, kenkoulz e lavarfed : *ijinañ ar skritur*, *imbroudiñ ar stritur*. Un tammig disheñvel ar c'hemeradur gant pep hini eus an tri bomm, met sklaer eo pep hini.

III – LM da GE, YBAN – 21 01 13

Sed a gavan war Wikipedia evit a sell ouzh ar c'hembraeg

Cyfnodau daearegol

Blynyddoedd a fu ^{3,6}	Epoc / Cyfres	Cyfnod Daearegol ^{4,5}	Gorgyfnod	Eon	Digwyddiadau pwysicaf	
Heddiw	Holosen	Cwaternaidd			Difodiant llawer o famaliaid. Esblygiad llawn dyn modern.	
11,430	Pleistosen					
1.81 miliwn	Pliosen	Trydyddol	Cainosöig			
5.33 miliwn	Miosen					
23.0 miliwn	Oligosen					
37.2 miliwn	Eosen					
55.8 miliwn	Paleosen					
65.5 miliwn*		Cretasaidd	Mesosöig	Flanerosöig	Deinosoriaid yn cyrraedd eu nifer mwyaf niferus ac wedyn yn cael ei difodi. Mamaliaid gyda ôl-ysgar cyntefig.	
146 miliwn		Jwrasig				Mamaliaid bolgodog, adar cyntaf, planhigion blodeuol cyntaf.
200 miliwn		Triasig				Deinosoriaid cyntaf, mamaliaid sy'n dodwy wyau.
251 miliwn*		Permaidd			Tua 95 y cant o anifeiliaid a phlanhigion y byd yn cael eu difodi.	
299 miliwn		Carbonifferaidd ¹	Pensylfanaidd		Pryfed yn niferus iawn, ymlusgiaid cyntaf, Florestydd Glo.	
318 miliwn					Mississippiann	
359 miliwn		Defonaidd	Paleosöig		Coed mawr cyntefig.	
416 miliwn*		Silwraidd				Amffibiaid, cnwplwsoglau a marchrawn cyntaf; progymnospermau (planhigion had cyntaf) yn ymddangos
443 miliwn*		Ordofigaidd				Planhigion tir cyntaf.
488 miliwn*		Cambriaidd			Anifeiliaid di-asgwrn-cefn yn bennaf.	
542 miliwn*		Neoproterosöig ²			Cynydd sydyn yn yr amrwyiaeth o anifeiliaid a phlanhigion.	
1.0 biliwn		Mesoproterosöig			Anifeiliaid amgellog cyntaf	
1.6 biliwn		Paleoproterosöig				
2.5 biliwn		Archeaidd	Proterosöig			
				Cyn-Gambriaidd ⁷		
					Organebau ungellog cymhleth cyntaf	
					Organebau ungellog syml	
					4.1 biliwn- y garreg hynaf y gwyddom amdano;	
					4.4 biliwn- y mwyn hynaf y gwyddom amdano;	
					4.57 biliwn- ffurfiad y Ddaear	
3.8 biliwn		Hadeaidd ⁸				

IV – LM da GE, YBAN – 24 01 13

Amañ da heul ***Skeuliad an amzervezhioù douarouriel.***

Ar c'hevatalioù gallek hag allyezh a gavot war ar Gwe *Échelle des temps géologiques* — *Wikipédia*. Er bann kleiz (yezhoù) ez eus kinnigoù all evit ar brezhoneg.

Eeunet 'm eus ar skrivadoù: *Terre-Neuvien* → *Terneuvian*, *Sheinwoodien* → *Chenwoudian*, ha lies re all. N'ouzon ket ha tu zo da vont ken pell... Lakaet 'm eus *c'h* e-lec'h ma kaver an kez soniad e yezhoù all (kembraeg, rusianeg, gresim, ...). Kredet 'm eus krouiñ *Karboneg* e-lec'h *Glaoueg/Karbonifer*.

Ur skeuliad all a labouran warni, hini an amzervezhioù ragistorel (paleolitik hag all). He c'has a rin deoc'h en deizioù-mañ.

V – YBAN da LM, GE, Geriadur hollek – 22 01 13

A-du gant evezhiadennoù GE.

Gl. *crétacé*: evel adanv Al. *Kreide-*, *kretaz[e]isch*. Evel pennanv *die Kreidezeit*, *die Kreide[formation]* (*Oberkreide*, *Unterkreide*).

Gl. *carbonifère*: adanv Al. *karbonisch*, pennanv: Al. *die Karbonzeit*, *das Karbon*.

Gl. *permien*: adanv Al. *permisch*, pennanv Al. *die Permzeit*, *das Perm*.

Va ali: reiñ anvioù du-mañ evit an hoaladoù bras (kleiz, glaou), seul gent a se ma'z eo diheson *kretakeg* pe *kretakeüz*. Ober un tammig evel an alamaneg hag arverañ an dumaneg hag an etrevroadeg hervez an degouezh.

Hag a-du gant Gwion evit an termenoù skritellek: an amprestañ zo an diskoulm gwellañ.

Deuriet e vin ivez gant an dibab graet gant Laorañs.

VI – GE da LM, YBAN – 24 01 13

Ur sell dre vras ne c’hallan ken teurel war an taolennoù munudaouet a savez — dre ziouer amzer ha diouer a ouiziegezh ivez. War a hañval, e heuliez hentoù boas an dezneuziañ. Div evezhiadenn hepken :

- goude **is-** kemmadurioù B & M / V : *isvoreel, rakvoreel*;
- evel *glaoueg* en Armerzhouriezh, emañ *karboneg* en arver endeo er Gimiezh er stumm *karbonek*. Mar distroez d’ar boniad *karbon-*, perak na vont betek penn an distro ha na zegemer *karbonifer*?

VII – YBAN da LM, GE – 25 01 13

skrivañ a rez :

Euonet ’m eus ar skrivadoù : *Terre-Neuvien* → *Terneuvian*,
Sheinwoodien → *Chenwoudian*, ha lies re all. N’ouzon ha tu zo da
vont ken pell... Lakaet ’m eus **c’h** e-lec’h ma kaver an kez soniad
e yezhoù all (kembraeg, rusianeg, gresim, ...). Kredet ’m eus krouiñ
Karboneg e-lec’h *Glaoueg/Karbonifer*...

Iskis e kavan *terneuvian*. En alamaneg e kaver *Terreneuvium*. Met penaos dezneuziañ neuze *Scheinwoodien*? E diouer a varregezh eo diaes din aliañ udb. aze. Keñveriañ a c’haller ar galleg, ar saozneg hag an alamaneg? Ha dibab furmoù an tostañ gwellañ ouzh ar yezhoù-se?

A-du gant Gwion evit *glaoueg, kleizeg, karboneg* a zo da vezañ dilezet. En un daolenn e c’haller marteze lakaat *Glaou, Kleiz* (da lenn dindan ar reollin “amzervezh” : *amzervezh ar Glaou (karbonifer), amzervezh ar C’hleiz* (? da welout).

VIII – LM da GE, YBAN – 01 02 13

Goude sellout ouzh ar pezh a vez lavaret er yezhoù all e c’haller lavarout e ra :

- gant /kreta s-/ ar yezhoù romanek (nemet ar roumaneg), ar saozneg, ar baskeg, an tagalog, an turkeg hag ar c'hembraeg;
- ar roumaneg gant *cretacic* (/kretačik/).
- diwar kreide-krijt-kried-krida-kreda... ar yezhoù germanek, slavek (nemet ar rusianeg), magyar heuliet a-wechoù gant ur ger a dalvez Gl. *période*;

Tu a ve e brezhoneg d'ober gant *marevezh ar C'hleiz* pe gant *kretakeg* (nad eo ket ken pell-se diouzh distagadur ar roumaneg). *Marevezh* ha ned eo ket *hoalad* a sell ouzh un dra bennak all (sl. an daolenn amañ da heul).

Iskis e kavan ar ger kembraeg *cretasaidd*.

IX – YBAN da LM, GE, Geriadur hollek – 03 02 13

Mat e kavan an daolenn, hervez va skiant skort war an divoud. Evit ar Gl. *crétacé*, e ra un tammig farsus *kretakeg*, met perak ket. Tu a ve ivez da soñjal e Br. *marevezh ar c’hleiz* = Br. *kleizvezh*, hag an holl zeveradoù da heul. Pe c’hoazh: *kleizadeg*, eleze adeg ar c’hleiz. Neuze ivez *marevezh ar glaou* = *glaouvezh* = *karbonifer*?

I – YBAN da GE – 27 01 13

War a hañval ez eo ar Gl. *asexué* hag ***agame*** heñvelsterioù ?

Eleze Br. **1. anrev** aa., **anrevek** aa. (hep rev). **2. anrev** g. **ed**, **anreveg** g. **eion** (hinienn hep rev) ha **3. anrevel** aa. (hep araez ar revelezh, a-zivout ar gouennañ).

Farsus : ar Gl. *agame* a ve ivez evit un den dizimez !

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 27 01 13

Kentañ gwech din gwelout Gl. *agame*. Hag arveret e vez e bevoniezh al loened, pe e bevoniezh ar plant hepken (evel *phanérogame*)... pe evit an denion (evel *polygame*) ?

I – YBAN da GE – 06 02 13

Gwelet 'm eus tu bennak ar Br. *plegadel* evit ar Gl. *agglutinant*, met war a 'm eus lennet :

“*Les langues agglutinantes forment un sous-groupe des langues flexionnelles*”.

DFBMM a ginnig Gl. *agglutination syntaxique* Br. *dazgludañ* ℰ, Gl. *agglutination morphologique* Br. *englenañ* ℰ. Hag ivez Gl. *langues agglutinantes* Br. *yezhoù dazgludadek*.

Marteze eo bet aliet Martial ganit evit an termenoù-se?

Un dra all : evit ar Gl. *agent* e ro Martial ar Br. *oberour* (“Klokaenn oberour” da skouer). Pennaod a arvere ar Br. *gwereder*. Petra a erbedez te?

II – GE da YBAN – 06 02 13

Ya, Martial en doa graet ouzhin ur goulenn a-zivout arver *agglutinant* er yezhoniezh. Emaon o kilergerzhout hon eskemmoù betek Eost 2009, evit daskavout va respont (diwar vont, goulennet 'm boa digant Ronan An Deroff hag a-du e ve evit ober renabl ha menegva hon eskemmoù yezhouriezh abaoe

2008 ; n'en doa ket nac'het, nemet en deus bet traou all d'ober — mar degouezh al lizher-mañ gantañ, e kavo marteze amzer da lavarout din ar pezh emañ e soñj ober).

Setu enta an arroud eus va lizher da MME eus an 29 09 09 :

11. N'ouzon ket ha *dazglud-* zo bet arveret e studi ar yezhoù. Ne welan arguzenn ebet a-enep an arver anezhañ a-dal da (*langues*) *agglutinantes*. Lavarout neuze : *yezhoù dazgludadek*, eleze yezhoù ma teskriver *dazgludadoù* (kedrannoù kevreadurel). Gl. *agglutination-déglutination* zo un dra all : e Br. *antronoz* ez eo aet ar ger mell *an* da begañ ouzh ar pennanv *tronoz* ; ne ven re a-du evit korvoiñ ar gedrann *-glud-*, perzhiat en ur ster kevreadurel (*yezhoù dazgludadek*), pa 'z eus anv amañ eus un devoud neuziadurel ; tuet e ven da dreiñ ouzh *-glen-*, bezant e *disglenañ*, "lemel kuit ur gevarzhell" (La-09 96) hag en termenoù a surjianerezh *englenañ*, *ezglenañ* : dre leterc'had e lavarfed ez a *an* da *englenañ* ouzh *tronoz* hag, en askont da hirarver an termen englenat e KLT, o deus saverion ar yezh unvan kavet gwell tremen hep e *ezglenañ*. Diwar vont, menegomp un devoud neuziadurel all, an hini a gaver gant *ne don ket : kammdroc'h* an *d* eus *ned* hag an *englenañ* anezhañ ouzh *on*. Kinnig a rafen enta : *englenañ* (Gl. *agglutination*), *ezglenañ* (Gl. *déglutination*), *kammdroc'h* (Gl. *fausse coupure*).

Evit *klokaenn oberour*, sl. GRAMV.

KIS-1287

I – LM da GE, YBAN – 06 02 13

Kavout a ran ar ger *expôt* (“Le terme « expôt » désigne tout objet qui profite d’une mise en exposition.” (sl. [http: //ceroart.revues.org/565](http://ceroart.revues.org/565), notenn 16 traoñ an teul). Krediñ a ran kinnig Br. *diskouezad*.

II – LM da GE, YBAN – 08 02 13

An ezhomm ’m eus a sell ouzh an aostralopiteked na biaouent ket c’hoazh *al lavar kenvellet*.

III – LM da GE, YBAN – 09 02 13

Ur glokadenn d’ ober da ’z keriadur ar vezekniezh: *asymétrie faciale* → *ankemparzh dremm?*

IV – GE da LM, Geriadur hollek 10 02 13

Betek henn ez arverer *digemparzh*; termen kevazas amañ ivez.

I – LM da GE – 08 02 13

Quid eus Gl. *langage articulé*? Br. *lavar kevaot, lavar kevaotet*?

II – GE da LM, Geriadur hollek – 08 02 13

Er Yezhoniezh, ez eus daou arver da Br. *kevaotañ*: B1) “trevnañ fiñvoù organoù ar vouezh evit ec’hodiñ soniadoù” (GEVEZ-1 77) (Gl. *articulation*); B2) kevreañ an islavarennoù (sl. GRAMV 21) (Gl. *construction*).

Ha daou arver da Gl. *articulation*: G1) id. B1; G2) kevreadur unvezioù al lavar: *kentañ kenvelladur* (etre an unvezioù ster izek), *eil kenvelladur* (etre an unvezioù son izek) (sl. La-17 171)

Ar c’herienn glasel, henvoazel, Gl. *langage articulé*, zo dezhi ur ster diresis a-walc’h evit daveiñ war un dro d’ar c’hemeradurioù G1 ha G2. Nemet, o vezañ m’en deus Martinet he adkemeret en e zamkaniezh arc’hwelel evit savelañ an daouad G2 usveneget: *première articulation, seconde articulation*, e ve eeunoc’h ober gant ar c’hevatal Br. *lavar kenvellet*.

I – YBAN da GE – 08 02 13

Penaos e rafes evit :

Gl. *l'âgisme et le jeunisme sont deux modes de discrimination basée sur l'âge* :
Br. *an henadelouriezh hag ar yaouankizelouriezh zo daou vod hanbarzh diazezet war an oad?*

Pe: *yaouerelouriezh?* Met Br. *yaouer* = Gl. *adulte jeune*, hag ar *jeunisme* a ya betek ar grennarded, ma n'eo ket ar babigoù.

Hag ivez meztroc'hañ $\longrightarrow$ *henelouriezh?*

II – GE da YBAN – 08 02 13

A-du ganit evit disoc'h gant an termenoù berrañ gwellañ, dreist holl evit an termenoù en erdu ar gedvuhez. Gwall bonner e vez bepred ar pakad lostgerioù *-elouriezh*, mat da arverañ pa ranker o digemmañ diouzh al lostgerioù *-ouriezh*. Nemet, en degouezh, eo bet kinniget *henadouriezh* en un arver mezezel...

Va mennoz eo e ve mat disteurel diwar choug ar brezhoneg yev ponner an "*ismelouriezh*"! Poreet eo ar galleg (ha yezhoù all) kempred gant al lostgerioù

-*isme*, -*iste* sammet warno n'ouzon pet ster, a dennas o berzh eus ar skañv ez int ent sonel, anezho truat loazioù avat. Ha yac'hus eo d'ar brezhoneg klask mont da heul, dreist holl gant ar charbañchoù valleek? Dav e ve soñjal er gudenn... Evidon, war an taol ne 'm eus netra frammet da ginnig.

Evel just, na freuzañ “brient ar gwrizioù” evit an termenoù en arver; anv e ve hepken da imbroudiñ mammennoù nevez. Diwar vont, e notan e GEAK ez out aet hebiou d'an islonk dre ginnig *ebarzata* a-dal da *entrisme*...

Evit an ampoent enta, ne ginnigan dit gwelloc'h diskoulm.

III – YBAN da GE – 08 02 13

A-du krenn ganit a-zivout an *ismelouriezh*où-se, ponner ur spont. Hag evit ar ster ivez! Sell: ar Gl. *jeunisme* a dalvez “reiñ an tevet, azeuliñ” ar re yaouank, ar yaouankiz, tra ma'z a ar Gl. *âgisme* war an amdu: “hanbarzhañ, kasaat” ar re gozh, ar gozhni. Dav e ve kavout lostgerioù a-geñver gant durc'hadurioù ster an termenoù. Bez' ez eus 1. a-du gant, azeuliñ, tevetekaat ha 2. a-enep da, kasaat, hanbarzhañ, disteurel. A holl viskoazh e 'm eus kavet e oamp lent evit a sell al lostgerioù. E jedoniez e'm boa kredet degas *-led* “a denn da” evit ar Br. *kevanled* (Gl. *intègre*), eleze “a denn d'an niveroù kevan”, hag ivez *-ac'h* e *daouac'h* Gl. *couple*.

Ouzhpennomp ivez al lostger *-in* hon eus degaset e termenoù evel *houarnin* Gl. *ferrugineux*.

Berr a-walc'h loazioù al lostgerioù-se avat.

Ha degemeradus e ve: *hengar hengaz* $\longrightarrow$ *hengarour(iezh) hengaz(ouriezh)* hag ivez *yaougar yaougaz* $\longrightarrow$ *yaougarour(iezh) yaougazour(iezh)*? Gant ur Z e *hengaz*, evit na veskañ gant deveradoù *kas*.

Nemet e ve miret skornet *-kar* = *-phile* ha *-kaz* = *-phobe*?

Da vennoz?

IV – GE da YBAN – 09 02 13

Ya, dav e vo adc’havaelañ dremmweliad a-bezh ar c’healioù a-geñver gant skalfad an amc’herioù en hon c’herz hep emdeurel diouzhtu e diskoulmoù poentek. Un nevezc’her evel Gl. *jeunisme* zo re amsteriek evit talvezout da sol dezevout ha yezhouriañ, sl. unan eus an desteriadurioù roet dezhañ :

jeunisme , nom masculin

Sens 1 <i>Volonté de promouvoir les jeunes</i> . Anglais <i>ageism</i>

Sens 2 <i>Culte de la jeunesse</i> . Anglais <i>cult of youth</i>

Sens 3 <i>Discrimination envers les jeunes</i> . Anglais <i>discrimination against young people</i>

(diwar vont, ne gav ket din e ve mat deverañ diwar *yaou*-; un darvoud deberzhiek eo al losttroc’h)

Diwar vont c’hoazh: ha ne ve ket poent azgwelout an hentenn dibabet evit prientiñ ar geriadur hollek, soliañ war ar gerioù gallek diwar urzh al lizherenneg?

V – YBAN da GE – 09 02 13

OK evit na zeverañ diouzh *yaou*-, met krediñ a raen e oa tu d’e ober, o vezañ ma kaver e kembraeg gerioù evel: *ieuf* “youngest”, *ieuant* “youth”. Gwelout a ran ivez ned eo ket gwall vurzhudus diskoulmoù ar saozneg. Da skouer Sz. *ageism* zo kentoc’h: “Ageism, or age discrimination is stereotyping and discriminating against individuals or groups because of their age.”

E saozneg bepred e kaver c’hoazh *adultism*, *jeunism*, *ageism*, *agism*.

Evel e saozneg e c’haller ivez e brezhoneg ober gant ***azeulerezh***, ***kehelerezh*** (***ar re gozh***, ***ar re yaouank***, ***an oadourion***, ***ar babigoù***) pe ***hanbarzherezh*** (***ar re gozh***, ***ar re yaouank***, ***an oadourion***, ***ar babigoù***), devoudoù lakaet dindan ar skritell ***oadelouriezh***.

“Ha ne ve ket poent azgwelout an hentenn dibabet evit prientiñ ar geriadur hollek, soliañ war ar gerioù gallek diwar urzh al lizherenneg?”, emezout.

Ya, met penaos? Ha mennozioù 'z pefe? An arvar o tiazezañ war ar gerioù gallek a anavezomp: “Petra lakaat a-dal d’ar ger-mañ-ger? ”, trap ma’z eo kouezhet Martial, peogwir e klaske leuniañ kombodoù da sevel e c’heriadur ha peogwir ne oa ket arroutet war ur bern diskiblezhioù. An hevelep arvar a c’hoarvez ganimp ivez. N’omp ket arbennigourion war ul lod bras a zanvezioù ha neuze e chomomp boud. Neuze, ret dezastum n’omp ket e-tailh da sevel ur geriadur hollek dellezek eus an anv. Ha hini Martial ned eo nemet un asvan. Un arm politikel e ve? Perak ket goude holl, nemet ned eo ket levr Martial an araez a hetemp evit herouezañ ar yezh.

Adlavarout a ran: evidon a soñj e ve gwell ur geriadur kevlinenn klokaet, reizhet, kevraokaet, bep ma’z afemp war-raok. Er geriadur kevlinenn-se e ve kavet sammad an holl c’heriadurioù diskiblezhel savet ganimp.

Dav emglevout war an doare kinnig ha gwereañ, hini ar geriadurioù, marteze, klokaet ha ledanaet gant skouerioù, ditouroù, despizadurioù, daveoù ha liammoù gourzestenn. N’eus harz ebet war ar Gwe, astennadus eo an egor. Dav e ve kaout ur stlennegour barrek da aozañ an araezioù hag *araezioù aes da embreger*. Kement-se ne virfe ket a lakaat e-kichen ar geriadurioù diskiblezhel, evit bezañ moulet da skouer.

Prederiañ a ran war an divoud a-c’houde ur frapadig ha marteze e ve tu da soñjal en un load arbennikaet, rak ret eo anzav ez eo sac’het hini Preder.

VI – GE da YBAN – 10 02 13

Houmañ eo va malad diwezhañ holl e sigur Gl. *âgisme*, h.a. — *oadvre* e-mesk ambreoù all! Ya, *oadelour* e vezer evel ma vezer *broadelour*, *yezhelour*, h.a.

Ar Geriadur hollek? Piv estregedout a bled gantañ war eeun? Ha te oar emañ enskrivet lod eus hon "c’henlabourerion" yaouank e rannoù ar c’heltieg e Roazhon hag e Brest. N’eo ket sur e ve e sell d’o micher hepken. Ha n’eo ket ivez pa gavont eno ur framm hag un hambout?

VII – GE da YBAN – 17 02 13

A-benn ar fin, e savan a-du ganit : sol yezhourel ebet da nac'h losttroc'hañ Br. *yaouank*, losttroc'h arveret e kembraeg ha... ganimp pa reomp gant *yaouer*, *yaouerel* ha pa gaver Br. *yaouaer* adal C.

Nemet e reomp gant *yaouer* (da heul SKET) kentoc'h eget gant ar furmoù koshoc'h *yaouaer*; eeunadur arveret ivez gant ar yezh lennegel pa rae gant *pilhaouer* (diwar *pilhaoua*) [e-lec'h *pilhaouaer* kinniget gant GBAHE ha MMDGB].

A-du e ven enta evit derc'hel da zeverañ diwar *yaou-* : *yaouer*, *yaouerel* ha... *yaouelour*, *yaouelouriezh*.

KIS-1290

I – GE da Ao** – 04 03 13

Trugarez evit al labour a 'c'h eus kaset war levr Abeozen. Kerkent hag echu gant GEVEZ-7 e stagin da echuiñ prientidigezh an embann.

Ha soñj 'c'h eus eus ar barzhoneg a 'z poa kaset din un nebeut bloavezhioù 'zo. Skrivet oa bet gant ur liseadez eus Diwan hag an dour oa an dodenn anezhañ. Ur barzhoneg gwirion eo. Tro 'm eus bet c'hoazh da c'houlenn ouzhit petra eo deuet da vezañ an aozourez. Ha kenderc'hel a ra da skrivañ?

II – Ao** da GE – 06 03 13

Digarez ur wech c'hoazh da na vezañ bet kaset a-benn labour Abeozen. Gwir eo, marteze, oc'h heuliañ gwelloc'h da alioù e 'm be gallet echuiñ endeo an trevell. Hogen, kemeret ma oan gant kement a draoù war un dro, ne 'm eus ket kavet nemeur a amzer.

A-zivout ar varzhez yaouank: siwazh ne 'm eus keloù ebet diouti abaoe un toullad bloavezhioù. Gwendal a rofe dit muioc'h a ditouroù moarvat. Ur plac'h donezonet, anat din ivez.

Edon o lenn en devezhioù-mañ *Maen ar Ya*. Pegen kaer ar barzhonegoù anezhañ. Ha dres an hini gentañ diouzh ar rummad a sklerijennas ac’hanon a-zivout Roparz Hemon.

A-du ganit pa lavarez e troas kein R. H. ouzh e vennozioù, e vennadoù, e gealioù kentañ, gwirion ha don. Da vont da heul e genvroiz. Leuskel a reas a-gostez e nit, da reiñ buhez d’ul lennegezh all, unan “eeunoc’h”. Ne zilaoskas ket avat e studioù, e imbourc’hioù — e c’houzout a rez gwelloc’h egedon, dit da vezañ bet e embanner e-pad 20 vloaz.

Nenn Jani o vezañ dres an hoal a dorras “da chom e amen e genvroiz”. Hogen, ne c’hallan ket nac’hañ kennebeut ez on bet plijet memestra gant an oberenn-se. Homañ diwezhañ o vezañ un daolenn eus Brest an tremened. Met ne c’hoarie ket ken war ar groudigezh met kentoc’h war an trivliadoù.

III – Ao** da GE – 07 03 13

E ’m malad eus ar 6 ne ’m eus ket meneget kennebeut all ar “brezhoneg eeun” a zo bet moarvat an troc’h brasañ deuet e nit Roparz Hemon. Evel-just, gant preder e tivizas izelaat e live yezh da hini e genvroiz pe o soñjal marteze e c’hellfe bezañ ur benveg deskiñ... Evit ar benveg deskiñ e soñjan a-wechoù en deus ar meizad-se e lod. Hogen ne rank chom nemet ur bazenn, ar bazenn gentañ pergen.

Souezhet on bet en deizioù-mañ o lenn e levrioù *Lennegezh ar brezhoneg en XXvet kantved*, gant Favereau, an arroud-mañ tennet eus lizheroù Roparz Hemon :

~ An urz da beurunvani ar yez a zo deuet a-berz ar gouarnamant alaman. An hini en deus pouezet ar muiañ da lakaat rein an urz-se eo eur yezoniour anavezet dre e furchadennou diwar-benn yez ha sevenadur an Hengelted hag e dezenn a-zivout skridou kembraek Peredur : ar c’hontrol-beo eus eur politiker. Tabutet em eus outañ pell amzer, o lavarout d’ezañ e oa unvan a-walc’h ar brezoneg. En diwez en deus respontet groñs : "ret d’eoc’h ober van da blega eun tammig da dud Wened."

Evel-just e ouzon mat ez eo bet diskoachet ar skridoù-se da reiñ diskred war ar skrivagner a oa R.H. Met ne ’m eus ket gallet chom disouezh avat...

Heñvel pelloc'h, ul lizher all skrivet da rener an akademiezh d'ar mare-se — pa c'houlenne hemañ digantañ ar perak eus e ezveziegezh el labour: « Je vous informe que le rapport que je vais être amené à faire aux autorités allemandes... signe manifeste de l'esprit d'anti-collaboration qui dicte votre attitude... qui n'en constitue pas moins un libelle injurieux pour l'armée allemande qui m'emploie... ».

Kompren a ran gwelloc'h bremañ perak ez eus bet ar reuz er bloavezhioù 2000... Un nebeut frazennoù evel-se zo bet a-walc'h da lodenn vrasañ ar vrezhonegerion da dreiñ kein d'ar skrivagner ha d'an emsaver a oa bet Roparz Hemon. Meskañ mennozhioù ha labour, ingal eo bet evel-se. Treiñ kein d'ur vuhez a labour, a imbours'hioù, a lennegezh evit div frazenn diskoachet e foñs ur burev. Ha d'an hini en deus kavet an dielloù-se, Calvez pergen, bezañ anvet e skol-veur Brest, bevañ ur vuhez aes, ha bezañ anavezet war ziskar un den meur...

Dre chañs Gwion, ne zeuez ket da welout ken petra eo deuet da vezañ ar “mouvement breton”, ken izel e breder, e gealioù (daoust hag en deus ?). Reuzidik eo an dud a ra “Breizh” hiziv an deiz, ha peadra zo a-wechoù da dreiñ kein ouzh ar brezhoneg.

An dud a zo pell c'hoazh a vezañ komprenet ho labour. Met ne lavaran ket se da zigalonekaat ac'hanoc'h. Rak digalonekaet e c'hellit bezañ a-wechoù moarvat. Nann, an hent a heuilhit zo an hent ret. Ret eo ober al labour a rit. Met morse ne vo tu deoc'h da glevout un “trugarez” bennak (daoust ma n'eo ket ar pezh a c'hortozit).

Ne ouzon ket e pelec'h oc'h bet da glask an nerzh a zo en ho kreiz... Na penaos e rez/rit da genderc'hel evel-se. Ar gremm a oa ennon un nebeut bloavezhioù 'zo zo bet sunet gant kement a zispriz, kement a emzistruj.

Digarez me da 'z sabatuiñ gant ken nebeut a draoù. Trugarez a felle din lavarout dit evit an holl anaoudegezhioù/preder/gouiziegezhioù hag ar galloud dezrannañ a 'c'h eus degaset din.

IV – GE da Ao** – 07 03 13

Trugarez evit da zaou lizher.

Laouen on o vezañ kavet ul lenner da destennoù brezhonek *Maen ar Ya*. Betek henn e oa degouezhet ganin keloù a-berzh lennerion an droidigezh c'hallek dreist holl.

Setu istor embannadur al levr. D'e aozañ e oan bet degaset gant barzhed c'hallek o doa bet un alberzh eus va barzhonegoù a-dreuz da droidigezhioù, Paul Keineg, Michel Deguy, Denise Le Dantec, Jean-Marie Le Sidaner, Denis Rigal. Embannet o doa un dornadig anezho e kelaouennoù evel *Poésie* renet gant Michel Deguy, *Vagabondages* a oa Denise Le Dantec pennskridaozerez anezhi (ma embanne Jacques Chirac ivez e varzhonegoù dindan ul lesanv), *Poésie Bretagne* krouet gant Denis Rigal,... Pa asantis bodañ skridoù da aozañ *Maen ar Ya*, e tegasas Michel Deguy an dornskrid dirak poellgor lenn Gallimard e oa eñ ezel anezhañ er mare-se; distaolet e voe war zigarez ma oa savet ar barzhonegoù e brezhoneg, “une langue dans laquelle personne n'est acculturé”. Jean-Marie Le Sidaner, embannet boas gant *La Différence*, a 'm alias da fiziout va levr en ti embann-se; darbenet e voe diouzhtu (a orin portugalat eo diazezer *La Différence*, Joakim Vital — un darvoudig: pa 'z is d'an ti embann evit prientiñ gwazadur ar wask, e oa ivez ul livour portugalat, Pomar, o sinañ ul levr o tont er-maez diwar e benn — e souezh a ziskouezas pa 'm gwele renket e-touez “les poètes français”; diaezet e tiskouezas bezañ Joakim Vital...). Heklev ebet er mouvement breton (evit da PPDA bezañ meneget al levr e keleier 20h). Michel Deguy a lavare din: “à Paris, quand un livre de poésie atteint une vente de 300 exemplaires, c'est un best-seller”. Koulskoude, gwerzhet e voe 700 skouerenn eus *Maen ar Ya* — n'ouzon ket pet e Breizh, nebeut moarvat.

E 'z eil lizher e tegasez bommoù eus lizheroù Roparz Hemon embannet gant Favereau; n'o anavezen ket — ne 'm eus lennet netra diwar bluenn hennezh. Lizheroù ar re-se a c'hell bezañ diles, a c'hell bezañ palvataet ivez ma n'eo ket ijinnet (Calvez, krouadur Le Du-Le Gall, zo (oa ?) komunour — hag hervez an dialektik komunour, ez eo ar falsañ dielloù un araez istorel etre re all). Ur studier a zegase din prepozioù Favereau en ur gentel: “Roparz Hemon en doa savet ar ger *sturyezhoniezh* e koun eus ar gelaouenn vreizhat nazi *Stur*”.

Perak e kendalc'homp, pa 'z eo ken dister speredegezh hon c'henvroiz ha pa welomp o pellaat diouzh Breizh kement den yaouank (war bouez un unanig) kerkent ha ma teu emouez ouzh an danvez a zo ennañ? Ne 'm eus respont asur ebet. Tennañ a ra seurt aheurtterezh eus hon perzh d'ur bredanaez? Kentoc'h, ha marteze ez eo emvennerezh eus va ferzh lavarout kement-se, eno emañ kevrin an nit — ar c'hreizañ en tu-hont d'an dremmwel. Ha n'emañ ket pep arzour diles,

pep barzh, en hevelep saviad? Ar gudenn n'eo ket bezañ anavezet, met anaout ; anaout er ster leun ; nit, pe anlouerañ, zo verboù na c'haller ket despizañ, rak talvout a reont “bout en tu-hont da vout, ober en tu all da ober, gwelout en tu all da welout...”

V – GE da Ao** – 08 03 13

Un divankadenn da destenn va malad eus dec'h : ar c'houblad kelennerion eus Rann ar c'heltieg eus Brest oa Le Du – Le Berre (ur goustaol eus va ferzh moarvat skrivañ Le Gall).

Ur glokadenn : ha lennet 'c'h eus war La-14 32 hh. an notenn a skriven a-zivout Roparz Hemon? El lizheroù, gwir pe faos, meneget gant Favereau & C°, kentoc'h eget e emzalc'h dirak an Alamaned, ez eo azonusoc'h eus e ziskrog, an nac'h a rae peurunvaniñ ar yezh.

VI – Ao** da GE – 13 03 13

En-dro e 'm eus lennet pennadoù La-14 p. 32. Deurus anezho.

Michel T en deus embannet abaoe troidigezh *Ur breizhad oc'h adkavout Breizh*. Ha penaos eo bet degemeret al levr? Peseurt ersav a zo bet gant an dud mar bez unan?

Ha gouzout a rez petra en deus bountet GP hag AAB da dreñ *Mari Vorgan*? Petra e oa amkan al labour-se? Kalz a skouerennoù a zo bet prenet eus al levrioù-se?

Hep mar ebet ez eus bet klasket distruj R.H abalamour d'e bouez en Emsav politikel met dreist holl lennegel hag ar pezh en deus diskouezet d'ar Vreizhiz : barrek e oant da vevañ en o yezh, ha da grouiñ ur gevredigezh diwar ar yezh-se. Ar saviad diwezhañ-se o vezañ moarvat an hini arvarusañ evit ar Stad C'hall. Hiziv an deiz avat, n'o deus ket aon ken da gaout. Ar mouvement breton e unan en deus distrujet ar pezh a c'helle bezañ eus ur “gevredigezh” ha meuliñ a reont tud o distruj...

Re alies e klevan ez eo fazi ar Stad m'emañ an traoù evel m'emaint... N'eus ken nemet sellout penaos e tremen an traoù e Bro-Euskadi da verzhou ar pezh o deus gounezet hep bezañ goulennet digarez na trugarez. Hon gwirioù a rankomp kemer ha n'eo ket gortoz. Hag al labour a rit c'hwi zo dres er par-se. N'emaoc'h ket o c'hortoz sikour ar Stad da lakaat ar yezh da vont war-raok. Met evit kement-se e vezer kasaet ivez...

Reiñ a rit ster d'ur gevredigezh da zont. Ur gevredigezh a ve gouest da vevañ e brezhoneg, dre ar brezhoneg, en holl dachennoù ar vuhez foran ha prevez.

N'ouzon ket ha sklaer eo ar mennozioù a zispakan. Pell zo hoc'h eus krouet en tu-hont d'al lennegezh. Aet war-zu ar c'hrouiñ hollek. Ha n'hoc'h eus ket troet kein da c'houlenn ali ar "mouvement".

VII – GE da Ao** – 25 03 13

Echu pe dost ganin prientiñ embann GEVEZ-7 hag adlenn a ran da valad eus an 13.

Klevet 'm boa en doa Mikeal Treger embannet un droidigezh c'hallek eus *Ur Breizhad...* Ne ouzon tra ouzhpenn. Spi 'm eus ez eo gwelloc'h galleg an testennoù eget hini ar golo: *Un Breton retrouvant la Bretagne* (direizh n'eo ket, amparfal ne lavaran ket). Keloù ebet eus tonkad al levr er c'hevredig.

A-zivout troidigezh *Mari Vorgan*, n'ouzon mui penaos eo c'hoarvezet deroù an afer. Alan Ar Berr ne oar ket muioc'h egedon. Goulakaat a reomp e krogas an embregad diwar al labour he doa graet PK a-zivout al levr. Ur studienn he doa savet, *Eus gwarizi vras Emer da Mari Vorgan* (bet embannet gant Preder e 1968). Da heul, ha pell a-walc'h goude emichañs, e savas un droidigezh c'hallek eus al levr. Jean-Pierre Le Dantec, a 'm boa komzet gantañ eus romant Roparz Hemon, a fizas ennon an emell da blediñ gant troidigezh al levr. Evel ma ouzout marteze, e voe JPLD un dudenn eus darvoudoù 1968-70 evel penn ar Vaourion c'hall ha krouer ar gelaouenn *La Cause du peuple*, harpet ma veze gant Jean-Paul Sartre ha Simone de Beauvoir. E dibenn ar bloavezhioù seikont (echu an dispac'h, n'eo ket 'ta, ha dav oa d'an dispac'herion kavout fred e lec'h all !) en doa kemeret penn un isstal eus Gallimard, *l'Arbre double* ma embanne lennegezh keltiek etre traoù all (*les Mabinogion*, da skouer, e 1979). Treuzkas a ris dezhañ troidigezh P hag an digoradur he doa aozet. Jean-Pierre ne gavas ket azas an digoradur: « elle

doit s'impliquer davantage » — testenn P oa muioc'h ul labour kelenner eget kinnigadenn un oberenn d'ar c'hevredig. Hi a zistaolas evezhiadenn an embanner hag arguziñ e ouie hi petra eo al lennegezh, ha ne oa ket ur JPLD evit reiñ kentelioù dezhi. Un diviz a lakae: embannet e ve pep tra evel m'he doa e skridaozet, pe netra. Jean-Pierre a c'houlennas diganin diskoulmañ an enkadenn. Alan Ar Berr, skoazellet gant Goulven Pennaod, a savas un droidigezh nevez, me a sammas emell an digoradur; al levr a zeuas e gouloù e 1981.

Komz a rez eus ar Mouvement breton. E gwir ne 'm eus darempred ebet gant ar metoù-se. Koumanantet on evelkent d'ar gelaouenn *Hor Yezh* (a voen gwechall teñzorier anezhi, da vare Arzel Even). Ganti ne santer ket kalz a lusk etrezek an dazont! Enni e vraslennan pennadoù 'zo gant ar spi da ziskoachañ malzennoù dianav c'hoazh kutuilhet en teodyezhoù diwezhañ. Siwazh, berr ouzh berr an eostñ...

VIII – Ao** da GE 04 04 13

Kantrat e kavan ar pezh a lavarez a-zivout an dibaboù yezh. Dres ar pezh a soñjen eo. N'eus ket a reolenn resis... Met d'ar c'hrouer da ober e zibaboù yezh. A-wechoù heuliañ hent Vallée, hag a-wechoù hini Roparz Hemon.

Ponnerglev e vez an dud war an divoudoù-se. Ha dre ziuver a anaoudegezh eus ar yezh e kavont spletusoc'h dibab ar ger etrevroadel (war abeg e vo aesoc'h d'an dud) eget an termenoù brezhonek hag a vo marteze kantratoc'h, eeunoc'h.

Me ivez a rankan anzav e ran ar memestra a-wechoù. Dre zianaoudegezh ha peogwir ne gomzer ket gant ur geriadur etre an daouarn. Hogen emouez e choman bepred ouzh ar pezh a lavarez a-zivout resister ar c'hedrannoù. Un dra vat eo al labour a bourchasez war ar vezekniezh.

Evidon me a laosko a-gostez evit poent al labour a glasken ober a-raok war al lennegezh: emañ o soñj kentoc'h sevel ul levrig war kelennadurezh ar splujañ. Meur a wech e 'm eus soñjet e ve mat din meskañ an daou dra a blij din ar muiañ: ar brezhoneg hag ar mor.

Lennet 'm eus, ne ouzon ket e pelec'h ken, e oas o soñj, a-raok treiñ davit studioù a vezekniezh, mont da voraer. Ha gwir eo an dra-se?

IX – GE da Ao** – 02 05 13

Setu miz dija emañ da valad e 'm boest... E gwir, emañ o kiañ bepred war adembannadur levr Abeozen. Ur wir binijenn ! Kompren a ran e 'z pefe kollet ur bern amzer te ivez diouzh da du o klask pajennaozañ an destenn unrestr savet gant Gab. Un diaester all eo penaos kinnig yezh Abeozen. Brezhoneger a-vihanik , leoneger deuet d'ar yezh unvan, en devoe poan, rukun zoken, o tont d'ar peurunvan. Mignoniezh oa etrezomp ha ne guzhe ket ouzhin an anglevadoù a gave gwell na embann : kompren a rae e oa ret kaout ur brezhoneg hepken e Breizh, nemet e chome stag e galon ouzh teodyezh e vugeliezh. Evit distreiñ d'e skridoù a-zivout Barzhaz Breizh, n'eus anezho nemet notennoù taolet prim war ar paper hep an disterañ damant lennegel e sell d'ar c'hentelioù a rae e Skol-Uhel Emil Ernod Roazhon er bloavezhioù pergont. Se lakaet er-maez, e oa Abeozen diaes ober outañ, fulorus zoken, kizidik avat, tener zoken, eeun a galon ha feal er vignoniezh. Youenn Drezen, en kare kalz ivez, a lavare din un deiz e oa “degemerus evel ur bod spern”, nemet un den a c'halled kontañ warnañ. Se ve nir ket ez eus ur pikol trabas adembann e notennoù e doare ma talvezfent d'ar studierion hiziv, nevesaat an termenoù kalvezel a c'hramadeg hag a skridvarnerezh ha chom feal da spered ha, kement hag ober, da yezh an aozer...

Divizout a rez stagañ da vat gant ul labour war ar splujerezh ha dre vras war ar mor. Mat tre, poent eo dit ober un dibab da vat !

Goulenn a rez ha ne oan ket bet e soñj mont da voraer... Eo. Martolod oa va zad kozh war ar bigi dre lien. Un deroù diaes en doa bet. Bugel kavet oa — en Iliz veur St Étienne e Sant Brieg e oa bet dilezet, alese an anvenn Étienne roet dezhañ — ha kentoc'h eget chom paotr saout war ar maez, ez eas da vous hag e teskas ar vicher kalvez war ar gouelierioù (kartennoù post prenet e New York e bloavezhioù diwezhañ an 19^t kantved a gavis en e baperoù pa 'z eas da anaon). Ken amjestr all e voe yaouankiz va zad ; paotr saout e voe ivez en e grennardiezh ha studiañ a rae el levrioù a gase gantañ d'ar parkeier ; engouestlañ a reas er verdeadurezh hag e teuas da gapiten a vor ; e dibenn e remzad e oa komandant war an eoullistri. Kompren a rez e voe va bugeliezh intret gant ar mor hag ar bigi. Er c'helenndi ma ris va studioù eil derez, Saint-Charles e Sant Brieg, e oa ur rann gouestlet da brientiñ an École Navale. E karantez ar jedoniezh koulz hag e preder ar mor ez enskrivis er rann-se a zlee va c'has goude daou vloaz d'ar genstrivadeg mont tre en École Navale. Goude tri mizvezh avat e verzhis edon war un hent gaou : ur spered soudardel a rene er c'hlasoù-se, ha kement-se oa

mil bell diouzh va buhezadur — abaoe bloavezhioù (da 12 pe 13 vloaz) e ouestlen va amzer d'ar varzhoniezh hag estren krenn e oan d'an aergelc'h ma oan soubet (soñj 'm eus eus un hanezenn: an “henañved”, skolidi an eil bloavezh, oa e karg da droadañ sentidigezh vilourel e skolidi ar bloavezh kentañ dre o enderc'hel da seveniñ a bep seurt kefridioù digunvez; unan eus ar re-mañ e voe sevel danevell hon nozvezh serc'h kentañ — aozañ a ris un destenn surrealour rik, a dalvezas din tremen dirak ur meni kuzul a genurzh (dirazon e kavis ur bodad tud pout a oa ar varzhoniezh pell a vloavezhioù luc'h diouzh o spered). Kuitaat a ris Saint-Charles hag er bloavezh goude e oan enskrivet en ur skol vezekniezh.

Ma, va eñvorennoù betek amañ evit hiziv. Abeozen a 'm gortoz!

X – Ao** da GE – 30 05 13

Setu miz ivez emañ da valad ganin, ha dierespont. Trugarez evit ar pezh a lavarez a-zivout yezh Abeozen. Studiet 'm eus ar bloaz-mañ unan eus e levr gant va zreidei *Argantael* e-ser arnodennoù an AKED (un arnodenn ensavet gant DIWAN da briziañ barregzhioù e skolidi war an holl zanvezioù hag ar brezhoneg pergen). (Kelenner on e Diwan abaoe daou vloaz. Ar bloaz-mañ emañ e Gwiseni hag ar bloaz tremenet e oan e Plijidi). Dre vras, n'int ket bet displijet gant al levr met n'eo ket ul levr evit o oad. Ha dianaoudek e oant eus ar yezh lennegel (ne lavaran ket arnevez). Evito e oa ar yezh uhel hag ur brezhoneg iskis ha disheñvel. E gwirionez e oa o brezhoneg dezho a oa izel ha diframmet. Bremañ ez a gwelloc'h.

An hevelep tra a c'hoarvezas ganin pa glaskis e penn kentañ ar bloaz lakaat va fevareidi da lenn *Ur follez Yaouank*. Ur glaoustre e oa eus va ferzh, anat. Rankout a ris paouez buan pa verzhis ne oant ket evit mont er yezh lennegel. Kroget on neuze da studiañ en-dro an diazezoù eus ar yezh unvan: o kregiñ gant ar verboù, araogennoù, urzh ar frazennoù, kemmadurioù... Bremañ e soñj din e vefent gouest da lenn levr Meavenn.

An un kudennoù 'm eus a-zivout o brezhoneg komzet. Hag a zo intret gant brezhoneg “ar vro”. O skrivañ alies evel ma komzont: “drebiñ... Herve n'eus drebet...”. Klask a ran kas anezho davit ar brezhoneg unvan. Met o c'houzout ez eus kelennerien e Diwan a zo dianaoudek eus ar yezh unvan eo diaesaet va labour a galz. Ne gollan ket spi, rak ar re yaouank zo digor o spered. Muioc'h alies eget o

zud brezhoneger. Pa labourer ar bloaz tremenet e skolaj diwan Bro-Dreger e 'm boa da stourm ouzh stummoù verb rannvroel evel “'meump” h.a. Daoust da se e chom o live brezhoneg dereat a-walc'h.

Met da ober ul labour peurvut e ve ret da gelennerien all Diwan paouez a studiañ tud evel Yann Gerven a gomz an kez brezhoneg: “'meump, telefoniñ, effektivamant”. Ur brezhoneg a zo evitañ reizh peogwir en kleve gant e vamm-gozh.

Ur goulenn hepken evit hiziv: Pa skrivez “Goude tri mizvezh avat e verzhis edon...” Peseurt diforc'h a ve o skrivañ: “Goude tri miz avat e verzhis edon...”

XI – GE da Ao** – 03 06 13

Un doare da vezañ war an talbenn eo al labour a rez e Diwan. Anzav a ran e 'm eus e-pad pell merzhet Diwan evel un isfont ma 'z ae ur bern tud da goll o youl vat. Hogen, anat din hiziv deroù un dedroadur. Azonoù bihan evel hemañ: da geñver “Printemps des poètes”, e voe pedet holl skolioù Kastellin da bourchas barzhonegoù; souezhet on bet gant an destenn o tont eus Diwan: ouzhpenn ma ne oa ket fall ar barzhoneg, e oa reizh ar yezh; dorn ar skolaerez oa tremenet warnañ, evel just, pezh a ziskouez perzhded ar yezh kelennet er skol.

N'anavezan ket Yann Gerven, a ra e vestr war Al Liamm a lavarer din. E pep bro e vez “culs de plomb” eus ar seurt, nemet er broioù yac'h ez a o c'henderc'hadoù d'ober lec'hid. Na soursiomp ket re, dalc'homp da vont, abred pe ziwezhat e teuy un dilavañ!

Da c'houlenn a-zivout miz pe mizvezh. Reizh eo an div frazenn a roez. Arliv ez eus hepken etre an div. Pa reer gant mizvezh ez arbouezher keal ar badelezh. Un desell all ez eus: kellusk ar frazenn. Mistroc'h, hesonoc'h, e c'hell ar c'homzer kavout “goude tri miz avat” eget “goude tri mizvezh avat”. Ne spir ket bepred ar c'hramadeg — anat dit eo kement-se pa savez barzhonegoù.

XII – Ao** da GE – 07 06 13

O sellout ouzh Diwan gant daoulagad spiswel e verzhan ez eo ar pezh a zegas kudennoù d'ar gevarzhe eo a sikouro anezhi da vont war-raok ivez. Digor eo Diwan da bep avel. En o zouez an avelioù tommañ hag ar re sklasusañ. Kalz e weler neuze an isfont, kudenn lavarel Diwan, pell a vont war-raok hogen distreiñ ha kollet en amzerioù kent... Ne fell ket dezhañ mont war-raok ha stanket eo en tremened.

Er c'hontrol, abalamour d'an ezhomm bras a gelennerion a zo ezhomm e tegemeront tud a bep seurt. Alies tud varrek war o danvez met divarrek da varn ha da gaout ur brezhoneg peurvat ha kempred. A-gevenep e kaver tud gant mennozioù kontrol. Studiet o deus, komprenet o deus ha ne nac'hont ket ar pezh a anavezont. Daoust din bezañ klevet ouzhpenn ur wech mennozioù enebet ouzh ur brezhoneg kempred, e 'm eus ouzhpenn ur wech klevet ar c'hontrol ivez (va c'helenner istor/douaroniezh a lavare din e oa bet savet ar studiadennoù gwellañ gant Preder/Saded). E-touez ar grennarded, ne glever morse klemmoù eus "gerioù arnevez". Lakaet 'm boa va skolajidi da lenn da bennad eus Rann 7 *Geriadur ar Vezekniezh*. Diaes dezho mont ennañ evel just met ar mennozioù a gomprenent. Ret e oa sevel gerioù nevez ha doareoù a oa d'e ober evel just.

I – YBAN da GC, Geriadur hollek – 05 03 13

Ur gudenn :

Heñvesterioù a rez eus Gl. *nœud d’agui* ha *nœud de chaise*, eleze Br. *skoulm kador*. Met gwelout a ran (sl. restr kevret) ez eus *daou skoulm kador* en ur *skoulm d’agui*, pa ’z eo ur skoulm kenjuntañ, ur c’henjunt.

Gwir eo e lavar ar *Petit Robert*: **agui**: “cordage terminé par un nœud de chaise” ha spisaat ez eo ur c’hemeradur arnevez badezañ *nœud d’agui* ar c’henjunt div gordenn dibenn gant pep a skoulm kador.

Neuze? Lavarout eveldout Gl. *nœud d’agui*, *nœud de chaise* = Br. *skoulm kador*. Hag ouzhpennañ: *kenjunt daou skoulm kador*?

II – GC da YBAN – 07 03 13

Ur “sapre sac’had skoulmoù” evel a lavar Yann vartolod a ziskuliez amañ.

Respont a rin diwezhatoc’h ur wech studiet donoc’h ar gudenn.

III – GC da YBAN – 21 03 13

AGUI:

AGUI. Mar. Cordage terminé par un nœud d’agui (ou nœud de chaise), employé pour hisser un charpentier, un calfat. (*Petit Robert*)

AGUI. Nœud d’agui (Mar.), liaison d’un bout de corde à une chaise en sangle pour hisser ou affaler un gabier, un charpentier, un calfat, etc., chargé d’exécuter des réparations urgentes. (*Larousse*)

AGUI. Boucle identique au nœud de chaise. (Voir Nœud d’agui) (*Gruss*)

NŒUD D’AGUI. Boucle formée par un nœud de chaise. Ce nœud sert fréquemment à faire ajut de deux faux-bras. (*Gruss*)

NŒUD DE CHAISE. Sert à former une boucle qui ne peut se desserrer et dans laquelle s’assoit un homme que l’on veut hisser ou affaler dans la mâture, le long du bord, etc.

Si l’homme doit travailler longtemps soutenu par une chaise, on le fait double : l’un des plis sert de siège, et l’autre soutient les reins. (*Gruss*)

Hiziv emañ e gaou *Petit Robert* ha *Gruss*: ned eo ket heñvelster *nœud de chaise* (Sz. *bowline*) ha *nœud d’agui* (Sz. *two bowlines*).

E gwir ne ’m eus ket skrivet ent emplegadel e oa kevatal an daou dermen, nemet meneget hepken: **nœud d’agui**: sl. *nœud de chaise*. Pardon din va zammig pilpouserezh.

“Le Nœud d’agui est un nœud d’ajut, c’est-à-dire qu’il sert à rabouter deux cordages (les relier bout à bout). Il est simplement constitué de deux nœuds de chaise dont les boucles passent l’une dans l’autre.”

Respont da ’z koulennoù :

- ▷ Freuzañ : Gl. *Nœud d’agui*, Br. *Skoulm kador*.
- ▷ Mirout : Gl. *Nœud de chaise*, Br. *Skoulm kador*.
- ▷ Ouzhpennañ : *Nœud d’agui*, Br. *Kenjunt daou skoulm kador*

IV – YBAN da GC – 23 03 13

Sed an “diskoulm” (!) a ’m boa kavet. Da vennoz?

agui *nm* [cf. *nœud de chaise*] kenskoulm *g.* -où kador • le nœud d’ $\sim$ est un nœud d’ajut, constitué de deux nœuds de chaise passés l’un dans l’autre. Il est particulièrement utile pour lier deux cordages de diamètres très différents *ar skoulm kenjuntañ amparet gant daou skoulm kador tremenet an eil e-barzh egile zo talvoudus kenan evit liammañ div gordenenn dezho pep a dreuzkiz amgement kenan.*

KIS-1292

I – LM da GE – 19 03 13

Geriadur Martial a ro Br. *kengouviel* evit treiñ Gl. *convivial*. Ha hañvalout a ra dit dereout er bomm gallek *un jeu convivial*? Petra ' zeufe “kouvian” d' ober en afer? Ar c'hembraeg a ra gant *cyfeillgar* en degouezh a gav din. Br. *keveilgar*?

II – GE da LM – 20 03 13

Sl. GSTL!

III – LM da GE – 20 03 13

Trugarez evit da respont...!

Emaon gant an droidigezh:

- Gl. **audience** : lies arver e galleg. (Kemer a ran ar skouerioù e-barzh *Le Robert pour tous*)

1. cet ouvrage a l' audience des lecteurs

- 2. demander une audience, donner une audience à qqu ($\rightarrow$ entretien)
  - 3. (barnerezh) audience publique
  - 4. mesure de l' audience d' une chaîne TV ($\rightarrow$ auditoire , $\rightarrow$ audimat, audimètre)
- Gl. (tenu par un) code de déontologie : kredet 'm eus ober gant dezveg (monedigezh ?) dleadel da c'hortoz.

Ma, n' eus ket mall. Emaon erru e-kreiz ar pevar chabistr. Start a-walc'h eo. Hir ha luziet frazennoù 'zo.

IV –GE da LM, YBAN – 21 03 13

A-dal da Gl. *audience, écoute, audimat, audimétrie*, h.a. e tere deverañ diwar Br. *andav-* ; sell daveoù ar ger er RENABL.

Dezveg dleadel pe, marteze gwell, *dezveg dleadourel*, OK.

I – MC da GE – 26 03 13

Un evezhiadenn a-berzh MFC a-zivout testenn pevare pajenn golo GEVEZ-7 hag ar skrid daranvrezh e galleg tennet diouti. N’he deus ket komprennet ster ar gerioù *skritelloù* ha *étiquettes* er frazenn “*c’est une voie moyenne qui a prévalu : emprunter les étiquettes communes...*” (sl. amañ dindan)

Avec le tome 7, voilà publié plus de la moitié de *Geriadur ar Vezekniezh*. À cette étape, il n’est pas superflu de revoir les points forts et les points faibles du breton dans le langage contemporain.

Délaissé pendant un millénaire par ses locuteurs dès qu’ils se souciaient de leur avenir, il garde un handicap encore loin d’être résolu. Dans ses profondeurs pourtant dorment de formidables gisements de matière verbale à peine entamée par l’exploitation qui en est menée depuis deux siècles.

Les locuteurs bretons d’aujourd’hui ont à leur disposition deux bases de ressources dans le domaine du savoir et de la pensée :

d’une part, un stock de données langagières vierges, exemptes de toute usure historique, sédimentées depuis l’époque du celtique jusqu’aux parlers qui en sont issus, d’autre part, une “langue internationale” réceptacle bouillonnant d’emprunts majoritairement grecs anciens et latins dans lequel les penseurs et chercheurs occidentaux ont coutume de puiser depuis le Moyen Âge.

Après une période de tâtonnements sur la direction à prendre, soit un vocabulaire savant tout breton (préconisé par Vallée), soit l'adoption des termes internationaux dans toutes les disciplines hormis la littérature (solution proposée par Roparz Hemon), c'est une voie moyenne qui a prévalu : emprunter les étiquettes communes (dire *oksigen* et non *trenkgan* comme le faisait Vallée), par contre engager les ressources du breton dans l'expression des notions vives (tandis que Roparz Hemon suggérait un breton technique *izoliñ* en face du français *isoler* et de l'anglais *isolate*, attribuer à chaque acception du terme un vocable particulier : *disfuiñ*, *goubarañ*, *dredañ*, *emdennañ*, *digenveziñ*, *digemperzhiañ*, *eskantañ*...)

Aucune règle stricte cependant. Dans nombre de cas où le terme international pouvait prendre place, l'auteur du *Dictionnaire de la médecine* a préféré revenir à Vallée : soit pour une raison de précision (celle par exemple de l'éventail des préfixes bretons *is-*, *gou-*, *ol-*, *lav-*, *endan-* plus grande que celle de leurs équivalents *hypo-*, *sub-*, *sous-*), soit encore à cause de la simplicité formelle (la brièveté d'un *elruz* breton comparée à la dimension de ses correspondants français *érythrocytose* et anglais *polycythaemia*)

Il n'en reste pas moins, ayons cela toujours présent à l'esprit, qu'un dictionnaire composé en l'absence d'une société de locuteurs ne saurait tenir qu'à un projet de langage.

II – GE da MC – 26 03 13

Trugarez da Marie-France evit he evezhiadennoù.

E gwir, n'ouzon ket hag ur ger zo e galleg a-dal d'ar ger *skritell* a arveromp er yezhouriezh. Deberzhek rik eo envel **Maria** un nevezc'haned ; kenkoulz all e vije e envel **Julia** ; dre elevez, en degouezh, e reer gant *anvenn*, *nom propre*, ha n'eo ket gant *skritell*, *étiquette* ; an hevelep arc'hwel zo avat gant **oksigen** ha gant **Maria** ; ken deberzhek all e voe envel **oksigen** an elfenn a vije bet anvet **ubilon** pe forzh petra kenkoulz all — pezh a vern en eil degouezh hag en egile eo ar c'hendiviz, an emglev, a-zivout an anvenn pe an *anv boutin* (ar skritell) lakaet war an den pe an dra. Alese an arver a ran eus *étiquettes communes*. Lavaret en un doare all, al louer rik ne c'haller menegiñ nemet dre ur skritell (pe un anvenn). Met marteze e ve a-walc'h ober gant *étiquettes* hepken.

En eneb, adalek ma reer anv eus ur c'heal, ur goubar, ne reer mui gant skritelloù: an termen a arverer a zoug dre e luniad roud eus ar goubarañ a zo en orin ar c'heal. Pa lavaran **laouen**, e skritellan ur stad askre, mar lavaran **dilaouen**, e skritellan ur stad askre all, mar karer, nemet dre ar rakger **di-** e toug ar ger merk ur c'heal: keal an ezvezañs, ar c'hontrol.

Talvoudegezh ur yezh n'emañ ket er skritelloù, met er c'healioù ez eo gouest da eztaoliñ.

KIS-1294

I – YBAN da GC – 26 03 13

Ur gudenn nevez : Gl. *aire de vent*.

Diskoulmoù Vallée *roudenn-avel* ha Ménard *roud-avel* n'int ket bastus, rak un **AdV** zo ur gennad eus an dremmwel. Sed va c'hinnig :

aire de vent : *gwentva* g -où, *rumb* g -où.

skouer : une aire de vent est le secteur entre deux directions de vent, soit la trente-deuxième partie de la rose des vents *ur gwentva zo ar gennad etre daou roud avel, eleze an dregont-divvet rann eus rod an avelioù*.

Da vennoz, a voraer ?

II – GC da YBAN – 30 03 13

AIRE DE VENT Mar. Trente-deuxième partie de l'horizon. *Petit Robert*

RHUMB ou RUMB Mar. Quantité angulaire comprise entre deux des trente-deux aires de vent du compas, et égale à 11°15'. *Petit Robert*

AIRE DE VENT La trente-deuxième partie de l'horizon. (En divisant celui-ci en 360 degrés, on obtient pour chaque aire de vent $11^{\circ}15'$. Les aires de vent, écrites sur un cercle où se trouve l'aiguille aimantée et qui porte le nom de *rose des vents*, servent à indiquer la direction suivie par cette aiguille et, par suite, celle des vents. Les aires se nomment encore rumb, demi-rumb et quarts de rumb. *Larousse*

RHUMB Quantité angulaire comprise entre deux des trente-deux aires de vent du compas et égale à $360^{\circ}32'$, soit $11^{\circ}15'$. (On écrit aussi *RUMB* et on dit parfois *QUART-DE-VENT* ou *AIRE DE VENT*.)

LIGNE DE RHUMB Ligne que décrit un navire en coupant tous les méridiens sous le même angle. (On dit aussi *LOXODROMIE*.) *Larousse*

RHUMB Quantité angulaire comprise entre deux des trente-deux aires-de-vent du compas et égale à $11^{\circ}15'$. Synonyme de quart ou aire-de-vent. *Gruss*

AIRE DE VENT L'expression (du masculin) [G.C. : gourel??] désigne un rayon mené d'un point de la surface terrestre au cercle de l'horizon ; elle tire son origine de l'habitude qu'avaient les marins, avant l'invention du compas, de désigner les directions d'après les vents connus. Ainsi, en Méditerranée, la tramontane soufflant du nord et le grec du nord-est donnaient leur nom aux aires de vent correspondant à ces deux directions.

La nomenclature fut ensuite fondée, comme elle l'est actuellement, sur les vents des quatre points cardinaux, et des noms particuliers furent donnés à trente-deux aires tels [GC : sic, gourel hervez doare] que nord, nord-quart-nord-est, nord-nord-est, nord-est-quart-nord, nord-est, etc.

Certains noms ont subi une contraction ; ainsi nord-ouest est devenu noroît ; sud-ouest, suroît ; nord-est, nordet ; sud-est, suêt, etc.

Les trente-deux rayons sont distants l'un de l'autre d'un angle de $11^{\circ}15'$ appelé *rhumb* (nom anglais), ou quart. Ils sont schématisés par une figure en étoile, la rose des vents.

La première rose des vents est attribuée à Eratosthène (284-192 avant J.-C.), qui prépara également une table des vents et établit la distinction entre vent local et vent dominant. Au XIVe siècle, le compas ayant fait son apparition, des roses des vents furent systématiquement disposées en

différents endroits des portulans et la rose des vents servit de support à l'aiguille du compas. *LA MER 78*

RHUMB ou RUMB Quantité angulaire égale au quart, soit 11 degrés 15 minutes. Autrefois, un rumb, ou *rhumb entier*, était l'angle compris entre deux points cardinaux voisins, soit 90°; le demi-rhumb était la moitié de cet angle et le quart de rhumb la moitié du demi-rhumb, la boussole étant, quant à elle, divisée en seize secteurs angulaires. *LA MER 2664*

QUART En tant qu'unité angulaire, le quart représente le quart d'un angle de 45° soit 11 degrés 15 minutes. *LA MER 2580*

A-zivout *avel* ha *gwent* :

Er mellad **VENT** e veneg Ménard *avel* anat ha teir zroienn hepken dre *gwent*, o zeir o tennañ d'ar c'horf. Er melladoù **VENTILER** + avat e veneg *gwentañ* hepken hag er melladoù **AÉRER**+ *aderañ*, *aveliñ*.

E GIBR e lennan : **GWENT** *vent*. Pelletier "*vent, souffle, air agité*".

E GEVER hor boa soñjet lakaat kemm etre an daou sterva : Gl. *vent*, Br. *avel* = loc'had natur an aergelc'h ha Gl. *aérer* +, *ventiler*, Br. *gwentañ* = kenderc'hañ pe arverañ ur redenn aer.

Dilezet e voe ar c'hemm-se hag e kaver e GEVER 446 *gwentañ* = *aveliñ* da skouer, hag ivez *erwentiñ*, *lezwent*, *disgwent*, *trowent*, *suwent*, h.a. gerioù o tennañ holl da "loc'had an aergelec'h", tra ma ra dave d'ur "redenn aer" an termenoù *angwent*, *dewentiñ*, *gwenterez*, h.a.

Kement-se evit kantreizhañ an degemer eus *gwentva* berroc'h, hesonoc'h eget *avelva, pe ...

Degemer mat da *gwentva* enta, da *rumb* ivez ha d'ar frazenn kement all.

I – MC da GE – 27 03 13

Degemeret 'm eus digant Ti Kêr Ploveilh, e dibenn ar beurevezh un hir a roll a banelloù arhentañ evit ar “Pôle Enfance”.

Ar *Pôle enfance*-mañ a erlec'hio an hini a gemer lec'h Preder el levraoueg gozh! Ret eo din o wiriañ araok o c'has da voulañ. Ar respont 'm eus da reiñ evit warc'hoazh.

An adeiladour eo en deus savet ar roll, moarvat gant skoazell ofiserion an Ofis. Kavout a ran ez eus kudenn gant un nebeut pannelloù arhentañ, amañ dindan ar pezh a ginnigan kemm :

salle de repos : sal diskuizhañ ;	PMI : ? ;
change : ? ;	bureau direction : burev ar
salle patouille : sal gabouilhat ;	renerezh ;
RAM : azhenter ar skorourezed	salle d'activité : sal an
mamm ;	obererezhioù ;
salle de motricité : ? ;	salle de réunion : sal emvod.

Ar roll klok a gavi amañ dindan.

Anvet e vo ar *Pôle Enfance*: *Ti Moused an Oded*. Kinnig a ran ivez *Ti mousedigoù an Oded*.

Chambre 3: Kambr 3	Salle de Motricité: Sal Kefluskañ
Salle de Repos: Sal-Diskuizh	Espace de Repos: Egorenn
Change: Freskañ	Diskuizh
Salle Patouille: Sal-Livañ	PMI: Gwarezar Mammoù hag ar
Sanitaires Filles: Privezioù	Vugale
Merc'hed	Sanitaires Enfants: Privezioù
Sanitaires Garçons: Privezioù	Bugale
Paotred	Bureau Direction: Burev
RAM (Relais Assistantes	Renerezh
Maternelles): Erlec'h Skoaz-	Salle d'activités: Sal Oberezhioù
ellerez-Vamm	Salle de Réunion: Sal Emvod

II – GE da MC – 27 03 13

Yezhouriañ war ar prim bepred! Evel just ez eo gwall dreut an diskoulmoù kinniget. Diaes e ve derc'hel kont eus live izel ar sañset brezhonegerion (lakaomp e ve goulennet digant an Ofis kantgadiñ hon c'hinnigoù...). Lakaat a ran diskoulmoù a-geñver gant ar yezh arnevez (a), ha diskoulmoù gwanoc'h darbennadusoc'h gant tud Ploveilh (b). Ne roan ket va c'hinnig pa savan a-du gant kinnigoù ar roll kaset dit.

Salle de Repos: (a) Hezva, (b) Sal diskuizh,

Salle Patouille: (a) Sal Gabouihat

RAM: (a) Kordro ar Skoriadezed, (b) ouzhpennañ “mammoù”

Salle de motricité: (a) Sal heloc'hañ

Espace de repos: (a) Ec'hoazva, (b) Lec'hienn ec'hoaz, egorenn diskuizh

Salle d'activité: a) Sal Oberiezhoù.

Emaon o paouez digeriñ roll gerioù an Ofis: *kefluskañ* hag *erlec'h* eo a ginnigont end-eeun a-dal da *motricité* ha *relais*. Ne c'hwitont war vleupad ebet! Martial n'eo ket aet d'o heul evelkent!

I – LM da GE, YBAN – 08 04 13

Geriadur Martial a ro Br. *hilverk* evit Gl. *pedigree*. Tu zo da zegemer ar ger evit ar skrid a destenieka kenfurmded ul loen ouzh patrom skouer ur ouenn met, da 'm meno, ne zegouezh ket evit a sell ouzh roll e ziagentaded. Krediñ a ran kinnig Br. *hilroll* er ster diwezhañ-mañ. Amañ dindan raktres un teul skor da leuniañ. Ha degouezhout a ra an heuliad kerent, kerent kozh, kerent kuñv, h.a.? Tu a ve ivez d' ober gant kerent, kerent eilrenk, kerent trederenk, kerent pevarerenk, kerent pempvetrenk...

Da ali (ha hini Yann-Baol) a vo deuet mat.

II – GE da LM, YBAN – 09 04 13

Ne ven ket a-du evit deverañ diwar Br. *hil* evit reiñ kevatal *predigree*, dre an abegoù bet displeget endeo e LA-16 214. En hon c'herz ez eus div stirann, nebeut arveret betek henn, *ac'h-* hag *urv-*.

Moarvat ez eo gwell lezel gant *urv-* an durc'hadurioù ster en deus gounezet endeo, er Gwir pergen, ha sellout pezh a c'haller tennañ eus *ac'h*. Ur skalfad gallusterioù zo dirazomp: *ac'hadur*, *ac'hvon*, *arc'hwezenn* (kv. Al. F

Stammbaum), *ac'hlin*, *ac'hrez*, *ac'hrestr* (Kb. *achres*, *achrestr*)... Ha ne ve ket roud ur sell otus en disparti etre *généalogie* ha *pedigree*? Tremen a rafenn a-walc'h gant *ac'hadur*, hep disteurel ur Br. *pedigre*... Ali Yann-Baol?

III – YBAN da LM, GE – 09 04 13

A-du gant Gwion evit dilezel deveradoù diwar *hil* hag *urv*. Ouzhpennañ a ra : « Ha ne ve ket roud ur sell otus en disparti etre *généalogie* ha *pedigree*? Tremen a rafenn a-walc'h gant *ac'hadur*, hep disteurel ur Br. *pedigre*... » En ur yezh laosk e spirfe a-walc'h *lignez* pe *lignezadur*, na pa ve evit an dud pe al loened, o klotañ ouzh ar Gl. *lignée*, ar Sz. *lineage* hag ar Kb. *llinach*.

O vezañ ma'z eus anv a dud pe a loened a ouenn (evit ar *Petit Robert* e talvez *pedigree* evit an dud ivez) e c'haller degas dafar nevez, o vezañ ma'z eo engwezhiat *ac'h-* er vezekniezh ivez. Soñjal a ran en hBr. **ROEN-**, **ROIN-**, **ROINOL** “lignée”, “parentage”, “noblesse”, “kin”, “kindred”, “nobility”, pa'z eus anv a gerent gant an daolenn a roez. Ar gudenn a sav : penaos dezneuziañ an hBr. er yezh arnevez? Neuze, ha bastus e ve ur Br. *roenad(ur)*, e-kichen an Et. *pedigre* (o tont eus ar galleg *ped de grue*, merk teir regenn).

IV – GE da YBAN, LM – 09 04 13

Ne 'm boa ket kel eus hBr. *roen-*, *roin-* (< **ro-gen-*); ya, gant div evezhiadenn evelkent :

1) e-keñver dezneuziañ ; ar rakger hBr. *ro-* a zezneuzier *re-* (*real*, h.a.) ; hogen ober gant **reen*, **rein* e ve koll diforc'hegezh sonel ; emañ o paouez teurel ur sell en hir a studienn graet gant Loth war *ro(-)* er predeneg (RC 29–31) ha ne gaver skouer ebet eus trebad an *-o-* ;

2) en degouezh, ez eus aze daou deskad, spisoc'h : daou emframm, hini al loazioù yezhel (*ac'h*, *urv*, *hil*, **roen-*), hini ar c'healioù (e domani ar plant, al loened, an dud, ar vrientined, h.a.) ; ent yezhourel, eo dav dezevout ar c'heñverioù, n'eo ket hepken a loaz da geal, met a emframm loazioù da emframm kealioù — en ur zerc'hel kont eus tonkad pep hini eus an emframmoù kealioù en hon yezhoù kein ; embregad hennezh a renomp endeo anat, muioc'h a-gantouez

avat eget a-zassell : ne ve ket fall kas hon devezout yezhour perveshoc’h war an tu-se.

V – LM da GE, YBAN – 09 04 13

En e *Vocabulaire vieux-breton* (1970 211) e ro Loth * *roenhol*, hag en ur bomm latin, *reenhol* = “suite royale, troupe royale”. Diouzh a gomprenan e wel *roen en deveradoù *rouantelezh* ha *rouanez*. Hag ur gudenn a savfe o tegemer ur furm ***rouanhol*** gant *roen* bremanekaet e *rouan* hag *hol* (heul)? Keginerezh eo un tammig, en anzav a ran, met dereout a rafe gant spered an afer (plijout a ra d’ an dud a sav loen a lignez vat reiñ un tammig ton !) ha liv mod-kozh un disterañ an nevezc’her ne zisplijfe ket a gredan.

VI – GE da LM, YBAN – 09 04 13

Ne anavezan *roenhol*, *reenhol* nemet dre VVB 221, displeget gant Loth dre *roen*, *regen*, *rigan*, intentet gantañ evel termenoù a orin gant *roue*, *rouantelezh*, h.a., eleze gant ur gerdarzh disheñvel diouzh hini hBr. *roen*; sl. DOB v° **"ROIANT-** [...] often confused with *roen* which was originally different". Digantrat enta korvoiñ loazioù eus kerentiezh *rouant*-, *roue*- evit komz eus pedigree!

VII – GE da LM, YBAN – 10 04 13

Hon job a yezhourion eo aozañ kevatalioù da hanc’herioù ar yezhoù all, ya, met dreist holl pourchas danvez kealioù diwar-bouez termenoù nevez hep kevatal arallyezh ; a gement-se e klaskan ober anv pa gomzan eus emframmoù : pep ger zo dezhañ ur sterva digor, goustennet gant durc’hadur ster e gedrannoù hag e dalc’h ar perzh kemeret er gedvuhez ; alese kantrated ergraf ar steregor : ar steregor zo e-keñver an emfram kealioù pezh ez eo ar sterva e-keñver ar c’healioù douget gant ur ger. En ezvezañs ur gedvuhez vrezhonek, omp techet da soliañ war stervaoù ar gerioù gallek (saoznec, h.a.) eroueriet gant seim ar c’hedvuhezioù c’hallek (saoznec, h.a.) — e riskl da vougañ da vat an eginoù a

sevenadur digent kousket er brezhoneg. Ouzhpenn un tun eo amoug ar steregor : an hanterad eo etre ar gedvuhez hag ar yezh ; en tu-hont d'ar yezh e vez ambredadoù ar yezherion ; n'eo ket e ve ar yezh ezvezant d'o ambredadoù, met ul lec'h a hanterad zo dezhi, ha hanterad eo n'eo ket dre e unvezioù, n'eo ket dre stervaoù he gerioù, met dre ar steregorioù : ar steregorioù evodet diouti zo lodek er pezh a anvfen an ambredegorioù ; pa geginan ur wastell, ez eo ar bleud, ar vioù, ar sukr, h.a. a ambredan, koulz ha va dornatadurioù anezho ; goustignet eo an ambredañ oberel-se gant lies ambredañ all (amkanel, kantaezel, h.a.), en o zouez an ambredañ yezhel, hemañ enkelat-diskelat, ragemouez evit arverañ termen Freud, e rezh ur meni keflusk kealioù, ma kemer ar yezh perzh ennañ diwar-bouez steregorioù (diskenn a rin eus par ar steregorioù-se etrezek ar gerioù hag o stervaoù, mar fell din displegañ va rekipec'h).

Kement-se holl evit lavarout ez eo ret moarvat kavout ar c'hevatalioù dikañ gwellañ d'an termenoù arall-yezh, met ken pouezus all eo aozañ termenoù ouzhpenn en dro d'ar c'hevatalioù dik e sell da ezhommoù eztaoliñ kealioù angeriet evit c'hoazh, da zigeriñ hentoù dezevout digent.

Diwar vont, a-zivout *pedigre* bepred, diwar skouer *diuzouenn*-, perak na sevel *diuzac'h*? Hag e-kichen *tiernac'h*, soñjal e *bonac'h* — emañ o lenn pezh Shakespeare " *Mat pep tra pa echu mat* " : ar benndudenn zo un noblañs c'hall o kavout gwell tec'hout eget bezañ dimezet (war urzh ar roue koulskoude) gant ur plac'h eus ur renk izeloc'h, ken damantet ez eo d'e vonac'h.

VIII – YBAN da GE, LM – 10 04 13

Lenn a ran war :

http://kimkat.org/amryw/1_vortaroy/geiriadur_cymraeg_saesneg_BAEDD_r_1026e.htm

rhiant [...]

In fact, the derivation is (*rhy* = pro, before) + soft mutation + (form related to *geni* = be born) = born before, as in Latin 'progenitor' – person born before, ancestor.

Anat, *rhy* = "pro, before" a lak da soñjal er Br. *diagentiad*, Vallée **ascendant** "qui précède dans la parenté" ha GEVEZ ivez. E GRVB pp. 383-384 e lavar Fleuriot e ro an hBr. *ro-* → Br. *re-*. Met a-wechoù "Ro réduit à *r-* apparaît comme préfixe dans le bret. moy. ou mod.". Goulenn neuze: ha tu a ve da gaout *ro + gen > r- + ien* = Br. *rien*, o korvoiñ ar c'hemmadur iota? Alese e teufe deveradoù: *rienad*, *rienadur*, *rienour*, *rienouriezh*, *rienel*, *rienouriel*, h.a.

Diskoulm all: *kent + ac'h* → Br. *kentac'h*, savet evel *kevelac'h* Gl. *collatéral* (GEVEZ). Gant an deveradoù ivez: *kentac'had*, *kentac'hadel*, *kentac'hadur*, *kentac'hadour*.

Emaon o paouez degemerout maladoù Gwion ha Laorañs. War a hañval ez eer war-du deveradoù ***ac'h-***.

Kent klozañ: ***bonac'h*** pe ***kentac'h***?

IX – GE da YBAN, LM – 10 04 13

Br. *rien*? Ha n'eo ket mont pell? Aozañ ur ger a chomo kevrinus d'ar yezherion — evel ur bern gerioù all, gwir eo — ha d'ar yezhourion o unan... *Ultima ratio*, neuze, evel ma lavare Goulven... An aters en degouezh: ha ken enket omp ma rankfemp klask amoug un ultima ratio?

A-zivout *bonac'h*, e venegan ar ger evit skoueraat ar pezh emañ o paouez arhebiñ: ennañ e kej keal al lignez ha keal enor ar vrientinion (*bon* a gemeran er c'hemeradur en deus e *bonedd*); ne glaskan ket ur c'hevatal da *pedigree*, na da c'her arallyezh ebet; e 'm spered emañ hepken emzalc'h ar c'hont de Roussillon e pezh Shakespeare. Seul yac'hoc'h, resoc'h, e vo ar brezhoneg ma paoto ennañ unvezioù yezh evodet war-eeun diouzh plegennoù ar vuhez.

X – LM da GE, YBAN – 12 04 13

Degemer a ran *bonac'h* a galon vat. Ar goulenn a oa da zont war-lerc'h diganin oa "Pe gevatal da Gl. *souche* (=origine)?", just a-walc'h... Ha, p'emaomp ganti, an trede zo "Ha Gl. *standard de race*?"

Penaos e trofec'h *Groupement des Éleveurs de Moutons d' Ouessant (GEMO)*:
Br. *Uniad ar Saverion Deñved Eusa*, *Uniad ar Saverion Deñved Gouenn Eusa*,
pe *Uniad ar Saverion Deñved a Ouenn Eusa*?

XI – YBAN da GE – 10 04 13

Arabat disoñjal: emañ c'hoazh o teskiñ ar vicher ha setu perak e klaskan gouzout betek pe boent e c'haller mont “re” bell. E-se emañ o c'hedal da zisplegadurioù. Splann eo e degouezh **rien*: ne dalvez mann!

Ha mat kenan e kavan *bonac'h* hag an deveradoù da heul. Lavarout a rez ez eus gant **bon-** ar ster a zo gant *bonedd*, pezh zo perzhik pa welan *Y Geiriadur Mawr*:

{ **bonedd** 1. Urddas, mawredd, gwycheder. NOBILITY. 2. ach, hil, tylwyth,
 haniad, llinach. DESCENT.
 { Hag ivez:
 { ***bonedd** tarddiad, dechreuad. ORIGIN, BEGINNING.

Met tu zo da intent ivez evel *diazez*, *skod*, evel ar Gl. *souche*:

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/souche/73573>

{ **souche** nom féminin
 { [...]
 { 5. Personne ou animal de qui sort une suite de descendants: Chien de bonne
 { souche. Synonymes: ancêtre - ascendant
 { 6. Origine de quelqu'un: Être de souche paysanne. Synonymes: essence -
 { extraction - racine
 { 7. Source, origine, principe d'un ensemble ethnique, d'une famille
 { linguistique: Mot de souche francique.

Ne ve ket fall ivez prederiañ war *souche*, *extraction* ha heñvelsterioù.

XII – LM da YBAN, GE – 06 05 13

1. Soñjet 'm boa e *skod* ivez. E zegemer a ran.
2. Evit a sell ouzh *skoueriegezh* ha *skouerieg* e kav din hon eus aze daou dra disheñvel :
     Gl. (à propos d' un animal) sa conformité au standard de la race :
     Br. (*diwar-benn ul loen*) *e genfurmded ouzh skouerieg ar ouenn eleze e skoueriegezh*.
3. **Uniad ar Saverion Deñved Eusa (USaDE), OK.**

XIII – YBAN da GE – 11 02 13

Skrivañ a rez : “E lavar ar c’hazetennerezh e ve degemeradus moarvat an astenn ster, tamm pe damm leterc’hadek Gl. *ancêtre*, Br. *hendam*. En ul lavar resis, e ve gwell klask un termen kevazasoc’h. Soñjal a ran e Br. *keneliañ*, bet arveret c’hoazh (sl. RENABL) e-keñver ar gouennañ, amprestet diwar Kb. *cedlu*. “*Hengeneliad / hengenelïer* ar bronneged...”

A-du ganit evit ar Br. *hendam* en ur yezh diresis, hag ivez evit embrederiañ ha chom uvel, pa ouzer e oa razhed eus *kenel* orin an denion. Neuze ez eo degemeradus ivez Br. *hengenelïer* evit badeziñ hon *henoriner*, hon Br. *hengog* g. *-où*, hon *diagentad* g. *-où* dimp ni holl. Termenenoù damheñvelster, “reñver n’eo ket euver”.

I – MA ha YBAN – 12 04 13

Evezhiadennoù YBAN islinennet.

hache : Meur a dermennoù resis hag meur a droiennoù a ziouer vank (= a ra diouer).

– **hache à main** : kinnig a ran *bouc'hal zorn* (*bouc'hal dorn* : ne reer ket ar c'hemmadur-se er yezh voutin), *dornvouc'hal* b -ioù, *dornvouc'hili*, hemañ diwezhañ o vezañ *too much* un tamm marteze? Ya, marteze. Goulenn : ha n'eo ket an holl vouc'hili binvioù dorn ?

– **hache d'armes** : *bouc'hal ledan* (cf. VALL., ~ **à fer large**). Geriadur Ménard : *bouc'hal vrezel, bouc'hal emgann, kadvouc'hal*. Ha komz a reer amañ eus an un bouc'hal ? Ne ouzon ket ha n'on ket barrek war an divoud. En ARDM e ro abEnnez (Turiaw ar Menteg) : *kadvouc'hal*.

– **hache d'abordage** : kinnig a ran *bouc'hal abourzhañ*. Ha kevazas eo, rak ne ouzon ket hag *abourzhañ* zo un termen milourel. Forzh penaos e sell ouzh ar bed kozh. Bremañ e ve *fusil d'abordage* kentoc'h. Me lavarfe *fuzuilh arsailh*, hag ivez neuze *bouc'hal arsailh*, rak ne sell ket hepken ouzh an emgannoù war vor. Met ivez e-kichen : *bouc'hal vrezel, bouc'hal emgann, kadvouc'hal*.

– **périr sous la hache** : *mervel bouc'haliet?* Moarvat n'eo ket dreist.

Ober evel er Bibl :

“rak ar re a gemer ar c’hleze, a varv dre ar c’hleze” ?

Neuze : mervel dre ar vouc’hal
= mervel dindan ar vouc’hal
= mervel dindan taolioù bouc’hal?

–[figuré] Troiennoù :

– **fait, taillé à coups de ~ :** VALL. ne ro netra. Ménard a ro :
bizaj koadesk. Klevet ’m eus e teodyezh va c’horn : a daolioù bouc’hal.

– **porter la ~ dans une administration :** dispredet marteze, n’en
 kaver ket e GEAK. Distroadet e galleg gant :

faire des coupes sombres , pe des coupes claires kentoc’h : GEAK
ober troc’hoù gwenn (er c’hoskor).

hachereau : *bouc’halig* b -où a ginnigfen dizaon. Da ’m meno e c’haller dilezel
 amañ un eillister **bouc’hiligoù*, luziet betek re ha displet. Ne gav ket din ez
eo kevazas. An hachereau ned eo ket ur vouc’halig, met ur benveg dioutañ
e unan. Un tammig evel ar Gl. aissette a gaver er pezh a ginnigan :

aissette nf [marteau de couvreur, de tonnelier] horzhigell b. où.

Mar bez kavet gwell ez on prest da adwelout va foelladenn.

hachette : Diforc’h ebet, war a hañval, gant **hachereau**, nemet e rafen ur fazi.
Aze e klot bouc’halig b. -où, rak ur vouc’hal vihan eo.

hachoir : VALL. a ginnig *heskemen, heskemer viñsañ* a-dal da **hachoir**
(billot) ; an termennoù kevatal da **hachoir (couperet)** bet distroadet gant
 ar re kinniget gant YBAN ha CHAN e GEKEG, e chom koulskoude an kez
heskemer/heskemen : meneget gant Ernault er *Glossaire Moyen Breton*,
 liammet ouzh kBr. *hesquemez*, “habluz” *esquemenn* pe *hesquemer*, -yen =
 “hantier, chevalet de charpentier” liammet ouzh *héchemer*, “illot”. N’eo ket
 meneget gant NDBF war a ’m eus gwelet, nag er Renabl.

Un eskemmer zo un daolig ; établi, table de charpentier ; chevalet ; billot.

hachure: Da gentañ despizadurioù ROB, hep ar skouerioù.

ÉTYM. 1690; *hacheure*, terme de blason (« cordon liant les lambrequins »), xve; de *hacher*.

1. (1690). L'un des traits particuliers ou croisés qui marquent les demi-teintes, les ombres (d'un dessin, d'une gravure).
 ▷ (1873). L'un des traits conventionnels qui figurent les accidents du terrain, la densité de la population, etc. (sur une carte). | *L'espacement des hachures est inversement proportionnel à la rapidité des pentes qu'elles représentent*.
 ▷ (1675). **Blason**. Trait ou point qui représente les émaux.
2. (1723). **Techn.** L'une des entailles pratiquées sur les métaux avant de les dorer ou de les argenter.
3. (1770, Buffon). **Fig.** → Raie, rayure.

Bremañ al loazioù bet kavet ganin.

- NDFB: *skeudvarrennig* f. -où, termen deouezet diwar kinnigoù VALL.
- LA-18, p. 232: *miñsañ* (hacher); *chutoñ*, *chutoad*, diwar Jp. *shu*. Dre ma n'emañ ket an despizadur-mañ e 'm c'herz, e kinnigan he lezel a-gostez evit an ampoent.
- Evit **1.** ne hañval ket bezañ ur gudenn, *skeudvarrennig* a zere. Marteze e c'hallfemp arverañ ar ger-mañ evit **1.bis**, dre m'emaomp e bed ar c'hartennañ, a zo nes a-walc'h ouzh hini an arz? Da ali?
 Evit an termen *ardamez* e vanan mut penn da benn.
- Evit **2.** ez eus anv a *entaille*. E NDFB e kavan:
entaille *ask*, *boulc'h*, *skej*, *troc'h* m. -où.
entailler *askañ*, *boulc'hañ*, *diskolpat*.
 Perak ket *troc'had*, nemet e ve ledan e sterva endeo?
- Ha marteze adarverañ evit **3.**

Kinnigoù n'eo ken ar re a ran; pep tra 'm eus da zeskiñ c'hoazh war an dachenn-mañ!

Ménard a ro *skeudvarrenniñ* ivez. Gwall bonner avat, re “zisplegus” ha faos neuze. Daou ster pennañ zo : 1. Tresañ regoù da verkañ udb., ur skeud pe un dra all war ur gartenn, evel an dudegezh (*densité de population*), pe un torosennadur, da skouer. Ha 2. Ober regoù, kranoù war c’horre ur metal kent e bleuskañ. E jedoniezh e ran gant *linennaouiñ* evit an ezhommoù boutin, savet evel *pikennaouiñ* (Gl. *pointillage* GSTL). Tu zo da ouzhpennañ *regennaouiñ* ivez, war ar metal da skouer, pe udb. all hervez stumm ar regoù : *askaouiñ*, *chakoniaouiñ*, *kochaouiñ*, *kranellañ* (GEKEG), *kranaouiñ*.

II – GE da YBAN – 15 04 13

Ne ’m befe netra da ouzhpennañ na da gemmañ e ’z respontoù da Malo. Ur c’hraf heñvel ouzh hini an *hachures* a ’m eus bet da verañ evit GEVEZ-7, da envel ar barrennoùigoù a lakaer war wel a-dreuz da gorf ar c’hromozomoù ; amañ dindan ar mellad e kaoz :

marquage en bande des chromosomes ♦ **chromosome banding** ♦ **rezaoua ar c’hromozomoù**

lakaat war wel rezoù teñval ha sklaer war ar c’hromozomoù, diwar-bouez kalvezderioù diseurt hervez al livuzenn arveret : *rezaoua G* (Gl. *bandes G*, Sz. *G banding*) dre livuzenn Giemsa ; *rezaoua Q* (Gl. *bandes Q*, Sz. *Q banding*) dre ar c’hinakrin, kendreluc’hus el luc’h dreistmouk, h.a.

I – YBAN da GE – 15 04 13

A-zivout ar Gl. *alcoolique*. E Br. e rez gant *alkoolek* (gant perzhioù an alkool, alkool ennañ, o tennañ d'an alkoolegezh) hag *alkoolel* (a-geñver gant an alkool, da skouer a-zivout an naouedoù): an avu zo *alkoolek*, met an avufo zo *alkoolel*. Ha ne ve ket heñvel evit ar Gl. *l'alcoolisation des glucides* ha *la fermentation alcoolique*? Da lavarout eo: *akoolekadur ar glukidoù a c'hoarvez dre ar goiñ alkoolel*?

Neuze, ar Gl. *alcoolisation* a ve da vezañ kenedc'heriet dre 1. *alkoolañ*; 2. *alkoolaat, alkoolensilañ*; 3. *alkoolekaat*.

alcoolisation *nf* [*médecine*] **1.** [*consommation*] *alkoolañ pao. & 2. [thérapeutique] alkoolaat pao. &, alkoolensilañ pao. & [chimie] 3. [transformation chimique] alkoolekaat pao. & • l'~ des glucides se produit par la fermentation alcoolique alkoolekadur ar glukidoù a c'hoarvez dre ar goiñ alkoolel.*

I – MA ha YBAN – 23 04 13

Evezhiadennoù YBAN islinennet.

Kudennoù ha kinnigoù, eus **hailloneux** betek **haïtien**.

hailloneux : Heuliañ VALL. a ro a-dal da “en haillons” an holl adanvioù-mañ :
pilhek, pilhaouek, pilhot, pilhotek, truilhek, trabidennek.

OK !

haine : Troiennoù (kinnigoù diganin diwar skouerioù roet er ROB.)

– **en haine de** : (1644, Corneille). Loc. prép. **En haine de...** Vieilli. À cause de la haine qu’on éprouve pour (qqn. ou qqc.). | *Organiser la révolte en haine des oppresseurs*. | *Ouvrage écrit en haine de la religion, de la société.* : “Aozañ an dispac’h *dre gas ouzh* ar vac’homerion”; “Oberenn skrivet *dre gas ouzh* ar relijion, ar gevredigezh”.

dre gas ouzh = dre gasoni ouzh . Ménard a ra gant *kaz g.*, *kasoni* b., *kazout* ha *kasaat*. Roparz Hemon gant *kas*, *kasoni*, *kasaat* ha *kazout* ivez. Perak kemmañ ? Ne ouzon ket. Ali GE da heul an notennoù war La-17 ha La-18 a ve deuet mat.

- **par haine de:** (xxe). **Par haine de...** | *Par haine du gouvernement français* (→ Agissements, cit.). | *Par haine d'un prince, d'une idée* (→ Face, cit. 26). | *Il agit ainsi par haine de tout ce qui est beau, grand...*
— **rem.** Cette tournure tend à supplanter la précédente. Br.: *Dre gas ouzh ar gouarnamant frañsez. Dre gas ouzh ur bennaenn, ur mennoz. Gwerc'hañ a ra evel henn dre gas ouzh pep tra a zo brav, bras...*

haïr: Troiennoù (kinnigoù diganin diwar skouerioù roet e ROB)

- **haïr de:** **Vx ou littér.** | **Haïr de...** | *Je hais d'être dérangé à chaque instant.* → **Horreur** (avoir). — **Par euphém. (plus cour.).** | *Il aime le bon vin et ne hait pas, à l'occasion, d'être un peu gris*, il lui est assez agréable de... — **REM.** Littré n'admet la tournure *haïr de...* qu'avec une négation. On en trouve, cependant, de nombreux exemples à la forme affirmative, même à l'époque classique: “Eñ a gar ar gwin mat ha n'en devez ket kas, diouzh an dro, *o vezañ* mezh un tamm”
- **haïr que:** **Haïr que... (et le subj.).** Avoir horreur que... | *Il ne hait pas que...*: il aime assez que... il y prend plutôt plaisir. (... je hais toujours que les hommes aient mal au derrière (... Mme de Sévigné, 589, 16 oct. 1676: “Kas 'm bez atav *m'o defe* ar wazed poan d'o revr”
- **se haïr:** *emgasaat, kaout kas, kasoni outañ (e unan)?*

Kent klokaat an enmoned, ret lavarout n'hon eus ket da blediñ gant reizhder ar galleg. Da gentañ divizout war *kas / kaz*. Pehini degemer ? Tuet e ven da chom gant skrivadur Hemon, ne welan ket splot ar c'hemm. **Ali GE da reiñ sklerijenn.**

haire: **ÉTYM.** V. 980; du francique **harja* « vêtement grossier fait de poil ». Cf. all. *Haar* et angl. *hair* « cheveu ».

VALL.: **sae-reun** *b.*, **roched-reun** *g.*, **gouriz-reun** *g.* Gaou zo gantañ oc'h ober gant hemañ diwezhañ a dalvez kentoc'h *cilice*. Me a ginnigfe:

1. [*chemise*] roched *g.* –où reun;
2. [*tissu*] lien *g* reun.

N'ouzon ket ha ret eo daveiñ da reun pe da vlev al loen-mañ loen. Kel zo eus ur roched graet gant lien rust, garv. Evit ezhommoù lennegel, istorel e c'haller ober moarvat gant **roched reun, lien reun**. Bez' ez eus an termen **fetisenn** da skouer: “étouffe épaisse et solide”. Marteze e ve tu da gavout

un termen o talvezout : “danvez garv ha rust” ? Deverañ diwar *reun* ?
Neuze udb. evel ***reunegenn***, o talvezout “danvez gros ha rust” hag ivez an
dilhad graet ganti ? Berr eo va awen war an divoud.

haïtien : setu va c’hinnigoù :

I. *haitian* aa. (istor), *haitiat* aa. (douaroniezh).

II. *Haitian* g. -ed, *Haitiad* g. -iz

Ha ne ve ket a-walc’h : ***haitiat*** aa., ***Haitiad*** g. -iz ?

II – GE da YBAN – 25 04 13

A-zivout Br. *kas*, *kaz*, h.a., ez eus tri diarsell :

1. ar gerdarzh kemplezh : *kād-, aet a) da Kt. *kad, b) da Kt. *kad-t- ; diwar a) ez eo deus Br. *keuz*, Kb. *cawdd* ; diwar b) Br. *kas*, Kb. *cas* ; e-kichen Br. *kas*, ez eus ur Br. *kazout*. Ne anavezan studienn yezhoniel ebet war an div lignez testet gant Br. *kasoni* diouzh un tu, *kazout* diouzh an tu all.
2. dibaboù ar yezhourion gent : Ernault a veneg *kas*, *kasaff*, *kassaus*, *kassoni* e DEBm, *kasat*, *kazoni* e DBFV ; Vallée a ro *kas*, *kasaat*, *kasoni*, *kazout*.
3. danvez dibaboù ar yezhourion gempred — merkomp o durc’hadur dibarek : n’emaint ket o kempenn yezh ur gedvuhez veziat ; pleuskañ a reont yezh ur gedvuhez erveziat, alese lec’hed brasoc’h o hent, frankted egor o dibaboù. Netra ne vir outo a dreverbañ hag a ober gant *kaz* hag a zeverañ diwar *kazout*. Endalc’het int avat d’ur c’hevanlen izek.

An abegoù a ’m eus bet da duañ gant ar skrivad *kaz* : 1) a-fet skrivadur, diforc’hiñ diouzh ar gerioù *kas* all, ar verb arveret kenan pergen, 2) a-fet distagadur : ar sonenn adreñv hir [*a*] o c’houlenñ peurliesañ ur gensonenn hevouezh war he lerc’h : *paz*, *bazh*, *mag*, *pal* (nemedenn : *glas*). Diforc’hell eo *avelgaz* (“kazout an avel”) e GEVEZ-1, tra ma oa *avelgas* en arvar da dalvezout kenkoulz “kas an avel”.

Se lakaet er-maez, ne welan ket ar splot a ve da zilezel *kasoni*, daoust ma ne hañval bezañ kantreizh deveradurel ebet dezhañ.

Deurus eo notenn Malo a-zivout Gl. *haine*. Arvarus avat an hentenn heuliet : chom peg ouzh kemeradurioù Gl. *haine*, en ur strivañ da zerc'hel Br. *kas* a-dal d'an holl — eleze chom e par ar gerioù e-lec'h “mont d'an traoù” d'ar c'healioù ha d'ar plegennoù en degouezh. Ar plegennoù a zave dezho ar galleg dre *haine*, ned eo ket endalc'het ar brezhoneg da zaveiñ dezho dre *kasoni* bep tro, met ivez dre *erez*, *glazentez*, *drougiezh*, *yenien*, *taerijenn*, *baleg*, *heug*, *euzh*, *galeniezh* ha me oar ; ar galleg diouzh e du a biao ur goumoulennad termenoù e-barzh sterva (kealva, plegennva) *haine*, hep ma ve hini anezho kevatal rik da hini eus koumoulennad an termenoù brezhoneg.

Mat eo ergerzhout blokad kemeradurioù (lennegel ha pemdeziek) pep ger gallek dre vont d'al lennegezh war eeun pe d'ar geriadurioù ; hogen kent stagañ diouzhtu da glask plakañ war bep kemeradur gallek un droidigezh vrezhonek, eo dav ren un hevelep ergerzhout war vlokad kemeradurioù pep ger brezhonek ; arguzenn isdiorreadur ar brezhoneg ne dalvez ket bepred ; anat eo, ne biaoump ket ur brezhoneg pemdeziek diouzh an 21st kantved, nag ul lennegezh diorreet war lies kantved — en hon c'herz avat ez eus loazioù lavarel puilh, diouzh un tu al lizheradur a-ziwar lerc'h kedvuhez renkadoù izel brezhoneger treuzpadet ivez war lies kantved, diouzh an tu all al lennegezh diles eskoret abaoe ur c'hantved ; kevala a chom gantañ peadra da zispakañ ul lavar orinel hag ul lennegezh par da n'eus forzh pe hini. Amkan kentañ ar brezhoneg arnevez eo bet diorren ar brezhonegoù skiantel. War wel e teu un amkan all na voe nepred ezvezant eus hon preder, hep ma sellemp outañ evel pouezusañ : lavar plegennoù pemdeziek ar vuhez louet. Hon plegennoù pemdeziek n'int mui re ar gedvuhez vrezhonek pa oa anezhi, n'emaint ket ken pell-se diouti avat, a hevelep danvez ganti ez int ; Martial, en e C'heriadur, a laka kichen ha kichen pleuskadoù kefredel diorreet ha danvez krai tennet eus mengleuz dilerc'hioù kedvuhez ploueziat a'r c'hantvedoù kent ; al labour a chom d'ober eo pleuskañ an danvez krai-se, n'eo ket evel m'hon eus graet evit sevel ar yezh skiantel gant hon daoulagad troet ouzh ar yezhoù all, met dre vukañ da blegennoù pemdeziek ur gedvuhez ezvezant c'hoazh. Aze ez eus, da 'm meno unan eus kefridioù Nidiad — p'o devo e skrivagnerion tarzhet kombod an universited ha gwriziennet da vat : o lavar ganet eus ur gedvuhez erveziat o c'henel kedvuhez veziat. Daoust ha kement-se ne vo ket nit ?

Va diruzadenn betek amañ.

III – YBAN da GE – 28 04 13

Trugarez evit ar sklerijenn. Kendrec’hus kenan eo da zisplegadennoù, dreist holl “Diforc’hell eo *avelgaz* ("kazout an avel") e GEVEZ-1, tra ma oa *avelgas* en arvar da dalvezout kenkoulz "kas an avel".

Ur goulenn all a-zivout *defroù, defraouiñ*. Ha talvezout a ra eus *defraouiñ ar c’hoant revel*, dre *erwezh defraouiñ, sal defraouiñ*, betek *defraouiñ ur mezeg* pe *defraouiñ un den a-zivout arvarioù an alkool*?

Moarvat ez eo degemeradus kinnigoù Vallée, diwar *evezh* ha *diwall*, adkemeret gant an holl da heul, evit sterioù ’zo eus ar Gl. *alerter*? Marteze e c’haller ouzhpennañ *gouzaviñ*. Soñjal a ran ivez er BrE. *belziñ*, met hervez Vallée e ve an un ger ha *berzañ* “avertir, surtout de ne pas faire”.

Trestummadur arveret gant **Lexique complémentaire Breton-Français**, Jil EWAN - MARC’H-KLEUR - Youenn OLIER, *IMBOURC’H*, 2000 :

BELZ* avertissement

BELZER* lst: IOÛ avertisseur

BELZIÑ avertir

BELZKERZ* indicatif, musique de média

BELZKORN* klaxon

IV – GE da YBAN – 28 04 13

defroù, defraouiñ ’m eus bet tro da arverañ da gentañ gant ar ster “dont war evezh”, pa studien labourioù Kühn (La-11 28); an un anadenn a gaver gant al loened hag an dud (Sz. *to arouse, to awake*), hag an hevelep keal a gaver er voudaegezh a ’m eus bet tro da adkavout e prederouriezh Skol Kyoto (La-14 238); an hevelep anadenn a stader er Vezekniezh pa zeu ar glañvourion d’o c’henskiant en-dro da heul ar c’homa, eleze d’ar galloud da deurel evezh (galloud boutin etre an den hag al loened bepred — pouezañ a ran, evit merkañ n’eus ket anv aze eus an *emouezañ*, keal pennañ an anadennoniezh).

Setu perak e kavfen diaes ober e brezhoneg an astenn ster a ve dre lavarout “defraouiñ un den a-zivout udb.” pe “defraouiñ ur mezeg” (nemet e ve tennet

eus e hun dre ur galvad noz !). N'on ket sur kennebeut e ve kantrat lavarout “defraouiñ ur c’hoant”. Er bredelfennerezh e ’m eus graet gant *delankañ* ; met deselloù ez eus estreget re Freud and C°...

En degouezhioù a venegez, e lavarfen :

- erwezh defraouiñ, sal defraouiñ,
- gouzaviñ un den war riskloù/dañjerioù an alkool,
- dergelañ ur mezeg eus un darvoud (sl. *dergel* e GEME),
- ditouriñ un degouezh konnar d’an amaezhiezh.

belziñ, marteze, trestummañ perak ket, met d’an ultima ratio bepred !

Digor e chom an aerva...

V – YBAN da GE, Geriadur Hollek – 04 05 13

Un taol arnod :

alerter *tr* **1.** [*donner l’alerte*] defraouiñ *pao.* • ~ l’équipage en criant « un homme à la mer ! » *defraouiñ ar skipailh dre hopal* « *un den er mor !* » ; [*mettre en garde*] lakaat war evezh *pao.*, dedennañ an evezh *pao.*, lakaat en arevezh *pao.*, lakaat war ziwall *pao.* • ~ l’opinion publique *lakaat ar c’hedveno war evezh.* **2.** [*prévenir d’un fait grave*] dergelañ *pao.*, gouzaviñ *pao.*, ditouriñ *pao.*, belzañ *pao.* • ~ un médecin à propos d’un accident *dergelañ ur mezeg eus un darvoud* • ~ qqn sur les risques de l’alcool *gouzaviñ (belzañ) ub war riskloù an alkool* • ~ la police au sujet d’un cas de rage *ditouriñ un degouezh konnar d’ar bolis.*

A-zivout ar Gl. *alésage*, ne gavan ket mat ar pezh a ro DCFB : *trogleuziñ* ha *trolevniñ* ha kinniget da heul Martial ivez. Da gentañ e *trogleuzer* estreget evit *aléser*, hag e *trolevner* kenkoulz e-barzh hag er-maez. Ouzhpenn se ez eus meur a galvezerezh evit *aléser*, ha n’eo ket *levniñ* pe *treiñ* hepken. Ar pezh a laz eo e reer un toull “reizhet mat”, dezhañ un treuzkiz resis. Tostoc’h eo ar Kb. *iawndyllu* “toullañ reizh”, digorvodus avat. Da verkañ ar “reizh” e soñjan er rakger **he-**, hag evit an “toull” e kav din e tere **kavn-**, pezh a zisoc’h gant an termen *hegavniñ* da gevatal d’ar Gl. *aléser* :

alésér *tr* [usiner] hegavniñ *pao.* • ~ un trou au diamètre de 20 mm avec une tolérance de 0,1 mmm *hegavniñ un toull d'an treuzkiz a 20 mm gant un aotrevarz a 0,1 mm.*

alésage *tr* **1.** [usinage] hegavniñ *pao.* & • l'~ est une méthode reconnue pour la production de trous calibrés avec un bon état de surface *an hegavniñ zo un hentenn angemeret evit aozañ toulloù kavnezet dezho ur stad c'horre mat kenan.* **2.** [le diamètre] kavnez *g.* -ioù.

Ne gav ket din e c'hoari ar gwered klañvdi betek re: *hegavniñ un toull zo aozañ un toull kavnezet.* Nemet, mar bez kavet abegoù ez on prest da adwelout va foelladenn.

P'emaon ganti, hag udb a ve ganit evit *la fraise du dentiste?* Rak bez' ez eus ivez *des fraises à alésér.*

I – YBQ da MME – 17 04 13

Arverañ a ran ho keriadur a zo ur benveg deuet mat da arboellañ un nebeut amzer. Goulennoù 'm bez d'ober gwech an amzer, hogen ne soñjan ket o lakaat diouzhtu war ar paper.

Ar goulenn-mañ a sell ouzh an dibab eus liester ar gerioù gourel a echu en **-er**. Penaos hoc'h eus graet an dibab eus **-ien**? Pa 'm eus kroget gant ar brezhoneg e raen gant **-ien** hag **-ion**. Da heul ur labourig bennak gant ESB, SADED, hag all, on tremenet da **-ion**. Bremañ e welan ez eo dilezet **-ion** ganeoc'h ha gant keriadur an Here, a zo ivez ur benveg mat.

N'eo ket ur gudenn moarvat hogen e klaskan kompren an dibaboù graet. Diaesterioù 'm eus a-wechoù gant ho tibaboù e galleg ivez. Klask a rin strivañ da gemer notennoù. Evit *Docteur* da skouer, ne vez ket adkaset da *Médecin*. Mat, ne stourman ket evit ar yezh. Evit gwir ne stourman evit netra. Ne glaskan nemet bevañ gant an dud. Evit adlakaat va goulenn en e lec'h, e lavarin deoc'h, da skouer, ez on souezhet e vefe bet kemmet troidigezh Saint Herblain e Sant Ervlan, pa veze graet gant Sant Hermelen Naoned abaoe pellik amzer. Ar gerdarzh arveret evit degouezhout gant Ervlan a gavan farsus a-walc'h. Disterat tra hogen e kavan gwelloc'h neuze ober gant an anvioù lec'h e galleg.

II – MME da YBQ – 21 04 13

Evel ma verkit hoc’h unan, n’eo ket ur wall gudenn ober gant an dibenn lies **-ien** pe **-ion**. Evit un abeg distagañ da gentañ : o vezañ ma ne vez ket taolmouezhiet an dibennoù lies, e vez dislivet an distagañ anezho, ha gant se ne c’haller ket klevout **-ion** (nemet e degouezh rannyezhel ar gwenedeg, met se zo afer ar rannyezhourien hag ar soniadourien, ha kement-mañ ne sell ket ouzh va geriadur). Abegoù all a c’haller kavout ivez, hag hini ar boaz n’eo ket an hini disterañ : ar braz eus ar skridoù embannet a ra gant an dibenn lies **-ien**... Met c’hoazh evidon, ned on ket chalet e rafe an den-mañ-den gant **-ien** pe **-ion**. Ha c’hoarvezout a ra ganin ober gant **-ion** ivez... Un dra hepken, mar dibaban ober gant ur stumm en ur skrid, e talc’han dezhañ a-hed ar skrid-se.

Diaesterioù hoc’h eus gant va dibaboù e galleg ivez. Evit gwir ne’m eus graet dibab personel ebet nemet heuliañ ar geriadurioù gallek boas (*Robert, Larousse, TLF, &a.*). Ouzhpennet e ’m eus ivez gerioù gallek boaziet e Breizh na gaver ket er geriadurioù gallek (da skouer, evit ar pesketa : *caseyeur, &a.*).

Al lec’hanvioù : a-du pe ne vezer, ar stummoù anezho zo lakaet a-wel war ar panelloù heñchañ ent kefridiel. Tabutal didermen a c’haller ober war an dibab-mañ-dibab, met evidon ar pezh a gont eo stabilaat an traoù. Moarvat ez eus lec’hanvioù gallek na blijont ket d’ar c’hallegerien kennebeut all, piv a ra forzh gant se ? Ar panelloù zo staliet ha distaliet ne vint ket, sed a zo da stadañ.

KIS-1301

I – MA da YBAN – 08 05 13

Respont YBAN da MA – 10 05 13 ha da heul MA da YBAN – 14 05 13

haje: Anv roet d'un naer afrikat, familh ar gwibered. E galleg e tiforc'her an *aspic*, europat, diouzh an *haje* afrikat.

VALL. a ginnig *aspig*, *naer-lunedek* (e ROB e teskan eo faziek hevelep anvadurezh) ; ne zegemerfen ket e ginnigoù evit abegoù resisted.

Gerdarzh : **ÉTYM.** 1817, in D. D. L.; arabe *hayya* « serpent ».

Kinnig *haya* b. -ed ? Lenn a ran *aspig* e GIBR 160. Neuze *aspig* g. -ed a virfen a-walc'h.

YBAN: Gwall arbennik e kavan. En un destenn e rafen gant *gwiber haje* *gwiber aspig* = *aspig* g. -ed.

MA: Perak *haje* ha ket *haya*?

halbi: Ger rannvroel (Normandi), deveret diouzh an neerlandeg *haalbier* « bier bihan ». Kinnig a rafen *halbi* g. -oùoù enta.

YBAN: Arbennik kenan ivez. *halbi* mar fell dit.

halecret : Setu pezh a lavar ROB : **ÉTYM.** 1489, *aldecresz*; moy. néerl. *halscleet* « tour de cou ». Cf. all. mod. *Halskragen*.

♦ **Anciennt.** Pièce de l’armure, corselet de fer battu formé de deux parties pour le devant et le derrière.

Petra ober enta ? A-dal da *corselet* e kavan *brusk-houarn* e NDFB. Sevel adalek *brusk-* ? Stanket e choman ha ne gavan aspadenn ebet eus hevelep ger e krennvrezhoneg pe er GIB. Pe adalek *hobregon* ? *Hobregonig?

YBAN : Hopala ! *halakred* eme Ménard da heul Hemon, ha mat eo.

MA : OK.

halener : analañ zo a-walc’h da ’m meno.

YBAN : “Flairer (l’odeur de la bête, la bête), en parlant d’un chien”, eme ar *Petit Robert*. Ne gav ket din e tere *analañ*. Me a rafe gant *c’hwesa*, *c’hwesaat*, *c’hweseta*, tra ken.

MA : OK.

haleur : *sacher* g. *-ion* a ginnigfen a-walc’h, diwar *sachañ* = Gl. *haler*.

YBAN ; Tri c’hemeradur zo : 1. An den o sachañ ar c’hobiri a-hed ar c’hanolioù. 2. Ar vag oc’h ober al labour-se, ar ramoker. 3. An traouilh da sevel ar rouedoù pesketa. Ménard a ro evit 1. *haler* m *-ien*, tra ken, met evidon ez eo “an hini a laka ar vuoc’h da halañ”, Gl. *vêleur*, daoust ma kaver ar ger-se e GReg. Vallée a ginnig : *sacher-(bagoù)*, an doareer *bagoù* o tiskouez evel-se ez eo re ledan *sacher*, rak *sachañ* a reer estreget bagoù. Met o vezañ ma n’eus ket mui eus ar vicher-se e soñj din ez eo spirus ar “sacher bigi”-se. Nemet e ve degaset ur *stirer* g. *-ion*. Evit 2. e ve tu d’ober ivez gant *stirer* g. *-ioù*, e-kichen *ramoker* g. *-ioù* (Sl. GEVER p. 253 : **ramokañ**) ? Hag evit 3. **sacher** g. *-ioù*, Sl. GEVER p. 253 : **sachañ**.

MA : OK.

half-track : Ger a orin saoznek, dezneuziañ e **halftrak** g **-où** a rafen me.

YBAN : Goude amprestañ gerioù gallek e teufe ar c’hiz nevez da amprestañ gerioù saoznek ? Kevret un eskemm gant Ronan an Derv.

A half-track is a civilian or military vehicle with regular wheels at the front for steering and caterpillar tracks at the back to propel the vehicle and carry most of the load. The concept of halftrack is originally a French invention. The first ones were developed by Adolph Kégresse (1879-1943), who was also a pioneer for the motorcycles.

Gl. *semi-chenille*, *autochenille*, *semi-chenillé*, Al. *Halbkettenfahrzeug*. Vallée a ro **karrtan war viskoulenn**, a zo un tammig biskoulennnek ! Tu a ve d'ober gant *Ka(rr)Ta(n)B(iskoulenn)*, pe *katab* g. -où, ha ne vefen ket chaletoc'h a se.

Bez' ez eus ivez Dafar 64 :

amrav g. **amrevier**, bandenn o c'hoarvezout eus mellennoù metal, stignet en-dro da ziv pe lies rod evit kreskiñ gorre harp ur c'harr.

Neuze e kinnigan : *karr + (am)rav = karrav* g. *karrevier*.

MA : Mat eo din, an daou a blij din.

halicte : Hervez ROB : ÉTYM. XIXe ; lat. sc. mod. *halictus*, 1804, Latreille, d'orig. incert.

◆ **Zool.** Insecte hyménoptère (*Apidés*) qui fait son nid dans le sol.

Hep mont d'emchigardiñ betek re, e kinnigfen *haliktuz* s. -enn.

YBAN : Evel a lavarez, kuit a emchigardiñ, berroc'h *halikt* g. -ed.

MA : OK.

haliple : Hervez ROB : ÉTYM. 1825, Académie; grec *haliplous* « qui nage en mer », de ἅλς, ὅλος « mer » (→ Hali-), et πλεῖν « naviguer ».

▲ **Zool.** Insecte coléoptère carnivore (*Dysticidés*) qui vit dans les eaux douces ou saumâtres où il nage difficilement et dont il sort par les grandes chaleurs.

Hevelep kudenn hag *haliple* ; perak emchalañ ? *haliplouz* s. -enn ne ve ket a-walc'h ?

YBAN : Evel an amprevan amañ a-raok, berroc'h *halipl* g. -ed.

MA : OK.

halitueux: Heñvelster da *moite*, a dalvez war un dro « chaud et humide ». Evit *moite* e kavan *mouest*, *delt*, *moeltr*, *leizh* (NDFB). Hini ebet ne hañval denotañ an tommder. Stanket a-walc'h e vanan amañ c'hoazh.

YBAN: Gl. *chaude et moite de sueur*. Br. *tommadenn*, *tommenn* = Gl. *suée*, tomm neuze. Da heul, quid a-zivout *tommennek*? Domani Gwion. Tu zo ivez d'ober gant geriennoù ar pemdez: *gleb-dour*, *c'hwez brein*, *gleb-teil*?

MA: Savomp ar goulenn da Gwion enta!

hallage: Hervez ROB :

♦ **Comm.** Taxe, redevance payée par les marchands pour vendre aux halles, au marché d'une commune.

Deverañ diwar *koc'hu* a ginnigfen ; **koc'hutaos* a hañval bezañ ponner un tamm avat...

YBAN: Amañ ar Gl. *hallage* zo evit *droit de hallage*, *droit d'étalage*, berraet en *hallage*, *étalage*, *bichelage*, *minage*, dindan ar renad kozh. Bremañ ez eo an taos talet evit gwerzhañ war ar marc'had, er c'hoc'hu. Neuze **taos koc'hu**, **taos marc'had**, evel ma lavarer *taos skinwel*? Ménard a ro: *koc'huañ*, met ne gavan roud ebet eus ar ger-se e nep lec'h. Moarvat ez eo un trealladur mod nevez.

MA: Mat, da ginnig a gemeran ; setu va enmoned :

hallage nm sk.: droit de ~ *taos koc'hu*, *taos marc'had*.

hallali: *Halali*, cf. PRED. 187/38, *Oberoù klok* Prosper Proux. Gourel pe benel ?

YBAN: Bez' ez eus *hualao* g. *-ioù*.

MA: OK

halle: Bez e 'm eus ur gudenn gant liester *koc'hu*, a zo *-ioù*. E galleg, e vez komzet eus *les halles* evit ur savadur foran. Gouzout a ouzon e vez roet e kêr Karaez, a-dal da *les halles*, ar *c'hoc'hu*. Petra ober, treiñ dre ar *ar c'hoc'huioù*, pe ha bez' ez eus eus ar *c'hoc'hu une halle* kerkoulz ha *des halles*?

YBAN : Br. *koc'hu* g. -ioù = Gl. *halles, halle*, al lec'h ma vez aozet marc'had ar boued. Evit an unander e Gl. e troiennoù evel *la halle aux vins, la halle aux blés*, ez eo un adeilad ennañ ur marc'had, ur c'henwerzh a-vras. Ha da heul kement adeilad bras. A-du emañ evit ober gant *koc'hu* ivez en daou zegouezh. Al liester gallek a dalvez moarvat e veze kavet meur a lec'h alies evit ar marc'hadoù, evel e Roazhon — e marc'had al Lisoù — ma 'z eus daou adeilad, unan evit ar c'hig, ar c'hilhevardon hag egile evit a bep seurt traoù all. Hep kontañ ar peurrest er-maez. Alese : « Je vais aux halles ».

MA : Klask a ran kas ar c'hraf da fraezh e 'm enmoned, ro din da soñj :

halle nf *koc'hu* g. -ioù sk. : les ~s ar c'hoc'huioù, ar c'hoc'hu (suivant sens).

II – GE da MA, YBAN – 14 05 13

Gl. *halitueux* zo, ma ne fazian, un termen eus ar vezekniezh rakgouiziel. Ne 'm eus nepred e glevet pe e lennet. Mar fell deoc'h e lakaat, koustet a gousto, e GEHOL, bezet deveret diwar ar verb latin *halito* “teurel c'hwezh, frond pe flaer”, e unan deveret diwar ar verb latin all *halo*, orin Gl. *exhaler, haleine*, h.a. Alese, Br. *halitus* (aa.). Bez' ez eus ur Br. *mukr*, “ger geriadur” eñ ivez, na 'm eus kavet kel eus e orin e nep lec'h, a ve gwell koulskoude amberzañ evit un arver bev...

III – MA-YBAN – 14 05 13, YBAN-MA – 14 05 13

halluciner : En arver antrazeat ne gavan tra (ar frazenn « c'est pas vrai, j'hallucine ! » da skouer). Ober gant troiennoù a zo anezho endeo, evel « *biskoazh kement all* » ?

YBAN : Hag eñ zo ret treiñ ar geriennoù *djeun*? Diouzh ret : *me zo sabatuet, sebezet, boemet = sabatuus, sebezus, boemus = ur boem, ur sebez!* Hag all.

halogénation : *haluzennañ* pao., *haluzennadur* g. -ioù ?

halogène : Setu va enmoned ; plijet e ven ma ve gwiriet ganit.

halogène *nm* haluzenn *b.* -où, halogen *aa.* *ℰ g.* -où • éclairage ~ goulaoiñ
halogen • lampe à ~ lamp halogen • quartz ~ kouarz halogen

YBAN: Stadañ a ran e ra GE gant *haluzenn*, *haluzennañ* hag ivez *halogen*, *halogenek* e GEVEZ. Hag a-ratozh kaer eo? E ali a vo deuet mat. Da 'm meno e vo graet div rann:

halogène *nm* 1. [*élément chimique*] haluzenn *b.* -où, halogen *g.* -où • les éléments de la colonne VII de la classification périodique de Mendeleïev sont les ~s *elfennoù bann VII rummadur trovezhiek Mendeleev zo an haluzennoù*
2. [*courant (éclairage)*] halogen *aa.* *ℰ g.* -où • éclairage ~ goulaoiñ halogen
• lampe à ~ lamp halogen • quartz ~ kouarz halogen

halographie : *holenoniezh* a ginnigfen a-walc'h.

YBAN: Ne gav ket din. Aze ez eus kel a studiañ an halioù, anvet ivez Gl. *halochimie*. Neuze e teu e Br. *haloniezh* pe *halgimiezh*. An **holen** zo an *hal mor*, kloridenn natriom.

hâloir : diwar be c'her deverañ, *spelc'hiñ* pe *skarnilañ* (kavet e NDBF) ?
Diouzh an dro e kinnigfen a-walc'h *spelc'hva* pe *skarnilva* enta.

YBAN: Dav embrederiañ, a soñj din. An *hâloir* zo al lec'h da lakaat da sec'hiñ ar c'heuz, pe ar c'hanab, hervez ar geriadur galleg. Ar gerioù brezhonek *spelc'hiñ* ha *skarnilañ* a dalvez “disec'hiñ, bezañ disec'het” dindan an avel spelc'h — ar *spelc'h* — , o reiñ d'ar c'hroc'hen ul liv rous, — ar *spelc'h* — ivez. Evit *skarnil*, tost a-walc'h e-keñver ster, ez a betek skarriañ ar c'hroc'hen: *skarinañ* = *skarnilañ*, *spinac'hañ* koulz lavarout. Ankouaat a ran *serinañ* “(se) dessécher sous l'action du vent”. Marteze e klotfe *serinva g* -où, nebeutoc'h anavezet ha na ra ket dave d'ar c'hroc'hen, o kontañ ivez war kennotadurioù *serin* evit a sell finaat ar c'heuz?

halotechnie : Se a lezan d'an arbennigour ez out !

YBAN: Kel zo eus aozerezh an halioù. Neuze Br. *halaozañ* *ℰ* *halaozerezh*...

halte-garderie : Perak ket *arsav-magouri*? Ezhomm a gedell pe get?

YBAN: Galleg e brezhoneg. Ket gwelloc'h eget *arsav-diwallerezh* Ménard. Gwell ar Sz. *day nursery*. Seurt magouri a c'hell degemer ar vugale (betek

6 vloaz) bep an amzer, evit un taluad o padout un nebeut eurvezhioù pe penndevezhioù, eleze *magourioù darnamzer*.

haltère, haltérophile, haltérophilie: en NDFB e kavan **daoubouez** m., **pouezioù** m. pl. Marteze eo ken kevazas all an eil hag e c'haller sevel diwarnañ *pouezour* ha *pouezouriezh*, perak ket ?

YBAN: Ménard a ro: *halter* g. -ioù. Ar *sevel an ahel karr* zo unan eus ar c'hoarioù hengounel e Breizh. Bez' ez eus ivez *sevel ar pouezioù*. Neuze e kav din e ve mat diforc'hañ 1. **an halter(ioù)** evit Hellaz ha 2. **ar pouezioù**, evit ar sport a vremañ. Hag evit ar Gl. *haltérophilie* e ve enta ar Br. *pouezsevel*, *pouezsaverzh*, Gl. *haltérophile* Br. *pouezsaver* Al. *Gewichtheber*, ger evit ger.

halva: *halva* g. -où?

YBAN: *What else?* Ali Geriadur ar Geginouriezh eo: mirout o anvad d'an handaolioù dibarek.

hamada: *hamada* b. -où?

YBAN: Ha ret eo? OK evit *hamada*, ne goust ket ker.

hamadryas: ♦ **Zool.** Grand singe du genre Cynocéphale*, remarquable par la disposition de sa crinière. E VALL. e kavan *marmouz penn ki*. N'ouzon ket ha ret eo e virout. A hent all e c'hallfemp ober gant *hamadruaz* g. -ed.

YBAN: N'ouzon ket. Ar gresianeg a dalvez *boudig an derv*. E Sz. ez eo an un ger *hamadryad* a dalvez 1. an nimfenn, 2. ar c'hobra roueel ha 3. ar marmouz sakr en Henegipt. Ha ne c'hwit ket: *hamadryad* ivez e kembraeg. Neuze ar goulenn: perak amprestañ diouzh ar galleg, kentoc'h eget diouzh ar saozneg? E jedoniezh e ran gant Pitagoras, hag ober evel Hemon hag ur bern yezhoù ivez. Me a rafe gant ar Br. *hamadrias* g. -ed. Ur skrivad a gaver ivez e Gl. hag e yezhoù all ivez. E-kichen e lakfen an anv etrevoadel (evit an holl spesadoù a du 'rall): *papio hamadryas*. Ménard a ra kement-se hag un dra vat eo.

hambourgeois: Kinnig a rafenn *hamburgat* aa. ha *Hamburgad* g. -iz. Ur goulenn neuze: *hamburgat* pe *hambourgat*?

YBAN: Me a gav din eo gwell mirout skrivad orin ar c'hêrioù: kêr **Hamburg**, met evit an dud e reer gant *hambourgat*, *hambourgad* g. -iz.

hamburger : Miromp *hamburger* g. -ioù da 'm meno.

YBAN : A dra sur, rak un handaol eo.

hameçon Troiennoù a vank :

- hameçon simple, à double crochet
- le poisson a avalé l'hameçon, a mordu à l'hameçon beget en deus ar pesk ?
- [figuré] mordre à l'hameçon

YBAN :

- higenn eeun, higenn daou, divhigenn? Ménard a ro teirhigenn, pederhigenn.
- ar pesk en deus kroget en higenn? Ménard : peget en higenn, stragnñ.
- Ménard : pegañ er vouedenn. Troiennoù all zo : *lonkañ ar boulc'henn*, *lonkañ ar silienn* Gl. *avalér la couleuvre* (Andouard, Brezhoneg ar mor).

hameçonner : Daou ster zo gant ar verb-mañ, [*garnir*] // [*prendre un poisson*].
Gant pe hini e klot *higennañ* ha petra ober gant egile ?

YBAN :

1. Lakaat un higenn pe higennoù ouzh ul linenn : *higenna*. Moarvat. Ali GE?
2. Tapout gant un higenn ha pesketa gant un higenn : *higennañ*.

IV – YBAN da MA – 19 05 13

Ne vin ket evit respont dak bewech ha ne gav ket din hon eus da vezañ chalet gant kudennoù arlezat kenan, war zigarez emaint e geriadur ar galleg. Klask a rin ober va seizh gwellañ.

V – GE da YBAN – 20 05 13

Evel dout e soñjan emañ Malo oc'h ezaouiñ en un toundra krefen bac'h. N'on ket hiziv c'hoazh evit lavarout hiroc'h war an alioù a garfen reiñ dezhañ, war ar frammañ a ve da lakaat war labour ar remziad nevez, h.a., chadennet ma emeon bepred ouzh adembennadur levr Abeozen (betek fin ar miz moarvat)...

I – YBAN da GE – 21 05 13

Evit ar Gl. *captif* e ro Hemon ha Ménard ar Br. *kemeriad* g. -*ed*. Me a gav un tammig berr. Deverañ diwar *kaezhañ*? Met bez' ez eus *kaezhiad* Gl. *toxicomane*. Neuze, penaos ober? Br. *kaezhed* g. -*idi*? Pe, ouzhpennañ ur rakger : *dargaezhed*, *dargaezhiad*?

II – GE da YBAN – 21 05 13

Vallée a ginnige Br. *kemerad*, dre ober ar fazi diskuilhet gant GP : merkañ ar gouzañv dre al lostger **-ad** (La-03 66 hh.) ; kinnig *kemeriad* zo dizanaout talvoud **-ad**, seul gent a se talvoud **-iad**. A du 'rall, Br. *kemer-*, evel Kb. *cymer-* o deus dispaket ur skalfad durc'hadurioù ster ken hefil ma ve kement hag ur giladenn klask ouzhpennañ an durc'hadur “captif”.

Evel just Br. *kaezh* (en e orin La. *capt-*), dezhañ ur gwriziennadur a-gozh e predeneg, zo da gorvoiñ. Lies furm a vo korvoadus : *kaezh* e unan, *kaezhet/d*, hag ivez keveveboù da Kb. *caethiw-*, Br.? *kaezhiv-*. Dav derc'hel kont ivez eus durc'hadurioù ster Gl. *captif*, ha n'eo ket sur e ve an holl o c'houlenn deveradoù diwar *kaezh-* (*ballon captif*, *marché captif*,...).

Ober gant *kaezhed* zo a-walc’h. Diezhomm, a gav din ouzhpennañ ur rakger, **dar-** pe all. Soñjal en ezhommoù da zont, pa vo ar brezhonegerezh peurziguezh diouzh an daveoù d’ar yezhoù all; kaout yezhoù kein a ampleg treiñ kein!

Emaon bepred war levr Abeozen. Boulc’hañ a ran un trede lennadenn — en ur vezañ sur e chomo c’hoazh traoù a-dreuz. N’eo ket bet aner an trevell avat. Gallet ’m eus gwelout a-dost dehentadurioù eskorourion ar brezhoneg kempred. Selledoù Abeozen e unan a verk ur prantad eus un eilpennadur c’hoarvezet e-kreiz an 20^t kantved: hag eñ leonager o sunañ bepred kendiñvelezh e deodyezh c’henidik, eo eizik dezhañ dezevout ar brezhoneg evel yezh kevrankel. Mil vad a rafe da Malo ha d’e geneiled emloañ en istor an eilpennadur-se!

III – YBAN da GE – 22 05 13

OK evit *kaezhañ* → *kaezhet* → *kaezhed* g. *-idi*, *kaezhedez* b. *-ed*.

I – LM da GE 12 05 13

Kas a ra va c’hile Jean-Michel Mahé goulennoù din a-zivout troiennoù gallek n’ en deus kavet kevatal ebet e brezhoneg evito . Setu int:

1. contre toute attente: kinniget ’m eus dezhañ Br. *a-vaez (nep) gortoz* pe *a-gil gortoz* o lavarout dezhañ gortoz da respont ;
2. un homme de principes : ?
3. venons en au(x) fait(s) : ?

II – YBAN da LM, GE – 13 05 13

Ha kavet e vo traoù bastus amañ dindan?

1. (*en un doare*) *dic’hortoz kenan (kaer)*; *hep bezañ gortozet tamm*; *en un doare dic’hortoz*; *daoust d’ar pezh a oa engortoz*; *daoust d’ar pezh a c’hortoz(er, ed)*; *daoust d’ar pezh a oa engortoz*; *en desped da gement a soñjed a-raok*
(*Sz. against all odds (despite seemingly insurmountable opposition or probability): daoust da bep tebegezh, enep pep tebegezh, enep a zlee c’hoarvezout, enep a oa tonket, e gin nep tebegezh*)

2. *un den a bennaennoù = un den gant pennaennoù, pennaennoù dezhañ; un den a dalvoudoù; un den pennaennek.*
3. *ha bremañ an devoud(où); e teuomp d'an devoud(où); eomp d'an devoud(où); desellomp an devoud(où), h.a.*

III – GE da LM, YBAN – 13 05 13

Dit e ran an hevelep respont ha da Yann-Baol: emañ sterniet ouzh un trevell na lez ket ganin goar da blediñ gant netra all, a zo adembannadur adwelet *En ur lenn Barzhaz-Breizh*, kentelioù graet gant Abeozen evit Skol Uhel Emil Ernod e 1941.

Diwar vont, ur bomm a gavan dislavarus e Geriadur diwezhañ Martial: “s’adosse sur une langue source, — le français” (p. 10, -21). Keinañ zo ar c’hammed kentañ war-du dioueriñ ar yezh tarzh (termen hemañ na c’hell talvout nemet e par an troidigezhioù, ha c’hoazh), an eil kammed o vezañ ar yezh o keinañ outi he unan. Dirak ur bomm evel Gl. *contre toute attente*, e rankomp pellaat diouzh nep yezh ha treiñ ouzh ar plegennoù m’hon eus buhez ar pezh a lavar ar bomm gallek, hag e eztaoliñ e brezhoneg: eleze erlec’hiañ buhezadoù tarzh ouzh yezhoù tarzh. En degouezh, war an taol, n’on ket evit lavarout estreget “*dic’hortoz krenn*”, nemet e teufe, dre ur barr awen, un eztaolad skogusoc’h. Un hent amjestr eo, an hent nemetañ avat evit tennañ hon brezhoneg eus e davantegezh. Buhezadoù tarzh, kement ha lavarout: lennegezh tarzh...

KIS-1304

I – MA da YBAN – 01 05 13, respont YBAN da MA – 04 05 13 ha hini MA da YBAN – 08 05 13

hacienda: Kinnig *hakienda* b. -où a rafen a-walc’h.

YBAN: Ménard a ra gant *hasienda*, pezh a gavan farsus. Anzav a ran ez eo *hakienda* ken farsus evidon. Lenn a ran war Emsav: « an atantoù, pe *estancias* ». Me a rafe heñvel: « ur gouratant, pe *hacienda* ».

MA: OK.

haddock: Siwazh n’emañ ket hanc’herieg Le BERRE ganin ; un dra en deus hemañ kinniget ?

YBAN: Ur pesk mogedet eo: Gl. *églefin fumé*? Tud zo a ro ar Br. *azenn* b. -ed = Gl. *églefin*, *haddock*. War a hañval n’eo ket mogedet evit an holl. Aze emañ er-maez eus va zachenn. Neuze *azenn*? Hag *hadok* ivez moarvat.

MA: OK, *hadok* g. -ed.

hadith: Hervez *Robert, ÉTYM.* 1697, d’Herbelot; arabe *hadīth* « récit ». Petra a ve gwell, **hadit* pe **hadizh*?

YBAN: Mennoz ebet. Ali un arabeger a ve da gaout. Ar. *ḥadīt* “hengoun”.
Petra eo an **t** isrezell-se? Betek gouzout hiroc’h: *hadit*.

MA: Mat.

hadji: Hervez *Robert*, **ÉTYM.** 1743; *hagis*, 1567; *hodge*, 1731; arabe vulg. *ḥādjī* « celui qui a accompli le pèlerinage de La Mecque ».

Kinnig a c’hallfer **hadjdji* ? Marteze diaes un tamm da zistagañ ; **hadji* enta ?

YBAN: Mennoz ebet ivez. Bez’ ez eus Ar. *al jabr* → Br. *aljebr*. Neuze : *hadji* ivez, kif-kif?

MA: Mat.

hagard: – rendre, devenir hagard, *skoelfañ*; neuze, qui rend hagard, *skoelfus* aa ?

– [*oiseaux*] *ROB* a ro (V. 1398). Vx (**fauconn.**). Se disait de l’oiseau (faucon, épervier) qui, pris après une ou plusieurs mues à l’état sauvage, restait trop farouche pour pouvoir être apprivoisé (par oppos. à l’*oiseau niais*).

Traoù a ve ?

YBAN: Br. *skoelf*, *skoelfet* hag ivez *dispourbell(ek)* evit an daoulagad? Hag evit ar falc’hun e skoelfan va daoulagad.

MA: Setu va c’hinnigoù enta :

hagard adj. **1.** (oiseau) *skoelf* aa. **2.** (courant) *skoelf* aa.; (yeux, air) *her* aa., *balc’h* aa. Sk.: yeux ~s *daoulagad dispourbell(ek/et)* | regarder avec des yeux ~s *dispourbellañ e zaoulagad ouzh, sellout skoelf ouzh* | rendre, devenir ~ *skoelfañ* pao. | qui rend ~ *skoelfus* aa.

haie: Troiennoù a vank hag o vezañ ma ’z on pell a vezañ arbennigour war ar garzhioù, ne ’m eus ket kredet ober kalz kinnigoù :

– **tailler une haie:** VALL. a ro *benañ* evel kevatal da **tailler** (**arbres, pierres**), pezh na ra ket Hemon, a lez ar verb-mañ d’ar mein hepken, o kinnig *divarrañ* evit an “troc’hañ plantoù”; hogen ha troc’hañ a reer ar garzhioù evel ar plantoù? Rinek din penn da benn...

– **haie vive:** Haie vive, formée d’arbustes en pleine végétation.

Mennoz ebet.

– **haie morte, sèche**: *garzh varv, sec'h?*

– **faiseurs de haies**: *kaer hervez VALL., garzher pe garzhour ne ve ket gwell?* (n'eo ket testeniet e GIBR, se n'eo ket un harz emichañs).

– Evit an despizadurioù da heul e vin divarrek a-grenn, 'm eus aon. (1853).

Obstacle (fragment de haie) dans une course. | *Course de haies*, où les chevaux ont à franchir des haies (naturelles ou factices), à l'exclusion de gros obstacles (réservés au steeple-chase). | *Dresser un cheval sur les haies.* | *Cheval qui se dérobe à une haie.* (1884, in Petiot). **Athlétisme.** | *Course de haies*, où le coureur doit franchir un certain nombre de haies factices (sorte de cadres en bois ou en métal renforcés de barres transversales). | *Coureur de haies.* → **Jumper.** — **Par appos** | *Les courses de haies classiques sont le 110 mètres haies et le 400 mètres haies.*

– **haie d'honneur**: *garzh enor?*

YBAN: Adkemer gerioù Vallée zo ar pep gwellañ d'ober.

MA: – Hogen hounnezh eo va c'hudenn: Vallée ne ro ket bepred gerioù... Setu va c'hinnigoù enta. Da adwelout, hep ket a var.

haie nf *kae g. -où*, *garzh* b. *girzhier* • faire une ~, enclore d'une ~ *kaeañ pao, garzhañ pao* • enlever la ~ *diskaeañ pao, dic'harzhañ pao.* • tailler une ~ *benañ ur c'hae, ur c'harzh* • ~ vive *garzh rez* • ~ morte, sèche *garzh sec'h* • faiseur de ~ s *kaer g. -ion.* (hippisme) *kae g. -où.* (athlétisme) *kae g. -où.* (obstacles) *kaeladur?* pe *kaeañ + deveradoù: kaeadur*, h.a. (figuré) • ~ (de soldats, etc.)} *kaead g., garzhiad b., renkad b., steudad b.* • faire la ~ (sur le passage de qqu.) *ober kae (da ub).* • courir les ~ s *garzhata pao.*

haïk: ÉTYM. 1725, n. f., in D. D. L.; masc., 1830; *heque*, 1654; arabe d'Algérie *ḥāyk*, du verbe *ākā* « tisser ».

haik a ginnigfen enta.

YBAN: Arbennik kenan. Ha ret eo kavout udb. e brezhoneg? Br. *haik*, ya. Evel e Sz. ivez.

KIS-1305

I – LM da GE – 27 05 13

Trugarez evit 7vet rann da c’heriadur.

Daou dra a sell ouzh ar rann kentañ:

1. N’ emañ ket Gl. *abduction* (*culotte d’ abduction*) e-barzh ;
2. Ur vi koukoug p.16 : *abortif* $\rightarrow$ *sioc’hus*

Emaon gant troidigezh SASTL hag ezhomm ur Br. evit Gl. *abductif* : “Il (le diagnostic du besoin d’ information) met en oeuvre des logiques hypothético-déductives et abductives”.

II – GE da LM, YBAN – 28 05 13

Laouen on o welout out stag en-dro gant an droidigezh.

Gl. *abduction* a vez arveret er Vezekniezh, er Gorfadurezh pergen, da verkañ ul loc’hañ war bellaat ; e GEGO e kavez an termenoù *muscle abducteur* : *kigenn bellaer*, h.a.

Er Boelloniezh, ez eo bet dibabet La. *abductio* a-dal d'an termen ἀπαγωγή arveret gant Aristoteles da verkañ an “diren d'an emsiv”; evel ma welez e La-11 362-363, e lakaer dindan ar skritell *anagoge* tri seurtad poellata: 1) an *disren* (Gl. *abduction*), 2) ar *gourzhren* pe *poellata emsivel* (Gl. *raisonnement par l'absurde*), 3) an *ezren dre ziorzhañ* (Gl. *raisonnement disjonctif*). Mar ro an aozer ar ster resis gallek da *abductif*, ez eo Br. *disren* a zere: *poelloniezhoù* pe *mezoniezhoù darbenn-dezren ha disren*.

E GEVEZ-1 16, *soc'hus* eo a zere, deveret diwar ar verb *soc'hañ*.

III – YBAN da LM, GE – 28 05 13

Setu daou enmoned eus an danvez Geriadur Hollek Galleg-Brezhoneg:

abducteur *adj* **1.** [*anatomie*] pellaer *aa.* • muscle ~ du petit orteil *kigenn b. bellaer ar biz troad bihan* **2.** [*technique*] dousaniañ *pao* & *aa.* dousanier *aa tube ~ tuellenn dousaniañ pao.*

abduction *nf* **1.** [*physiologie*] pellaat *pao.*, eztuañ *pao.* • mouvements d'~ *fiñvoù pellaat, fiñvoù eztuañ.* **2.** [*selon ARISTOTE: ἀπαγωγή, raisonnement apagogique*] *disren bn. disre- &* • l'~ est un syllogisme dont la majeure est certaine et dont la mineure est seulement probable: la conclusion n'a qu'une probabilité égale à celle de la mineure *an disren zo an tribarr a zo ennañ dien ar goubarr ha tebek hepken ar gouvarr: kevatal eo tebegezh an dianvarr da hini ar gouvarr.*

I – GE da MA, YBAN, GC, MC – 01 06 13

Goar a gavan evit skrivañ dit a-benn ar fin. Un nebeut sizhunvezhioù 'm eus gouestlet da adembannidigezh *En ur lenn Barzhaz-Breizh*, ha tu ebet ne gaven da stagañ gant un emell all. Pell a vezañ dibouez eo ar c'hentelioù a reas Abeozen e 1941 war oberenn Kervarker. Savet e voe ar *Barzhaz-Breizh* en amzer ma taole Ar Gonideg diazezoù ar yezh kempred, ha Kervarker, o keinañ ouzh kanaouennoù pobl e vare, a voe ar barzh kentañ eus oadvezh arnevez ar brezhoneg.

Kement-se evit lavarout na 'm boa ket digoret c'hoazh niverennoù diwezhañ *Nidiad*. Kentañ a lennan eo da bennad “Krizder ha krizded...” War wellaat ez a bepred da yezh, hag un disamm eo d'al lenner. Emañ da breder o kemer neuz tamm ha tamm, frealzus eo.

Un evezhiadenn, diwar vont — a zo e gwir abeg ar valad-mañ. Lenn a ran da notenn 1, p. 10, a-zivout ar c'heal dec'heriet Gl. *extermination*. Ne hañvalez ket gouzout eo bet studiet ar c'heal-se ken abred ha 1983, sl. La-08 141-142. Kinniget e voe Br. *dispeuziñ*, *dispeuzadur* (11 reveziadenn er Renabl). Kement-se a 'm degas da gudennoù ar Geriadur hollek. Un heklev 'm eus eus da labour dre da eskemmoù gant Yann-Baol. Pezh a vank dit eo un hanc'herieg vrezhonek a 'n termenoù arnevez. Boulc'het mat eo evelkent: sevenet emañ ar bazenn gentañ anezhi (ha war seveniñ e vez a vloaz da vloaz): ar RENABL eo, kaset war raok ingal hag aketus gant Gab. Alies e ro Gab, ouzhpenn an termen brezhonek, e

gevatalioù gallek. Pezh a chom d'ober eo a) klokaat ar Renabl war ar c'hraf-mañ diwezhañ (dre zaveiñ d'an testennoù), b) ober un dibab kentañ hervez pouezded pep ger er vuhez a vremañ, c) eilpennañ ar melladoù dre o renkañ hervez an enmonedoù gallek. E gwir, ne welan ket penaos kas war-raok ar Geriadur hollek hep piaouañ hevelep benveg elfennel.

Keit m'hor bo ezhomm eus ar galleg pe eus nep yezh all evit prederiañ e rankimp mont war vranelloù ar geriadurioù gallek-brezhonek. Dav eo gouzout dibab ar re-mañ, en ur varn pep hini diouzh e gevazasted. Anat eo ne dalvez ket gwall vat ken Vallée na Hemon e domanioù ar skiant, ar preder ha dre vras ar vuhez kempred. Le Gléau ned eo ket didalvoud gant bezañ dezvarnet pizh pep mellad ennañ. Heñvel dra evit Ménard, evitañ da vezañ diziouerus e meur a geñver; ne gomzan ket hepken eus ar gerioù arnevez degemeret a-fonn gantañ (hag a-wechoù hep o meizañ mat), met dreist holl eus al loazioù yezhadurel puilh (arver an araogennoù hag ar c'hewazelloù) — e zaou c'heriadur (hollvrezhonek ha gallek-brezhonek) n'eo ket o danvez da vezañ degemeret hep dezvarn kennebeut, met angerc'het gant poell e tenner anezho danvez na gaver e nep lec'h all.

I – YBAN da GE – 04 06 13

A. Eskemmoù gant P :

P : “Eno koulskoude eo bet kinniget gant lid ur roue ha div rouanez.”
eo, pe **ez eus**? A-benn ar fin, n’eo ket ken anat se.

YBAN : Peadra a ve da dabutal, rak moarvat n’eus ket anv eus forzh petore roue ha rouanezed hag “ur” amañ n’eo ket ar ger mell amstrizh, met un niverell evel “div”. Sklaer e ve dre lavarout “eno koulskoude eo bet kinniget gant lid an niver-mañ a dud : ur roue ha div rouanez”. Met, evit tremen hebiou d’an tabutoù e c’haller lavarout “ez eus bet kinniget”. Pe c’hoazh, war-benn hepkoriñ ar gudenn : “Eno koulskoude, ur roue ha div rouanez zo bet kinniget gant lid”. An doare diwezhañ-se zo gwell marteze, pa denn an evezh war an ditour pouezusañ “ur roue ha div rouanez”.

P : Komzoù un dudenn a zispleg d’ar rouanez e vo ret dezhi skoazellañ ar roue da vervel : “Ret e vo memestra e skoazellañ, Ho Meurdez, ret e vo e skoazellañ kalz, betek an eilenn diwezhañ, betek e huanadenn diwezhañ.”

YBAN : E-lec’h ar “memestra”-se — na blij ket din — e lavarfen “Ret e vo e skoazellañ evelkent, Ho Meurdez, ...”

P: Ar rouanez a respont: “E skoazellañ a rin, eme Marguerite. **Je le lui ferai sortir** (an huanadenn diwezhañ) Me lakaio anezhi da zont er-maez.” (ne glot ket, evel just) . “He dispegañ a rin (**Je le décollerai**).”

Hag ur c’hinnig a’z pefe d’ober?

YBAN: Me lavarfe udb evel, met diaes eo: “E lakaat a rin da leuskel (da dennañ) e huanadenn diwezhañ. He lemel (dibegañ) a rin.”

P: *Leurs Majestés* (ar roue + ar rouanez): *O Meurdezed? O Meurdezioù?*

YBAN: Diskoulm ebet e nep lec’h! Tu zo da dabutal: lavaret e vez *ar priedoù, an testoù, an tadoù, ar mammoù* da skouer. Displegañ a ran an devoud-se evel-henn: bezañ “pried”, “test”, “tad”, “mamm” zo perzhioù/dezvadoù, neuze liester en **-où**. Setu perak e rafen gant *ar Meurdezioù* (hep kemmadur) ivez. Neuze: *O Meurdezioù*. An adanv perc’hennañ a ro da c’houzout ez eo ur perzh. Heñvel dra evit *O Brazoniezhoù* Gl. *Vos Grandeurs*. Goulenn a ran ali GE. Deurus eo ar gudenn.

P: *bactériologue: bakteriour?*

YBAN: Ya: *Geriadur ar Vezekniezh* a ro *bakteriouriezh*.

B. Eskemmoù gant YBQ:

1. Hag ez eus tu bennak un dra resis a-zivout arver an dibennoù ger **er**, **our**.

Da skouer: *koroller: danseur, korollour: chorégraphe* ha *liketer: afficheur, liketour: affichiste*.

E *Geriadur ar mediaoù* e kaver *leurenner* evit *metteur en scène*, ha *kenwerc’her*. N’ouzon ket ha *kenwerc’her* ne dalvez nemet evit ar filmoù. Hag e c’hellfe bezañ talvoudek evit kenwerc’hañ ur pezh koroll, ur pezh c’hoari hag ur film? Ne ouzon ket peogwir ne gomprenan ket mat ar ger.

Mat, ne ziskoulm ket arver **er** pe **our**. *Leurenour* a vefe an hini a sav leurennoù?

Soñjal a raen en hini a studi ar c’horoll. Ret e vefe da gentañ kaout ur ger evit ar skiant. *Korollouriezh?* Neuze *korollouriezh* (*our*)?

Heñveldra: *Sorbiennour* pe *sorbienner?* *Marvailher* pe *marvailhour?*

2. Disoñjet 'm eus e klasken ur ger evit ar galleg **tuilage** en e arverioù “nevez”.

Arveret e vez evit ar c’han ha diskan da skouer. Arveret e vez ivez evit un den a zo enfredet evit erlerc’hiañ unan all a-raok ma vefe aet kuit. Evel-se e vez treuzkaset anaoudegezhioù an hini kozh d’an hini nevez.

Soñjet 'm eus e *tuiler*, *chevaucher*, *imbriquer*.

Ne gav ket din e vefe mat *teoliañ* a dalvez emichañs lakaat teolioù war un doenn. (*Toer. Toour* ?)

Klasket 'm eus e-barzh Vallée, petra soñjal diwar-benn *gwiskañ*, *skantennañ*? *Skantennañ* a blij din hogen Vallée a ro *kenskantennañ*... Evit *imbriquer*. Marteze eo bet diskoulmet ar gudenn gant tud o deus labouret war ar sonerezh?

Un tamm displegadenn evit *kenwerc’hañ* 'm eus kavet e Lavar 13, 283-284. Moarvat e klot evit ar c’horoll hag ar c’hoariva, peogwir e ra al *leurenner* kalz muioc’h eget *leurennañ*.

Respontoù YBAN :

Gwir eo : ur gudenn zo aze. Dre vras e reer gant **-er** evit an oberer, ar micherour ha gant **-our** evit ur pleustr “hefiloc’h”, da skouer an arzour, ar skiantour. Ar skouer a roer bepred : **al liver**, an hini a liv an tiez, an adeiladoù $\neq$ **al livour**, an arzour. A-du gant Laorañs enta. A-wechoù ez eo skoemp an diforc’h, pa denn an ober d’an arz e-touez traoù all. Evit **leurenner/leurenour** n’eus kudenn ebet : an hini a ra al leurennoù zo ar munuzer ha micherourion all ivez. Al **leurenour** ne oufe bezañ nemet an hini o plediñ gant skiant al *leurenouriezh*, Gl. *théorie de la mise en scène théâtrale* = *mise en scène (théâtrale théorique)*, da skouer evel diskiblezh en ur skol. Tu a ve da gomz ivez eus *leurenouriezh* Brecht, eus *leurenouriezh* kempred. E Gl. ez eus *scénologie scénographie* Gl. *théorie, pratique de la mise en scène théâtrale* pe *Au théâtre, étude, connaissance de la mise en scène*. Talvoudek eo ivez evit an arvestoù war al leuren, en o zouez ar fiñveier, nemet en degouezh-mañ ez eo ul leuren “derc’hel”, “hanterat”, ha moarvat e tere muioc’h an termen *kenwerc’hañ*, pa lakaer an derc’h da zont er werc’helezh. A-se an hanc’herioù bezus : *kenwerc’her* Gl. *metteur en scène*, *kenwerc’hour* Gl. *scénologue* (?). Lenn a ran da skouer : “Françoise Gründ est journaliste et ethno-scénologue (Premier

docteur en France en scénologie, la science des formes spectaculaires)” (<http://www.editionsduchene.fr/auteurs/francoise-gruend>).

N'on ket barrek war an divoud ha n'eus nemet un den eus an diskiblezh a ve gouest da ziluziañ pep tra. Gwell eget loc'hañ diouzh an termenoù gallek e ve distreiñ d'an traoù o unan. Da skouer al **LEURENN**. 1. Aozañ leurennoù: *leurennaozañ*. 2. Embreger al leurenn: *leurennañ*. 3. Studiañ n'eo ket an aozañ leurennoù, met al leurennañ: *leurennouriañ*, betek al *leurennoniouriañ* (?).

Kemeromp un divoud all: ar **C'HOROLL**. E kemm ouzh al LEURENN n'eo ket un ergorenn danvezel. Neuze: 1. ar verb *koroll* (*korolliñ*) $\rightarrow$ *koroller*, an hini a ra koroll $\approx$ *korollour* (e yezh Ereg da nebeutañ). Kentañ goulenn: ha dav eo heuliañ Vallée ha Hemon betek *korollour* = Gl. *chorégraphie*, eleze unan na goroll ket dre ret. Un tammig evel *kelenner* = *prof* $\neq$ *kelenmour* = *pédagogue*. Hogen Gwion en deus degaset aze an termen *diougonañ*, evit na chom luget er gwered klañvdi hag en amjestregezh o vont da heul an deverañ diouzh an un stirann evit ergrafoù diforc'h. Ar gudenn evit KOROLL zo heñvel. Evidon me e chom damheñvelster *koroller* ha *korollour*, an eil o tegas ul live uheloc'h en arz ar c'horolliñ. Un dra all eo *korollaozañ* Gl. *chorégraphie*, moarvat. Tu zo da empentiñ ivez *korolloniezh* Gl. *choréologie*?

Evit ar **SORBIENN**. 1. Ar sevel sorbiennoù? Lakaomp *sorbiennaozañ* $\rightarrow$ *sorbiennaozour*. 2. Displegañ sorbiennoù: *sorbiennañ* $\rightarrow$ *sorbienner* (reveziadenn ebet) $\approx$ *sorbiennour*, a zo *sorbiennaozour* ivez mui pe vui. 3. Studiañ ar sorbiennoù: *sorbiennoniañ* $\rightarrow$ *sorbiennoniezh*, *sorbiennoniour*. Er yezh voutin ez eus termennoù all: *marvailher*, *konter*. Diaes deverañ diouto evit hanc'herioù arbennikaet. Ouzhpennomp *koñchenner*, mat evit Pierre Jakez Helias a arc'he an titl-se.

Ar goulenn all a-zivout ar Gl. *tuiler*. Ar geriadurioù a ro:

1. Couvrir de tuiles.
2. Donner la dernière façon au drap avec la tuile.
3. Dans le langage maçonnique, constater si celui qui se dit franc-maçon l'est en effet.

Ar ster a roez:

Arveret e vez evit ar c’han ha diskan da skouer.

Arveret e vez ivez evit un den a zo enfredet evit erlerc’hiañ unan all a-raok ma vefe aet kuit. Evel-se eo treuzkaset anaoudegezhioù an hini kozh d’an hini nevez.

Soñjet ’m eus e *tuiler*, *chevaucher*, *imbriquer*.

Dres, hag ur ger zo er c’han ha diskan evit **kevarlankañ** ar c’han? Morvat ez eo *-lankañ* a zere: *dislankañ* evit an dale, *arlankañ* evit ur gourloadur danel. Ali Gwion a vo deuet mat, rak eñ eo en deus goulanket an termenou-se.

II – GE da YBAN – 04 06 13

Sujet e vez an dibab eo/eus d’ar c’hemperzh ha d’ar mennad. Er frazenn veneget e ve un debegezh 90 % ma arverfed *ez eus*.

Istor an “huanadenn” a gontfen diouzh neuzid ha tuedigezh ar rouanez. Doujus: eilañ, ameilañ, skorañ, eskoriñ, dieskoriñ... Taer: bountañ (kuit), kembountañ, disvountañ, karzhañ... Feuls: digrakañ, dichontrañ, digewanañ, difloskañ... ’M eus aon e vo diaes an dibab.

Liester ar pennanvioù benel dre **-ez** zo *-ezed* bepred gant Vallée-Hemon, gant Martial: *-ezed* evit an traoù bev, *-ezioù* evit an ijinennoù. E pep degouezh e lavarfen *Meurdezed*.

A-zivout *arlankañ*, *kevarlankañ* e lavarfen evelhout.

III – YBAN da GE – 04 06 13

Ar *Meurdezed* evit ar baotred ivez?

IV – GE da YBAN – 04 06 13

Ya, evel just! Emeur aze en ur par dreist an diforc’hioù bevedel. Evit ur wech ma vez astennet ar benel d’ar c’houreved...

KIS-1308

I – MA da YBAN, GE – 09 06 13

Gortoz a ran evezhiadennoù GE evit a sell *hanche* ha *hanchement* — evezhiadenn ebet evit a sell da ginnigoù a hent all.

Goulennoù nevez bremañ. War-raok emañ an traoù o vont !

II – MA da YBAN – 09 06 13

hansart : Dre ma 'z eo ur werc'helezh lec'hel, *hansard* g. **-où** ?

hanter : Kinnigoù

- [*fantômes, esprits*] *tasmantañ, daoniñ* ?
- [*obséder*] être hanté par *bezañ sorc'hennet gant* ?

hapax : Pe reizh gant Br. *hapaks* ? Gourel ? Ha pe liester ?

happe : 1. a) (1611). Crampon qui sert à lier deux pièces de bois, de charpente, deux pierres.

b) Pince, tenaille de fondeur.

c) Outil de luthier, pour tenir les pièces qu'il travaille.

2 Demi-cercle de métal qui protège de l'usure chaque extrémité d'un essieu (de charrette...).

Evidon ne gavan tra.

happening : Amprest d'ar saozneg, me a ginnigfe a-walc'h *happening* g. -où.

happy end : Heñveldra ha me a ginnigfe en un doare *happy end* g. ; pe liester, *happyoù end* pe *happyendoù*?

hara-kiri : Kinnig a ran *hara-kiri* g.

haranguer, harangueur : Diwar *areizhenn*, a dalvez *harangue*, e kinnigfen a-walc'h *areizhenniñ* (*areizhennañ* ?) a-dal da *haranguer*. *Areizher* g. -ion a vez kavet a-dal da *speaker* (*au Parlement*), marteze e sav kudenn (sl. Renabl "PRED 123.83; 149.16, 23: speaker (au Parlement) (Pol GB)"). Re e ve kinnig **areizhour* g. -ion a-benn diforc'hiñ an daou ster?

haras : Kinnig a ran *kezegeti* g. -ez, -où, a zo gwelloc'h eget *ti-kezeg* a gaver er geriadurioù boas.

harcèlement : Hag evit *harcèlement moral*? *harellerezh dezevel*?

hard, hard core, hard-rock : Kinnig a ran mirout ar gerioù.

harder : *rummañ*?

hardi : Div droienn a vank :

- coq hardi [blason]
- hardi! hardi les gars!

III – YBAN da MA – 17 07 13

hansart : *couperet, hachoir à viande*. Br. *drailher, drailher kig* g. -ioù; *kontell viñsañ*.

hanter : *un tasmant o tasmantiñ*. Dav diwall ouzh ar gwered klañvdi. Evit un tasmant, tu zo da lavarout ivez emañ o *taremprediñ*, o *hentiñ*, o *pleustriñ* ur c'hastell, dres evel ur paotr o vont da welout reoliek e chevreñn.

Evit a sell ar ster Gl. *obséder*: Br. *sorc'henniñ*, *heskinañ*, *hegañ*, *mac'hennañ*, betek *goubozitañ*.

Ali GE a ve deuet mat.

hapax: Br *hapaks* g -où.

happe: Tu zo moarvat da loc'hañ diouzh *onk-*, *kraf-*, *krap-*, *golv-*. Neuze:

Gl. *crampon*: Br. *krapon* g. -où, *onkenn* b. -où

Gl. *pince*: Br. *krafenn* b. -où, *golv* g. -où

Gl. pour tenir des pièces: Br. *krabanell* b. -où

Gl. demi-cercle de métal: Br. *bozell* b. -où

happening: Da vezañ lezet e saozneg, e lizherennoù stouet, liester *happenings*.

happy end: Da vezañ lezet e saozneg, e lizherennoù stouet, liester *happy ends*.

hara-kiri: Gerioù japanek *hara-kiri* = *seppuku*. Da vezañ lezet evel-se. Liester *hara-kiri* ivez.

haranguer, harangueur: Pe neuze, korvoñ *-arc'h-*, evel e Kb. *anerc'hiad* Sz. *harangue*? Pezh a rofe ur Br. *anarc'hañ* → *anarc'had*, *anarc'hadur*. Da geñveriañ gant *arc'hañ*, goulenn udb. gant nerzh gant micherourion Gl. *revendiquer*. Amañ ez eus anv a c'houlenn groñs udb — *arc'hañ* groñs — ouzh soudarded, un engroez.

haras: Br. *epre* b. -ioù zo bet degaset endeo (La-16, pp. 39-40).

harcèlement: Moarvat. Ali Gwion?

hard, hard core, hard-rock: Da vezañ miret er yezh orin, e lizherennoù stouet.

harder: Martial Ménard a ro *rollañ* (*dre bevar*, *dre c'hwec'h*), diwar *rollañ* Gl. *attacher (un chien) avec une laisse*. Mechal ha kevazas eo, rak chas a welan dre-mañ, a vil vern, dalc'het war-bouez ur *roll* (a-wechoù daou, tri, ma n'eo ket pevar), kaset gant o mistri da dreuzfurmiñ Breizh e Bro Gaoc'h va Zadoù ha n'eo ket evit mont da chaseal.

Amañ dindan un enmoned eus an danvez Geriadur Hollek:

accouple *nf* [*chasse*] *stroll* g -où • l'~ est un lien pour attacher les chiens de chasse ensemble *ar stroll zo ul liamm a dalvez da stagañ ar chas hemolc'h a-gevret*.

Sellout ivez NDBF **stroll** [...] *lien pour coupler des chiens* [...].

Geriadur an Here a lavar evit stroll “liamm a dalvez da stagañ loened, daou ha daou dh.” Eleze *dh.* = dreist holl. Ha tu a ve da astenn nask *stroll* betek “al liamm da stagañ pevar pe c’hwec’h ki”? (<http://www.ma-chasse.com/lexiqu#726114>)

Ar geriadurioù (NDBF, GIBR) a ro *stroll* evel kevatal ar Gl. *accouple*, *couple*, eleze dre zaou: Vallée p. 162. Ouzhpennañ ivez *koubl* g. -où.

Tu a ve da empentiñ kement-mañ: strollañ daou gi war-bouez ur *stroll daou* (ur c’houbl) → *koublad*, daouad; strollañ daou goublad war-bouez ur *stroll pevar* → daougoublad, pevarad; strollañ tri c’houblad war-bouez ur *stroll c’hwec’h* → tric’houblad, c’hwec’had.

Ha dav eo emchalañ evit geriaoueg ar gwenaezh?

hardi:

- coq hardi [*blason*] Br. *kilhog her*?
- hardi! hardi les gars! *Bec’h dezhi paotred! Dao dezhi paotred!*

IV – GE da YBAN, MA, Geriadur hollek – 09 06 13

A-zivout Gl. *hanche*. Evit a sell an den, ez eo anvadoù an eskern:

- ▷ TA *os coxae* (Gl. *os coxal*, anvad kent: *os iliaque*), Br. *askorn al lez*
An tri farzh anezhañ o vezañ:
- ▷ TA *os ilium* (Gl. *ilium*, anvad kent: *ilion*), Br. *askorn ar glun*
- ▷ TA *os pubis* (Gl. *pubis*), Br. *askorn kaezour*
- ▷ TA *os ischii* (Gl. *ischium*), Br. *askorn koazez*

An daou *askorn a ’l lez*, an *askorn kroazell* (TA *sacrum*) hag ar *belost* (TA *os coccygis*) a ya d’ober eskern al lestr (TA *pelvis*, Gl. *bassin*, Br. *lestr*), pe *gouriz an ezel traoñ* (Gl. *ceinture pelvienne*).

Ar c’henvell etre askorn al lez hag an askorn morzhed zo TA *articulatio coxae*, Br. *kenvell al lez*, Gl. *articulation de la hanche*, *hanche*.

Emañ ar geriad Gl. *hanche* en orin ur forc’hellegezh. Er yezh voutin ez intenter Gl. *hanche* evel parzh ar c’horf amparet gant *kribenn ar glun* (TA *crista iliaca*, Gl. *crête iliaque*), eleze ar bos o vevennañ ar stlez (Gl. *flanc*) en traoñ. Da heul ez intenter *déhanché* evel an emstumm kosteziet a ra balirañ da gribenn ar glun. E se, ez eo kevazas Br. *digorglun* pe nep deverad diwar *klun* o tennañ d’ar parzh korf-se.

A-zivout al loened, kezeg, h.a., avat, ne ’m eus kel ebet ; penaos a vez anvet e brezhoneg pezh a anver Gl. *hanche* evito? moarvat ez eus termenou teodyezhel, hag ivez termenou kevatal d’ar verboù Gl. *hancher*, *déhancher*, h.a. Lodek eo bet a-viskoazh ar c’hezeg e kedvuhez ar Gelted ! Marteze e kavfe Martial danvez e stlennvon An Here.

Dister, digar, eo an termenou Gl. *handisport*, Sz. *disabled Olympics*, *Paralympics*, h.a. (c’hoarioù evit tud gwanaet, *para-* = en arlez). Gwell eo daveiñ d’ar mont en tu-hont a ra ar sportourion-se. Petra soñjit eus un dra bennak evel *Trasportoù*, *C’hoarioù traolimpek*?

E sigur termenou diwezhañ Malo, evit an ampoent ne ’m eus tra dalvoudek ebet da zegas. A-zivout Gl. *haras*, evelkent, e tennan hoc’h evezh war an eskemm a voe etre RLN, YBAN ha me, embannet war La-16 39-40.

V – YBAN da GE, MA, Geriadur hollek – 09 06 13

OK evit ganit evit *Trasportoù*, *C’hoarioù traolimpek*. Un doare da darzhañ ar c’hombodoù.

VI – GE da YBAN, Geriadur hollek – 24 07 13

A-du gant gant da evezhiadennoù a-zivout Gl. *hanter*.

A-zivout Gl. *obsession*, ne welan tra da ouzhpennañ da GBLF ¶¶ 810 & 831 notenn.

E Gl. *harcèlement moral*, e kaver unan eus azledadoù an amoebenn *moral*! Lakaomp ez eur degouezhet eno dre hent ar c'hevenebad *moral* – *physique*; *harellerezh brede*l, dre vont dre un azledad hon amoebenn dimp *brede*? (ar *brede* o vezañ goustennet etre ar c'hantaezadoù hag an derc'hadoù, anezho an daou arm eus an kez harellerezh).

I – GE da Ao**, Geriadur hollek – 15 06 13

Merzhed 'm eus e ra da skoliadezed gant ar skrivad *mennozh*. Koulskoude e 'm boa displeget dit e 2008 ez eo *mennoz* ar skrivad reizh. An hevelep evezhiadenn 'm boa graet da Martial Ménard. N'en deus ket va selaouet, pa gaver bepred *mennozh* en e c'heriadur diwezhañ. Kevret an arroud eus va lizher dit eus ar 14 04 08, bet kaset da Martial e Kerzu 2008 :

E-keñver gerdarzh e chom ar yezhoniourion war vartezeoù. Ernault a sell evel diwirheñvel ar gerentiezh gant Br. *meneg* ha gant *meno* (o daou bezant ivez e Kb. *mynag* ha *mynw*), goulakaat a ra kentoc'h ur gerentiezh gant Br. *mennout*, Kb. *mynnyd*, *mynnu*.

O vezañ avat ma kaver ar ger skrivet *menos* gant Gregor, e voe degemeret er yezh lennegel gant ar stumm *menoz*. Hogen, a) Gregor a ra eus *menos* ha *meno* daou zoare da skrivañ an un ger (pezh na glot ket gant an devoudoù, eme Ernault, o vezañ ma kaver *menos* ha *meno* arveret en hevelep teodyezhoù gant ur c'hemm ster etrezo), b) ar skrivadoù rannyezhel (savet enta diwar distagadur an deodyezherion) zo gwech *menoz*, gwech *mennoz* — dav lavarout e kaver an un devoud e kembraeg er stummoù *mynnu* ha *mynu* (*mynnu* o vezañ ar skrivad koshañ ha paotañ avat), c) Ernault a bouez war ar skrivad *menos* roet gant Gregor, hag ar skrivad dibenn **s** gant Gregor a ya bepred da **z** er brezhoneg lennegel ha kempred, nepred da **zh**.

Maodez Glanndour, o tegas an **-nn-** en-dro, ne rae nemet diazezañ war goulakadenn Ernault — e abeg gwirion oa devezoudel: merkañ keñver ar mennozioù ouzh ar mennout; e zibab ne oa ket unan a Yezhoniezh, met a Yezhouriezh, a grouiñ yezh. Ouzhpennañ ur **-zh** avat (moarvat dindan levezon *ratozh*) oa dianaout evezhiadenn Ernault da heul ar skrivad *menos* gant Gregor. Setu perak en en lamjomp diwar ali GP. Tud An Here avat, mar o doa hon selaouet evit skrivañ *mennozh*, a chomas bouzar ar wech-se.

Ar pennad gant Maodez Glanndour ma kinnig ar skrivad *mennozh* a gaver en e *Geriadur a Brederouriezh*, diembann, en doa fiziet ennon. Ne 'm eus ket e embannet pa 'z eo distremenet pell 'zo — ha da gentañ gantañ e unan. Hervez stil an oberenn (tost da ginnigadennoù Vallée) e lavarfen e voe savet ar geriadur-se er boavezhioù 1940. Kalz diorreetoc'h eo yezh ar skridoù prederouriezh embannet gant Maodez Glanndour war Studi hag Ober hag e Kaieroù kristen.

II – Ao** da GE – 19 06 13

Soñj mat 'm eus eus da evezhiadenn diwar-benn *mennoz*. Ha kenderc'hel a ran me da skrivañ evel-henn. Displeget 'm eus ouzhpenn ur wech da 'm skolidi an istor-mañ. Degemeret eo bet ar skrivad *mennozh* hiziv. Abaoe An Here ne 'm eus ket e welet skrivet en un doare disheñvel... Daoust ha n'eo ket ur fazi ha ne vo ket gallus reizhañ ken?

Degemeret 'm eus *Barzhaz Breizh* ar beure-mañ. Trugarez vras. Pegen kaer eo an embannadur! Emaon o lenn anezhañ. Ha daou c'houleñ a zeu din:

1. *He*, ger-perc'hennañ, a laoskez *he* dirak vogalennoù? R. Hemon a rae kement all, perak? (sk.: *hec'h aval / he aval*?)
2. *ya, yafe*, eus ar verb **mont**, a skrivan me *az afe, az a*. Petra eo dibab ar brezhoneg unvan? (Sk: *56 kanaouenn a ya d'ober an dastumad / 56 kanaouenn az a d'ober an dastumad*).

III – GE da Ao**, GC, YBAN, MC, LM – 21 06 13

A-zivout *mennoz(h)*: “degemeret eo bet ar skrivad mennozh hiziv, emezout”. Degemeret gant piv? O vont dre ur seurt poellata, ne vije mui eus ar brezhoneg abaoe pell, dre an abeg ma ’z eo bet degemeret ar galleg. War O–F e lennan hiziv ez eus anv da reiñ un anv da skol ar gumun e Landudal, ha, hervez ar maer: “les noms bretons ont été écartés, car c’est l’école de la République”. Ur skouer all: nevez ’zo, da geñver un enselladenn e voe tamallet d’ur skolaer eus Diwan na ober gant “le breton de l’Éducation nationale”, o vezañ ma kelenn ar brezhoneg kempred.

Dav skarzhañ pep touell. Ar gevredigezh vrezhonek, mar bez un deiz, zo c’hoazh pell diouzhimp en dazont. Hag en touell emañ ar re a gomz evel pa vijent en ur gevredigezh vrezhonek. Lodek int er gevredigezh c’hallek evel an holl e Breizh hiziv. E se, ne c’hell ar brezhoneg bezañ nemet ur arm dispac’hel; un arm dispac’hel e voe yezh ar Gonideg, un arm dispac’hel e voe yezh Vallée, ha yezh Roparz Hemon, hag ar yezh kempred: an un yezh eo bepred ha bepred arnevezet. En eneb, d’ober yezh ar re a gred bezañ ur gevredigezh vrezhonek ez a dilerc’hioù an tremened: meskach teodyezhoù aet da get, draillhoù kouezhet eus luskadoù stourm an 19t hag an 20t kantved, pep tra badezet ganto ar *glad*. Sklaerius eo er c’heñver-se istor ar ger *mennoz*; arveret er yezh lennegel er stumm *menoz*, e voe adskrivet *mennozh* dre zamant d’ar preder, lamet e voe an *-h* dre zamant d’ar gwirder istorel. Tud ar glad, goude degemer an *-nn-* a voe dreist o nerzh lemel an *-h*. Un degemer pe un nac’h degemer eus o ferzh avat n’en deus ket an disterañ delanvad war lañs ar yezh. Hag ur pouez bennak a chom hiziv gant ar re a nac’has degemer an dispac’h c’hoarvezet gant Ar Gonideg, Vallée, Roparz Hemon...? Ankouaet eo bet betek o anv.

Ya, er yezh lennegel, e kemme al leurell *he* en *hec’h* dirak ar sonennoù. Roparz Hemon, dre zamant d’ar gwirder istorel, a zistaolas ar reolenn, sl. HMSB [*A Historical Morphology and Syntax of Breton*, Dulenn 1975], § 53 (4).

Evit ar *y* o tont dirak furmoù orek mont zo un dilerc’h eus an *-i* a rae dibenn ar berzhenell bredelek *a* (a gaved c’hoazh e hKb.), sl. DGVB [*Dictionnaire des gloses en vieux breton*, Paris 1964] 49-50. “Me az afe” zo ur stumm trefoet o tisoc’h eus kemmesk ar skorelloù *a* hag *ez*.

Trugarez evit stumm nevez barzhoneg Melena. Marteze e tere ar slam evit boule’hañ ur remzad barzh, da 14 vloaz. Evel ma ’m eus lavaret dit, ez

on deurietoc'h gant testenn Amelia. Ha lennet he deus *Komzoù bev* Maodez Ganndour?

Da atersoù bremañ a-zivout ESB. Evel ma welez er gelaouenn *Emsav*, ne voe ket pledet gant Aljeria. Brezel Aljeria a badas eus 1954 da 1962. Krouet e voe *Emsav* e 1967 hag ESB da c'houde. Ne voe ket darempredoù strolladel gant UDB, hiniennel hepken, ha nebeut : int a laboure e galleg, ha kempennourion a raemp anezho. Mar kavan e 'm grignol al levrioù gallek a skignemp, en o c'hasin dit, hag ivez el levr gant ESB bet embannet en dastumad 10/18 : *Les Bonnets rouges*.

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 10 06 13

Hag ur mennoz a ve e'z klopenn a-zivout ar Gl. *herbier*, *alguier*, ha termenoù gant al lostger *-ier* o talvezout “dastumadenn”? Pledet hon eus endeo war an divoud gant *bibliographie*, *sitographie*. O loc'hañ eus *louzoù* e teu *louzoùva* (Kb. *llysieuva*), eus *luv*- e teu *luvva*. Gant *bezhin* → *bezhinva*. Pe *felu* → *feluva*.

Mar deveromp evel *ger* → *geriadur*, e teufe *louzaouadur*, *luvadur*, *bezhinadur*. Bez' ez eus *louzaoueg* “jardin potager”. Nemet e ve dibabet hiroc'h: *louzaouadurezh*, *luvadurezh*, *bezhinadurezh*?

Ha n'eus ket e GEVEZ ur ger o talvezout kement ha “levr liaoù”? Evel ar *Vidal*. Da skouer: *liava*, pe *liadur*, *liadurezh*?

II – GE da MME – 11 06 13

Ur c'hraf a c'heriadurezh a garfen sklaeraat ganit.

A-dal da Gl. *herbier* e laka da C'heriadur: *louzaoueg*; nemet e laka c'hoazh *louzaoueg* a-dal da Gl. *jardin d'herbes médicinales*; notomp GIBR: *louzaoueg*, “jardin potager” ha DFBH: *herbier* “levr-plant”, An Ofis: *herbier*, “louzaouad”. Ha ne gav ket dit e ve mat toniañ ar bioloñsoù?

Oc'h adkemer argerzh ar gerluniañ adal an deroù :

- e sigur Gl. *herbier*, Sz. *herbal*, *herbar*, *herbarium* Al. *Pflanzensammlung*, *Herbarium*, ez eus lies durc'hadur ster, an daou bennañ o vezañ : a) dastumad plant, evel ma tastumer timbroù, evit an deur hiniennel, b) rann dastum ha studiañ ar plant en ur greizenn imboure'h ;
- e brezhoneg, pevar danvez stirann : *louzoù*, *luv*, *struzh*, *plant* ; tevetek eo *louzoù* dre ma 'z eo an hini arveretañ en durc'hadur ster-se, e brezhoneg moarvat, e kembraeg ivez : *llysieufa*, “herbarium”, *llyfr llysiau* “herbal”.
- er ster a), eur douget da zegemer Br. *louzaoueg*, war batrom *timbraoueg* — o c'houzañv neuze bezañs ur ster all a ve “liorzh louzeier liaek” (kemeradur a denn da vezañ istorel) ; kinnigadenn na empleg ket disteurel ur Br. *levr louzoù*...
- er ster b), e c'hallfed ober gant Br. *louzaouva*.

III – GE da YBAN, Geriadur hollek – 11 06 13

E gwir, ne 'm boa ket prederiet betek henn war Gl. *herbier*, h.a. Evit al liaoù, e 'm boa graet kinnigadennoù, sl. La-09 343.

Martial a ginnig *louzaoueg*. An Ofis *louzaouad*. Da 'm meno e tere kinnigadenn Martial. Kaset 'm eus dezhañ ar valad a gavez amañ diaraok.

Arabat foranañ loazioù evit termenoù trobarzhiek. A du rall, e sellfen geriadur Martial evel ur brouilhed eus ar geriadur hollek. Hag hon c'heneiled yaouank a dennfe mil gorvo anezhañ war glask da zanvez geriadurel ha yezhadurel, gant armet lemm e ve o skiant varn evel just — tud An Here o doa dastumet en o stlennvon bommoù eus an holl destennoù embannet abaoe an 19^t kantved. Ret-ret eo diwall diouzh ar spered chapel, gwalenn al luskadoù arlezat...

IV – MME da GE – 12 06 13

Gl. *herbier* ha Br. *louzaoueg*.

Br. *louzaoueg* zo dezhañ meur a ster, evel ma verkez, da heul *louzaouenn*, *louzoù*, *louzeier*, ar ster a vez resisaet gant ur spizer : *louzoù-kegin*, *louzoù-fin*, &a. Gant-se e talv *louzaoueg* ken *jardin d'herbes médicinales* ha *jardin potager*, evel lakaet ganin e DFBMM. Ar c'hemperzh a ro da c'houzout a betra ez eus kel, evel alies.

Ar c'hemeradur kentañ a denn da vezañ istorel, emezout. Gwir eo en hor broioù. War ar blanedenn avat, n'on ket ken sur, hep kontañ m'emeur (war a 'm eus klevet) e soñj addigeriñ un diplom louzaouer...

Br. *levr-plant* pe *levr-louzoù* ne c'hell mont da envel nemet un *herbier* e stumm ul levr. Gwir eo e vez miret ar plant dastumet etre follennoù paper, met ar follennoù ne vezont ket atav keinet evel ul levr.

Bremañ hag ezhomm ez eus eus daou c'her, *louzaoueg* ha *louzaouva* ? Feiz, kinnig a c'haller bepred, hag ar yezhourion a arvero hag an arver a zilavo ! An daou dermen zo ken aes ha ken aes da intent.

V – YBAN da GE, Geriadur hollek – 12 06 13

A-du ganit evit diwall diouzh ar spered chapel. Siwazh, n'en deus ket Martial hon heuliet evit ur bern traoù, hag int soliet mat evelkent. Padal, ne oa abeg sonn ebet da vezañ ken lentik.

- er ster a), eur douget da zegemer Br. *louzaoueg*, war batrom *timbraoueg*
- o c'houzañv neuze bezañs ur ster all a ve “liorzh louzeier liaek” (kemeradur a denn da vezañ istorel); kinnigadenn na empleg ket disteurel ur Br. *levr louzoù*...
- er ster b), e c'hallfed ober gant Br. *louzaouva*.

E *Geriadur ar Geginouriezh* ez adkemeromp *louzaoueg* Roparz Hemon ha Vallée Gl. *jardin potager*. Gant an daou aozer-mañ ez eus kel a legumaj, met Vallée a lavar — p. 358 — *louzoù* “herbes potagères ou médicinales” ha — p. 365 — “(plante) utile”. En un *herbier* ez eus plantennoù a bep seurt, reoù “mat” ha reoù “fall”, *louzoù* pod, *louzoù* kegin, *louzoù* lia ha struzh all c'hoazh. Ul *louzaoueg* zo neuze un “dastumadenn *louzoù* (mat)” en ul liorz. Ha tu zo da

heuliañ patrom *timbraoueg*, *levraoueg*, *mediaoueg*? War La-10 pp. 211-213 e lavarez endeo « Anat eo avat ned eo ket **-aoueg** evit talvout e pep degouezh ».

Un dra all zo: *timbroù*, *goulevioù*, *levrioù* n'int ket traoù a gaver en natur ha n'eus arvar ebet a vesk. Hogen evit *louzoù*, *bezhin*, *amprevaned*, *greun*, *strinkennou*, *mein* ha traoù all c'hoazh, a zo ergorennoù naturel ha n'int ket ergorennoù kalvezadel. Ha post dit e kavan diaes ivez ober gant **-aoueg** bewech evit kende'heriañ *alquier*, *insectier*, *grainier*, *cristallier*... Da skouer, *bezhineg* “lieu où abonde le goémon” a dalvezo ivez ken *kaier bezhin* ar skoliad, ken *levr bezhin* ar skiantour, ken al lec'h ma virer ar spesadoù?

Da 'm meno eo mat embrederiañ muioc'h, rak n'eo ket ur chapel eo a zifennomp. Eveldout e sellan ouzh geriadur Martial evel ur brouilhed ha splann eo en deus klasket ober buan hep mont re bell. E Gl. e talvez *herbier* “levr louzoù” ha “liorzh louzoù”, neuze e ve heñvel e brezhoneg? Ouzh ar vevenn e ve miret *louzaoueg* gant an daou ster-se, met kement-se n'hon ezdalc'h ket a welout ledanoc'h evit an arverioù da zont.

Struzhva, *bezhinva*, *greunva*, *strinkva*? Hag evit an *amprevaned*? *amprevanedva*? Pe arverañ ul lostger all? *-bon*, *-bank*, *-rank*? A hent all evit an arverioù boutin e spir *levr*, *kaier*, *boest*, *armel*...

War an un tachenn: *génotherèque* ha *génobanque*, *algothèque*, *cristallothèque*, *glaciothèque*, ... Menegomp ivez *cryobanque*.

VI – GE da MME – 12 06 13

Al labour a reomp war ar yezh ne oufe bezañ estreget ul labour prientiñ. Evel tud dall ez eomp, ha silwink eo hon saviad, rak tennañ a reomp danvez eus ur gedvuhez n'eus ken anezhi evit amparañ ur gedvuhez n'eus ket anezhi c'hoazh. Hag aze emañ ar poent eizik: ar galleg eo yezh ar gedvuhez louet m'emaomp eoriet ha betek ur poent e talvez dimp ar galleg da batrom evit adeiladiñ ar brezhoneg. Etre daou hent dall emaomp, pe ar festedouriezh: ober evel pa vije ar gedvuhez tremenet ar gedvuhez nemeti, pe an dreuzwiskadezh: dezevout e galleg gant gerioù brezhonek. En ur ger, ul lamm e rank bezañ pep hini eus hon c'hammedoù: ul lamm er-maez eus an tremened hag ivez, dreist holl, ul lamm er-maez eus ar bremañ. An test eus al lamm eus ar bremañ eo pa ranker krouiñ ur ger gallek evit treiñ ur ger brezhonek.

Lakaet on bet da bledin gant Gl. *herbier* gant ur c'heneil, ha moarvat n'eo ket bastus va c'hinnigoù, rak, e gwir, pell emañ ar c'hraf diouzh ar perzh a 'm eus biskoazh kemeret er gedvuhez! Arabat e ve, koulskoude, gwelout an termen *herbier* evel un elfenn dirannadus eus an dezevout ha n'omp ket endalc'het da zegemer un termen brezhonek a ve dezhañ holl gemeradrioù ar ger gallek.

VII – GE da YBAN – 13 06 13

Trugarez evit da evezhiadennoù. Soliet int. Tro a roont din da brederiañ war hon saviad a yezhour. Un alberz anezhañ 'm eus klasket reiñ dec'h da Martial. Mechal hag intentet e vin. Re stag eo ouzh ar metaouioù breizhek enkistet er gevredigezh a-ziwar lerc'h luskadoù stourm ar c'hantved tremenet ha n'eo ket evit disteurel ar c'hammzerc'had a gedvuhez hag a yezherezh a ren enno.

Leun a dan eo hon c'heneiled yaouank. Pegoulz avat e tarzhint kombod ar skol veur, ... digarez, an universited, evit teurel o eor er gedvuhez louet? Anzav a rankan, kalz plavusoc'h egeto oan en o oad, nemet dibasiantin a ran.

Emaon o sevel ur roll daveoù d'an termenoù a 'm boa studiet adalek 2008 e 'm c'henskriverez gant Martial; en o zouez ez eus termenoù mezegel a adkavin e GEVEZ (un darn eus va c'hinnigadennoù 'm eus ankouet !).

Ne 'm boa ket respontet dit diouzhtu dec'h. Un eurvezh 'm eus tremenet war gador an dentour evit dispartiañ diouzh un dant furnez. Va grinseñ furnez n'eo ket aet diganin, met n'ouzon ket pet sankadenn dieraezer en deus ranket an dentour ober e 'm gaved, ken ma 'z on chomet div pe teir eurvezh da c'houde gant ur jod aneraezek ha seizet.

VIII – YBAN da GE – 13 06 13

Trug evit da valad. Geriadur Martial a ro din an dro da welout ar c'hrefen a rankomp donaat. Emañ ar yezh arnevez o c'hounit tachenn hag o tiazezañ tamm ha tamm: “An natur a euzh ar goulo”. Setu perak e vo pouezus ar Geriadur Hollek. Sklaer eo evidon e teu eus Preder ar pep gwellañ a gaver gant an Ofis ha gant Martial.

Ar re yaouank a ra araokadennoù bras. Mat e vo dit skrivañ da vennozioù, an aliesañ ar gwellañ mar bez tu dit. Pouezus eo evidon ha da 'm meno evit an holl, evit hon tud yaouank dreist holl. Un dra vat eo ivez al labour a ra Ronan an Derv, hag er prenn-se e vo garanet ur gealiadurezh sonn evit ar yezhouriezh vrezhonek, hag a yelo moarvat en tu all d'ar yezh.

IX – GE da YBAN – 14 06 13

Prizius an dastum a 'c'h eus graet eus da eskemmoù gant Martial. Diouzh va zu, e sell da GEVEZ, e tremenan gant daveoù war bajennoù va c'hlenkelladoù prientiñ, da skouer, e 'm eus merket war ur bajenn eus ar lizherenn P: “*poétique* MME 07 07 09”.

Evit distreiñ da Gl. *herbier*, Sz. *herbarium*, h.a., e oan tremenet buan war an termenoù-se, e gaou moarvat, p'o sellen evel gerioù trobarzhek (trobarzhek da 'm frederioù); diskouezet 'c'h eus emañ stignet ganto kudenn yezhourel an termenoù o verkañ ar rummadoù ergorennoù skiantel. Anat eo ne spir ket al lostgerioù boas *-eg*, *-aoueg*, h.a. hag e ranker klask amoug lostgerioù a orin kenstrolladel: *-rank*, *-bank*, h.a. evel ma kinnigez. Eno avat e vo ret sevel un daolenn a 'n ezhommoù. Kemm a vo da lakaat da skouer, a-dal da *herb-*, etre kaier ar skoliad hag ar rann universited o plediñ gant ar struzh.

Un damant all: dav derc'hel kont bepred eus furm sonel ar gerioù: hepkoriñ ar furmoù re hir, diaes da zistagañ pe diheson. War ar poent-se e veze a-wechoù dizemglev etre Jord ha me, levezonet ma oa gant ‘charbañchegezh’ an alamaneg. Dalc'homp da hebreter ar yezhoù keltiek. Mistroc'h eo *luvranc* da skouer eget *louzaouranc*... Nerzh ha spister an devezout da benndamant, ya, met, pa vez tu, tevet d'ar gened.

KIS-1311

I – Ao** da GE – 11 06 13

Ur goulennig hepken a deu din diouzh ur geneilez: Ha gouzout a rez eus pelec’h e teu ar ger *ankou*? Diouzh ar pezh he deus lennet, e teufe ar ger eus — pe da nebeutañ en defe roet *anken*, *ankounac’hat*.

Petra eo da ali?

II – MA da Ao** – 11 06 13

Mar ’m eus soñj mat e ’m boa desket digant Gwendal e teu *ankou* eus an un gwrizienn en deus roet an henc’hresianeg ἀνάγκη¹. En dornlevr henc’hresianeg ἔρμαιον ez eus un notenn diwar-benn ar ger-se; adkavet e vez en hittiteg ivez ma ne fazian ket.

---

¹En dornlevr ἔρμαιον e kaver an notenn-mañ: « 3. Vous connaissez déjà ἀναγκάζω, *j’oblige*. Le sens de *nécessité* de ἀνάγκη doit résulter d’un affaiblissement du sens primitif, car dans les autres langues indo-européennes les mots qui lui sont apparentés (henkan en hittite et ankou en breton) signifient la mort. » (Notenn gant YBAN)

III – GWP da Ao**, Geriadur hollek – 11 06 13

Benveniste² a rae ul liamm etre ar ger henc’hresianeg ἀνάγκη, ar verb henc’hresianeg ἐνεργεῖν, an heniwerzhoneg *ēc*, ar brezhoneg *ankou*, kembraeg *angeu* ha *henk-an* en hittiteg. Hervezañ e c’hellomp gwelout gwriziennoù indez-europek. *én-k* pe *en-ek*.

Hervez Güntert³ ha Schwyzzer⁴, talvezout a ra an indez-europeg *én-k pe *en-ek- kement ha “briata”, setu perak e reer ul liamm etre ar marv, ar retvez hag un den.

Lennadennoù :

- Émile Benveniste, *Les Origines de la formation des noms en indo-européen*, pp. 154-155.

²Le fait que *nek- « porter atteinte, faire périr » montre des élargissements en *-y*- (skr. *nácy-a-*), en *-s-* (tokh. *naks-*, lat. *noxa*), en *-t-* (gr. *νέχ-τ-αρ*), mais aucun suffixe, invite à penser qu’il est déjà sulixé par **-ek-*, la racine étant représentée par *n-*, c’est-à-dire *en-*. On posera un thème II **en-ék-*, donc I **én-k-*. Le raisonnement conduit à la solution correcte, puisque ***én-k-* (en fait **én-k-*) se trouve attesté par hitt. *henk-an* « mort fatale », celt. *ank-* (v. irl. *ēc*, gall. *angeu* « mort »), gr. **ank-* (ἀν-άγκη). Tous les détails de la structure, degré vocalique, timbre, ton, se tiennent et concordent dans le binôme I **én-k-* : II **én-ék-* reposant sur une racine **én-*. (ouzhpennet gant YBAN)

³[...] nur möchte ich auch ἀνάγκη „Notwendigkeit“, ἀναγκαῖος „notwendig“, air. *écen*, cymr. *angen*, neubreton. *anken* „Ärger“ heranziehen; für die Bedeutung vergleiche man die Proportion:

gr. ἀνάγκη: ἐνεργεῖν = lat. *fortuna*: *ferre*. Die Basis war *evk-* (bzw. *enek-*), **evk-*: in irisch *écen* sehe ich die Normalstufe, das ausfallende *-n-* bewirkte Dehnung, wie etwa in *sét* (< *sentu) „Weg“, *éc* „Tod“: breton. *añkou*: *νέκυσ*;) in den brittischen Wörtern liegt die Schwundstufe vor, wie in ἀνάγκη, das eine Art Reduplikation enthält. Ob ahd. *āhtā* „Verfolgung“ (< *avχtō*, idg. **onk̑tā*?), ags. *Óht-here*, *Actumerus* hier anzureihen ist, bleibt schon wegen der abweichenden Bedeutung sehr unsicher, lat. *necesse*) vollends gehört erst recht nicht hierher. Treffen wir mit dieser Verbindung das Richtige, dann verkörperte *Bhaga* einst besonders das Spenden von Glück und Segen, er war eine Glücksgottheit, in *Aṃśa* aber war mehr das Schicksal als „*Last*“, als „*Bürde*“, als „unentrinnbare Notwendigkeit“ (ἀνάγκη, lit. *nasztà* „Last“) aufgefaßt, und zwischen den beiden Gottheiten waltet der Unterschied von *fortuna* und *sors*, von *Glück* und *Schickung*, von *τύχη* und ἀνάγκη. (ouzhpennet gant YBAN)

⁴Dazu ἀναγκάζω eig. „in die Arme nehmen“? ἀνάγκη ist dann retrograd. (ouzhpennet gant YBAN)

- Hermann Güntert, *Der arische Weltkönig und Heiland*, p. 185.
- Eduard Schwyzer, *Griechische Grammatik*, I, 734, n°8.

IV – GE da Geriadur hollek – 11 06 13

hBr. *ancou*, Kb. *angau*, hIw. *éc*, La. *nex*, Gr. *νέκυσ*, Ie. **nek-* “marv”
(GPC2 119)

V – GE da Ao**, Geriadur hollek – 1206 13

Faltaziek eo an danvez gerdarzhioù dre Gr. *ἀνάγκη*, h.a., na voent ket graet gant keltiegourion moarvat, rak evit Loth, Ernault, Fleuriot, h.a. ez eo sklaer ar gerdarzh o sevel betek Ie **nek-*.

KIS-1312

I – MC da GE, GC, YBAN, RAD – 12 06 13

Da heul sinadur “ya d’ar brezhoneg” gant ti-kêr Ploveilh e ’m eus ingal troidigezhioù d’ober eus ar galleg (kempred ha ploveilhat) d’ar brezhoneg: panelloù arhentañ, kouviadennoù a-bep seurt, talbennoù pennadoù evit kelaouenn ar gumun. Bennozh d’ar maer eo me a ra al labour-se ha p’emaon ezvezant eo Ronan a gemer va lec’h.

Un ezreolder eo e vefen kefridiet eus al labour-se, rak pa sin ur gumun, un aozadur bennak, un embregerezh h.a., ar c’harta “ya d’ar brezhoneg”, eo rediet dre gevrat an ensavadur a sin da dremen dre an Ofis evit an troidigezhioù. 600 € ar bloaz e koust dezho. Sparlañ a ra an Ofis an nevid en un doare direizh hag enepkevezerezh. Ur blegenn andezvek eo e keñver ar sturiadurioù europat.

Hiziv e ’m eus degemeret an talbenn-mañ da dreñ (evel boaz eo mallus, evit kelaouenn Gouhere): **Les métiers de bouche à Plomelin**. Un diskoulm a rankan kaout.

II – GE da MC, GC, YBAN, RAD – 12 06 13

A-dal da Gl. *métiers de bouche*, ne welan netra gwell eget Br. *micherioù ar meuz*. Fleuriot e DGVB a ro ur gerdarzh nevez da Br. *meuz* (bet lakaet da

gendezneuziad Kb. *moes* betek neuze): “table, plat, mets” (et “pierre d’autel” !). Arveret e vez e brezhoneg boas en unander; e arverañ evel hollder ne ve ket ul lamm bras.

III – YBAN da MC, GE, GC, RAD – 12 06 13

An despizadur gallek zo “Un métier de bouche est un métier lié à la préparation de l’alimentation humaine tel que par exemple, celui de boucher ou de cuisinier.” Kavet e vez ivez :

Définition

Ce que l’on entend par commerce de bouche :

Il s’agit de toutes les activités liées au secteur économique de la restauration et de l’alimentation, hors grandes surfaces alimentaires.

Sz. *catering trade*, Al. *Ernährungswirtschaft, Essensexperten, Ernährungsberufe* ie *Handwerke von Mund. foodservice*.

Martial Ménard a ro ar *micherioù boued*, ar *micherioù war-dro ar boued*. Re ledan. Kinnig Gwion *micherioù ar meuz* zo dikoc’h : **meuz** = *aliments préparés*, el liester, hervez Vallée. Tu a ve da soñjal ivez e *micherioù ar predañ*.

I – YBAN da GE, LM, Geriadur hollek – 15 06 13

En enmoned **abonné** eus an danvez *Geriadur hollek* e welan ur c’hinnig: *tester l’éligibilité de la ligne téléphonique d’un abonné* “prouadiñ gouspirusted linenn bellgomz ur c’houmananter”.

Kinnigoù Gwion:

– *renouvelable sous conditions* = *aznevezadus dindan zivizoù*.

E GEAK **conditionnel** (clause) *war ziviz; arzivizek*. Neuze *dindan* pe *war?* War *Emsav* e lennan *enmont arzivizek* (er strolladurioù). Ménard a ro an daou evel kevatal: *arzivizek = war ziviz = dindan diviz*. Setu penaos e welan an traoù: lakaat a reer *divizoù dindan ur gevrat hag ar gevrat zo savet war an divizoù-se*.

– *sous conditions d’éligibilité au contrat* = *war (pe dindan) ziviz an araezusted d’ar gevrat*.

Dres: *war* pe *dindan*. Ar Gl. a lavar ivez à *(la) condition*, hag ar Sz. *on condition*. An Al. a ro: *unter (bestimmten) Bedingungen, unter der Bedingung*. Neuze, bezomp ledan a spered: *war* pe *dindan*.

Hag an *éligibilité*? Ur saoznegadur e galleg ez eo. Evit ul linenn bellgomz: ha *spiriñ* a ra *dindan* ur c’has uhel, eleze ha *gouspirus* eo, dre gorvoiñ durc’hadurioù ster *gou-*, evel e *gougemerus* da skouer? N’emañ ket pell ivez kinnig Gwion, pa

lennan GESTL Gl. *aptitude d'une ligne de transport de données à autoriser un certain débit* Br. *araezusted ul linenn dezougen roadennoù da reiñ ur c'has lavaret*. Moarvat e c'haller lavarout e spir barregezhioù un den dindan ar bec'h a vo lakaet warnañ, ha dre ledentalañ: *ha gouspirus e vo an den evit (ar stael kinniget gant) ar gevrat? Ha tu a ve da lavarout ivez ez eo araezus an den d'ar gevrat?* Neuze e lavarfen: *war ziviz ar c'houspirusted d'ar gevrat = war ziviz an araezusted d'ar gevrat*. Ha diskalfet e vo durc'hadurioù ster?

Petra a soñjit?

II – GE da YBAN, LM – 16 06 13

OK. Azon mat eo gwelout lies diskoulm bastus kinniget d'ar c'hudennoù lavarel. D'an arveriadet da gavout o hent etrezo. Hent an atebegezh evito, hag evit ar yezh araez d'an disujañ diouzh ar yezhoù all. Diwar vont, eno e welomp ivez dañjer ar geriadurioù savet en ezvezañs ur gedvuhez louet. Adalek *Catholicon* betek Vallée e voe ar geriadurioù o tanzen lavar ar gedvuhez; gant disleberadur an teodyezhoù e rankas ar c'heriadurourion kreskiñ o emell yezhour; Roparz Hemon a lakaas fin da hoal ar geriadurioù sanket o gwrizioù war eeun er gedvuhez louet, houmañ o vezañ aet re deusk: diwar neuze ez evod ar geriadurioù eus ar c'hedvuhezioù tremenet dre hantererezh ar geriadurioù kent; war un dro, dre vurzhud *Gwalarn*, geriadurioù Roparz Hemon a denn o sapr eus ur gedvuhez imbroudet dre al lennegezh. Un azlañs da *Gwalarn* a voe gant *Al Liamm* er bloavezhioù pemont. Ar gedvuhez walarnek a zeuas da gedvuhez louet evit ur bagadig emsaverion. Azlañs a vougas avat dre benn an dic'halloud ma voe tud *Al Liamm* da gas diorreadur o yezh pelloc'h eget ar gwalarnek. Un egin a gedvuhez a ziwanas en dro da *SADED*, *Kelc'h Debauvais*, *ESB*, nemet n'en devoe ket amzer da ziorren; bennozh dezhañ avat he doa graet ar yezh he lammgresk e domani ar stuzegezh hollvedel kempred. Hiziv eo taolet diazezoù ar yezh skiantel. Divrazet eo ar c'halvezderioù sevel an termennoù unster, re ar skiant, an diskiblezhioù kalvezel, amaezhiadurel, h.a., eleze ar re na ampegont ket ur gedvuhez louet dre benn ma 'z int unster end-eeun, treuzyezhel, nepyezhel. Hogen ur yezh o c'hoarvezout a dermennoù unster nemetken ne ve ganti dellid ebet da revout; ur voneg diezhomm ne ve ken anezhi, gwell d'he yezherion mont d'ur yezh all — pezh a soñj dezho ar c'hallegerion a ya da saoznegerion hag ... ezskolidi *Diwan* o tistreiñ da c'hallegerion rik. Dezverk ur yezh eo ar vezañs enni eus ur galon a c'herioù

lieskemeradek ; anezhi ar c'hreñvlec'h o pourchas dezhi difennoù ouzh aloubusted ar yezhoù all, dreist holl o kantreizhañ he revoud ; bev e vez dalc'het ar galon-se gant ar vuhez pemdeziek hag al lennegezh. Roparz Hemon an hini kentañ en doa komprenet se, enep d'ar vroadelouriezh (houmañ a ra eus ar yezh unan eus aervaoù ar struggle for life) — na pa gendalc'has dre eurvad da grouiñ lennegezh goude “risklañ a-ziwar an dachenn lennegel war an dachenn gevredigezhel” (Eur Breizad... 260).

Mar 'm be ur c'huzul da reiñ d'ar remziad nevez e ve : bukañ d'ur gedvuhez louet ha sevel ul lennegezh eoriet er gedvuhez louet.

I – YBAN da GE – 22 06 13

Ur goulenn: penaos e rafes evit kenderc’heriañ ar Gl. *allégation*, *alléguer*? Eleze haeriñ udb. o tiazezañ war un dave, hag er gwir war zevoudoù. Quid a-zivout ar Kb. *taeru*, Br. *taerĩñ* (Vallée). Ha n’eo ket ur skoilh, kennotadurioù *taer*? Neuze *ar(h)aerĩñ* $\longrightarrow$ *araerĩñ* (evel *araez*), pe udb. diwar ar Kb. *honni* (petore gerdarzh avat? Diouzh *hwn*, *hon*)?

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 22 06 13

Ya, ar c’hevazasañ eo loc’hañ diwar *haer*- pe *taer*- (ar c’heñver etre an daoù o chom goulakadek: Rhys: “< to- haeriñ”, sl. GMB 671; “? cf. *haer*”, sl. GPC 3412 — evit d’an daou verb *haeru* ha *taeru* bezañ damheñvelster). Petra ober ganto? *araerĩñ*, *diaraerĩñ*, *ardaerĩñ*, *diardaerĩñ*? Un tammig diaezus e kavan ar sonelezh en *araerĩñ* (-r -r); un hent all, erlec’hiañ ouzh ar rakgerioù al lostger *-(h)eb-*? Gantañ ez eus bet graet aliezik evit merkañ arvezioù eus al lavar er yezhoniezh, en dareulerezh hag en darempredoù; e ’m c’henskriverezh gant Martial ez adkavan un termen a ’m boa kinniget: *beskebiñ* a-dal da Gl. *restriction mentale*, (eskemm eus an 11 09 11). Petra soñjal eus *taerebiñ* pe, marteze gwell: *haerebiñ*? (an *h-* a c’hallfed lemel moarvat, sl. an notenn a

'm boa savet war La-15 236: “Tonkad *h-* er gerluniañ”). Dit da welout ha da dreuzkas din kel eus an dibab a ri.

Kb. *honni*, GPC a chom mut war ar gerdarzh...

III – YBAN da GE – 22 06 13

Ardaerñ eo a blij din ar muiañ. Klaskomp ergorelaat ar santad. Da gentañ ar rakger **ar-** o taveiñ d'an “diazezañ war”, hag ivez o korvoiñ kennotadurioù *taer*, hag o chom liammet gant donder ar yezh ivez: Vallée **prétendre** *taerñ da lavarout*, **prendre fait et cause pour** *taerñ evit* (ValléeSup p. 74) (BrE. *terein evit*). Tu zo ivez da gaout deveradoù: *ardaerer* Gl. *alléateur*, *ardaerus* Gl. ?, *ardaerad(enn)* Gl. *allégation*.

Er Gwir **allégation**: “Doit s’entendre, strictement, de l’articulation des faits de nature à fonder une prétention. Première étape de la démonstration en justice, nécessairement suivie de la production des preuves, éventuellement de la qualification juridique de ces faits.”

Un taol arnod:

ardaerad: a rank bezañ meizet, ent strizh, evel kenvelladur an devoùoù e-tailh da soliañ un daeradenn. Kentañ lankad an dienaar er barnerezh, heuliet dre ret gant erouezadur ar prouennoù, ha diouzh an dro gant rummadur gwir an kez devoùoù.

Ha mat eo evidout?

IV – GE da YBAN, Geriadur hollek – 23 06 13

A-du ganit evit *ardaerñ* e lavar ar gwir. Ar c’hemeradur all a ambreden, ledan, nes da *siguriñ*. E 'm eñvor edo c’hoazh ur frazenn bet klevet digant ar barzh Bongorz; war e zistro eus ar c’hampoù bac’h e oa aet da dremen an noz gant e serc’h hag, evel ma chome bourt: “J’alléguais un rhumatisme dans mon épaule gauche et je lui tournais le cul.” (Emaon o kenskrivañ gant ur paotr eus Universited McGill a zo o sevel ul levr war Bongorz...).

V – YBAN da GE – 23 06 13

Ne 'm boa ket ankouaet an eil ster ha dindan e weli an danvez enmoned. Un dra fentus: miret 'm eus ar vi koukoug a 'm boa graet o skeiñ: *tarebiñ* e-lec'h *taerebiñ*, pa gavan e tere ar rakger **tar-** en degouezh. A-du?

allégation *nf* 1. [*droit*] ardaeriñ *pao* &: ardaerad *g* -où, ardaeradenn *b* -où

• ~: doit s'entendre, strictement, de l'articulation des faits de nature à fonder une prétention. Première étape de la démonstration en justice, nécessairement suivie de la production des preuves, éventuellement de la qualification juridique de ces faits *ardaerad*: *a rank bezañ meizet, ent strizh, evel kenvelladur an devoùdoù e-tailh da soliañ un daeradenn. Kentañ lankad an dienaar er barnerezh, heuliet dre ret gant erouezadur ar prouennoù, ha diouzh an dro gant rummadur gwiriel an kez devoùdoù.*

2. [*affirmation, assertion (mal fondée, voire mensongère)*] *tarebiñ pao* &: *tarebad g* -où.

VI – GE da YBAN, Geriadur hollek – 23 06 13

Br. *tarebiñ*, e-maez pep dave d'ar galleg, a intentfen evel “hebiñ a-dreuz” — ar ster o chom da spizañ dre an arver; pell emeur avat, 'm eus aon, diouzh kemeradurioù Gl. *alléguer*.

Evit distreiñ d'ar galleg hag o chom gant ar c'hemeradurioù ankalvezel, *alléguer*, a welan despizet evel “haeriñ en ur dremen hep prouiñ pezh a haerer”; pezh a haerer avat a c'hell bezañ 1) disol, ur *siguriñ* eo neuze, 2) soliet, hag ur *c'hantabegañ* eo. Dav merkañ e tenn arverioù ar galleg da vont dre ar c'hemeradur 1), sl. *Larousse* da skouer. Keit ma ne ambreder ket ha soliet pe disol eo pezh a haerer, moarvat n'eus ket ezhomm eus ur verb estreget Br. *lakaat*: “N'eo ket deuet d'an emgav, lakaet en deus e oa klañv”.

E berr, a-dal da Gl. *allégation*: a) “abeg roet, hep mui”, *lakadenn*, b) “abeg soliet”, *kantabeg*, c) “abeg disol”, *digarez*, *sigur*, *remistenn*. Keit m'emañ kemeradur kentañ Gl. *alléguer* lodek en ur yezh resis, e ranker kaout ur c'hevatal brezhoneg resis, kalvezel, ha dereout a ra Br. *ardaeriñ*. Evit ar c'hemeradurioù a zo tra ar gedvuhez, fiñvus, fuilh, e tleomp treiñ ouzh loazioù ar brezhoneg hep plakañ ouzh ar galleg. Br. *digarez* da skouer, a samm daou geal kevenep hervez an

arver : intentet e vez a-wechoù evel “kantabeg”, a-wechoù evel “sigur, remistenn”. Br. *lakadenn* a c’hell mirout ar soliusted en deus gounezet er Boelloniezh hag en Anadennoniezh ; en arverioù ’zo avat e c’hellomp ober distreiñ warnañ ar c’hemeradur en deus gounezet Br. *lakadel* er bloavezhioù 1960.

Dav boulc’hañ an dorzh e tu pe du hag un hent e-touez re all, diziouerus moarvat, eo sevel ur geriadur galleg-brezhoneg. Dav avat diwall diouzh an trapoù a zo ennañ. N’eo ket didalvoud studiañ Geriadur Martial : ur brouilhed d’ar Geriadur hollek eo er c’heñver-mañ ivez.

VII – GE da YBAN, Geriadur hollek – 26 06 13

Emaon o paouez degemer niv. 274 *Hor Yezh* (Mezheven 2013), enni ur pennad gant Fulup LANNUZEL : “Geriaoueg ar gwez frouezh”, ma ra an aozer dave da levrioù ganit ha ganin (e gwir, ne welan ket er pennad petra a denn d’hon imbourc’hioù). Lakaet er-maez an doareoù lorbañ evit kendoniañ gant stil ar gelaouaenn (“*Kontant e vin da gaout soñjoù al lennerien*”, h.a.) e kav din e talvez ar boan studiañ kinnigadennoù LANNUZEL e ser prientidigezh ar Geriadur hollek.

VIII – YBAN da GE – 27 06 13

Dav lavarout n’on ket gwall varrek war ar gwez pe ar plant. Ganin emañ :

- Thierry CHÂTEL, *Louzawouriezh vrezhonek Breizh*, Roazhon 1996 ;
- Fañch DUROS, *Herbarum vernaculi, Lexique du nom des plantes en breton*, La Digitale, Quimperlé, 1991 ;
- Loeiz AR FLOC’H, *Plant Breizh evit ho yec’hed*, Hor Yezh, 1983.

Berr e kavan alies ar c’hinnigoù graet evit an hanc’herieg kalvezel, hag un arbennigour a ve deuet mat. Aozidigezh ur Geriadur Hollek a vo un trevell hir ha ret e vo darnodiñ lies gwech.

Amañ dindan udb. a-zivout ar Gl. *allégation* :

alléateur *nm* [*qui fait des allégations*] ardaerer *g* -ion.

allégation *nf* **1.** [*droit*] ardaeriñ *pao* &: ardaerad *g* -où, ardaeradenn *b* -où

• ~: doit s'entendre, strictement, de l'articulation des faits de nature à fonder une prétention. Première étape de la démonstration en justice, nécessairement suivie de la production des preuves, éventuellement de la qualification juridique de ces faits *ardaerad*: *a rank bezañ meizet, ent strizh, evel kenvelladur an devoudoù e-tailh da soliañ un daeradenn. Kentañ lankad an dienaat er barnerezh, heuliet dre ret gant erouezadur ar prouennoù, ha diouzh an dro gant rummadur gwiriel an kez devoudoù.* **2.** [*a*] *raison donnée, sans plus*] lakadenn *b* -où; [*b*] *raison fondée*] kantabeg *g* -où; [*c*] *prétexte*] digarez *g* -ioù, sigur *g* -ioù, remistenn *b* -où.

alléguer *tr* **1.** [*droit*] ardaeriñ *pao*. **2.** [*suivant sens*] lakaat *pao*; kantabegañ *pao*; digareziñ *pao*, reiñ digarez *pao*, siguriñ *pao*.

I – YBAN da GC, GE – 30 06 13

Penaos kenderc’heriañ ar Gl. *allégeance*: “XIIe siècle. Dérivé d’alléger. Soulagement, adoucissement (vieilli). MARINE. Dans une régates, une course, avantage en temps rendu par un bateau à un autre, de catégorie ou de série différente, afin d’égaliser les chances des concurrents”.

War a hañval e ve damheñvelster Gl. *allégeance* ha Gl. *handicap*. Betek henn, er ster hollek e reomp gant *dilañs* evit Gl. *handicap*. Da skouer, un den nammet zo un den “dilañset en e arc’hwelioù korfel pe bredele” (GEVEZ). Neuze e ve tu, evit a sell ar redadegoù bigi, ober gant *lañsvezh*, *dilañsvezh*? N’emañ ket pell (Sl. Fleuriot DGVB lecis p. 238) eus *lankvezh* ha *dilankvezh*, met n’ou ket sur eo dav distreiñ da *lank* “élan”, petra bennak ma emamp en ur sterva nes: *dislankad*, *lankad*. Danvez diskoulmoù all: *disvec’hvezh*, *bec’hvezh*.

Evidon a zizabfe *lañsvezh* g -ioù, *dilañsvezh*.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek, GC – 30 06 13

Diouzh ur savboent goubarek, rak biskoazh ne voen reder na war dir na war vor, e hañval din dereout un deverad diwar Br. *lañs* en degouezh; ha peogwir ez eus anv a zaskor ur pad, ha ne spirfe ket *dazlañs* a-gevenep da *dilañs*?

Adstaget 'm eus gant GEVEZ, setu ur mellad eus GEVEZ-8:

Minamaya: maladie de $\sim \diamond$ Minamaya disease $\diamond$ kleñved Minamaya

anaez bet dizoloet e 1953 en ur gêr aodat eus enez Kyushu, e Japan, e-metoù pesketaerion o vevañ diwar besked euveret gant leziedoù greantel laosket er mor, anezhañ ur pistriadur bevargantel henek oc'h erzerc'hañ dre strafuilhoù navel goulemm ha marvus alies: laurioù grizias, peluzioù, ankedre ilpennel, dallentez, direizhoù bred, ivez dre ar genel bugale ezreol; ha hi prouet ken abred ha 1959, kiriegezh ar saotradur ne voe ket roet kevazañv kefridiel dezhi a-raok 1965

Merket div ginnigadenn a ran: *leziedoù greantel* (re ziresis e kavan *dilerc'hioù*); *kevazañv kefridiel* (Gl. *reconnaissance officielle*), pa roan fred d'an termen *azañv*, dezneuziet diwar '*ahauë, azaù*' (sl. la-16 256-257), keveleb Kb. *cyfaddef*.

III – YBAN da GE – 02 07 13

“Ha ne spirfe ket dazlañs a-gevenep da dilañs? ”, emezout. Eo, spirout a ra. N'eus ket ezhomm ober dave d'an amzer. Anv zo evit ur vag vras a “zaskoriñ” lañs d'unan vihanoc'h. Neuze: *dazlañs*.

Evit an istor bihan: bez' ez eus eBrE. un *anzav* aa. a dalvez “gouest, barrek”. Mechal ha ne ve ket gwel skrivet *ansav*, gant un **an-** kreñvaat — pe *amsav*, zoken —, nes e-keñver stumm ha ster gant *amsavus*, *emsav* “talvoudus, splotus”. Azañv a ran va divarregezh.

IV – GE da YBAN, Geriadur hollek – 03 07 13

N'hon eus ket echu diskoulmañ an holl gudennoù dezneuziañ loazioù an teodyezhoù. Ul lestrad eus ar re-mañ zo e kerz Martial: stlennvon An Here zo daspugnet ennañ an holl dermenoù eus lizheradur amlennek an daou gantved diwezhañ; Martial a gendalc'hfe da ouzhpennañ ar frouezh eus enklaskoù renet gantañ hag e geneiled a-douez an deodyezherion diwezhañ. Nag eñ na hini anezho avat n'int gouest da bleuskañ an danvez krai-se...

Evit a sell *ahauë*, *ahàu*, *azaù*, ez eo *azañv* an dezneuziad gwirheñvelañ, lizh da Ernault. Skoemp, hep bezañ dic’hallus, e ve degemer *azañv* er yezh kempred e-kichen e drestummad *anzav*; bezet pe vezet, ne welan ket kudenn o sevel deveradoù evel *kevazañv*, keveleb Kb. *cyfaddef*.

Notomp ar vezañs eus un amload leteñvel etre *gouzañv* ha ‘*gounzaon*’ (GIBR 1034), ‘*gonzav*’ (GPC 1425), tonkad gin avat d’ar c’houblad trestummadoù.

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 04 07 13

Klasket 'm eus kompren ar reizhiad arveret gant Martial (M) evit envel ar familhoù plant dezho al lostger Gl. *-acées*. Hervez an daolenn a lakaen kevret en deus hon c'heneil heuliet kinnigoù Roparz Hemon (H), a zo ober gant termenoù tennet eus ar galleg, al lostger *-acée* o reiñ al lostger brezhonek *-eg*, liester *-eged*. Nemedennouigoù zo, da skouer Gl. *lauracées* → M *loreeg*, e-lec'h *laoreg* gortozet hervez ar reizhiad; pe c'hoazh M *linakeg*, H *lineged*; M *papilhoneg*, H *papiloneged*; M *oleeg*, H *oleakeged*; M *ombellifereg*, H *bleuñvtoenneg*. V = Vallée.

alliacées	M	alieg	m.	-ed
apiacées (ombellifères)	M	apiieg	m.	-ed (ombellifereg m. -ed)
astéracées (composées)	M	astereg	m.	-ed
bétulinées	V	bezveged	M	betulineg m. -ed
brassicacées (crucifères)	V	kroazvleunieg	m.	-ed M brasikeg m. -ed (kroazieg m. -ed)
cactacées	V	kaktegenned	M	kakteg m. -ed
convolvulacées (cuscutacées)	H	konvolvuleged	M	koñvolvuleg m. -ed
cucurbitacées	V	koulourdrenneg	H	kukurbiteged M kukurbiteg m. -ed

éricacées	V	brugeged	H	erikegeded	M	erikeged	m.	-ed
fabacées	M	fabeg	m.	-ed				
fagacées	M	fageg	m.	-ed				
fucacées	M	fukeyg	m.	-ed				
graminées	V	geoteged , souleged	H	gramineg , soulegenn , souleged	M	graminegenn f. gramineged		
iridacées	H	irideged	M	irideg	m.	-ed		
lamiacées (labiées)	M	lamieg	m.	-ed				
lauracées	M	loreeg	m.	-ed				
liliacées	H	lilieged	M	lilie	m.	-ed		
linacées	H	lineged	M	linakeg	m.	-ed		
méliacées	M	melieg	m.	-ed				
oléacées	H	oleakeged	M	oleeg	m.	-ed		
ombellifères	V	bleuñvtoenneg	m.	-ed	H	bleuñvdroenneg	m.	-ed & bleuñvdoenneg (DFBH) M ombellifereg m. -ed
orchidacées	H	orkideged	M	orkideg	m.	-ed		
papavéracées	M	papavereg	m.	-ed				
papilionacées	H	papiloneged	M	papilhoneg	m.	-ed		
passifloracées	M	pasifloreg	m.	-ed				
pinacées	M	pineg	m.	-ed				
pipéracées	M	pipereg	m.	-ed				
poacées (graminées)	M	poeg	m.	-ed				
polygonacées	H	poligoneged	M	poligoneg	m.	-ed		
rosacées	H	rozeged	M	rozeg	m.	-ed		
salicacées	H	salikeged	M	salikeg	m.	-ed		
saxifragacées	H	saksifrageged	M	saksifrageg	m.	-ed		
solanacées	H	solaneged	M	solaneg	m.	-ed		
tubéracées	M	tubereg	m.	-ed				
ulmacées	H	ulmeged	M	ulmeg	m.	-ed		
urticacées	M	urtikeg	m.	-ed				

Va mennoz : heuliañ Roparz Hemon (o reizhañ an ezreolderioù evel *oleakeged* da skouer, a ve *oleeged*, evel a lavar Martial) eo ar pep furañ. Ha degemer nemedennoùigoù evel *loreeg*, lakaomp. Dav lavarout evit kantreizhañ kement-se ez eus gant gerioù 'zo un neuz du-mañ : *lilie*, *pine*, *roze*.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 04 07 13

A-du ! Ur reizhiad etrevroadel ez eus, hag e ranker plegañ dezhi evel m'en deus Roparz Hemon divizet ober. N'on ket arroutet a-walc'h evit gwiriañ hag ar *Gerioù etrevroadel* a zalc'h kont eus an holl gendivizadoù etrevroadel — ouzhpenn se, war a welan, e vez azveret ingal ar rummatadur (kv. meneg eus ar rezhiennoù AGP I, AGP II, h.a.). Kement-se a c'houlenn emell un arbennigour... ha Martial n'eo ket unan.

A-fet an termenoù mezekniezh n'eo ket bet ken berzhek Roparz Hemon, rak eno n'eus reizhiad ebet, boazioù hepken. Dre un abeg all ne 'm eus ket e heuliet. Digoazhadus oa din gerioù evel *psikopatad* ha *nevropatad*, evidon da gavout mat ar patatez !

Mard eo bepred kefridiel an termen *Lauraceae*, ne welan abeg ebet da bellaat diouzh Br. *Laorakeged* (hep heuliañ Gl. *Lauréacées*).

I – YBAN da GE – 08 07 13

Martial a ro en e c’heriadur Gl. *allocentrique* Br. *arallgreizat*, Gl. *allocentrisme* Br. *arallgreizadezh*. An despizadur gallek: « attitude psychologique qui consiste à considérer les autres comme centre d’intérêt ». Ar c’hontrol a ve Gl. *égocentrisme*, *égoïsme*. E GBLF e welan *meañs* ha *mezeur*. Ha gallus e ve ur Br. *arallzeur*? E-kichen an termenoù kinniget gant Martial.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 09 07 13

Aze emeur en un tared ma paota ar c’healioù hervez luskadoù ar vredoniezh, ar brederouriezh hag ar skiant voutin... Kredet ’m boa kas va c’hammedoù er strouezh-se war c’houlenn Martial ent eeun e 2007, sl. La-08 135-137. Ne ’m boa ket diviet skalfad(où) an hanc’herieg(i); na graet anv eus an enepsterioù.

Gwell eget kinnigadennoù Martial e kavfen ober gant *amgen*- e-lec’h *arall*-. Pezh a zo kevenebet en degouezh n’eo ket ar *me* hag an *nannme* (an *unev* hag an *allev*), met ar *me* hag an *amgen*. A-dal d’ar ribitailh termennoù o taveiñ d’an ego, e c’haller sevel ur ribitailhad kemparzhek dre ar rakger *amgen*- enta: *amengreizat* (*bredouriekat jagouilh* !), *amgendeur*-, *amengolez*-, h.a.).

Kement hag ober, hag en erdu ar yezh voutin hag al lennegezh e c'haller soñjal en un torad all a c'herioù: *amgengar, amgenus, amgengerc'h, amgendoug...*, *hentezus, hentezidik...*, *nesañgar...*, *meoni / amgenoni, amgenant, -iz, meant, -iz, nesant, -iz, hentezant, -iz*, h.a., h.a.

Diwar vont, e 'm eus bet soñj eus un anvenn familh eus Breizh: *Dieulangar* (da intent evel *Dieu l'en gar(de)*? pe gwelout d'ar *-gar-se* un orin brezhonek evel e *Kongar* ha hBr. *Tre-car, Dobro-car, Carant-car*, h.a. N'emañ ket ganin levr ar gerdarzhioù evit an anvennoù savet gant Gwenole Ar Menn...

III – YBAN da GE – 09 07 13

Reñver n'eo ket euver, aze e teuez eus an donyezh gant ur rouedad vat. An holl a gavo fred e doare pe zoare.

I – YBAN da GE – 11 07 13

Mechal ha dereat eo an termen Br. *arallouenn* roet gant Martial evit ar Gl. *allogène*, pa welan an despizadur :

allogène

1. [adj inv] non indigène, population émigrée depuis peu
2. [n inv] inv personne établie depuis peu dans un pays

A-wechoù e kaver un damheñvelster Gl. *allochtone*

allochtone (adj inv, nm)

1. D'origine étrangère, en parlant d'une personne. Note: l'usage est assez rare en France, le terme est utilisé en Belgique, au départ en néerlandais (allochtoon), mais de plus en plus également en français.
2. (Géologie) Se dit des terrains qui ont été charriés et qui en recouvrent d'autres pouvant être plus récents et dits autochtones.
3. (Biologie) Se dit des espèces d'origine étrangère au biome local, introduites volontairement ou accidentellement par l'homme.

Ha n'eo ket a-walc'h *enbroad*, *enbroad* – *henvroat*, *henvroad* (Gl. *allogène indigène*)? Anat eo e c'hell un enbroad bezañ kenouenn gant an henvroiz, pezh a ziskouez n'eo ket kevazas an *arallouenn* kinniget gant Martial.

Evit *allochtone* hon eus *ezgenidik*, *ezginidig* kinniget ganit La-09 p. 156 ha moarvat e c'haller astenn ar ster betek spesad an homo sapiens? Hag evit a sell an douarouriezh ivez? Pe ober gant un *ezdeuat* bennak?

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 12 07 13

A dra sur, ez eo *arallouenn* da zisteurel, dre abegoù istorel moarvat, dre abegoù bevoniel da gentañ.

An diaester gant an termenou *allogène*, *indigène*, h.a. ez eo an intradur ideologek c'hoarvezet ganto hag a zalc'h da c'hoarvezout. Er galleg boutin ne reer ket kalz ganto ha komz a reer eus *émigrés*, *émigrants*, n'eo ket peogwir e toujer da gravez, da yezh, da stuzegezh an nevezdeuidi, en eneb, ma ne reer ket anv eus an doareoù-se eo peogwir ez amkaner o c'has da get, ken divrall e chom gant atebion ar Stad ar menn da enteuziñ an enbroidi e kenel ar riez (*la communauté nationale*). Termenou evel *allogène* ent eeun a lakafe war wel betek re ar perzhioù a zo da freuzañ.

Petra a c'hell ur sell skiantel diverzhout e seurt stad a draoù? Ar stuzegezh, ar yezh, ar gravez n'int ket devoudoù ergorel — evit d'ur gevredadouriezh plediñ ganto. E se, termenou evel *allogène*, *allochtone*, h.a., a rankomp sellout outo hep daveiñ betek re ouzh ar ster a wiskont hervez al lec'h hag an amzer. Gwell moarvat pouezañ war an arvezioù ergorel, evel an treuztiriañ — pezh a reer e kembraeg gant *ymfudo* (hag e galleg gant *émigrer* !).

Gwriziennet er yezh emañ *enbroad*, *divroad*, *henvroad*; e GEVEZ-6 889 e kinnigan *broien* (?) Kement-se ne vir ket a sevel termenou diwar gedrannoù all: *-trig-*: *hendrigad*, *nevez*: *neveztrigad*; *ezgenidik*, *engenidik* a c'haller dedalvout d'an dud moarvat, evel ma reer gant *genidik* ent eeun.

Lezel a rafen e-maez kont *endeuat*, *ezdeuat*, p'o c'hinnigan er vezekniezh gant ar ster: o tont eus ar bevedeg, a-vaez ar bevedeg.

A-du 'rall, war GEVEZ-7 1111-1112 e 'm eus graet war-dro an termenou *-biome*, *-biote*, h.a. Gwel petra ober eus va c'hinnigadennoù.

Un draig zo deuet din e-kerz an noz e sigur *allogène*. E ’m farrez genidik (Saint-Carreuc, Sant-Kareg hervez An Here, Langerreg hervez GP) e lavared “*les hors venus*” evit menegiñ an dud deuet da chom er gumun, na pa vent o tont eus ar gumun amezek. War a hañval, berzh a ra an termen el lennegezh.

III – GE da YBAN, Geriadur hollek – 14 07 13

Gant Gl. *allogène* e toucher ur poent skoemp eus ur c’heriadurezh kaset dre zaveiñ d’un *allyezh* (!). Martial, dinoaz ha nay, gant e *arallouenn* a gemer sol war ideologiezh an trede Reich... En Emsav e hepkoremp an trap dre ober gant *kenel*, a zegemeremp evel kevatal da *ethnie*, termen hemañ a zo dezhañ un hir a istor endeo, nemet, mar chom pell a zec’heriañ ur c’heal skiantel, ac’hoel e chom (betek henn pa ouzon) skañvoc’h e samm istorel. Amkan riez Frañs eo ober d’ar boblañs en he dalc’h gwiskañ holl neuzioù ur genel (yezh, stuzegezh, kravez roueel, impalaerel, republikan); “*communauté nationale*” zo da intent : “*kenel riez*”, kenel dec’hanet gant ar riez.

E GEHOL, ar pep gwellañ e ve da ’m meno, lakaat dirak Gl. *allogène* an termen a arveremp e SADED, Emsav, Preder (reveziadenn diwezhañ, La-12 125) : *arallgenel* — daoust ma soñjan e ve a-walc’h, skañvoc’h, ober gant *allgenel* hepken...

IV – YBAN da GE – 14 07 13

A-du ganit : an allyezhoù a dalvez dimp da roll urzhiañ, ha dav eo distreiñ d’an traoù o unan ha prederiañ. Menegiñ a rez ideologiezh an Trede Reich, a zo dres ar genelwerinelouriezh (Sl. *Emsav*, passim). Da’m meno eo gwell lezel a-gostez kement a sell ouzh ar ouenn, ar genel. Soñjet ’m boa ivez er *hors-venus* meneget ganit meur a wech, hag aze emañ an diskoulm. E brezhoneg hon eus : *estren* g. -ion, *diavaezour* g. -ion, *arallvroad* g. -ed, *diavaeziad* g. -ed (sl. GEAK *étranger* p. 79). Tu zo da ouzhpennañ *enbroad*, *diavaezvroad*, *nevezdeuad*, *neveztrigad*, *nevezannevad*, ha chom er par deskrivadurel eeunañ.

Re domm er burev-mañ, ez eomp davit sinadurezh traezhenn Kersidan.

V – GE da YBAN, Geriadur hollek – 15 07 13

Poent eo mont pelloc’h, kuites da lezel ar chanter e pign. Setu va savlec’h er poent-mañ: 1) ouzh an ereoù bevedel e tere Br. *gouenn(-)*, Gl. *race* (dres e GEVEZ-8, emañ o paouez skrivañ a-zivout ar *gouennadoù garvevion*); 2) da ereoù buhezel e tave Br. *kenel*, Gl. *ethnie* (an arver nemedennek an termenoù *kenelwerin*- krouet gant GP, hag arveret gwechall e Preder hag Emsav, n’en deus ket da gaout brasoc’h skog war arver kempred Br. *kenel*, ha m’en deus Gl. *national (-socialisme)* war arver kempred Gl. *national* er geriennoù *Fête nationale*, *Assemblée nationale*). Alese e talc’hin, evidon pa ’m bo tro, da ober gant *allgenel* a-zivout ur stroll tud eus ur genel deuet da drigañ war diriad ur genel all: un devoud kevredadel eo, a c’haller ambredañ kuit a nep ideologiezh. Kement-se ne gondaon ket termennoù all en o ster pemdeziek, lennegel pe all.

Un arver ideologek eus ar c’heal dec’heriet gant *kenel*, eo dreist holl hini *pobl*, *peuple*. Kelaouenn an UDB zo *Le Peuple breton*. En Assemblée nationale, un nebeut bloavezhioù ’zo, e voe Cozan kaset dihegar d’e loch pa ginnige ober anv eus “*le peuple corse*”.

Kement-se a laka a-wel diaested — ha bevennoù — ar c’heriadurezh vrezhonek kempred. Loc’hañ diwar hanc’herioù allyezh ha gouzout betek pelec’h derc’hel kont eus dedro o steriegezh. Kudennadur hennezh na anavezomp ket keit ma tehentomp en ergorelezh (un heveleb eo ster *tolz* ha ster *masse*), na anavezomp ket nemeur pa zibradomp en dangorelezh (talvoudegezh *mor* er barzhoneg ne c’houlenne ket kred digant hini *mer*); hogen kudennoù heñvel ouzh ar re emañ o talañ outo a sav pa verdeomp en domanioù etre, re ar gedvuhez, eleze al ledergorelezh.

Ur gedvuhez vrezhonek eo amkan hon labour yezhour, hag eno emañ an diaester mac’h daou pa ampleg dizehan un distrujañ-krouiñ, un dezrann daelerezh evel ma lavaremp, pe, e termennoù hegelian: un *Aufhebung*, un disgorren, war ar gedvuhez veziat hon eus perzh enni... Penaos komz eus *bro*, *pobl*, *kenel*, h.a., hep disgorren ar c’healioù keñverek eztaolet bemdez en dro dimp: *pays*, *patrie*, *nation*, *peuple*, h.a.?

Ya, rebekat a ra hon sklosennoù hanternoz eus ouzh gwrez an hañv-mañ!

I – GE da YBAN, MC, Geriadur hollek – 25 07 13

War Ouest-France hiziv :

Quimper en bref

(OF 25 07 13)

Langues régionales : L. Jolivet répond à N. Le Gars

Suite au face-à-face Xavier Naïg Le Gars, lors de la réunion publique de Municipales l'UMP au chapiteau de 2014 l'Ujap, lundi soir, le candidat de l'UMP aux municipales Ludovic Jolivet répond à la conseillère régionale UDB.

Dans un communiqué, il explique : « J'ai rappelé aux militants que la charte des langues minoritaires était avant tout une litanie de mesures, impossibles à appliquer. Par exemple, l'article 8 dit : « Prévoir un enseignement technique et professionnel qui soit assuré dans les langues régionales ou minoritaires concernées... » Comment dispenser un ensemble de cours techniques dans une filière en breton ? Comment traduire en breton, par exemple, la règle des courants de Foucault ? « Le courant induit est un courant électrique qui, par ses

effets, s'oppose aux causes qui lui ont donné naissance ». Comment recruter et former des professeurs techniques en breton ? »

Il ajoute : « Nous avons également cité la co-officialité, notamment en termes de justice. L'article 9 dit « prévoir que les juridictions à la demande d'une des parties, mènent la procédure dans les langues régionales et/ou garantir le droit de s'exprimer dans la langue ». Tout cela aura pour effet de ralentir les procédures et de créer des incidents de séance. Enfin, j'ai rappelé que si nous restions attachés à notre culture et à la langue bretonne et disposés à la défendre, la perte de 10 000 locuteurs par an, malgré les 7 millions d'euros investis par la Région Bretagne dans l'apprentissage du breton, était aussi une réalité. La sauvegarde de la langue viendra d'une réelle volonté personnelle de chaque Breton. »

Ha n'eus ket amañ un dro d'ober bruderezh evit Geriadurioù Preder ?

Yann-Baol a rafe buan hag aes an droidigezh eus ar frazenn meneget gant Jolivet ha c’hwî a savfe ar pennad berr da gas hiziv da O-F.

II – MC da YBAN, GE – 25 07 13

Setu ur maladur kentañ eus ar skrid da gas da O. F. Kevret e tavean dit an daou arroud kentañ eus O.F. « À la suite du passage à Quimper de Monsieur Xavier Bertrand, député UMP de l’Aisne (O.F. du 19 07 2013), une polémique est apparue sur l’avenir et les capacités de la langue bretonne à exprimer la modernité. Dans la réponse de Monsieur Ludovic Jolivet, conseiller régional, à Naig Le Gars (O. F. 24 07 13), Monsieur Jolivet cite une phrase de sciences physiques qu’il juge impossible de traduire en breton : “Le courant induit est un courant électrique, qui, par ses effets, s’oppose aux causes qui lui ont donné naissance”. Voici la traduction de cette phrase : “[...]”

Depuis 1958, l’association Preder travaille à moderniser la langue bretonne et particulièrement le vocabulaire scientifique. À ce jour douze dictionnaires scientifiques sont parus. Dès 1963, l’organisme d’enseignement secondaire par correspondance et en breton (SADED **Strollad an Deskadurezh Eil Derez**) avait inscrit à son programme d’enseignement, qui comptait 14 matières, des cours de physique. »

III – YBAN da MC, GE, Geriadur hollek – 25 07 13

Kevret ar frazenn lakaet e brezhoneg. Stil ar galleg zo stambouc’hus ha fraeshoc’h eo an doare brezhonek, da ’m meno. Poent e ve kompren ivez, ne droer ket ar galleg e brezhoneg, ha tu zo d’ar brezhoneg da vont d’an traoù hep hanterour.

Komz a rafenn kentoc’h eus saveleenn Lenz-Faraday a-zivout ar redoù tredan dereet gant argemmadoù ar gwarellvaez (GEFIZ). Redoù tredan Foucault zo un dianlenad eus ar saveleenn usveneget.

Ar frazenn veneget war Ouest-France : « le courant induit est un courant électrique qui, par ses effets, s’oppose aux causes qui lui ont donné naissance »

a ve lakaet e brezhoneg aes tre : « **ar red tredan dereet a wered enep an arbennoù o deus eñ dec’hanet** ».

Skrivañ a rafenn saveleenn Lenz evel-henn : « Ul lanvad gwarellec argemmus o treuziñ un amred serr a zere ennañ ur gremmder tredanel . Ar red tredan dereet a wered enep argemmad al lanvad en deus eñ dec’hanet. »

IV – GE da YBAN, MC, GC – 26 07 13

Ne ’m bije ket graet gwell troidigezh eget da hini.

V – GE da YBAN, MC – 26 07 13

Moarvat hoc’h eus lennet war O–F er beure-mañ lavaredoù taer prezidantez an Ofis Publik hag an droidigezh roet ganti “à l’appui”. Soñj ’m eus, pa oan er 6^{ved}, eus ar frazennoù a savemp etrezomp er c’hlasoù latin : “Meus chevalus est blancus”. Koul n’eo ket bezañ el lagenn, met arc’hañ ar gwir da vezañ e-barzh...

VI – MC da GE, YBAN – 26 07 13

Ur c’helaouenner, moarvat eus Roazhon, en deus lakaet an dorn war an tabutoù a-zivout ar brezhoneg e Kemper.

Pa gomz Lena Louarn eus geriadurioù ez eo geriadurioù Diwan. Troidigezh ar frazenn zo savet gant geriaoueg Diwan : ne lavarer ket mui *douaroniezh* met *geografiezh*, hag all. Amañ e reont gant *elektrek*, pa ra Ab-Sulio (Yann ar Gall) gant *tredan* en e levr *Seiz vloaz e bro ar vorianed* embannet e 1927. Niverus eo an nevezc’herioù el levr-se.

Setu ar pezh a lavar Patrick Le Besco en e levr :

⌋ Dans la mesure où l'on crée un enseignement en breton, on est bien sûr obligé d'exprimer ces notions et besoins modernes en breton. On se trouve donc tenu de faire un choix, pour la terminologie : emprunt ou création interne (par dérivation ou réactualisation de mots obsolètes). La facilité reste donc l'emprunt au français, mais le nombre de mots à emprunter étant énorme, on court le risque d'une hybridation et d'une sabirisation extrême du breton à court terme. p. 162

⌋ Un excellent travail de néologie a été effectué par des gens travaillant autour de la revue *Preder*. Par excellent, j'entends des mots courts, donc facilement utilisables, précis et étymologiquement cohérents, et pour des querelles de chapelles, ces propositions ont été, en grande partie rejetées. La néologie est un exercice difficile qui demande de solides connaissances en linguistique historique, que peu de professeurs/militants ont. p. 166

Patrick Le BESCO, *Parlons breton Langue et culture*, L'Harmattan 1997.

VII – YBAN da GE, MC – 26 07 13

Ne brenan O-F nemet ur wech ar sizhun evit lakaat an avaloù douar. Met lizh da Gwion ha hervez a zo da c'hortoz ne zle ket bezañ uhel al live. Seurt devoudoù zo mat a-benn ar fin. Un hent zo hag unan hepken : ar yezh arnevez a adeiladomp tamm ha tamm.

Ha kaset eo bet an droidigezh graet ganin?

VIII – MC da YBAN, GE – 26 07 13

Dec'h on bet da gas ar skrid da O-F., sez Kemper.

Ar c'helaouenner en doa sinet ar pennadoù ne laboure ket. Ar sekretourez a zlee reiñ va skrid dezhañ hiziv.

Moarvat ne vo graet netra gantañ, neuze dilun en en kasin d'an dilennidi empleget en afer, J.-J. URVOAS pergen.

KIS-1320

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 31 07 13

Ur goulenn a-zivout kinnig Martial Gl. *alluvionner*.

Vallée a ro Gl. *alluvions* Br. *douar-lec'hid*, *douar-dichal*, *dichaladurioù*. A-du evit lezel a-gostez *douar-lec'hid*, rak kaset int gant red an dour, ha n'eo ket gouelezenñ hepken. Va aters zo hennezh: ha dav eo sevel un *dichaladuriñ*, pa hañval *dichal* bezañ spirus evit Vallée gant e *douar dichal* = *dichaladurioù*. Neuze da heul *dichaladuriñ* e ve tu da sevel ivez *dichaladuradur*, hag all?

Betek gouzout :

alluviaire adj [*géologie*: *relatif aux alluvions*] dichaladurel *aa*.

alluvial adj [*géologie*] dichaladurel *aa.*, dichal *g.* • terre ~e *douar dichal*
• plaine ~e *kompezenn dichaladurel*.

alluvion nm [*géologie*: *sédiments transportés*] dichaladur *g.* -ioù • ~s
détritiques *dichaladurioù atredel, atredadurioù* • dépôt d'~s *gouelezadur*
dichaladurioù

alluvionnement nm [*géologie*] dichalañ *pao.* &.

alluvionner tr [*géologie*] dichalañ *pao.*

Ur goulenn all a-zivout Gl. *alogique*, er-maez eus ar poell, estren d'ar poell.
Ha kevazas e ve Br. *anpoell*? Kinnigoù all: *heppoell, ezpoell, avaezpoell* (?).

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 01 08 13

N'on ket barrek war an diskiblezhioù ma reer anv eus Gl. *alluvions*. Ar pezh a ginnigez a hañval din bezañ dereat — dre vras, an termenoù-se oa bet en arver e kentelioù SADED. A dra sur, e ve diarveradus termenoù evel dichaladuriñ ha deveradoù...

Gant Gl. *alogique* e sanker en ur vouilhenn all. Distaolet eo an termen gant prederourion 'zo, arveret gant re all, ya met gant pep a ster. Ar geriadurioù a zo e 'm c'herz n'en menegont ket holl; n'en kaver ket er *Metzler Philosophie Lexikon* da skouer — evit d'an arver a reas anezhañ Schopenhauer (emc'houlenn a ran ha n'eo ket hemañ a savas an termen *alogisch*). E meur a lec'h, e-barzh Lavar, ez eus bet tostaet d'ar skoulmad kealioù-se, ken e-keñver poelloniezh ha skiant (sl. "Pennaen an arun" e La-11 51 hh.), ken e-keñver arz ha lavar (sl. "Barzhoniezh ha komz plaen" e La-17 54 hh.) ha prederouriezh pur (sl. "Denesaat ouzh Skol Kyoto" e La-14 275 hh.). Kredet 'm eus ober gant an termen Br. *anpoell* e pep hini eus ar studiennoù-se, gant un despizadur dibarek bep taol, ha hep soursial betek re gant ar c'hevatal gallek da reiñ dezhañ. Moarvat e ve gwell lezel ar mellad-se eus GEHOL e pign evit an ampoent — evel ma ra ivez aozerion geriadurioù prederouriezh 'zo... Forzh penaos, evit un niver termenoù prederouriezh e vo mat gortoz ma vo kaset pelloc'h al lizheradur prederel brezhonek, ne gav ket dit?

III – YBAN da GE – 01 08 13

Evit a sell an termenoù Prederouriezh, en ur Geriadur hollek e vo tu da zisplegañ ar c'hudennoù a sav e berr gomzoù. An dro da ziskouez ne zispennomp ket roudoù ar galleg hag e tresomp loabroù all.

Ar gwir ganit moarvat: ar *Petit Robert* a lavar:

alogique adj. – 1611 « déraisonnable »; de 2. a et logique ◇ (1902; all. *alogisch*) Philos. Étranger aux déterminations de la logique. « La plasticité de ce public à des formes de pensée alogiques et hypnotiques » (Barthes).

Ne ouzer ket gwall vat pezh zo dindan "des formes de pensée alogiques et hypnotiques".

alogisch (Adj.) unlogisch, nicht logisch, außerhalb der Logik, der Logik widersprechend.

An Al. a ra muioc'h gant *unlogisch* (neben selten *alogisch*). Anat an temptadur Al. *alogisch* = Br. *anpoell*. Met quid eus *der Logik widersprechend*? *eneppoell*, *diboell*? Kasaus evelkent bezañ rediet da “c’hortoz ma vo kaset pelloc’h al lizheradur prederel brezhonek”. Rak, er feur-se e vo deportet e-pad pell, ’m eus aon. Marteze ez eo an degouezh da spizañ ster an termenou brezhonek *anpoell*, *diboell*, *diheboell*, *ezpoell*, *eneppoell*, *gourzhpoe*ll, h.a. Gwell a se mar kavomp kevatalioù gallek. Dav menegiñ ivez ar gerioù diwar *kemez*, evel reizh. Hogen da zomani dit te eo kentoc’h eget va hini, ha da ali eo a vo krennus.

IV – GE da YBAN, Geriadur hollek – 03 08 13

Gant Gl. *alogique*, Al. *alogisch*, h.a. e toucher ouzh ur seurtad termenou n’o deus ster resis ebet diouto o unan; un doare stank-toull int e prezeg aozerion ’zo. Evit *alogisch*, *alogique*, a voe arveret gant prederourion gent (Schopenhauer, h.a.), ne gav ket din e vent arveret hiziv gant prederour ebet; pa ra Barthes anv eus *pensée alogique*, e komz evel ul lennegour: ken dareuladek eo gantañ *alogique* ha ma ’z eo *hypnotique*. Er *Bordas de la Philosophie*, e lenner: “*Alogique. [...] Sa définition varie en fonction de celle de son contraire.*” Da ’m meno, prederour ebet ne ra mui gant an termen. Merleau-Ponty, an hini en deus gouestlet an damant brasañ da vevennoù ar poell, a ra gant *préréflexif*, *préobjectif* hag aes eo kavout kevatalioù brezhonek da hevelep termenou despizet fraezh: *rakdassellel*, *ragergorel*; nepred ne ra gant *alogique*, pa ouzon, na Heidegger, na hini ebet eus an anadennoniourion. Lévy-Bruhl a reas gant *prélogique* evit komz eus ar pobladoù kentidik, Piaget ivez a-zivout dezevout ar vugale; ouzhpenn ma ne oa prederour an eil nag egile, e teujont da zilezel an termenou-se en ur anzav e oant ankevazas. E gwir, ken liesek eo endeo steriegezh an termen *logique* ma n’en doa ket *alogique* chañs vras da zreistbeañ.

Mar fell dimp derc’hel *alogique* e GEHOL enta e vo gwell ober outañ evel ouzh un termen istorel hag ober gant Br. *alogikel*. Pe zespizadur reiñ dezhañ avat a-douez an dek pe ugent gallus?

Hogen, o vezañ ma vo embannet GEHOL war ar Gwe (ac’hoel da gentañ), ne ve kudenn ebet o lezel toulloù, da vezañ stanket diouzh an dro.

Ur skouer: Martial a c’houlenne ouzhin pe gevatal reiñ da Gl. *occasion*. D’an 20 08 10 e roen un deroù respont en ur glozañ: “Da ’m meno, er stad ma ’z

eo degouezhet ar brezhoneg prederourel e lavarfen *kehuz ampegadel*, met hervez an dro (!) e c’hallfe dereout un diskoulm all ur wech kaset pelloc’h geriadurezh an devezout en hon yezh.” D’an 26 06 11, ez adkemeran ar studi hag e roen ur respont klokoc’h — na gorvoas ket avat en e c’heriadur...

KIS-1321

I – YBAN da GE – 07 08 13

Sed un eskemm gant Jakez Cosquer. Da ali a vo deuet mat.

YBAN da JK

Goulenn a rez :

Daoust hag ez eus ur reolenn evit plas ar raganv **din** er poziou-mañ :

- Iskis e hañval din e emzalc’h bezañ
- Iskis e hañval e emzalc’h bezañ din
- Iskis e hañval din e emzalc’h
- Iskis e hañval e emzalc’h din

Respont :

Evit treiñ ar Gl. *paraître, sembler*. Evit tud ’zo ned eo ket heñvelster an daou verb-se e galleg. E brezhoneg e c’haller ober ar c’hemm etre 1. udb. a ziskouez bezañ, a anad warnañ bezañ ha 2. ar santad en deus ub. o welout udb.

Evit da frazenn :

1. *emzalc’h an den-se zo iskis*. Sklaer eo : *e emzalc’h a ziskouez bezañ iskis*.

2. *an den-se en deus un emzalc'h a zo iskis din* (met marteze n'eo ket evit unan all). Sed divoud da c'houlenñ.

Iskis e hañval din e emzalc'h bezañ = Ya. Hag ivez o kemmañ urzh ar gerioù: *iskis e hañval e emzalc'h bezañ din* $\approx$ *din e hañval e emzalc'h bezañ iskis* $\approx$ *e emzalc'h a hañval din bezañ iskis* $\approx$ *hañvalout a ra e emzalc'h bezañ iskis din...*

Tu zo ivez d'ober gant *seblantout* e-lec'h *hañvalout*, ha ne welan diforc'h ebet etre arver an daou verb, nemet gant ur skouer roet gant GIBR BAZ. p.692 "*lezenn Doue a seblant dezho diaes ha tenn-meurbet*", eleze hep arver ar verb *bezañ*. A hent all e GIBR e kaver — lakaet er-maez ar skouer-se — *seblantout bezañ*, evel *hañvalout bezañ*.

Neuze, hañval ganin ez eo faziek an div frazenn: *Iskis e hañval din e emzalc'h* ha *Iskis e hañval e emzalc'h din*.

Dres, doareoù all a welan: *hañval ganin ez eo iskis e emzalc'h* $\approx$ *kavout a ra din ez eo iskis e emzalc'h* $\approx$ *me a gav din ez eo iskis e emzalc'h*.

Goulenñ a ran ali GE evit ar c'hraf gramadeg-se.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 07 08 13

Kaout a ra din e tislepezh dre ar munud an holl zoareoù da sevel ar frazenn.

Ur c'hrafig: ur glanyezhour (Alan ?) a lavare din e tleer bepred ober gant *hañvalout bezañ* en degouezh, tra ma tleer arverañ *seblantout* hep mui, ali a gredan mont dioutañ. (An hevelep glanyezhour a erbede ivez *kavout a ra din* ha disteurel *kaout a ra din*, pezh na ra ket Vallée.)

III – YBAN da GE – 07 08 13

« Ur c'hrafig: ur glanyezhour (Alan ?) a lavare din e tleer bepred ober gant hañvalout bezañ en degouezh, tra ma tleer arverañ seblantout hep mui, ali a gredan mont dioutañ. », a skrivez.

A gave din ivez ha betek henn e heulien ar reolenn-se. Nemet, na *Geriadur an Here*, na *Geriadur Istorel ar Brezhoneg* ne lavaront kement-se. Evit Le Gléau : “[...] e seblante prederiet ha tavedek [...]” hag “[...] ma hañvale bout echu [...]”. Div skouer Le Gléau zo un tammig berr e-keñver re GIBR ha GEBRH.

War betra emañ soliet erbedadenn Alan?

IV – GC da GE, YBAN, Geriadur hollek – 07 08 13

A-du evit disteurel *kaout a ra din* ha degemer *kavout a ra din*, tra ken.

Petra ez afe da vezañ an droienn dre *kaout* er bremañ kent (bongevor skorek enta): **kaout en deus graet din???* tra ma vez degemeradus *kavout en deus graet din* na pa ve un tamm ponner an droienn. A hent all kudenn ebet evit an orioù eeun: *kavout a ra din, kavout a rae din, kavout a reas din...*

V – GE da YBAN, GC, Geriadur hollek – 07 08 13

Ha ne gav ket deoc’h eo spazhañ laou ha tabutal war rev an aeled sevel breud war *kaout/kavout* ha *seblantout/hañvalout*. Eno ne welan ket lec’h evit ur reolenn c’hramadegel. Boazioù hepken, a vo e dalc’h ar skrivagnerion o spisaat dre zamantiñ da skañvded ha da gened o frazennoù — ar c’heriadurourion a ray o labour da heul dre lakaat o fri el lennegezh... Hag un deroù lennegezh n’eus ken evit an ampoent.

KIS-1322

I – RAD da Geriadur hollek – 07 08 13

Emaon o klask treñ Sz. “Got my wires crossed !”, Gl. “J’ai les fils qui se touchent !”

Kinnig a ran Br. “Treuzstok ez eus gant va fenn ! ” (gant Br. *treuzstok* = Gl. *des faux-contacts*).

Ho soñj?

II – YBAN da RAD, Geriadur hollek – 07 08 13

Sed a gavan war ar Gwe tu bennak :

What does the expression Have my wires crossed mean?

By Mr. Bala Balachandran, Mexico - 20th March - 2007.

When someone says that *you have your wires crossed*, what it means is that you are very *confused* about something. Here’s an example.

- When the police started questioning the old man he got his wires crossed about who came running out of the club. First he said that it was Prahalad who ran out, but later he said that it was Paul.

- During the interview the poor candidate really had his wires crossed. He had no clue what he was saying.
- Poor Sanjay, half the time he doesn't know what he is talking about. He really has his wires crossed.

OK. What is the connection between the expression and getting confused? It's as if your brain *has been wrongly wired*. That means that our brain has been *wrongly wired*. In other words, we are looking at the brain as *an electrical circuit of some kind*. A circuit which hasn't been properly wired is what is meant by wiring.

Hag ivez :

get one's wires crossed

Etymology

From the early days of telephony, when touching wires could reroute conversation

1. (*intransitive, idiomatic*) to get confused or mixed up about another person's intentions; to misunderstand one another.

We got our wires crossed so I went to the bus station and she headed to the railway station.

(https://en.wiktionary.org/wiki/get_one%27s_wires_crossed)

Neuze e talvez e Gl. *mauvais câblage*, eleze an amred zo bet savet fall, ur reell zo bet kennasket en ur poent e-lec'h unan all, e gerioù all div reell zo bet kroaziet. Heñvel dra gant an neudennoù pellgomz er c'hreizennoù pellgomz a wechall: Gl. *mauvaise connexion*, *mauvaise liaison*: div linenn zo bet kroaziet.

Hag e brezhoneg: mirout al leterc'had elektronek? *Me zo ereet fall va neudennoù, me zo kennasket fall va reelloù, va amred zo kennasket fall, un dra zo a-dreuz gant va amred, div neudenn zo kroaziet e'm amred, kroaziet ez eus div reell e'm amred*, h.a.?

Piv a gavo un dra bennak berr ha deouezus?

Pe un dra all gant *luziet*? *Me zo luziet va c'hlopenn*?

I – YBAN ha YBQ – 11 08 13

YBQ: Klask a raen ur ger evit “mat da verniañ bodadoù tud”: *yoc’h* → *yoc’hañ* → *yoc’het* → *yoc’hedus*?

YBAN: Mar komprenan mat: ur sal aozet mat evit degemerout ur bern tud, aes da dizhout, aozet mat, gant ur bern plasoù, h.a. Pe un dachenn aozet mat evit aozañ ur gensonadeg. N’ouzon ket hag ur ger zo evit lavarout kement-se. Tu zo bepred d’ober ur frazenn: degemerus d’an dud, degemerus d’an engroezioù → Br. *engroezius*? Degemerus d’an tolpoù → Br. *tolpus*? Degemerus d’ar yoc’hoù tud → Br. *yoc’hus*?

YBQ: *breizhbankadus*: evit ar ger saoznek *bankable* arveret gant ar gallegion evit un arzour, un dremmour, a zegas arc’hant. Amañ eo un dra a rastell arc’hant war-bouez an trivli breizhek? *négociable en banque (d’une valeur sûre)*, *bancable*, *escomptable*, ’m eus kavet war internet.

YBAN: Anv zo a dreñ ar Sz. *bankable*. Bez’ ez eus eus ar Gl. *bancable*, *banquable* Br. *bankadus*, *diskontadus*, *nevidadus*. Evit ar ster 2 en deus ar Gl. Sz. *bankable* e lavarfen e Br. *helvus*, *gounidus*, *arc’hantus* Met evit dec’heriañ “arc’hantus diwar an trivli breizhek” ez eo ur gudenn all. Lakaomp *breizhelvus*, *breizharc’hantus*, *breizhwerzhadus*? Pe e daou c’her? *Breizh-helvus*, *Breizh-arc’hantus*, *Breizh-gwerzhadus*?

YBQ: *Peintres de salon:* Br. *arzourion saloñs*? Livourion dibenn an naontekvet kantved a live taolennoù ramzel evit ar saloñsoù. Gauguin pa oa dirak o livadurioù a lavare: “c’hwez ar c’hwez zo amañ”.

YBAN: Ya, *livourion saloñs*.

YBQ: *Théâtre d’ombre, ombres chinoises: skeudarvest?*

YBAN: *C’hoariva skeudoù, skeudoù sinaat, arvest skeudoù?* Hag ivez *skeudarvest*, moarvat.

YBQ: *Brount, c’hoari brount?* ar ger-se a oa e-barzh troidigezh Asteriks marteze. Brezhoneg pe kembraeg? Ne adkavan roud ebet eus ar ger-se er geriadurioù...

YBAN: Gwir eo: Kb. *brunt* “dirty, cruel”. Arveret eo bet *brount* en unan eus albomoù Asteriks? Ne ’m eus ket mui soñj. Met, me gav degemeradus an droienn *c’hoari brount*.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 12 08 13

Ne welan ket kalz tra da ouzhpennañ da ’z kinnigoù. Nemet er mellad kentañ: *legendouez*...

War raok ez an gant GEVEZ-8, da nebeutañ ur bajennad bemdez. Degouezhet on gant ribitailh an deveradoù diwar *myo-*, ur 60 bennak anezho — na virin ket holl evelkent. Pledañ a ran gant neuz ar frazennoù. Diaes e vo endeo ar skridoù dre benn an termennoù nevez anhepkoradus. Bale etrezek dremmwel ur yezh kurzhek ha sklaer. Daou verb nevez emañ oc’h arnodiñ: *erodiñ* “reiñ tro da”, *treodiñ* “lakaat da ober”. O c’hevreadur a chom da spizañ...

I – MA da YBAN – 26 07 13 & YBAN da MA – 21 08 13

hard-top: *Anglic.* Toit en tôle, amovible, pour automobile. (*Petit Robert*)

MA: Marteze e ve gwell, evel a 'c'h eus graet gant saoznekadurioù all a ginnigen dit, sevel ur ger brezhoneg mat eget amprestañ dibreder. Dre nad on ket gwall varrek, e 'm eus graet un taol arnod marteze diarveradus: *helamdoenn* ne hañval ket bezañ ken fall din, met dit da welout.

YBAN: Ar gudenn eo gouzout ha ret eo klask udb. koustet a gousto evit pep tra, na pa ve un termen arlezat. Ar Sz. zo dezhañ e c'henezh kurzhek, ledentalek, leterc'hadek da envel an traoù. Evit ar Gl. zo o roeñvat par ma c'hell war-lerc'h ar Sz. hag amprestañ diouzh an druilh. Evit *hard-top*, un draezenn a dremeno ar c'hiz anezhi ken buan ha tra. Ha ret eo emderriñ evit kelo? A du 'rall ez eus meur a zoare: <http://fr.wikipedia.org/wiki/Ha#72A854>.

Neuze? Da ginnigadenn: *helamdoenn*. Lakaat a rez an adanv *helam* da vezañ rakger, pezh zo bet graet gant *bras*, *bihan*, *hen*, *gwen*, *du*, h.a. Nemet ez eo mellsteriek kenan *helam + doenn*, eleze e ve kenkoulz all pe gwell zoken *toenn helam*. Soñjal a ran e termenoù evel Br. *hezoug* a dalvez *pellgomzer hezoug* pe *urzhiaer hezoug*, hervez ar c'hemperzh, hep ket a forc'hellegezh. Marteze e ve tu e Br. d'ober ar c'hemm etre *un doenn helam*, *un doenn lem-laka*, *un doenn pleg-displeg*, *un doenn hebleg*, hag all. Ha netra ne vir a lavarout: *un helam*, *ul lem-laka*, *ur pleg-displeg*, *un hebleg*, adalek ar mare ma vo anat eus petra e komzer.

Ne c’hallan ket lavarout ouzhpenn. Eo, un dra ouzhpenn: an *hard-top-se*, evel ar gerioù all, a rank bezañ an dro da brederiañ war an traoù o unan ha n’eo ket lakaat un termen brezhonek a-dal da bep ger gallek (saoznek).

harenguet :

MA : *harinkig* a ginnigfen dizaon.

YBAN : Me ne rafen ket, rak n’on ket gwall arroutet war ar pesked. Ar *Petit Robert* a lavar **harenguet** = *sprat*. Neuze e ve Br. *glizig* g **-ed** & *glizig* s **-enn**.

Diwar vont Gl. *anchois* = Br. *genougam* g **-ed**.

harenguier :

MA : *harinker* a ginnigfen, gant ul liester en **-ioù** evit ar vag, en **-ion** evit an den.

YBAN : NDBF *harinketa* Gl. *pêcher le hareng* → *harinketaer* g **-ion** Gl. *pêcheur de harengs*. Evit ar vag: *bag harinketa* = *harinketaer* g **-ioù**.

haret : *chat haret*: chat domestique qui est retourné à l’état sauvage et vit de gibier. — **N. m.** | *Un haret.* (*Petit Robert*)

MA : *Kazh gouez* ne ve ket a-walc’h?

YBAN : Moarvat ez eus kizhier ganet gouez? Aze ez eo ur c’hazh doñv aet da ouez hag o vevañ diwar preizhoù tapet gantañ. Ménard a lavar *kazh dazgouez*, eleze distro da ouez. Met *dazgouez* a c’houlaka e oa gouez da gentañ, kent bezañ doñvaet ha distriñ d’ar ouezeri. Ha krediñ a rafen splujañ en dour (Mont a reomp tuchantik war an traezh, ken tomm eo) ha kinnig *kazh ezdoñv*?

hargneusement :

MA : Merkañ “Cf. hargneux”, hepmui? Diaes sevel adverboù. Mar fell dit, e kasin dit ar c’hevarad a ’m eus savet diwar-benn *hargneux*.

YBAN : *en un doare tagnous, gant tagnouster, tagnous, ent tagnous, kivioul, ent kivioul, fioun ennañ, gant kint, kintus, dirukel, en un doare dirukel, ent dirukel, ...*

harissa :

MA : Kinnig *harisa* b a rafen a-walc’h.

YBAN: OK, e GEGIN ivez.

harki:

MA: Liester *harki* zo -ed?

YBAN: Moarvat.

harle: **ÉTYM.** 1555; *herle*, v. 1280; mot dial. (Nivernais), d'orig. obscure.

Oiseau ansériforme ou lamellirostre (*Anatidés palmipèdes*), voisin du canard, à plumage brun, blanc ou noir et à bec denticulé (n. sc. : *mergus*).

MA: Evidon me a ginnigfe, ma n'eus netra all, *harl* g, kuit a emchigardiñ.

YBAN: Ménard a ro *heskenneg* g -ed. Diwar ar Gl. (Canada) *bec-scie*? Sed a gavan war ar gwe:

Heskenneg bihan	Harle piette
Heskenneg-kuch	Harle huppé
Heskenneg bras	Harle bièvre

harmattan:

MA: Ger tennet eus ur ger afrikan; ret e ve bezañ asur eus ar gerdarzh; me a ginnigfe *harmattan* g pe *harmatan* g.

YBAN: Dibouez eo an enmoned-se. Mar fell dit *harmatan* g a zlefe bezañ a-walc'h.

harmonie: unvaniezh

MA: Troiennoù a ra diouer din. Amañ e lakaan va c'hevarad, gant ar c'hinnigoù islinennet.

harmonie *nf*

1. [son] heson *g.*, anao *b.* • l'~ des sphères *hesoniezh* *b.* ar pellennoù
 • table d'~ *taolenn* *b.* hesoniezh 2. [musique] kensoniezh *b.* • marche
 d'~ *skeuliad kensoniezh* • les ~s *ar c'hensoniadoù* • ~s consonantes
kensoniadoù heson • ~s dissonantes *kensoniadoù diheson* • l'~ d'un
 orchestre *kensoniezh ul laz seniñ, un orkestra* 3. [paroles, discours] • ~
 imitative *drevezadur* *g.* -ioù 4. [unité] unvouezh *b.*, unliv *b.* • être en
 ~ avec *a unvouezh gant, a unliv gant* 5. [philosophie] • ~ préétablie
 6. [entre personnes] emglev *g.*, unvaniezh *b.*, keviun *g.* 7. [esthétique]
kensoniezh b., kenneuz *g.*, kenliv *g.* [suivant sens] 8. [mathématiques]
 hegenglot *g.*

YBAN: Pouezusoc'h an enmoned-mañ. Talvezout a ra ar boan bezañ labouret.

Diwar Reverso e pegan :

harmonie nf

1. ensemble de sons agréables à l'oreille
2. (musique) étude des lois pouvant produire de tels sons agréables
3. (musique) orchestre composé d'instruments à vent et de percussions
4. accord parfait entre les différentes parties d'un ensemble
5. accord entre les sentiments et les idées de différentes personnes
6. (mathématiques) qualifie une relation particulière entre plusieurs grandeurs

Diwelout a ran: 1. sonioù. 2. Diskiblezh ouzh o studiañ, rann eus ar sonerezh. 3. Laz seniñ. 4. Astenn ster: heglot etre rannoù un hollad. 5. Da heul: heglot etre tud. 6. Diskiblezh goubarel (jedoniezh): keñver etre brasterioù.

1. *kenson, hegenson, kensoniezh, kensonerezh, kendon, kendoniezh, kendonerezh, kengan, kenganerezh* hag ivez deveradoù *klotad*. Ouzhpennañ ivez *anao, heson(ded)*. Ar gudenn: lakaat urzh en holl dermenoù-se ha sevel durc'hadurioù ster.
2. *kensonouriezh, klotadouriezh*.
3. *laz seniñ*
4. *kenglott, heglott, kendon*. Tu zo ivez da ouzhpennañ evit ar stummoù: *heneuz, kempouez, kemblac'h*. Evit a sell ar brederouriezh: *kengenniñ* & deveradoù.
5. *kenglott, heglott, kendon, unaniezh, kenunaniezh, unvaniezh, emglev*
6. *kemblac'h, kemblac'hegezh*.

Ali Gwion zo diziouerus amañ.

harmonique :

MA: a) Ha klotañ a ra *dazuc'hat* gant ar ster sonerezhel ? b) **série harmonique**, *steudad kemblac'hek*? c) ur ster zo gant ar ger-mañ en dudoniezh, « Se dit d'une structure de parenté où la règle de filiation et la règle de résidence sont semblables (par ex., matrilineaire et matrilocal). » (*Petit Robert*)

YBAN: a) *dazuc'hat* a glot gant an tu fizik eus ar sonerezh: ***ur son zo amparet gant un talm diazez (ur bondalm) ha talmoù dazuc'hat (dazuc'hadoù)***. b) E jedoniezh hag e galleg e veze kemmesket *série* ha *suite*. Bremañ e tiforc'her :

Gl. ***suite*** Br. ***heuliad*** (U_n) = $U_o, U_1, U_2, \dots, U_n, \dots$

Gl. ***série*** Br. ***steudad*** (S_n) = $U_o + U_1 + U_2 + \dots + U_n$ (sammad an $n + 1$ termen kentañ)

Neuze *heuliad kemblac'hek*: $1, 1/2, 1/3, \dots$

Ha *steudad kemblac'hek*: $1 + 1/2 + 1/3 + \dots$

Hag ivez *niveroù kemblac'hek*: $1, 1 + 1/2, 1 + 1/2 + 1/3, 1 + 1/2 + 1/3 + 1/4, \dots$

c) Hag evit an dudoniezh? Gwion? ***kengennus***? N'eo ket va diskiblezh.

harmoniquement :

MA: Er ster sonerezhel? *Ent dazuc'hadel?*

YBAN: Ne ouzon ket. Mar sell ouzh ar sonioù da glevout, *kenson, heson?*
a-genson, a-gendon?

harmoniser :

MA: *kensoniañ* evit ar ster sonerezhel?

YBAN: Heñvel dra: *kensoniañ, kendonian, hegensoniñ?*

harmoniste :

MA: *kenlivour* evit ar ster livouriel?

YBAN: Ne ouzon ket. *Kengennour?*

Klozadur: ezhomm zo a dud stummet war an diskiblezhioù, gouest da zisplegañ fraezh an divoudoù ha war un dro stummet ivez war ar gerluniañ. Dit te, Malo ker, da vezañ soner ha sonour, yezher ha yezhour.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 23 08 13

A-du ganit. Diaes da anarbennigourion sevel hanc’herieg un arbennigiezh.

Un evezhiadenn hepken a-zivout Gl. *harmonie*. Lies hini, adalek Vallée betek Perig Herbert o deus kinniget un hanc’herieg a ’r sonerezh. Vallée en doa studiet an danvez nemet e voe skort an hanc’herieg a savas gant araezioù yezhouriezh e amzer; sonaozour e oa Perig Herbert, ha prizius e voe dimp e evezhiadennoù war Sz. *tone, sound*, Al. *Schall, Klang, Laut* (La-08 281 hh); bennozh dezho e voemp e tro da verkañ ar c’hemm etre *son* ha *sten* (id. 284-286), nemet un deskard yezhour ne oa ken anezhañ: *uc’hder, dazuc’had* a zistaole war zigarez ma vez *izel* sonioù ’zo; sl. ivez an notennoù a savis evit Martial a-zivout kinnigoù Perig (La-09 324 hh).

Tro ’m eus bet da ober gant *kengannad* a-dal da arverioù ’zo eus *Harmonie* gant Baumgarten (La-12 212) hag eus *Angleichung* gant Heidegger (La-16 99) [diwar vont e fazien e La-15 192 o skrivañ *kengennus* e-lec’h *kengannus*!]. Er vezekniezh e kinnigan *digengann*, h.a. (GEVEZ-4 540). Hogen d’ar yezhourion barrek war ar sonerezh da blediñ gant geriaoueg an diskiblezh-se.

Gwir tre e kavan da evezhiadenn war genezh kurzhek ar saozneg. Ur skouer evidomp. Soñj ’m eus, un 20 vloaz ’zo, pa weladennemp gwinierion Bourgogne, ar barzh Clayton Eshleman, hon gwraez ha me, e tiskoueze din Clayton ar bommoù skritellet el letioù en ur ziskouez e vent bet lakaet e saozneg gant an hanter nebeutoc’h a lizherennoù eget e galleg.

III – MA da YBAN, GE, Geriadur hollek – 31 08 13

Trugarez vras evit o ersavioù hag ho kinnigoù. A-du on penn da benn gant pezh a lavarez, Yann-Baol, a-zivout an traoù ha mui ouzh mui e klaskin da labourat gant ar mennoz (hag ar mennad !)-mañ.

Ur goulenn 'm be da ouzhpennañ da Gwion, a zo a-zivout ster kravezel ar ger *harmoniste*; soñjal a raen e ve bet savet un dra gant Turiaw ar Menteg en e *C'heriadur a 'n Doueoniezh* emichañs...

A-du ivez gant: “ezhomm zo a dud stummet war an diskiblezhioù, gouest da zisplegañ fraezh an divoudoù ha war un dro stummet ivez war ar gerluniañ. Dit te, Malo ker, da vezañ soner ha sonour, yezher ha yezhour”.

Evidon a garfe bezañ stummet war ar gerluniañ. Siwazh din, gant va studioù ha va ezhommoù, ez on laouen c'hoazh o c'hallout kemer perzh e raktres ar Geholl, o c'hallout stummañ tud da L^AT_EX pe d'an nebeud a anavezan diwar-benn ar gerlunierzh. Me a vennfe bezañ stummet, bezañ lavaret din penaos ober an dra-mañ tra, war be du mont. Ne c'haller ket kaout an holl draoù a venner avat! Met arabat dichalañ: ouzhpenn tud stummet e vo re ar remziad o tont. Tud emstummet e vint, desket ganto al labour drezo, dre o nerzh, dre o menn ha dre o gallusted da sevel goulennoù, da gaout pasianted, da zeskiñ, da lezel a-gostez o egoioù bihan. Setu nerzh ar remziad da zont. Ha lorc'h ennon o vezañ parzh a 'r remziad-se!

En Island emeon abaoe daou zevezh. Un nebeud skeudennoù ho po sur a-walc'h ouzhpenn va atersoù reoliek. Bec'h dezhi rak labour a chom c'hoazh!

IV – GE da MA, Geriadur hollek – 06 09 13

Setu te *Pêcheur d'Islande*! o pesketa rekipecoù yezhouriezh war douar ar yezhourion touet! Kalon dit!

A-zivout Gl. *harmoniste* e ster an ezhouriezh ne gavan netra e GPAZ (Geriadur Turiaw). Hollvrezhonek eo an destenn anezhañ gant daveoù d'ar gresianeg, d'an hebraeg, d'ar slavoneg, h.a., ha ne gav ket din e ve anv ganti eus an *harmonistes*... Evit peursklaeriañ e c'hallfes atersiñ Yann Varc'h Thorel a zo o prientiñ adembannadur GPAZ.

Evit a sell ar yezhouriezh he unan, betek henn hon eus pledet gant kudennoù o tennañ da grefen dibarek, da skouer perak e degouezh-mañ degouezh amprestañ un termen allyezh ha perak en un degouezh all treiñ ouzh loazioù du-mañ. Ur skouer a dennan eus va labour war yezh ar vezekniezh: ar ger *vitamin* a voe krouet e 1911 gant ar bev-gimiour polonat deuet amerikan Kazimierz Funk goude

dizoleiñ aminoù diziouerus d'ar beved; an nevezc'her *vit+amin* a zavee d'an daou naouster diazez eus an ergeñverenn a venne envel. Da c'houde avat, e voe dizoloet, diouzh un tu ne oa ket aminoù eus an holl vitaminoù, diouzh an tu all ne oa ket ar vitaminoù an danvezennoù bevret nemeto. Koulskoude e voe dalc'het an anvad *vitamin* gant un dalvoudegezh nevez eviti da vezañ div wech kevarall d'ar c'healioù dec'heriet gant Funk. Notomp e kinnige Vallée da *vitamin* e 1931 ar c'hevatal *bevaüzenn* hag e 1948 *bevaer*, *buezekaer*. E genoù Yeun Ar Gow, er bloavezhioù 1960, e klevis *bevaenn* bepred gant an un ambredad. Hevelep kantreadurioù ne rafemp ket hiziv, anat: gant Br. *vitamin* e reomp. Hogen n'eus bet arhebet damkaniezh hollek ebet eus an hentoù da heuliañ en degouezhioù heñvel hag e degouezhioù all — e berr un damkaniezh eus ar yezhouriezh vrezhonek. E kement-se e soñjomp abaoe pell. En hon c'herz hiziv ez eus ur stergannad krefen ma ouzomp penaos ren hon labour. Un tennad nevez e vo bukañ d'ur pal a zo o unaniñ, anren diwarno un hentenouriezh a viro ouzh an danvez yezhourion koll o amzer er c'hantreadurioù o deus anavezet o diaraogerion. War se hor bo tro da gomz c'hoazh.

KIS-1325

I – YBAN da GC, Geriadur hollek – 08 09 13

Kevret daou c'houlenñ :

<https://www.cnrtl.fr/definition/amariner>

AMARINER

MARINE

A.—

1. *Amariner un navire.* „S’emparer de ce navire en temps de guerre et l’employer contre l’ennemi.“ (Gruss 1952) :

1. « Fais armer la chaloupe en guerre, prends quinze hommes, deux pierriers à pivot, et va **amariner** le bateau de ce Monsieur; quant à ces chiens qui sont dans le canot, mène-les aussi à bord, et mets-les aux fers avec le reste de l’équipage du brick... » E. Sue, *Atar Gull*, 1831, p. 12.

2. Envoyer des hommes pour remplacer l’équipage d’un navire pris à l’ennemi. *Amariner une prise* (Jal 1848).

B.— Habituer au métier de marin, ou plus

https://www.cnrtl.fr/definition/amarrage

AMARRAGE

MARINE

I.— Action d’amarrer un navire à un quai, à une bouée, à un autre navire à l’aide de chaînes ou de cordages :

1. On partit, après avoir soigneusement assuré l’amarrage de la pirogue. J. Verne, *L’Île mystérieuse*, 1874, p. 239.

— *P. méton.* Position du navire résultant de cette action. *Quitter l’amarrage (DG).*

Rem. 1. Syntagmes usuels *amarrage d’un navire*, — à quai. *Amarrage à couple*, amarrage le long d’un autre navire. *Poste d’amarrage* ou *amarrage*, endroit du quai où le navire s’amarre. *Ligne d’amarrage*, ligne lancée aux hommes de terre pour faciliter dans certains cas l’amarrage (*cf.* Le Clère 1960). **2.** *Lar. encyclop.* atteste l’emploi (p. ext.) du terme en aéronautique.

II.— Réunion étroite de deux cordages (ou de deux objets) par un cordage plus petit appelé ligne d’amarrage (*cf. supra*).

1. A-zivout Gl. *amariner* er ster A. Marteze e terefe : *enmorluiñ*?

Skouer : *amariner une prise enmorluiñ ul lestr preizhet*. Eleze “lakaat ar lestr preizhet e morlu ar riez”?

2. Ha Gl. *amarrage* er ster II. Er c’herienn *ligne d’amarrage*, da skouer?

II – GC ha YBAN da GE, Geriadur hollek – 11 09 13

GC : AMARINER. — *Amariner un navire*, s’emparer de ce navire en temps de guerre et l’employer contre l’ennemi.

Amariner une prise : Prendre possession d’un navire qui a amené son pavillon.

Amariner un équipage ou des passagers : Les conduire au large pour les habituer à la mer.

Ster I. Kinnig YBAN *enmorluiñ ul lestr preizhet*. War batrom *enluañ*, *enfredañ*, e skrivfen kentoc’h *enmorluañ*.

Ster II. Kinnig GC : Gl. *Amariner une prise*, Br. *perc’hennañ ur preizh*.

Ster III. Kinnig GC: Gl. *Amariner un équipage*, Br. *morzoniñ ur skipailh*.

Hiziv e ra ster I ha ster II dave da oberoù ken divoutin ma ne dalvez ket nevezc'heriañ betek re.

YBAN: A-du evit *enmorluañ*. Ur goulenn: ha n'eo ket heñvelster “s'emparer de ce navire” ha “prendre possession de ce navire”? Evidon n'eus ket ezhomm eus *perc'hennañ*. Ar verb *enmorluañ* zo a-walc'h, rak kevanekaad ul lestr preizhet er morlu ur riez zo ivez e gemer e perc'hentiezh. Ouzhpenn se e c'hallan *perc'hennañ* ur vag ouzh e brenañ ha n'eo ket evel ur morlaer! Divoutin ar ster “skrapañ ur vag”? Hopala, salv ma ve gwir, met n'on ket ken sur ha te. Evit ar ster II, ma n'eo ket ur riez en amzer vrezel, met morlaeron pe spontourion e spir ar verboù *preizhañ*, *skrapañ*, a gav din.

III – GC da GE – 11 09 13

An tremen eus *morgen* da *morzon*?

IV – GE da GC, YBAN, Geriadur hollek — 11 09 13

Un evezhiadenn yezhourel hepken: dezneuziet e vez al lostger hBr. *-gen* e Br. *-ien*, sl. GP *Ar Stourmer* 132, ma veneg *morien* end-eeun.

Al lostger *-ien* a arveran aliezik e GEVEZ: *diabetien*, *kalonien*, h.a. Ar saozneg, er c'hemeradur-se a ra gant *-genic*; ar galleg, a rae gant *-gène* (gant an arvar da veskañ gant *-gène*, Br. *-eiat*), zo tuet d'ober gant *-génique* da heul ar saozneg, ac'hoel e lavar ar vezekniezh.

V – GC da GE, Geriadur hollek 11 09 13

A-du gant dezneuziadur hBr. *-gen* e Br. *-ien*.

Hogen ne respontez ket da 'm goulenn: perak *morzonañ* a ginnigez e 'z lizher GE da GC eus an 09 01 98?

VI – GE da GC – 11 09 13

Pelec’h e ’m be graet gant *morzonañ*. Mar plij, ro din daveoù embann al lizher a venegez. Er RENABL e welan morzon na gavan ket kennebeut e GEME hervez an dave a roez.

VII – GE da GC, Geriadur hollek – 13 09 13

Digarez an dale a ’m eus kemeret evit respont a-zivout *morzon*-. Da gentañ ne gomprenen ket da aters. D’an eil, moarvat ne voe ket embannet al lizher eus an 09 01 98 a venegez ha diegi ’m eus bet o furchal war lerc’h an eilad anezhañ.

A-benn ar fin, ne ’m eus ket ezhomm anezhañ. Mar komprenan, e c’houlennez penaos eo bet luniet *morzonañ*. Ar gedrann *-don-* an hini eo a gaver e Br. *dizonañ*, *gourdon*, Kb. *dyfnu* (sl. GMB 190, v° *Dizonañff* ha GMB 284, v° *Gourdon*).

VIII – GC da GE, Geriadur hollek — 26 09 13

Fraezh an traoù.

E GPC e lennan: “dyfnu to become accustomed (to), be wont, be familiar (with); suck.”

I – YBAN da GE – 09 09 13

Kevret va respont d'ur goulenn. Evezhiadennoù?

Goulenn: Pe ziforc'h etre *tiernelezh* ha *tiernac'h*.

- *tiernac'h* = *tiern* + *-ac'h* (hBr. **ACOM** = lignez, Gl. *filiation*), neuze ***tiernac'h*** a glot gant ar Gl. *dynastie* (GEAK).
- *tiernelezh* = *tiern* + *-elezh*. An adanv *tiernel* a dalvez “a-zivout an tiern, a-geñver gant an tiern”, neuze *tiernelezh* a dalvez “an anadenn a-zivout, a-geñver gant an tiern”. An hevelep devoud gant *roueelezh* Gl. *royauté*. Ur riskladur ster a c'hell c'hoarvezout eus ar par goubarel (an anadenn bezañ tiern, a-zave d'an tiern) d'ar par louerele, an *diernelezh* o vezañ neuze ur renad. Ar gudenn eo gouzout hag eñ zo c'hoazh tierned hiziv an deiz, pe hag un devoud istorel e ve, lakaomp e grez an Henvrezhoned, an Hengelted. E NDBF e lavar Roparz Hemon **tiern** = Gl. *prince*. Sur n'eo ket e ster ar *Prince of Wales*, met e ster an den er veli. N'ouzon ket hag un termen resis zo e galleg. Lavarout a rafen evit ur roll gerioù: *tiernelezh* = **1**. Dignité de *tiern*, le fait d'être tiern. **2**. Le régime dirigé par un *tiern*.

II – MA da YBAN, GE, Geriadur hollek – 09 09 13

A-zivout : “hag eñ zo c’hoazh tierned hiziv an deiz” : marteze ne ve ket difur teurel ur sell ouzh pezh a lavar Gwendal a-zivout meizad an tiern e *Nidiad 12*.

III – GE da YBAN, MA, Geriadur hollek – 10 09 13

Da YBAN :

Ne lavarfen netra gwell eget a skrivez a-zivout *tiern, tiernac’h, tiernelezh*. Evit a sell talvoudegezh Kb. *teyrn, teyrnach, teyrnas, teyrnedd*, hBr. *machtiern*, al lec’hanvioù (da skouer *Plomodiern*, anvenn gefridiel hiziv, distaget *Ploudirin* gant tud ar vro, dezneuziet *Ploudiern* gant An Here, testet *Ploemadiern* en 9th kantved), ned eo ar studi kevredadel ha politikel, pa ouzon, nemet boulc’het. Da savelañ e chom ar c’heñver etre an termennoù-se gant pezh a gaver er bed a vremañ hag ur bed omp troet war-du ennañ. Gant hon anemouez eus grez ESB e tivrazemp durc’hadurioù buhezek bepred...

Da MA :

A dra sur, n’omp ket difur a-walc’h evit na lenn pennadoù a seurt gant Ar “Priñs hag an Tiern” embannet war *Nidiad 12*. Ne roomp ket da anaout hon ersavioù lennerion hag ur mank eo. Dioueriñ a ra hon embannadurioù pennadoù dezvarnerezh, hogen ken nebeut a dud omp o labourat, kement a anerioù a vez war hon choug ma ne reomp ket an dekvedenn eus ar pezh a zlefemp. Un oberiezh voedek e chom ganimp dezvarn ar skridoù hag ar mennozioù — allzezvarn, kendezvarn hag emzezvarn. Deurus eo din pennad Gwendal dre an tolnad daveoù a ro d’e venoioù. Ur puñsad anaoudegezhioù eo ar paotr ! Mennozioù personel en deus, nemet en o gwisk gant ur wiadenn arguzennoù nad int ket soliet atav. Me oar e kemere ken Sokrates, ken Heidegger digarez gant gerdarzhioù a faltazi gant ur meni ironiezh evit soliañ menoioù. Bevennoù zo d’an tun-se evelkent. Da skouer, dinerzh a-walc’h eo an tun arveret en daou gevarad kentañ, anezhañ kevenebiñ *gloar* ha *klod* dre soliañ war ur c’henarver n’eus ket bet anezhañ etre ur ger henvoazel hag ur ger eus ar yezh arnevez (Maodez Glanndour a gredas arverañ an daou dermen dre e zamant a berson, ne lakae keveneped ebet etrezo, pa ouzon). Kement-mañ ne vir ket ez eo a bouez lakaat kemm etre an daou arver, roueel ha doueel, eus ar ger *gloria*. Un arver all a c’haller degas eo hini ar varzhed :

ur barzh breizhat galleger, Bongorz, a ahele e vuhez a-bezh diouzh durc’hadur ar *gloire* — ur *gloire* a zode e-kichen hini an Impalaer ha hini Aotrou an dasorc’h (un universiter eus McGill, a venne ober un dezenn warnañ, zo a-benn ar fin o sevel ul levr a-bezh hag a erbar adembann oberoù Bongorz).

Heñvel dra evit an arver a ra Gwendal eus an termenoù *prîns* ha *tiern*. E-kichen studi ambredadurel a ra eus La. *princeps* hag It. *principe*, e chom skort pezh a lavar eus *tiern*; daveiñ a ra d’an nebeut a ouzer eus frammoù kevredadel Brezhoned ar Grennamzer Uhel, dave ebet avat da frammoù ar Vrezhoned manet e Kembre — war-bouez ar meneg diwar vont ur Kb. *mechdeyrn* (kammskrivet *mechdyern) — ha quid eus *brenin*, *tywysog*, *arglwyd*, *pennaeth*, *arweinydd*, *gormeswr*, hep menegiñ an amprestoù *sovren*, *monarc*?

E dibenn e bennad e veneg Gwendal ar stern ma vev(e) an tiern: “etre ur bed na vo mui dioutañ hag ur bed da grouiñ”. Hollek kement ma ’z eo hollek eo hevelep saviad, hini an Emsav hag e furm voniek ESB, hini ar gomunourion, hini ar gristenion ha diouganerion Israel...

Evit ober gant ul lavar a oa boas en ESB, ez alifen tud Nidiad da vont en un daelerezh a vo anezhañ treañ etrezek andon o lañs: seul lañsusoc’h e vo o lañs ma todennint ar peragoù anezhañ. Un arvez eus hevelep ali da dreañ eo an hini a roen deoc’h en deiz all e Ploveilh: klask gouzout perak dibab ar brezhoneg? Ne vo kavet respont bastus ebet, dre ar meni yoga difin-se avat ez emgavo sklaeraet o hent ha nershaet o lañs.

KIS-1327

I – LM da MME, GE, YBAN — 11 09 13

Ezhomm 'm eus ur ger evit treiñ Gl. *refus* (*pl.*), pa reer anv eus ar bouchadoù geot a chom er pradeier war-lerc'h peuriñ. Un dra bennak 'z pefe? Ne 'm eus kavet netra er geriadurioù boas.

Lenn a ran e-barzh DCFB. *refuser* (p. 3104): *refuser de manger* → "...e chorme..". Ha ne ve ket tu sevel ur Br. *chormenn(où)* evit ar pezh emañ o klask? Met peuzsur on ez eus gerioù henvoazel, met pelec'h o c'havout...

An hevelep goulenn 'm eus evit Gl. *bourrelet* pa reer anv eus lodenn dizant genoù ar saout hag al loened geotezat all er c'harvan (krec'h) a-us ar rakdent traoñ.

II – MME da LM — 13 09 13

Gl. *refus*

Anavezout ervat a ran ar bouchadoù geot a rez anv anezho. Diwanañ druz a ra ar geot er plasoù m'o deus dozvet ar saout ur galetezenn flaerius bennak! Ne zegouezh tamm ar verb *chormiñ* evit sevel ar ger a 'c'h eus ezhomm. Lenn a ri dindan ar skouerioù a 'm eus dastumet, en o zouez an hini a gaver e DCFB.

Treuzkomprenet e oa bet gant R. ar Glev, moarvat dre ma n'en doa dastumet nemet ar skouer-se. Gwashoc'h zo, evit ma klotfe ar skouer gant ar pezh en doa komprenet, en doa ouzhpennet : « ne zebre tamm » : n'eus anv ebet a gement-se er skrid orin ! Geriadur ar Glev zo leun a draoù seurt-se : kempenn a rae ar skouerioù... Setu e ranker bep tro gwiriañ gant ar skrid orin.

E DFBMM e roan evit se ar ger *druzadenn* (mellad *touffe*). Kavet e oa bet ganin e HYZH 209/32.

Gl. *bourrelet*.

Ne 'm eus netra ouzhpenn ar pezh a 'm eus lakaet er geriadur.

chormiñ v. intr. Fulminer, pester.

•(1869) *FHB 233/192b*. An tad caer **a chorme**, a c'hrosmole. •(1872) *FHB 406/325b*. Nicolaz **a chorme**. •326a. An dennerien frang **a chorme** defot na c'hellent mont ive d'an abaden. •(1872) *FHB 408/341b*. **Chormi** a reant dre ne chellent ket he zicour. •(1889) *ISV 349*. Bemnoz, da goan, **e chorme** defot na c'helle mont da ober eur veach dioc'h he frouden e creiz an enezen.

III – LM da MC, GE, YBAN – 18 09 13

Gl. *Les refus*

Martial a gomz eus *druzennoù*. N' ouzon ket ha se eo. Ne hañval klotañ gant ur seurt hepken.

Wikipedia :

Refus (agronomie)

Pour les articles homonymes, voir Refus.

En agronomie, on désigne sous le nom de **refus** les plantes qui sont délaissées par le bétail lors du pâturage. Les causes de ce phénomène sont diverses.

Les plantes ainsi délaissées peuvent être impropres à la consommation parce qu'elles sont toxiques, piquantes ou trop ligneuses. Il peut également s'agir d'un manque d'appétence pour les végétaux concernés. On parle dans ce cas de « refus spécifiques ».

Un cas fréquent de refus concerne des végétaux normalement consommés par un type de bétail, mais poussant autour d'excréments de leurs congénères. Dans ce cas, le phénomène est souvent spécifique : les chevaux ou les moutons, par exemple, consomment facilement le refus des bovins. On parle ici de « refus temporaires ».

Le refus constitue un problème dans la gestion des pâtures. On peut y remédier notamment par la pratique des pâtures mixtes (alternance de plusieurs types d'herbivores sur une même pâture) ou par des moyens mécaniques (fauche).

Techet e ven d' ober gant ur ger hollekoc'h. N' ouzon ket ha tu a ve d' ober gant *Br. nac'henn(où)*, *dinac'hoù*?

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 12 09 13

Kevret enmonedoù *ambigu* hag *ambiguïté*. Ha bastus eo an div skouer o tennañ d'ar brederouriezh?

ambigu *adj* **1.** [*sens courant*] forc'hellek *aa*, amjestr *aa* • rendre ~ forc'hellekaat pao • rendant ~ forc'hellekaus *aa*. **2.** [*médecine*] marvevek *a* • individu ~ hinienn varvevek, marveveg *g -eion*. **3.** [*philosophie: présent de deux côtés*] amduek *aa* • Merleau-Ponty défend l'idée que le corps n'est pas un simple objet, mais qu'il se donne comme une réalité ~e puisqu'il se manifeste à la fois comme corps sensible et sentant, objet et sujet *Merleau-Ponty a zifenn ar mennoz ned eo ket ar c'horf un ergorenn eeun, met emreiñ a ra evel ur werc'henn amduek, pa erzerc'h war un dro evel korf haezel ha haezat, ergorenn ha dangorenn*.

ambiguïté *nf* **1.** [*sens courant*] forc'hellegezh *b -ioù*, amjestregezh *b -ioù* • ~ essentielle forc'hellegezh *vonel* • sans ~ diforc'hell *aa*. **2.** [*médecine*] marvevegezh *b -ioù*. **3.** [*philosophie*] amduegezh *b -ioù* • l'~ du corps chez Husserl *amduegezh ar c'horf e preder Husserl*.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 12 09 13

OK evit *amduek*.

Setu an droidigezh a ginnigan, gant div gemmadenn :

Merleau-Ponty défend l'idée que le corps n'est pas un simple objet, mais qu'il se donne comme une réalité ~e puisqu'il se manifeste à la fois comme corps sensible et sentant, objet et sujet *Merleau-Ponty a **haer** ar mennoz ned eo ket ar c'horf un ergorenn eeun, met emreiñ a ra evel ur werc'henn amduek, pa erzerc'h war un dro evel korf haezel ha **haezus**, ergorenn ha dangorenn.*

Br. *difenn* ne glot ket ervat gant Gl. *défendre* en degouezh. Ar galleg n'en deus verb boutin ebet a-dal da Br. *haeriñ*, Al. *behaupten* hag a rank astenn ster verboù all: *défendre, soutenir...*

Gl. *sentant* amañ a dalvez en araez da haeziñ, Br. *haezus* enta. Sl. La-10 412, La-12 325.

III – YBAN da GE – 12 09 13

A-du gant an div gemmadenn

I – YBAN da MA –16 09 13

Ur gudenn o tennañ d’ar sonerezh. Tri ger Gl. *ambitus, registre, tessiture* a hañval bezañ kenster evit geriadurioù ’zo, damheñvelster evit reoù all. Kavout a reer :

ambitus, registre, tessiture: nm inv

(musique) amplitude d’une voix, du son le plus grave au son le plus aigu.

AMBITUS

Tessiture d’une mélodie ou étendue de l’échelle sonore — du grave à l’aigu — à l’intérieur de laquelle se déploie une mélodie. L’ambitus sert aussi à différencier le mode authentique (ou authentique) du mode plagal, en plainchant grégorien. En effet, les modes authentiques sont ceux qui, à l’époque byzantine, correspondaient au dorien (ré), au phrygien (mi), au lydien (fa) et au myxolydien (sol) ; ils ont pour base la finale, et comme teneur la quinte ou la sixte. Les modes plagaux qui en dérivent délaçant dans le grave le tétracorde aigu du mode authentique qui leur correspond. Ainsi, le protos authentique commence-t-il par le ré et le protos plagal par le la inférieur. Chaque finale (ré, mi, fa, sol) détermine un mode aigu (authentique) et un mode grave (plagal). Aussi, même si l’on parle habituellement de huit modes, il n’existe en réalité que quatre formes modales essentielles, une par catégorie. On appelle maneries ces catégories fondamentales.

ambitus n. m. • 1751; lat. médiév., p. p. de ambire « entourer »? Mus. Étendue d’une mélodie, d’une voix, d’un instrument de la note la plus grave à la note la plus aiguë.? registre, tessiture.

tessiture nf

1. amplitude d’une voix, du son le plus grave au son le plus aigu
→ ambitus → registre
2. (musique) groupes de notes revenant souvent dans une composition et formant la texture.

registre nm

1. livre sur lequel on consigne des faits, des actes.
2. (musique) amplitude d’une voix, du son le plus grave au son le plus aigu.

Marteze e ve tu da loc’hañ un tammig evel *gouelled* (Gl. *envergure d’une voile*), *eskelled* (Gl. *envergure des ailes*), *roted* (Gl. *empattement*). A-benn ar fin ez eus kel eus ampled ur vouezh, ur benveg, un tamm sonerezh a-fet talm. Neuze e c’haller lakaat war ar renk gerioù evel ***mouezhed*** (ret lezel hBr. ***lez-*** a gostez, re garget al lez-se), ***banned*** (hBr. ***bann*** “mélodie, musique”, met marteze eo talvoudek an evezhiadenn kent ivez, re garget *bann* ?), ***toned***, ***kaned*** (sl. Iw. *caint* “rom can, say”. Gwelout a rafenn Br. *banned* evit kendeç’heriañ ar Gl. *ambitus*, gant ur c’hennotadur degaset gant *bann*, eleze Gl. *portée (d’ne voix)*. Neuze Br. *mouezhed* evit Gl. *tessiture*?

O vezañ ma n’eo ket ar sonerezh un domani a anavezan don a-walc’h ned eo ar gerioù amañ diaraok nemet goulakadennoù labour. D’ar sonour da gleuziañ an argraf hag ar wikefre labour boas etrezomp a c’hello arc’hwelañ. Anat e vo deuet mat degasadennoù an holl, ha prizius e vo evezhiadennoù Gwion.

II – MA da YBAN, Geriadur hollek –16 09 13

Ur soner zo ac’hanon muioc’h eget ur sonour ha nebeut stuziet on evit a sell damkaniezh ar sonerezh. An termen *ambitus* ne anavezen ket, ha ne gomprenan an dalvoudegezh en doa en Henamzer nemet mui pe vui.

Da gentañ sell e kredan ne dalvezfe netra degemer un **ambitus* pe **ambituz* evit istor ar sonerezh zoken. Meno ebet evit *banned* avat.

Mat e kavan *mouezhed* ha fraezh ouzhpenn; war a anavezan ne reer gant *registre* ha *tessiture* nemet o taveñ d'ar vouezh. Hag evit an droienn *c'est dans mon registre* (= ar ganaouenn-mañ kanaouenn on evit kanañ), *diouzh va mouezhed eo?*

III – GE da YBAN, MA, Geriadur hollek – 17 09 13

N'on na soner na sonour ha fiziout a rankan ivez war skridoù a-zivout ar sonerezh. Tro 'm eus bet da blediñ gant hanc'herieg ar vouezh el lavar (La-17 171 hh), ivez da genskrivañ gant ar sonaozour Perig Herbert war grefen 'zo o tennañ d'ar son (La-08 274 hh). Evit a sell an tri zermen meneget gant Malo avat, e chom al labour d'ober.

Ar c'hinnigoù graet betek hiziv ne oant ket bastus. Perig Herbert en defe embannet war *Hor Yezh* studiennoù war lavar ar sonerezh. N'emaint ket e 'm c'herz, nemet e kaver e dibenn *Geriadur arnevez gallek-brezhonek*, Imbourc'h 1983 (pp. 233-242), ur "Geriadur ar sonerezh kinniget gant Perig Herbert"; ennañ e lenner: "REGISTRE/ stirad g." ha "TESSITURE/ skeuliad b." Evel ma 'm eus bet tro d'e verkañ c'hoazh, yezhour dister oa Perig.

Ne ven ket re a-du evit deverañ kevatalioù an tri zermen diwar termenoù en arver er sonerezh endeo, evel *mouezh, ton, kan...*

A-zivout Gl. *registre*, e 'm boa bet da gavout ur c'hevatal brezhonek: Lacan a amprestas an termen sonerezh-se evit envel ar c'hevrennoù a savele er vaezienn vredelfennadel ha graet 'm boa gant *gwere*: ar *gwereoù trael, drec'hel, argelel* (GBLF §§ 570, 1075, 1085, 1320). Da welout, evel just, ha hetadus eo an distro eus *gwere* d'e ziskiblezh c'henidik...

A-zivout Gl. *tessiture*, evel ar rann eus an astennad sonel klok o tereout gwellañ d'ur vouezh (Roland de CANDÉ, *Dictionnaire de la Musique*, Seuil, 1973), on tuet da geñveriañ, e domani ar mentoù regel, gant Br. *rahouenn* "hed etre beg ar biz yod ha beg ar meud astennet", bezant e GIBR er furm patoasañ gwellañ, en dije lavaret Goulven. Ar c'heñvereg Kb. *rhychwant* "span, extend, range" a c'houlenn ur Br. *rec'hoant*, pe, dre vont d'ar furm *gwant* (hBr. *quant*)

[ar stumm Kb. *rhywant* a gaver ivez], hon eus bet arveret c'hoazh er c'hramadeg (*arwantel*): Br. *rewant*...

A-zivout Gl. *ambitus*, mennoz ebet. Dibaot kaer e ve an arver anezhañ. Moarvat emañ ar gwir gant Malo pa ginnig amprestañ: Br. *ambituz*.

Gwall her eus va ferzh moarvat...

IV – YBAN da GE, MA – 17 09 13

Skrivañ a rez:

Ne ven ket re a-du evit deverañ kevatalioù an tri zermen diwar termenoù en arver er sonerezh endeo, evel *mouezh, ton, kan*...

Ya, a-du ganit hag ur reolenn bouezus a yezhouriezh eo ouzhpenn se: na arverañ termenoù diazez un domani da sevel hanc'herioù o taveiñ dezho. Kendalc'het 'm boa da firbouchal diouzh va zu ha kavet war ar Gwe ur pennad e kembraeg *Ysgrifennu i'r Llais* hag ennañ an despizadur-mañ:

Amrediad

- Mae'r amrediad neu'r 'Tessitura' yn cyfeirio at y rhan o'r llais y mae'r gerddoriaeth yn gorwedd

Neuze ez an da welout war GPC ha lenn:

amred (a), **amrediad**(1): y cyfwng neu'r gwahaniaeth rhwng y terfyn isaf a'r uchaf ar raddfa benodol, rhychwant, ystod, sgôp, cwmphas, amrywiaeth: *range, span, scope, compass, variety*.

Ha kouezhañ war ar Kb. *rhychwant* meneget ganit. Ha n'hor befe ket hon tri ger?

ambitus = Br. *amrediad* g. -où (*ambitus* o tont eus al Lat. *ambire*)

registre = Br. *gwere* g. -où (degemeradus a gav din er sonouriezh)

tessiture = Br. *rewant* g. -où

Chom a ra da reiñ un despizadur d'ar gerioù damheñvelster-se.

Dre skrivañ: « Da gentañ sell e kredan ne dalvezfe netra degemer un *ambitus pe *ambituz evit istor ar sonerezh zoken. », ne gav ket din e kinnig Malo amprestañ ar ger.

V – GE da YBAN, MA – 18 09 13

Da gentañ e pedin Malo da 'm digareziñ evit ar fazi lenn a 'm boa graet eus e vomm a-zivout *ambitus*...

OK evit *amrediad* pe, marteze, *amredad* (deveradoù Br. *red* a vez hep *-i-*), pe, evit mirout a gemmesk gant arverioù all Br. *amredad*, sellout Br. *amrediad* evel amprest krai, andezneuz, eus an termen kembraek. Evit despizañ an termenoù-se e vo dav dibab etre an despizadurioù a gaver dre ar Gwe. Ne anavezan ent personel den ebet gouest d'hon ditouriñ. E geriadur de Candé n'emañ ket *ambitus*. Hag un termen istorel e ve?

VI – YBAN da GE, MA, Geriadur hollek – 18 09 13

Soñjal a raen ivez e oa *amredad* an deverad brezhonek “reizh”. Ha kemmesk a ve gant an arverioù all, da skouer *amredad* e fizik pe e jedoniezh Gl. *circulation* (*d'un vecteur*)? N'eo ket sur tamm ebet, er c'hontrol zoken, rak an *amredad*-se n'eo ket dre ret un treug oc'h ober un dro. Neuze e welan an *amredad* er sonerezh evel *redad*, hentad, treug ar vouezh, ur benveg, ur velodienn. Hag ivez: Br. *redad* = *espace parcouru à la course* (NDBF). Neuze e kav din eo kevazas.

KIS-1330

I – GE da YBAN, Geriadur hollek – 28 10 13

Pe gevatal reiñ da Gl. *ammonium quaternaire*? Setu an arroud ma kavan an termen :

Néostigmine. Ammonium quaternaire de synthèse dont le bromure est utilisé...

II – YBAN dsa GE – 29 10 13

Gl. **ammonium quaternaire** Sz. **quaternary ammonium cations** (anvet ivez **quats**)

Dav kavout ur ger aes da zeverañ evit envel an dazgweredoù Gl. *quaternarisation*. E galleg ez eo *primaire, secondaire, tertiaire* ha *quaternaire* skritelloù evit an amoniom, hag e c’haller lavarout ivez amoniom (I), amoniom (II), amoniom (III), amoniom (IV).

1. Ober gant *kentael, eilvedel, tredeed, pevarvedel* (pe *pevarel* ?), o c’houlakaat un urzh e darbaridigezh ar c’hediadoù — pe evit o urzhiañ hepken —, evel er skouer roet amañ diaraok. Alese: *kentaelaat, eilvedelaat, tredeelaat* ha *pevarvedelaat*.

- 2.** Pe *unvonad(el)*, *daouvonad(el)*, *tribonad(el)*, *pevarbonad(el)* → *unvonadelaat*, *daouvonadelaat*, *tribonadelaat*, *pevarbonadelaat*. Pe *perbonad(el)*, *perbonadelaat*? Pe *pevarbonadiñ*, *perbonadiñ*?
- 3.** Pe eeunoc'h c'hoazh: *amoniom unan*, *amoniom daou*, *amoniom tri*, *amoniom pevar*. Met evit ann an dazgwered eo ret ober gant **1.** pe **2.**

Taol arnod:

- 1.** Mar lakaer un amin tredeed da zazgwerediñ war ur c'hediad haluzennek e tisoc'her gant un hal amoniom pevarvedel. Seurt dazgwered zo pevarvedelaat an amin (III) anezhañ.
- 2.** Mar lakaer un amin tribonad da zazgwerediñ war ur c'hediad haluzennek e tisoc'her gant un hal amoniom pevarbonad. Seurt dazgwered zo pevarbonadiñ an amin (III) anezhañ.
- 3.** Mar lakaer un amin tri da zazgwerediñ war ur c'hediad haluzennek e tisoc'her gant un hal amoniom pevar. Seurt dazgwered zo pevarbonadiñ an amin (III) anezhañ.
- An tri doare o deus o splot hag o displet, met dibab a rafen **2.** pe/ha **3.**, hervez ar c'hemperzh.

III – GE da YBAN, Geriadur hollek – 29 10 13

Pa gavez *perbonadel* ar c'hevazasañ e-keñver kemez ar gimiezh, eñ eo a zibaban, seul gent m'en kavan al liantañ diouzh ar gemez teodskouarnel!

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 30 09 13

Ha tu a ve da gorvoiñ ***darwez-*** evit ar Gl. *amétabole*, evit a sell an amprevaned a chom o neuz heñvel a-hed o c'hresk :

http: //fr.wikipedia.org/wiki/Am%C3%A9tabole.

Un insecte (ou autre arthropode) amétabole se caractérise par un jeune qui est à la naissance très semblable à l'adulte, à la taille près (« amétabole » équivaut à « sans changement »). Le développement amétabole se distingue des développements hétérométabole et holométabole.

http: //www.ecosociosystemes.fr/insectes.html

Hormis les espèces primitives dites amétaboles, les insectes se caractérisent par un développement de l'œuf à l'adulte (imago) qui passe par des stades successifs qui impliquent des métamorphoses. Les insectes qui présentent des métamorphoses sont dits métaboles. Les métamorphoses complètes (insectes holométaboles) comportent toutes les phases: œuf — larve (asticot, chenille) — nymphe ou chrysalide (stade immobile) — imago ou adulte. Chez les insectes hémimétaboles dits à métamorphose incomplète, la larve acquiert progressivement des ailes et des organes sexuels, sans passer par le stade nymphe. Chez les insectes amétaboles, les larves sont identiques, à la taille près, à ce qu'elles deviendront quand elles seront adultes.

Amétaboles : qualifie un insecte qui ne subit pas de métamorphoses.
Holométaboles : se dit des insectes qui ont des métamorphoses complètes.
Hétérométaboles : désigne les insectes qui ont des métamorphoses progressives, sans passer par un stade nymphal.
Hémimétaboles : relatif aux insectes dont la nymphe est mobile et ressemble aux larves.

Martial a ra gant *treuzfurmadur* evit ar Gl. *métamorphose*, da heul Vallée ha Hemon. Da'm meno n'eo ket kevazas, re ledan erdalva ar ger. Kerverziou, en e levrig *Levr an amprevaned*, Skridoù Breizh, Brest, 1932, a ra gant *treuzneuziadenn*. Evit gwir n'eo ket hepken ar *furm* pe an *neuz* a gemm, met ivez ar gwiadoù, an hormonoù ha trevnadur hollek an amprevan. E gwir, ar *metamorphose* zo un treuzfurmafur pe un treuzneuziadur, met pep treuzneuziadur pe pep treuzfurmadur n'eo ket ur *metamorphose*. Gant hanc'herieg kalvezel an diskiblezh e c'haller emc'houlenn ha ne ve ket mat amprestañ : *metamorfoz*, *metabol*, *ametabol*, *holometabol*, *heterometabol*, *hemimetabol*. Kement-se ne virfe ket a arverañ *treuzneuz* el lennegezh. Kafka en deus graet gant *Werwandlung*, met lavarout a reer ivez *Metamorphose* en alamaneg.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 01 10 13

Trugarez evit da labour war Gl. *métamorphose*, *métabole*, h.a.

Kentañ poent : evit ar c'hevatal du-mañ da *métamorphose* e teverfen ivez diwar ar stirann *-neuz-* evel ma rae Kerverziou. E lavar ar vevoniezh hag ar vezekniezh e 'm eus kendalc'het d'ober gant ar stirann-se ; setu ar mellad *morphologie* eus GEVEZ-8 :

morphologie ◇ **morphography**, **morphology** ◇ 1 **neuziadoniezh**
 b. || 2 **neuziadurezh** b. || 3 **neuziadur** g.
 1 diskiblezh hollek o studiañ an neuziadoù || 2 studi ha deskrivadur stummoù ar bevedegoù, en teir diskiblezh : korfadurezh, gwiadoniezh, rizhelloniezh || 3 kefuniad un ergorenn : molekulenn, kellig, gwiad, organ, bevedeg (sl. *anatomie pathologique*, *déformation*, *malformation*)

Eus ar rakgerioù arveret da verkañ ar c'hemmañ, ar treiñ : *treuz-*, *tre-*, *tro-*, *am-*, *dar-*,... ez eo moarvat *treuz-* an hini da zibab, peogwir ez eo ar boasañ

arveret en durc'hadur ster-se. Kinnigadenn Kerverzioù eo an hini a zalc'hfen ivez enta.

Evel dout, ne ven ket a-enep ober gant ur Br. *metamorfoz* ivez, dreist holl en testennoù skiantel.

Un dasselliñ a ve da ober war ar perzh kemeret e brezhoneg — hag e n'eus forzh pe yezh — gant an termennoù etrevroadel. Ar re-mañ n'int ket da vezañ intentet en ur gemez a gevezerezh, met en ur gemez a gevelerezh. Ur ger du-mañ a dalvez dre berzh ar rouedad denotadurioù ha kennotadurioù pourchaset dezhañ gant ar yezh ez eo lodek enni; dre ret avat e vez bevennoù d'e gevazasted: un dealf n'eus ken anezhañ, ha diwarnañ e kas e arveriadec kerc'hadennoù na reont nemet tostaat ouzh palioù o devezout hep nepred o diraez da vat. An amprestoù a zegas ur stellad dealfoù nevez, ken efedus ha ken bevennet all etrezek an un palioù. O c'hreñvderioù hag o gwanderioù avat n'int ket re o c'hevatalioù er yezh du-mañ; bevez eo, rak dre gevezañ-kevelañ gant ar gerioù du-mañ, e laka an amprestoù da strinkañ un andon nevez a araezioù devezout. Baleg ur yezher ouzh an amprestañ a guzh dindan ar chaovinegezh e zifiziañs en e yezh.

Moarvat, p'edo ar brezhoneg kempred en e vailhuroù c'hoazh, e grez Gonideg, Kervarker ha Vallée, e ranked e wareziñ da c'hortoz ma tispakfe e varregezhioù, ma ve e c'herioù e tailh da sammañ o roll a zealf er bed arnevez. Roparz Hemon a gredas kenderc'hel da wareziñ ar brezhoneg aet da grennard dre e leuskel er bed, gronnet gant engroez an amprestoù etrevroadel, hep e ziorren, hep soursial eus ampleadoù ar c'hevezañ-kevelañ a rafe anezhañ ur yezh oadour (emzalc'h dic'henezhus a zo chomet hini ar Mouvement Breton hiziv).

Evit distreiñ da boent loc'hañ ar valad-mañ, a-du ganit evit derc'hel war un dro *metamorfoz* ha *treuzneuziañ*. Evit a sell an termennoù all deveret diwar *-métabole*, ez eo gwell amprestañ moarvat (hGr. μεταβολή a dalvez "dilec'hiañ, kemmañ saviad, natur, neuzid, h.a." — eus an un gresianeg e teu Gl. *métabolisme*, a zo pell e ster diouzh hini an termennoù-se); ouzhpenn se, ar rakgerioù en deveradoù e kaoz amañ o deus goulennet ur riskladur ster bras a-walc'h (o vont gant *hétérométaboles* hag *hémimétaboles* betek par ar skritellañ). Abeg ouzhpenn evit tremen gant an amprestañ: *ametabol*, h.a.

I – GE da YBAN – 03 10 13

Da ali a garfen kaout a-zivout despizadur berr an termen kimiezh *korvell*. Ha spiriñ a ra an tri ger a dremen an ganto? Setu ar mellad eus GEVEZ-8 m'emañ :

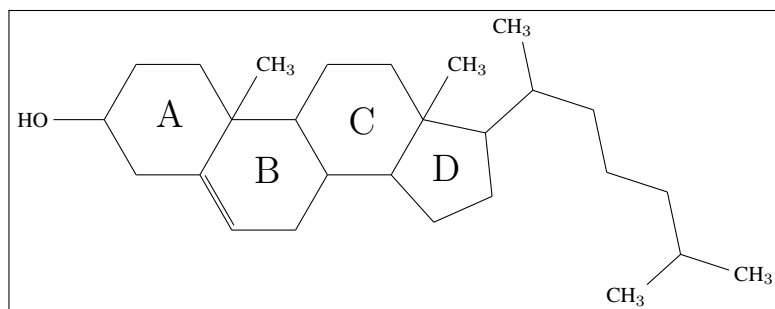
noyau ◇ **nucleus, core** ◇ 1 **derc'han** g. || 2 **korvell** g. || 3 **kraoñell** b.
|| 4 **gronn** g. || 5 **broñsenn** u. (l. **broñsennoù, broñsoù**)

1 (Fizik) parzh kreiz an atomenn, ouzh e ober proton ha neutron
|| 2 (Kimiezh) luniad molekulel kelc'hiek (sk. *ar c'horvell benzen*, Gl. *le noyau benzène*) || 3 (Kelligouriezh) lodenn greiz ar gellig, en dro dezhi ar goc'henn, anezhi ar c'hromatin, an nukleotid hag an nukleoplasm
|| 4 (Korfadurezh) tolpad steuñvenn louet e-barzh an nerveg (sk. *gronn an nervenn dremm*, TA *nucleus nervus facialis*) || 5 (Bevedouriezh, Kleñvedouriezh) tolpad elfennoù en orin furmadurioù all (sk. *broñsoù askornaat*, Gl. *noyaux d'ossification*)

II – YBAN da GE – 03 10 13

Ne gav ket din ez eo kevazas Br. *korvell* evit ar Gl. *noyau*, rak bez' ez eus des *noyaux polycycliques*, evel hini ar c'holesterol amañ dindan.

Le cholestérol pour sa part est un lipide de la famille des stérols, c'est-à-dire qu'il est basé sur un noyau stéroïde polycyclique issu de la condensation de quatre cycles et possédant un alcool secondaire.

Noyau polycyclique appelé « cyclopentanophénanthrène ».

Mechal ha ne c'haller ket ober ivez gant **kraoñell**. Ne zegasfe trubuilh ebet da'm meno. Ha tu a ve da gomz eus *kraoñelloù aromatek*, da skouer.

Martial Ménard a ro ivez *korvell* en e c'heriadur, evit ar gimiezh : *Noyau benzénique korvell benzenek*. Met aze *korvell benzenek* a dalvez *cycle béznénique*, hag en degouezh ez eo ur *graoñell unkorvell* Gl. *noyau monocyclique*. Evit a sell ar c'holesterol ez eo ur *graoñell perc'horvell*.

Petra a soñjez ?

III – GE da YBAN – 04 10 13

Un aters all, nay marteze.

E testennoù ar geriadurioù mezekniezh a solian warno, e welan arveret daou dermen : “l'**union** d'un glucide, d'une base purique ou pyrimidique et d'une molécule d'acide phosphorique” ha, pelloc'h : “un acide nucléique, dont la **combinaison** avec une protéine forme une nucléoprotéine”. Betek henn e raen gant **kediañ** hepken en holl zegouezhioù, bremañ ez emc'houlennan ha ne dalvez

ket an daou verb-se da verkañ modoù kevarall eus an eren kimiek, unan anezho amberzet d'ar molekul bras...

Digarez va diouiziegezh.

IV – YBAN da GE – 04 10 13

A-zivout Gl. *union, combinaison*: war an tach e welan *union* ledanoc'h eget *combinaison*, an eil termen-mañ o talvezout un ere kreñvoc'h eget an *union*, a c'hell bezañ da skouer ereoù Van der Waals, pe pontoù hidrogen. Met el lizheradur e vez arveret — er vevoniezh da skouer — *association, union, combinaison* hep ma ve devoudoù disheñvel. Da skouer :

Les acides nucléiques sont des macromolécules formées par un enchaînement de nucléotides. Les nucléotides sont le résultat de l'**association** de 3 molécules : une base azotée, un glucide et de l'acide orthophosphorique $\text{PO}(\text{OH})_3$. L'**association** d'une base azotée et d'un glucide est un nucléoside.

Les 2 molécules sont **unies** par une liaison N-osidique résultant d'une élimination d'eau entre le groupement hydroxyle du carbone anomère de l'ose (du ribose ou du désoxyribose) et d'un groupement NH de la base azotée.

La plupart des protéines sont formées de l'**union** de plus de 100 acides aminés

Hañval ganin ez eus aze dazgweredoù kimiek ha neuze en degouezh ez eo kevatal *union, association, combinaison*. E brezhoneg e c'haller ivez, a gav din, ober gant *kevrediñ, unaniñ, eren, kediañ* evit aesaat an eztaol.

A-zivout Gl. *noyau d'une molécule*: n'ouzon ket hag al lodenn greiz ez eo evit gwir, met ur parzh a'r volekulenn a gaver ivez e molekulennoù all nes, staget outañ parzhioù all. Komz a reer eus *noyau benzénique, noyau pyridinique*, pe *noyau pyrimidique, noyau purique*, a zo an holl anezho ur graoñell a stager outi parzhioù all. Nemet e ve evidout ar ger “kreiz” kement hag ul leterc'had o talvezout lodenn “diazeez” (leterc'had all). Un tammig evel *stirann* ur ger (dres, petore kemm zo etre *stirann* ha *pennrann* ?). Merzhout a ri e lakaer atav un adanv d'ar *noyau*. Da skouer diwar ar graoñell birimidek e teu ar c'hitozin, an

urakil hag an timin. Ha diwar ar graoñell burek e teu an adenin hag ar guanin. E GEVEZ 2 p. 182 e lennan “a-gedrann” (Gl. *en composition*). Neuze e c’haller lavarout marteze ez eo ar graoñell = *pennrann ar molekul* pe evel a lavarez ivez *lodenn greiz, pennlodenn ar molekul*.

Ne welan amjestragezh ebet p. 182, pa skrivez evit ar bazennoù purek “o luniad a c’hoarvez eus ur c’horvell pirimidin hag ur c’horvell imidazol kempeg”.

Dres korvell pirimidin + korvell imidazol kempeg = kraoñell burin, pe kraoñell burek.

V – GE da YBAN – 05 10 13

Trugarez evit da zisplegadurioù fraezh ha klok. Setu pevar arroud fizik ha kimiezh eus GEVEZ-8. Spi ’m eus on deuet e-barzh ar wech-mañ :

noyau ◇ **nucleus, core** ◇ 1 **derc’han** g. || 2 **kraoñell** b. || 3 **kraoñell** b. || 4 **gronn** g. || 5 **broñsenn** u. (l. **broñsennoù, broñsoù**)

1 (Fizik) parzh kreiz an atomenn, ouzh e ober proton ha neutron
|| 2 (Kimiezh) pennrann ur volekulenn (sk. *ar graoñell benzen*, Gl. *le noyau benzène*) || 3 (Kelligouriezh) luniad doues e kreiz ar gellig, en dro dezhañ ar goc’henn, anezhañ ar c’hromatin, an nukleotid hag an nukleoplasm
|| 4 (Korfadurezh) tolpad steuñvenn louet e-barzh an nerved (sk. *gronn an nervenn dremm*, TA *nucleus nervus facialis*) || 5 (Bevedouriezh, Kleñvedouriezh) tolpad elfennoù en orin furmadurioù all (sk. *broñsoù askornaat*, Gl. *noyaux d’ossification*)

nucléoside ◇ **nucleoside** ◇ **nukleozid** g.

ozid ouzh e ober ur pentoz (riboz pe dezoksiriboz) hag ur vazenn burek pe pirimidek

nucléotide ◇ **nucleotide** ◇ **nukleotid** g.

korf o tisoc’h eus ereadur ur vazenn burek pe pirimidek (oc’h amparañ un nukleozid) gant ur molekul trenkenn fosforek; ar molekul *n.* zo anezhañ unvez kentael an drenkenn dezoksiribonukleek (DNA); ereadur 4 molekul *n.* a ya d’ober un drenkenn nukleek, ha houmañ dre gediañ gant ur protein a furm un nukleoprotein (sl. *désoxyribonucléique: acide* —)

nuclides, nucléides ◇ **nuclides** ◇ **nuklid** s. & g.

anvad genadel an derc’hanoù; naouus eo an nuklid dre niver ar proton,

Z, ha niver an neutron, sammad an daou niver o vezañ arouezet A (niver tolz); e tro 1200 nuklid a erlunver, 900 anezho o vezañ skinoberiek

Evit a sell *stirann*, sl. an arroud eus La-07 12-13 ma kinnigan ar ger e diarsell ar yezhouriezh (a c'herlunieriezh pe a c'heriadoniezh, evit adkemer an termenoù arveret gant GP): ar gedrann vihanañ a stager outi amrannoù. Ober a ran gant *pennrann* en un diarsell gramadeg, da skouer pa ziforc'her *pennrann* ha *bonad* (GRAMV 200-201). Reiñ kevatalioù er yezhoù all ne zegasfe ket gouloù, luziadelloù ne lavaran ket. Hervez ar yezhoniourion hag ar yezhoù ez argemm despizadur an termenoù Gl. *racine*, *radical*, *thème*, Al. *Wurzel*, *Stamm*... Da skouer, Mounin en e *Dictionnaire de la linguistique* a ra anv eus 6 arver eus *thème* hervez an aozerion hag o skolioù. Gwell, evit an ampoent, tremen gant an nebeut termenoù a dalvez dimp da gas ar yezhouriezh hag ar c'hramadeg, hep damantiñ betek re d'an hanc'heriegoù allyezh...

VI – YBAN da GE – 05 10 13

Me a gav mat an despizadurioù. Kemmadur ebet war-lerc'h *kraoñell*: *ar graoñell venzen?* Pe neuze *ar graoñell benzen* = *ar graoñell venzenek?* Marteze e ve mat ouzhpennañ skouer ur graoñell lieskorvell, evel hini ar graoñell purin = kraoñell burek?

Un dra bennak evel:

2 (Kimiezh) pennrann ur volekulenn (sk. *ar graoñell benzen*, Gl. *le noyau benzène*; *ar graoñell purin*, Gl. *le noyau purine*)

Trug evit an displegadurioù a-zivout *stirann* ha *pennrann*, a veizan bremañ dre o rakgerioù. Hag evit a sell o c'hevatalioù er yezhoù all, gwall chigardet e vefen.

KIS-1333

I – YBAN da GE – 07 10 13

Hag un dra bennak zo bet kinniget gant Turiaw evit :

Gl. ***amission*** nf (droit, théologie) “perte ; amission d’un privilège, l’amission de la grâce.”

Diwar *lemel* bn. *lam-*? Ne gav ket din e ve kevazas *koll*, rak n’eus handal ebet kennotet gant ar verb-se, a gav din da nebeutañ.

Diwar *tennañ* : *handennañ*?

II – GE da YBAN – 08 10 13

Ne ’m deus anaoudegezh ebet eus an domani ma arverer/d Gl. *amission*. N’emañ ket an termen en embannadur gallek geriadur Karl Rahner ha Herbert Vorgrimler (*Petit dictionnaire de théologie catholique*), al levr dave nemetañ e ’m c’herz.

Goulenn a ran sklerijenn digant Yann Varc’h Thorel, a zo o prientiñ adembann geriadur Turiaw.

III – GE da YBAN – 09 10 13

Respont ebet evit c'hoazh digant YBT. N'eo ket sur e ra an deologourion reizhkelenn gant ar c'heal e kaoz.

Deveret eo Gl. *amission* diouzh La. *amitto* "kas pell diouzh an unan, lezel da vont, dilezel, koll".

Furmadur *amitto* a ve ← *ab-mitto*. La. *mitto* zo dezhañ daou zure'hadur ster : "lezel da bellaat" "lakaat da bellaat".

Durc'hadur ster "dispartiañ" zo gant *han-*, met kemplezh eo ar ster disoc'h : pezh a vuker dezhañ eo pezh a zispartier (*hanbar-*, *hanbarzh-*, *handaol*, *hanvoud*,...) hep ambredañ ur c'hemperzh ; gant *a(b)-* en *amission* e reer anv eus ar pezh a ya kuit, met pezh a chom e kont eo an hini en piaoue betek neuze.

Ha ne ve ket gwell ur rakger all, evel *ez-*? Kevatal da La. *ab(s)-* e kaver Br. **ez-** : *ec'harzel* (Gl. *abarticulaire*), *ec'heziñ* (*ablation*), *eztuañ* (*abduction*), *ezvenañ* (*ablation*), *ezvezant* (*absent*). Petra soñjez eus un dra bennak evel *ezpiaouañ* ? Soñjet e 'm boa en *ezkerzañ* (re dost avat da *ezkerzh*).

IV – YBAN da GE 09 10 13

« Petra soñjez eus un dra bennak evel *ezpiaouañ*? Soñjet e 'm boa en *ezkerzañ* (re dost avat da *ezkerzh*). », emezout.

Ya, *ezperzhiañ* = lemel ar perzh, *ezwiriañ* = lemel ar gwir, h.a. Neuze *ezpiaouañ*, pe *ezkerzañ* zoken = lemel ar gerz, ar piaou. Hag e piaou d'ar rad emañ unan bennak? Te gav dit e ve arvar a gemmesk gant *ezkerzh*? Ha ne ve ket ur vad er c'hontrol? Forzh penaos, bez' ez eus degouezhioù heñvel : *berz* ha *berzh*, h.a.

Petra a soñjez?

V – GE da YBAN – 10 10 13

Ent damkanel, n'eus harz ebet ouzh hini eus an danvez diskoulmoù a venegez :
ezperzhiañ, ezpiaouañ, ezviriañ...

An dibab diwezhel ne c'hell bezañ graet nemet dre vont war an tachennoù
louer ma vez arveret Gl. *amission*. Sell skouer Gl. *ablation*. Ent damkanel e
c'halled ober un teskad kinnigoù. War an tachennoù louer avat, e 'm eus dibabet
Br. *ezvenañ* er vezekniezh, ha te Br. *ec'heziñ* er gimiezh...

I – GE da YBAN – 13 10 13

En ur mellad eus GEVEZ-8 e kejañ gant un termen na hañval ket bezañ bet studiet : Gl. *avérer*. Ha pledet 'c'h eus gantañ? Betek gouzout, e tremenan gant an amprest kembraek : *gwirezañ*. Setu ar mellad ma 'm eus kavet ar ger :

**obstacle médical au permis d'inhumer ◇ ◇ harz
lezennvezegel ouzh an aotre beziañ**

skoilh ouzh kefleuniadur al lidoù diwezhañ en amveziadoù dibarek :
marv arialek koulel pe gouselladou, marv trumm, marv oc'h
engwezhiañ un atebegzh ; en eneb, harz ebet ne vez diskleriet goude ar
marv naturel pe an emlazh gwirezet (sl. *mort naturelle*, *m. subite*,
m. suspecte, *m. violente*)

Evit ar pennad truezus embannet gant Wikipedia, eo bet va soñj kentañ kas da atebeg Wikipedia ul lizher pe ur valad sinet en termenou-mañ : “Ces deux textes, français et bretons, non signés, contiennent de multiples allégations erronées qui les rendent assimilables à des écrits diffamatoires. Je prie leur éditeur de les retirer intégralement et définitivement.” A-benn ar fin, e kavan gwell na goll amzer gant seurt embregadenn aner. Gronnet omp gant ur morad distervezhioù hag an hent yac'h nemetañ eo derc'hel gant hon hent en ur virout a vezañ kontammet.

Emaon o paouez degemer Hor Yezh 275. En dibenn, div bajennad yezhouriezh (“Eskemm war ar yezh a-vremañ”) dindan sinadurioù Martial (Kuzul skiantel Ofis Publik ar brezhoneg), Divi gKervella (Kuzul skiantel Ofis Publik ar brezhoneg) ha c’hoar hemañ, Riwanon, a-zivout *cigarette électronique* ha *vapoter*: *sigaretel* (evel ma lavarer *postel*), *butunel*, *fumel*, *mogedel*, *aezhennel*, *aezhanel* hag an devedadoù dre ouzhpennañ *-iñ* da gaout ar verb. War a hañval, n’o deus divizet netra ha dav e vo moarvat kas ar gudenn d’ur c’hengor arbennik eus an Ofis...

II – YBAN da GE – 14 10 13

Koun ebet eus ur studiadenenn a-zivout ar Gl. *avérer*. Goulenn: ha mat eo devedañ diouzh *gwir*? Kevret ul liamm:

⌋ <http://www.cce.umontreal.ca/observations/averer.htm>. Hag ivez :
 ⌋ <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/avere.php>
 ⌋ « Dans le langage courant on trouve d’avantage la locution "il s’avère que"
 ⌋ pour exprimer que la vérité de certains faits est établie. Dans la langue
 ⌋ judiciaire ce participe s’emploi dans la forme impersonnelle: "il est avéré
 ⌋ que..." avec le sens de "il est démontré que...". »

Mar mirez *gwireziñ* e talvezo kement ha “prouiñ, dienaar hervez ar *gwir*”. Marteze e ve mat na engwezhiañ ar wirionez en aferioù lezennel? Mard eo bet dilesaet al laz gant an unan, hag un **eml**azh “gwirezet” eo evit kelo? Ar *Gwir* hag ar wirionez zo daou dra. Ha n’eus ket e kBr. un termen all o talvezout *dien*?

Evit a sell Wikipedia: va ali zo na emellout ent personel. An holl a oar ez eus bleupadoù e-leizh er Wiki brezhonek. Ouzh ar vevenn, lavar dre Googlegroup ez eo faos an traoù-se skrivet diwar da benn war Wikipedia.

Hag a-zivout ar *cigarette électronique*, ez eus peadra da grediñ o deus butunet hon ispisialisted ofisiel estreget butun, na pa ve elektronek. Kavout a ran droch endeo an droienn c’hallek, peadra da soñjal ez eo darvanel ar pistri. http://fr.wikipedia.org/wiki/Cigarette_%C3%A9lectronique. Dic’hizañ un dewenter aerosolioù e stumm ur sigaretenn a gavan iskriv kenan.

I – LM da GE – 13 10 13

Ur gudenn a zistagadur :

Er geriadurioù "gwalarnek" e kaver ar c'hevatal brezhonek da **Gl. mettre bas** hag ar gerioù kar dezhañ skrivet gant un **h** deroù : *hal(añ)*. Padal ned eus ket eus an **h** e kembraeg (*âl*). Ur barez "graet" ganti he hini bihan pell a-walc'h pe ned eus ket pell zo lavaret / distaget [**ko'zal**] pe [**neve'zal**]. Ar pezh a aotre da soñjal e rankfe bezañ an troiennoù bezañ skrivet **kozh-al** ha **nevez-al** (keñv. *nevez-amzer* → [*nevez 'ãmzer*], *nevez-hañv* → [*neves 'ã^(w)*]) an [*h*] o vezañ kaletaus d' ar [*z*] kent. Ha diwar-se **alañ**?

II – GE da LM, Geriadur hollek –14 10 13

E kembraeg ivez e kaver an daou stumm : *alaf*, *halaf*. Kemplezh kenan eo ar gerdarzh. GPC a hepkor ar gudenn. Ernault e GMB 200, 311 a dremen hebiou ivez, en ur c'houlakaat kenlevezon etre *hallaff*, *hala*, *ala* hag *eal* — ha menegiñ div wrizienn gallus da *eal* : **(p)esal* ha **(p)agl*. Koulskoude, ar stummoù hep *h*- a hañval bezañ koshoc'h eget ar stummoù gant *h*-.

Marteze eo mat menegiñ ivez Kb. *cyfalaf* (hon eus amprestet : Br. *kevala*), ennañ Kb. *alaf*, intentet "teskad chatal" alese "pinvidigezh".

Bezef pe vezef, o vezañ m'he deus ar yezh kempred degemeret ar skrivad *hal*-, e tleer kemplegañ dezhi, kuites da zivizout da c'houde war an distagadur. N'eo ket ar wech kentañ ma kejer gant kudennoù eus ar seurt : *holl*, *hemolc'hiñ*... Tevetek eo ar furm skrivet ur wech unvanaet.

III – LM da GE – 16 10 13

E galleg e reer gant an adanvioù pennanvaet *l' analogique et le numérique* ha tu zo ober gant Br. *ar c'hemblac'hel hag an niverel*? Ha diwar vont, evit a sell ouzh al luc'hskeudenniñ *l' argentine et le numérique*?

IV – GE da LM – 16 10 13

Ya, hep mar. An adanvioù a c'hell mont da bennanvioù ken aes e brezhoneg hag er yezhoù all, ma n'eo ket aesoc'h : *ar c'hemblac'hel, an niverel, an argantel*...

V – LM da GE – 18 10 13

Trugarez evit da gasadennoù kent.

Ur goulennig ouzhpenn : petra a rafes eus ar reizhiad werzaouiñ en arver e krennvrezhoneg, *henvoazel* pe *hengounel*?

VI – GE da LM, Geriadur hollek – 19 10 13

Ar c'hemm etre *henvoazel* ha *hengounel* a sav da vare Emsav. *Henvoazel*, pezh na oa nemet drevezadur eus ar pezh a oa bet a-raok — ar boazioù degemeret da reol vuhez. *Hengounel*, termen a roed dezhañ ar ster : pezh a vez miret eus an tremened evit oberoù ar bremañ hag an dazont, evel *kevala* a lavaremp (a-c'houde

taol, merzhomp ne oa ket deberzhek an dibab eus *koun* — marteze ne veze ket emouez ouzh se arveriadet kentañ ar ger — pa dalvez *kounañ*, dre e c'herdarzh, kement ha "dezevout").

Buhezek e chomas en hon preder ar c'hemm bet degaset gant an daouad *henvoaz-hengoun*. Meur a zistro a voe graet dezhañ gant termenoù all, da skouer dre an daouad *kendiñvel-kevrankel* (La-14 165-169) — ne venegan ket ur c'hemm all a raemp gantañ da heul selledoù politikel ar mare-hont: *kilstourm-dispac'h*.

Bremañ, penaos sellout ar modoù gwerzaouiñ piaouel d'ar c'hrennvrezhoneg? Ne oant ket tra ar c'hrennvrezhoneg hepken: an disoc'h oant d'un hir a gerzhed abaoe kantvedoù er barzhoniezhoù keltiek? A dra sur, ar c'herzhed-se oa unan kevrankel. Frouezh un neveziñ-krouiñ e voe — outañ e tere a wir leun ar verb *niñ*.

Dre o orin e tellezont an hogozenn *hengounel*. N'eo ket dre o dedro avat, rak war a hañval ez ec'hujont etre daouarn gwerzaouerion o degemere evel boazioù, kent o lezel da linkrañ ha da vont da get.

Pe skritell arverañ neuze. *Hengounel*, mar komzer anezho evel ul lankad eus un istor bev, nidiadel. *Henvoazel* avat mar greer anv eus ar furmoù dic'henezhadel a stadomp el lennegezh krennvrezhonek.

Diwar vont, merkomp an hevelep disrann a zo d'ober etre ar brezhonegoù kempred: henvoazel, kendiñvel eo yezh ar re na ouzont nemet dreveziñ ar gwalarneg, ken ar re en disleber, ken ar re en mir evel ur yezh sakr.

KIS-1336

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 15 10 13

Sed un eskemm etre YBQ ha YBAN. Me a garfe kaout da vennoz.

YBQ: E-barzh "an ti e penn ar peul" e skrivan "un den e geoded". Soñjal a raen "un den e vlev melen". Ken boutin eo d'ar paotr kaout blev melen ha kaout ur geoded...

N'ouzon ket ha reizh eo a-fet yezh.

YBAN: Ya, reizh eo, ha komprenet 'm boa evel-se ivez. Met dav ober ur strivig evit se.

YBQ: Diaesterioù 'm eus a-wechoù gant troioù lavar gallek evel : *humour noir* (*fent kriz* ?)

YBAN: Me lavar : *humour du*, hep emchalañ. Me gav din e ra ivez GE gant *humour* ivez. E Sz. ez eus *black humour*, en Al. *schwartzter Humor*, neuze e hañval din *humour du* bezañ kevazas.

YBQ: *faire-valoir* (*skor tudenn* ?):

YBAN: betek bremañ ne welan nemet Br. *kenmegiñ* (GEAK *mettre en valeur*) a ve an tostañ. Ar Sz. a ro *stooge*, troet e Gl *larbin*, *pigeon*, ha *comparse* er c'hoariva. Ménard a ro *isc'hoarier* er ster-se. War a hañval, da ginnig *skor tudenn* a ve e domani ar c'hoariva hag ar skeudennva. Da skouer, er c'houblad Laurel ha Hardy e c'haller lavarout e talvez Laurel da *skor* da dudenn Hardy.

Sur ned eo ket un isc'hoarier ! Marteze e c'haller lavarout ez eo *kenmegour* ivez ? Ali Gwion a vo deuet mat.

YBQ: *présentation d'une saison de spectacle (kinnig ur c'houlzad ?)*

YBAN: gwelout a ran GEMED Gl. *présentation d'un fim* Br. *diskor g. -ioù ur film*. Neuze: *diskor ur c'houlzad arvestoù*.

YBQ: *bourse aux vêtements (foar an dilhadoù eildorn ?)*

YBAN: *foar an dilhad, yalc'h an dilhad?* Gwechall e oa ur *bourse aux livres* e deroù ar bloavezh skol. Ar pezh a'm chal gant *foar an dilhad, foar al levrioù* (eildorn pe get) eo an dra-mañ: ne gennot ket ur marc'had etre tud n'int marc'hadourion a vicher, daoust ma n'eo ket gwir 100 %. Neuze, o virout ar forc'hellegezh: *foar an dilhad, yalc'h an dilhad, marc'had an dilhad*, o venegiñ *eildorn* diouzh ret evit lemel ar forc'hellegezh.

YBQ: *téléralité (skinwel ar beziadoù, pe pellwel ar beziadoù ?)*

YBAN: un droidigezh eus an Am. *reality television, reality TV*. Ar gerioù *réalité, reality* n'int nemet arguzennoù arwerzhouriezh. E GEMED ez eus Gl. *feuilleton* Br. *stirad pellwel*. Ur genad pellwel eo: <http://fr.wikipedia.org/wiki/T%C3%A9l%C3%A9r%C3%A9alit%C3%A9>.

Moarvat e ve mat kavout un droienn ivez. En alamaneg e lavarer *Realitätfernsehen*. Sed an despizadur roet war Wikipedia:

⌋ Als Reality-TV (deutsch: Realitätsfernsehen) bezeichnet man ein Genre von Fernsehprogrammen, in denen vorgeblich oder tatsächlich versucht wird, die Wirklichkeit abzubilden. Geschieht dies in Form einer Show, so spricht man von einer Reality-Show.

Resizañ a ra ar frazenn e taolenner e seurt abadennoù ar werc'helezh evit “gwir” (*tatsächlich*) pe e lavarer kement-se hepken, ent lakadel enta. Ha n'eo ket lod ur bern filmoù hag abadennoù? War GEMED e welan evit *réalisme*: *beziadegezh* ha *realouriezh*.

Ha ne ve ket tu ivez da ziforc'hañ ar *werc'helezh* — ar veziadelezh — hag ar *realded* (GREGOR)? Neuze hor befe an *telerealded*. Ali GE?

YBQ: *travaux, trevelloù war an hent?*

YBAN: *labourioù a spirfe?*

YBQ: *Chaland, ostiz pe bargeder?* Ar ster "ostiz" zo gant ar galleg sur a-walc'h. Ganin ez eus ar ster "bargeder" gant "chaland", en abeg d'ar "chaland qui passe" emichañs.

YBAN: dit da welout pezh a fell dit lavarout, hep tremen dre ar galleg. Un arval o vargediñ, pe ur bargeder o tont da vezañ arval...

YBQ: *lieselezh* a vefe evit ar galleg *pluralité*, *multiplicité* ha *liesegezh* evit *pluralisme*? An daou c'her zo roet da gevatal e geriadur an armerzh hag e geriadur MM?

YBAN: Hep tremen dre ar galleg, al *lieselezh* zo an devoud, an anadenn hag ar *liesegezh* ar perzh bezañ *liesek*, eleze ar perzh bezañ amparet gant lies "tra". Da skouer ur saneller (Gl. *canal*) a c'hell bezañ unek (Gl. *simple*) pe liesek (Gl. *multiple*, *multiplexé*). Komzet e vo eus *liesegezh* ar saneller.

E galleg ez eo heñvelster *pluralité* ha *multiplicité* ha n'eo ket souezh enta kavout *lieselezh* ha *liesegezh* a-dal d'an daou c'her gallek-se, hep ma vefent kevatal. E GEAK e kave din e oa sklaer a-walc'h gant ar skouerioù roet. Ouzhpenn se ar Br. *liesegezh* a c'hell bezañ evit ar Gl. *pluralisme (d'un système)*: "liesegezh sevenadurel, liesegezh ar strolladoù, liesegezh politikel, liesegezh ar wask, liesegezh c'hweluniadel" (Sl. GEAK).

YBQ: Diaesterioù 'm eus bepred gant geriadur MM. An troiennoù galleg a arver a gavan faziek pe lec'hel, rannyezhel, a-wechoù.

YBAN: Siwazh.

YBQ: Lavaret 'm eus dit c'hoazh e kaven fall reiñ ur ger e brezhoneg hep displegañ e arver. *poncif* zo ur skouer e geriadur MM. Da nebeutañ 'm eus desket e oa *poncif* ur ger micherel p'on bet da wiriañ e geriadur ar galleg.

YBAN: GE a ra ivez gant *sodell*, e ster un droienn arveret betek re, evel "lagad an heol" da skouer. Ha *poenñsadenn* Martial Ménard, ne ouzon tra diwar e benn. Ret e ve reiñ skouerioù, despizadurioù.

YBQ: Evit *historique* e kinnig *istoradur*. Ober a rafen gant *hanez*? "Hanez ar strollad dika daka" da skouer? Klasket 'm eus ar ger peogwir unan eus ar merc'hed a labour e *Yezhoù ha Sevenadur* e Sant-Hermelen he doa skrivet "Istorek Yezhoù ha Sevenadur". Lakaet he doa "istorek" ha kavet he deus "istorel" war internet hep na vefe displeget ar ster emichañs. Lakaet he deus "Istorel Yezhoù ha Sevenadur"

YBAN: Me ivez a rafe gant *hanez, hanezadur*. Martial Ménard a ra gant gerioù tost ouzh ar galleg kement ha ma c'hell, o chom e par ar gerioù hep damantiñ gant an durc'hadurioù ster anezho, a gav din.

YBQ: Ha ne vefe ket mat degas displegadurioù war an dibenngerioù en ur geriadur?

YBAN: Vallée en deus graet, Hemon ivez. Hogen diaes eo sevel un dra bennak a c'hell displegañ pep tra bep tro. Pezh a c'haller ober eo degas skouerioù bewech. Met intret ez omp holl gant ar galleg, ha padal e rank ar brezhoneg tremen hep harpañ warnañ evit pep tra. Rankout a reer loc'hañ diouzh ar brezhoneg evit meizañ an holl soutilderioù anezhañ, ha tenn e vez.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 16 10 13

- Fraesoc'h e ve: *den e vlev melen, den e geoded*. Lemel ar ger mell pa c'haller tremen heptañ, pa leia an deouezañ.
- *faire-valoir*. E-mesk diskoulmoù all, e rafen gant ul leterc'had keginel: *kevoger*
- Deouezus din *foar an dilhad*.
- *téléralité*. Gant un deverad diwar *revoud* e rafen, rak *real* a arverer gant ur ster all hiziv.
- Ya, a-du gant da evezhiadenn war *lieselezh / liesegezh*. E pennadoù war Hannah Arendt (La-15 134 hh, 184 hh), e ran gant *lieselezh, liested, liesroez...*
- Arver *poënsadenn* gant MME a hañval bezañ ur blakadenn iskriv (*poncer = poënsañ*).

A du 'rall, ne welan tra da ouzhpennañ da 'z evezhiadennoù.

E GEVEZ-8, a-dal da *suicide avéré*, a-benn ar fin e ran gant *emlazh divar*. Kudennoù a sav er yezh resis gant holl gemeradurioù Br. *gwir*, ger a-c'haoliad war ergor-dangor, talvoud-revoud, h.a. Maodez Glanndour a glaske un deroù diluz dre arverañ: *ar gwir / an droed...*

III – YBAN da GE, Geriadur hollek –16 10 13

A-du gant da evezhiadennoù.

Trugarez evit Br. *telerevoud* = Gl. *téléralité* ha dreist holl Br. *kevoger g. -ion* = Gl. *faire-valoir, exhausteur (de talents, de compétences, de goût, de performances)*.

http: //nimotozor99.free.fr/ary-jacques-hommage-aux-seconds-roles.htm

Avec 80 films tournés de 1949 jusqu'à sa mort prématurée en 1974, Jacques (ou Jack) Ary a oeuvré à ce que l'on appellerait désormais l'âge d'or des seconds rôles excentriques du cinéma français. A ce formidable Panthéon, il rejoint les "escadrons de la gaité" qu'ont été les Dominique Zardi, Jacques Dynam, Mario David, Jacques Marin, Albert Rémy, Robert Dalban ou - quelques années auparavant - Paul Frankeur, Julien Carette, Noël Roquevert et Jean Tissier. Des **exhausteurs de goût** qui ornaient agréablement le cinéma des années 1950 à 1970, de façon sans doute plus significative que d'actuelles vedettes sans personnalité, sans imagination, sans relief... Jacques Ary a aussi travaillé à la radio et fait de multiples apparitions télévisées en France, en Allemagne et aux Etats-Unis. Portrait de ce comédien authentique et farfelu au travers un hommage aux attachants seconds rôles du cinéma français...

Mat eo Gl. *suicide avéré* = Br. *emlazh divar*.

KIS-1337

I – YBAN da GE – 19 10 13

Un eskemm gant Jakez Cosquer.

JC : Evidomp emamp o klask kompren penaos lakaat ar c’hemmaduriou er c’henstrolladoù. Lennet ’m eus Kis-869, ma na ’m eus ket kavet kalz a dra.

YBAN : Evit a sell ar c’hemmadurioù er c’henstrolladoù ez eo mat studiañ KIS-869 hag an notennoù o tennañ d’ar gudenn-se. Un dra bennak diskoachet en eskemmoù gant Martial Ménard :

MME : Perak Br. *tredantreluc’h* e GEFIZ ha neket *tredandreluc’h* ? (pa lennan ivez *tredandolzid* & *tredandreluc’hañ* gant ar c’hemmadur diabarzh reizh ?)

YBAN : Evel Gwion en e GSTL e ran gant *tredantreluc’h*, pa ’z eus anv evit gwir a *tredanel + treloc’h*, eleze n’eo ket evel *tredan + treluc’h*, pa ’z eo devoudet an treluc’h gant an tredan $\rightarrow$ *tredandreluc’h*, tra ma n’eus liamm ebet etre tredan ha treloc’h $\rightarrow$ *tredantreluc’h*.

Un dra all, en un eskemm all :

YBAN: Gl. *dynamoélectrique*: a dreuzfum ar gremm treloc'hel e gremm tredanel, er c'herienn *machine dynamoélectrique*. Bez' hon eus endeo *ijinenn dredantreloc'hel* Gl. *machine électromécanique*, eleze un ijinenn dreloc'hel lusket gant gremm an tredan, evel da skouer ar c'hefluskerioù tredan.

En hon degouezh ez eo ar gin, anv zo a ijinennoù o treuzfurmiñ ar gremm treloc'hel e gremm tredanel, evel ar ganerioù tredan er c'hirri, en dourdredanvaou, en derc'hanvaou, da skouer.

Neuze Gl. *dynamoélectrique* = Br. *treloc'htredanel*.

Neuze ne c'hallan respont nemet da c'houlennoù resis. Ur reolenn neoazh: a-wechoù ez eus harzoù d'ar c'hemmadurioù ha ne vezont ket graet d'ar marese. Pa vez un troc'h etre daou c'her, ken e keñver ar ster, ken e-keñver ar forc'hellegezh a zegasfe ur c'hemmadur "reizh", ken e-keñver an distilh ha lusk ar frazenn, e tremener hep ober an kez kemmadur. Kavout a ra din e liamm ar c'hemmadur daou c'her hag ober ur meni unvez. Ar c'hemmadur a beg an daou c'her. Du-mañ e Konk Kernev ez eus un embregerezh gwastellerezh anvet **Ti Gerne(v)**, gant ar c'hemmadur "anreol". Un tammig evel *labour vat* ivez, a zo ur meni solwez. Un diforc'h a glevan en div frazenn-mañ da heul: 1. "Hiziv e 'm eus graet ul labour mat". Ha 2. "Hiziv e'm eus graet labour vat".

Kas a ran ar valad-mañ da GE ha marteze en devo traoù da lavarout. Dres, ne 'm eus ket graet ar c'hemmadur goude da: *da Gwion*, rak un "harz" zo d'ar c'hemmañ evit anv un den. Kement-se lavaret e rafen ar c'hemmadur dre gomz, moarvat. Merzhomp ivez e vezer tuet da na ober ar c'hemmadur war-lerc'h **pe** (Gl. *ou*), pa zegas strafuilh er prezeg. Met n'eo ket ur fazi ober ar c'hemmadur-se, anat.

II – GE da YBAN – 20 10 13

Ne welan netra da ouzhpennañ d'an displegadurioù a roez da Jakez nag, a du 'rall, da KIS-869 (en ur anaout an amjestr eo yezh ar pennad-se evit unan n'en deus studiet ar c'hramadeg vrezhonek en he dedroadur: quid eus *penndod* ha *ketod* evitañ ? — kemplezh eo luniadur ur yezh ha binvioù nevez a ranker krouiñ bep ma kaser an deskrivadur anezhañ).

Un alberz eus displegadur ar “c’hemmadurioù anreol” a gaver e La-14 65 hh. Un hir a zedro eo bet eskoradur ar c’hemmadurioù e pep yezh keltiek. Ar c’hramadegourion a strivas d’o diren d’ur reizhiad eeun. Koulskoude, e brezhoneg ha moarvat er yezhoù keltiek all e chom roudoù eus pazennoù an dedro, da skouer pa lavarer *Yann-Baol*, pa gleved *dour zomm* e teodyezhoù ’zo (e Kastellin da skouer). Degemeret eo bet reoù eus an nemedennoù-se er yezh unvan ha n’eus ket d’o disteurel a dra sur.

KIS-1338

I – MC da GE, YBAN – 23 10 13

Setu ar skridoù e galleg :

1. « Bonjour, vous êtes bien à la mairie de Plomelin, nous allons donner suite à votre appel »
2. « Bonjour, la mairie vous accueille du lundi au jeudi de 8 H à 12 H et de 13 H à 17 H 30,
le vendredi de 8 H à 12 H et de 13 H à 17 H,
le samedi de 8 H à 12 H.
N'hésitez pas à renouveler votre appel aux heures d'ouverture de la mairie, à bientôt.»

En entremar emañ evit troiennoù 'zo :

1. « Demat, e ti-kêr Ploveilh emañ
pe : amañ ti-kêr Ploveilh,
kentizh e vo respontet d'ho kalvadenn
pe : respontet e vo kentizh, diouzhtu, raktal, kerkent d'ho kalvadenn»

2. « Demat, degemeret e viot en ti-kêr eus al Lun d'ar Yaou eus 8 H da greisteiz hag eus 13 H da 17 H 30, (pe etre 8 H ha kreisteiz hag eus 1 h ha 5 H hanter endervezh)

d'ar Gwener

d'ar Sadorn etre 8 eur ha Kreisteiz

Na dermit ket da adc'hervel da eurvezhioù digoradur an ti-kêr

pe : Arabat kaout diegi, pe argrediñ, pe argilañ da adc'hervel da eurvezhioù digoradur an ti-kêr.

Kenavo emberr.»

II – YBAN da MC – 23 10 13

Kinnigoù gallus :

1. Demat, amañ ti kêr Ploveilh. Ez eomp da respont emberr d'ho kalvadenn pe emberr e vo respontet deoc'h.
Goulenn : ti kêr pe maerdi?
2. Demat, ho tegemer a ra ar Maerdi eus al lun d'ar yaou eus 8 h da 12 h hag eus 13 h da 17 h 30 ;
d'ar gwener eus 8 h da 12 h hag eus 13 h da 17 h ;
d'ar sadorn eus 8 h da 12 h.
Galvit dichipot pa vez digor ar Maerdi. Kenavo.

III – GE da MC, YBAN – 23 10 13

A-du gant spered kinnigadennoù Yann-Baol. Ur yezh eeun, kurzhek, zo da arverañ, a-dal da stil orbidek ar galleg. Setu va c'hinnigadennoù :

1. Demat, amañ ti kêr Ploveilh. Gortozit, mat plij. Emberr e vo respontet deoc'h.
ti kêr / maerdi. Dav ober gant an termen arveret boas e teulioù ar maerdi...
Da Mikael da wiriañ.

2. Demat. Digor e vez ar maerdi eus al Lun...

Mar plij, galvit en-dro d'an eurioù-se. Kenavo.

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 23 10 13

Da ali a garfen kaout war an an enmonedoù amañ da heul, eztennet eus an danvez Geriadur hollek :

amincissant **I.** *adj* moanaus *aa*, tanavaus *aa*, strishaus *aa*. **II.** *nm* [*crème*] moanauzenn *b* -où.

aminergique *adj* [*biologie*] aminwerc'her *aa* • neurones ~ s neuronoù aminwerc'her.

amino-terminal *adj* [*biologie*] aminodibennel *aa* • qualifie un domaine du gène servant à la transcription *o toareañ ur parzh a'r c'henenn o talvezout d'an treuzskrivañ* • après la constitution de la chaîne peptidique, une extrémité est porteuse d'un groupement amine libre — l'extrémité N — ou ~e, et l'autre d'un groupement carboxylique — extrémité C — ou carboxyl-terminale *goude amparidigezh an digorvell peptidek, ur penn a zoug*

ur stroll amin digraf — ar penn N — pe load aminodibennel, hag ar penn all a zoug ur stroll karboksilek — penn C — pe load karboksildibennel.

amiral [*marine*] **I.** *adj* [*qui accueille l'~*] morvezhenel *aa* • le vaisseau ~ *al lestr morvezhenel*. **II.** *nm* [*chef des forces navales*] morvezhen *g* -ed.

amiralat *nm* [*fonction, dignité d'amiral*] morvezhended *b*.

amirauté *nf* [*marine*] **1.** [*ensemble des amiraux*] morvezheniezh *b*. **2.** [*siège de la marine militaire*] morlez *b* -ioù. **3.** [*dignité d'amiral*] morvezhended *b*.

ammonéen *adj* **1.** [*relatif à l'écriture des livres trouvés dans*

les temples d'Égypte] amonel aa. **2.**
[géologie] ammonitel aa.

ammonifiant adj [caractérise
un milieu où se produit
l'ammonification] amoniakenaozus
aa • pouvoir ~ amoniakenaozusted
b, barr amoniakenaozañ.

ammonification, ammonisation
nf [environnement] amoniakenaozañ
pao &: amoniakenaoz g -ioù
• transformation d'azote organique
en NH_4^+ treuzfurmadur nitrogen
bevel en NH_4^+ .

ammoniotèle [biochimie] **I.** adj
amoniakdioulat aa. **II.** nm [animal
qui élimine l'azote sous forme
d'ammoniac] amoniakdioulad
g -ed.

ammoniotélique adj [biochimie]
amoniakdioulek aa.

amnésiant adj [qui amnésie, qui fait
oublier] ankounediat aa.

amnésiphobe [médecine] **I.**
adj ankounarurek aa. **II.** adj
ankounarureg g -eion.

amnésiphobie nf [pathologie]
ankounarur g.

amniogenèse nf [anatomie]
amnionparañ pao.

amniographie nf [médecine]
amnionluniñ pao & • radiographie
de la cavité amniotique, avec
amniocentèse skinlunadur ar
gavenn amnionel, a-ser gant
amnionezwanadur.

amnios nm [médecine] amnion g -où.

amnioscope nm [médecine]
amnioskop g -où • endoscope
lumineux qui permet la
visualisation instantanée du fœtus
et du liquide amniotique endoskop
luc'h a gevaraez arsellñ diouzhtu ar
grouell hag al liñvenn amnionel.

amodiable adj [droit] keflaziadus
aa.

amodiataire nm [droit] keflaziadour
g -ion.

amodiateur nm [droit] keflaziour g
-ion.

amodiation nf [droit] keflaziad g
-où • on peut distinguer trois
sortes d'~s: 1. ~ moyennant un
prix annuel fixe et déterminé: bail
à ferme ordinaire; 2. ~ moyennant
une redevance en nature fixe:
bail à ferme exceptionnel; 3.
~ moyennant une redevance en
nature proportionnelle: bail à
métairie ou « à portion de fruits »
bez' e c'haller diforc'hañ tri seurt
a geflaziadoù: 1. ar c'heflaziad
war-bouez ur priz bloaziek fest
ha savelet: koumanant feurmiñ
boutin; 2. ar c'heflaziad war-
bouez un arredal e traezoù fest:
koumanant feurmiñ ezreol; 3. ar
c'heflaziad war-bouez un arredal
e traoù kenfeuriel: koumanant
metaerezh pe « a-genfeur gant ar
c'henderc'hadoù ».

amodier tr [droit] keflaziañ pao.

A-zivout ar Gl. *amodiation*. O tont eus al Lat. *ad-* + *modius* “poezell”, “renn”
(a zo ur ger Kb. ivez: *rhennaid*). A-benn ar fin an *amodiation* zo ur gevat
diouzh ar “rennadoù” kenderc'het. Kement ha ken bihan ma 'm boa soñjet e

trerenn, *diarenn* (*kevrenn* zo un dra all, re dost ouzh *kevran* ha marteze un trestummadur). Kinniget 'm eus *keflaziañ*, pa emañ roer ha kemerer *a-geflaz*. Un **-i-** a lakaen evel e *deuriañ* hag ivez evit pellaat diouzh devedoù *lazhañ*.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 24 10 13

Ne anavezen ket Gl. *amodiation*, daoust ma oa boutin a-walc'h ar mod rannañ-se er mereurioù e 'm c'horn bro, dreist holl e-doug ar Gouzalc'herezh. E kement a c'hallan intent, e kavan deouezus *keflaziañ* ha devedoù.

- A-du evit *moanaus*, *aminwerc'her*.
- A-zivout *amino-terminal*, ne 'm eus ket merdeet (gerdeet !) nemeur e domani molekulen an hiloniezh, lakaet er-maez un nebeut termenoù evel *codon*, *anticodon*, *codon de terminaison*... Amañ ur mellad eus GEVEZ-8:

non-sens pe **stop** pe **de terminaison**: **codon** ~
 ◇ **nonsense codon**, **stop kodon** ◇ **kodon** g.
nonsens, **kodon harz**, **stopkodon** g.
 elfenn dibenn eus arrevell an mRNA (trenkenn
 ribonukleek kannad) (sl. *anticodon*, *codon*)

Ma ne fazian, e-barzh *codon de terminaison* emañ an un keal hag en *amino-terminal*. Alese, a-du ganit, e rafen gant ar pa. *amin dibenn* hag an aa. *amindibennel*. (An doare-mañ da zeverañ n'eo ket divoas e-kichen an doare klasel, sl. na pa ve *Breizh-Izel* → *Breizhizeliad*.) Gwell na ober gant gerluniadoù hiron a seurt gant *aminodibennel*.

- Evit a sell *vaisseau amiral*, e ven tuet da heuliañ ar galleg ha tremen gant an hogozen *morvezhen*: *al lestr morvezhen*.

Un evezhiadennig: na aoniñ da ober gant ar pennanorioù pa na zeu ket stlenn ouzhpenn gant ur pennanv deveret. E se: *muiaat ezvevennañ an amindrenkennoù dre an troazh* (kentoc'h eget *muiaadur*, *ezvevennadur*...)

KIS-1340

I – GE da YBAN – 26 10 13

Kudenn a gavan gant an termen Gl. *non-métal*, Sz. *nonmetal*.

Setu ar bomm eus geriadur gallek ar vezekniezh (Garnier-Delamare 2006) :

oligoélément, métal ou non-métal (fer zinc, cuivre, cobalt, chrome, étain, [...]
silicium, fluor, iode, sélénium)...

Ha sed a lennan war :

www.chemicalelements.com/groups/nonmetals.html 1996-2012 :

Non-metals are the elements in groups 14-16 of the periodic table. Non-metals are not able to conduct electricity or heat very well. As opposed to metals, non-metallic elements are very brittle, and cannot be rolled into wires or pounded into sheets. The non-metals exist in two of the three states of matter at room temperature: gases (such as oxygen) and solids (such as carbon). The non-metals have no metallic luster, and do not reflect light. They have oxidation numbers of ± 4 , -3 , and -2 .

The Non-Metal elements are:

- Hydrogen
- Carbon
- Nitrogen
- Oxygen
- Phosphorus
- Sulfur
- Selenium

Ha *métalloïdes*, *gaz rares*?

Sklerijenn, mar plij!

II – YBAN da GE – 26 10 13

E GEKIM e 'm eus adkemeret an termen roet gant Da-64: **divetal** g., rummad korfoù eeun n'o devez ket perzhioù ar metaloù, sk.: an oksigen, ar fosfor; hv. *kozh*: metaloidenn (stouedoù ganin).

An holl aozerion n'int ket a-unan evit envel ar c'horfoù.

E glas ar *metaloù*, e gwer an *divetaloù* (anvet ivez *metaloid* gant tud 'zo), e roz al *ledreüzennoù* (anvet *ledvetaloù* — Gl. *semi-métal* — gant aozerion 'zo ha *metaloid* zoken gant reoù all), hag e melen an *aezhennoù prin* (lakaet a-wechoù e-touez an divetaloù = metaloid, gwechall dreist holl):

I																		VIII																	
H																		He																	
1																		2																	
II																		III		IV		V		VI		VII									
Li		Be																B		C		N		O		F		Ne							
3		4																5		6		7		8		9		10							
Na		Mg																Al		Si		P		S		Cl		Ar							
11		12																13		14		15		16		17		18							
K		Ca		Sc		Ti		V		Cr		Mn		Fe		Co		Ni		Cu		Zn		Ga		Ge		As		Se		Br		Kr	
19		20		21		22		23		24		25		26		27		28		29		30		31		32		33		34		35		36	
Rb		Sr		Y		Zr		Nb		Mo		Tc		Ru		Rh		Pd		Ag		Cd		In		Sn		Sb		Te		I		Xe	
37		38		39		40		41		42		43		44		45		46		47		48		49		50		51		52		53		54	
Cs		Ba		Lu		Hf		Ta		W		Re		Os		Ir		Pt		Au		Hg		Tl		Pb		Bi		Po		At		Rn	
55		56		71		72		73		74		75		76		77		78		79		80		81		82		83		84		85		86	
Fr		Ra		Lw		Rf		Db		Sg		Bh		Hs		Mt		Uun		Uuu		Uub													
87		88		103		104		105		106		107		108		109		110		111		112													

le terme métalloïde désignait initialement tout élément chimique non métallique, comprenant donc les non-métaux, les halogènes, les gaz rares. (wiki, gaz rares)

E GEKIM e ran gant *metal*, *divetal*, *ledreüzenn*, *aezhenn brin*, eleze pevar rumm evel war an daolenn amañ diaraok. Ne ran ket gant *metaloïd*, na gant *ledvetal*, rak forc'hellek eo, a gav din.

Ha degas a ra sklerijenn dit?

III – YBAN da GE – 27 10 13

Karout a rafenn kaout da ali:

amoral *adj* **1.** [*sans morale (immoral)*] andivezek *aa* • l'opposition entre publicité et propagande fait référence au cadre de la moralité, la publicité étant morale-à caractère de liberté, la propagande étant ~e-antiliberté *an enebadur etre bruderezh ha moederezh a zave da stern an divezelezh, ar bruderezh o vezañ divezek-rezidek, ar moederezh o vezañ enepdivezek-eneprezidek*. **2.** [*sans relation avec la morale*] andivezel *aa* **3.** [*à l'opposé de la morale*] enepdivezour *aa*

amoralisme *nm* **1.** [*philosophie niant toute base à la morale*] andivezelouriezh *b*. **2.** [*philosophie opposée à toute morale*] enepdivezouriezh *b*.

amoraliste *adj & nm* **1.** [*niant toute base à la morale*] andivezelour *aa &* *g*-ion. **2.** [*contraire aux valeurs morales*] enepdivezour *aa &* *g*-ion.

amoralité *nf* **1.** [*caractère de ce qui est sans morale*] andivezegezh *b* **2.** [*le fait*] andivezelezh *b*

IV – GE da YBAN – 27 10 13

Trugarez evit da ziv valad, ha da gentañ evit da zisplegadennoù en dro da Gl. *non-métal*. Merzhet 'm boa dre furc'hal war ar Gwe ned eo ket unvan an aozerion a-zivout an termenoù-se. Er mellad eus GEVEZ-8 e rin gant *divetal* enta.

Evit a sell Gl. *morale* e ren ivez ur mesk, hag unan kalz luzietoc'h. Ur c'hammed bennak hon eus graet abaoe Vallée hag e “*buhezegezh*” (na oa e gwir nemet kempennad “*bividiguez*” Gregor o taveiñ da “*mœurs, façon de vivre*” gant ur rikladur da “*fæçzoun da gundui ur vuez vad*”), dre erlec'hiañ *divez-* ouzh *buhez-*. Ur c'hammedig hepken avat pa seller ouzh dedroadurioù keal aristotelek an ἐτικὴ betek ar skalfad durc'hadurioù ster diwanet a-hed ar c'hantvedoù e lavar ar brederourion, hep kontañ rikladurioù ar yezh voutin (e galleg hiziv, ez eo dereat komz eus *éthique*, ha gouselladou ober gant *morale*).

En tennad m'emañ ar brezhoneg, n'eur ket c'hoazh evit kinnig ar skalfad termenoù o tec'heriañ ar c'healioù pennañ eus ar sitread-mañ. Da gentañ, e vo dav divizout an div bennrann diazez: an eil o taveiñ d'ar sell kevredadel war ar reolennoù o ren war ar vuhez hag ar gedvuhez, eben d'ar sell a lavarfen koaladel war ar mad hag an droug (embreg dibarek, rak an holl bennrannoù allyezh a zegemer an daou sell, (Gr. ἐτικὴ, La. *mos*, Al. *sitt-*, Kb. *moes-*, h.a.).

Dibabet eo bet Br. *divez-* dres pa zec'herie keal ar finvez, hag er c'heñver-se e tave d'ar sell koaladel. Betek henn hon eus degemeret ar rikladur a laka *divez-* da dalvezout ivez evit ar sell kevredadel (rikladur kevenep d'an hini c'hoarvezet er yezhoù all, eus ar sell kevredadel d'ar sell koaladel). An aters o sevel amañ eo hag asantiñ a raimp d'ar rikladur pe arverañ ur bennrann all evit ar sell kevredadel?

En dibab diwezhañ-mañ, pehini? Br. *boaz-*, kevelep da Kb. *moes-*? Daoust ha hegerz e chom, engwezhiet evel m'emañ endeo? Br. *arver-*? Heñvel ematers... Forzh penaos e ve didalvoud amprestañ: Br. **etik-*, pe **moral-* a sachfe ganto ar mesk a zo warno er yezhoù all. Arveradus e vent marteze e degouezhioù 'zo, da skouer evit ober anv eus *Immoralismus* Nietzsche...

Anzav a ran ne welan ket sklaer evit an ampoent. Ar c'hinnigoù a rez zo ar pep gwellañ a c'hallfed ober hiziv. Reizh e chomint forzh penaos, o vezañ ma roez dezho holl un despizadur koaladel.

V – YBAN da GE – 27 10 13

Ya, spurmantet 'm boa al luziadenn.

Soñjal a ran e talvezfe da zisplegadennoù evit ur geriadur Gwe — ur gweriadur — evit un notenn. Da 'm meno e vo ret ledanaat hon sell en amboaz-se. War ar Gwe n'eus harz ebet, dav dimp dilezel hon sell “paper”. Tu a vo da ensoc'hañ notennoù yezh, skeudennoù ha daveoù etrezek oberennoù all war ar Gwe. Klask a rin mont war an tu-se pa vo echu al lizherenn A, evit amprouiñ va mennoz.

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 30 10 13

Ha pledet 'c'h eus gant ar Gl. *mordant*, evel displeget amañ dindan, eleze hini al livadennerion? Moarvat ez eus kudennoù nes er vezekniezh. Da vennoz a-zivout va c'hinnig?

amordancer tr *traiter une étoffe par un mordant, mordancer* krogantiñ pao. • Lorsqu'une matière colorante en dissolution passe sur un tissu, elle s'y fixe par une simple affinité, ou bien on doit l'~ à l'aide d'un agent intermédiaire, nommé **mordant**, qui présente une certaine affinité pour le tissu et forme avec la matière colorante une combinaison insoluble
*pa dremen ul livuzenn war-zileizh war ur gwiad e len outañ war-eeun, pe emañ ret e grogantiñ diwar-bouez ur gwezher etreat, graet **krogant** anezhañ, pa grog ouzh ar gwiad en un doare bennak o furmiñ gant al livuzenn ur c'hediad dizileizh.*

II – GE da YBAN – 30 10 13

Emaon o paouez ober tro va fichennoù labour ha ne ziskoachan dave ebet d'an devoud-se. Koulskoude un eñvor nivlennek a chom ganin eus un imbourc'h yezhour a ris warnañ. Mar sklaera va c'hounerezh...

Forzh penaos, an diskoulm a ginnigez a hañval din dereout.

Mikael ha Marie-France zo bet e Karaez. Emañ Mikael o prientiñ un danevell eus an daou zevezh-se. Lammgresk zo da niver ar vrezhonegerion, aked gant an holl pe dost avat da dremen gant ur yezh teusk. Renerez Kamp etrekeltiek ar vrezhonegerion, Anna Ar Beg (merc'h da Yann Ar Beg, teñzorier SADED), a lavare ne oa tra da gompren e yezh Preder. Da geñver hon beaj da Kalifornia hor boa gweladennet ar mirdi indian e Pasadena; gopret e veze un Indian pluñv ha tout da emzerc'hel en novoz. Ha gopret e vo ivez ur Breton diles gant e Voned ruz da zegemer touristed e mirdi Karaez?

KIS-1342

I – MA da GE – 23 10 13

Er mare-mañ emaomp o renabliñ ar rakgerioù a 'c'h eus kaset din ha ne gomprenan ket ar rummadur arveret evit ar c'hemmadurioù; peseurt kemmadurioù zo arouezet ent resis gant pep a niver?

Un eil goulemm 'm be: oc'h adwelout lizherenn H ar Geholl e welan ur bern gerioù o tennañ d'ar vezekniezh. Ne ouzon ket avat pe re lakaat ha pe re tennañ. Pe hentenn a ginnigfes? Mirout hepken ar gerioù renablet ganit e GEVEZ? Pe din da gas dit ul listennad gerioù a c'hallfes dezrannañ? An diskoulm diwezhañ-mañ a gemerfe un tamm mat amzer dit 'm eus aon...

II – GE da MA, Geriadur hollek – 24 10 13

Setu talvoudegezh an niveroù lakaet gant GP da heul pep rakger :

(0) kemmadur ebet

(1) kemmadurioù blot evit k, t, p, g, gw, d, b, m

(2) " " g, gw, b, m

(3) " " g, gw, d, b, m

(4) " " gw, b, m

(5) kemmadurioù c'hwezh evit k, p, t

Evezhiadennoù :

1) Kinnigadennoù GP savet e deroù ar bloavezhioù 1960 zo bet adwelet war un nebeut poentoù abaoe : rakgerioù all zo bet degaset (*ed-*, *ez-*, *dez-* da skouer), kemmadurioù zo bet kempleshaet hervez ar ster (*am-* da skouer)...

2) Dre an arver o deus ar rakgerioù gwisket durc'hadurioù ster resisoc'h hag amparet reizhiadoù diforc'hadek (da skouer, kevenebet *enep-* ha *gourzh-*, *goude-*, *dian-* hag al lostger *-ien*). GP, evit merkañ ster pep rakger, a solie war ar yezh kent, adalek an henvrezhoneg betek ar valleeg. Dre ziorren ar yezh kempred ez eus bet un dispakadur steriegezh na c'haller anaout nemet dre vont d'an testennoù.

N'ouzon ket war be c'heriadurioù gallek e soliez evit dibab ar gerioù a lakaez e danvez GEHOL, nemet evit lavar ar Vezekniezh eo dav gouzout ez emdro buan abaoe ur c'hantved ha dispredet emañ un niver mat eus an termennoù a gaver er geriadurioù hollek klasel. Pa ouzon, ne vo ket GEHOL geriadur istorel ur brezhoneg a vije bet... Ar geriadur pederyezhek a stagis gantañ evit sevel va geriadur a voe embannet e 1953 : un darn vat eus an termennoù anezhañ na gaver mui e geriadurioù ar bloavezhioù 2000, tra ma paota enno gerioù na oa ket anezho neuze. E berr, fazi e ve dizouarañ termennoù aet diarver, fazi all e ve degemer e GEHOL ul lod mat eus an termennoù bezant e GEVEZ.

A-du on evit reiñ dit ditour eus dedroadur ar yezh. N'eo ket avat evit furchal er beredoù...

Gant ar spi e vourrez e bro an erc'h. Peadra 'z po da sevel ul levr a-steudad gant *Ma Beaj Jeruzalem, Seiz bloaz e bro ar Vorianed, Va Buhez e Rusia*.

I – YBAN da GE – 16 11 13

Kompren a ran e vefes hegaset gant va goulenn a-zivout *amphophile* hag *amphiphile*. Da zigarez a c'houlennan. Hogen e GEKIM ne gaver ket *amphophile*, pa emañ an termen-se e domani ar vezekniezh hag ar vevgimiezh dreist holl. Emañ ar gwir ganit pa lavarez :

Da gentañ, ne welan ket e ve ur c'hemm ster etre amphi- hag amphi-, nag e henc'hresianeg (m'emañ ar brasniver gant an deveradoù diwar amphi-), nag er yezh etrevroadel a vremañ.

Nemet ez eus un diforc'h a ster etre an daou dermen:

– **amphiphile**: a-zivout ur molekul ennañ war un dro strolloù dourlen ha strolloù druzlen (dourlez).

– **amphophile**: a-zivout ur gedrann gellig krafus ken ouzh al livuzennoù trenkek, ken ouzh al livuzennoù bazek.

Ne gav ket din e c'haller ober e Br. gant an un ger evit kendeç'heriañ an div anadenn-se.

Sellout La-17 pp.152-162.

Moarvat ned eo ket mat *uegrafus* evit *amfofil*, rak un tun eo evit hepkoriñ *uelen* hag *uegrafus* $\approx$ *uelen*. Marteze e ve tu da soñjal en heñvelsterioù

amphophile : *amphochromatophil*, *amphochromatophile*, *amphochromophil*, *amphochromophile*. Ha bez' ez eus endeo e GEVEZ *chromophile* Br. *livlen*. Neuze ha ne ve ket kevazasoc'h ar Br. *uelivlen*?

II – GE da YBAN – 17 11 13

Hegaset, tamm ebet, "dipaseet" kentoc'h.

Ar re o deus savet an termen *amphophile* o doa anaoudegezh eus ar gimiezh moarvat, nemet e oa ar wiadoniezh o domani. Mar o deus dibabet *ampho*- ez eo moarvat evit hepkoriñ ar mesk gant an termen kimiek all. A-se e kavan soliet da ginnig eus *uelivlen*, evit ober an hevelep hepkoradenn. Un erratum a lakain e dibenn GEVEZ-8

KIS-1344

I – YBAN da GC, Geriadur hollek –17 11 13

Un dra bennak a-zivout :

amphidrome

adj inv

- (marine) relatif à un bateau symétrique pouvant naviguer dans les deux sens, l'arrière devenant la proue. **Kinnig a rafen:** *daoududeat aa*.
- (zoologie) relatif aux poissons vivant tantôt en eau salée tantôt en eau douce nm. **Br.** *daouzourdrigat a glot moarvat (goulenn ouzh Gwion)*.
- (marine) bateau pouvant naviguer dans les deux sens, l'avant devenant l'arrière. **Neuze** *daoududeer g. -ioù?*

II – GE da YBAN, GC, Geriadur hollek – 17 11 13

A-zivout an daou dermen a zrevoniez Gl. *amphibiotique, amphidrome*, emeur dirak an hevelep kudenn ha ma edomp dirak *amphiphile, amphophile* :

dec'heriañ daou geal nes, na pa 'z eo tided ar c'hemm lakaet etre o dec'heriadoù etrevroadel (*amphi-* ≠ *ampho-*, *-biotique* ≠ *-drome*).

Setu an despizadurioù a lennan e Dictionnaire de Biologie (PUF 1979) :

Amphibiotique (Ecol.) — Qualifie les Poissons qui, au cours de migrations, passent du milieu marin en eau douce (anadromes) ou inversement descendent des eaux douces vers la mer (catadromes)

[e La-09 156 hh. e kinnigan : *amphibiotique*, Br. *daouzourdrigat* ; *anadrome*, Br. *argrec'hus*, *stêrarduat* ; Gl. ; *catadrome*, Br. *ardraoñus*, *morarduat*]

Amphidrome (Ecol.) — Animal marin migrateur dont les migrations ne sont pas en liaison avec les phases sexuelles (raisons trophiques pour certains Gobidés par exemple). Harden Jones.

[Ne venegan ket an termen e La-09. Pe gevatal brezhonek? *daouzouremdizhat?*]

Ned eo ket unvan en hanc'herieg etrevroadel an deveradurioù diwar *-drome*. Da gompren moarvat dre an devoud ez eo bet luniet *amphidrome* pell pe belloc'h goude *amphibiotique*, *anadrome*, *catadrome*... Arguzenn a-du gant luniañ termenoù brezhonek du-mañ, gant ma vent unvanoc'h!

III – YBAN da GE, GC, Geriadur hollek – 17 11 13

Evit aozerion zo ez eo kevatal :

Amphibiotique ou amphidrome ou amphihalin – Qualifie un organisme qui alterne la vie marine et fluviale.

<https://archimer.ifremer.fr/doc/00026/13721/10827.pdf>

Amphibiotique : Qualifie les espèces dont le cycle de vie se déroule en partie en eau douce et en partie en eau de mer (synonyme = diadrome). Parmi celles-ci on distingue les espèces :

– *Anadromes* = espèces qui vivent en mer et remontent en eau douce pour se reproduire (type saumon),

– *Catadromes* = espèces qui vivent en eau douce et se reproduisent en mer (type anguille). ( )

Amphihaline (espèce) : Qualifie une espèce dont une partie du cycle biologique s'effectue en mer et une autre partie en rivière. ( )

Evit reoù all n'eus nemet *amphibiotique* = *amphihalin*.

Reoù all c'hoazh a ra un diforc'h :

Amphibiotique : se dit d'un organisme *apte à vivre dans différents milieux* : air-eau, eau douce-eau salée. (à la différence d'un holobiotique).
Amphihalin : se dit d'un organisme capable de vivre dans des milieux de salinités différentes : eaux douces, saumâtres, marines... (à la différence d'un holohalin).
Anadromie : mouvement migratoire de «montée» dans un réseau hydrogra- phique, en direction amont (le contraire de la catadromie).

Pe c'hoazh :

https://en.wiktionary.org/wiki/amphibiotic
amphibiotic
 Describing insects that initially live in water but live on land as adults

Ledanoc'h sterva *amphibiotique* evit ar geriadur-se, pa sell ar varregezh da vevañ e lies metoù. Neuze e ve *amphihalin* ur strishadur d'an doureier.

Neuze, penaos ober? Evel boaz, distreiñ d'an traoù o unan, nemet e krog an traoù da vezañ skoemp. Ne c'hellomp nemet kinnig hanc'herioù ouzh o despizañ ar resisañ gwellañ : *daouzourdrigat*, *daouzouremdizhat* ha marteze ouzhpennañ *liesdourdrigat*, *liesmetoùdrigat*, h.a. Klask a rin e ober, met an holl alioù ha kentodoù zo deuet mat.

Pezh a ziskouez skoempted ur geriadur galleg-brezhoneg, ar pal o vezañ ur geriadur eus ar brezhoneg. Hon labour war GEHOL ne c'hell bezañ nemet al lankad kentañ. Un trevell war hir dermen, alese pouez ar stummadur da c'hounit en ur vont war-raok.

IV – GE da YBAN, GC, Geriadur hollek – 18 11 13

Evel ma verkez, aze e tizhomp ur vevenn, etre ar soliañ war an termenoù allyezh hag ar mont d'an traoù o unan. Da bep diskiblezh he zalbenn (anat er vezekniezh evel e skiantoù an natur hag an den — kement-se a anavezomp

ivez er yezhouriezh), pep luskad imbours'herion o krouiñ an termenoù en deus ezhomm evit pep kammed nevez. Er prantadoù da heul e c'hoarvez unvanadur an hanc'herieg bep ma vez didoueziet ha piaouekaet gant an holl ar c'healioù nevez (anat an argerzh-se en hiloniezh, skiant oc'h araokaat a gammedoù bras abaoe 50 vloaz ha, notet diwar vont, ma vez darbennet an un termenoù en holl yezhoù ; argerzh kalz gorrekoc'h e diskiblezhioù al lavar ma tiglour luskadoù yezhoniezh nevez dizehan abaoe kant vloaz hep damant d'an unvaniñ).

En domani ma kavomp *amphibiotique*, h.a., ne hañval ket argerzh an unvaniñ deavnadel bezañ echu. A-du ganit, o vezañ ma n'emaomp ket war dalbenn an imbours'herezh en diskiblezhioù-se, ez eo gwell tremen gant termenoù o komz diouto o unan, evel *daou-* pe *liesdourdrigat*, h.a. hep soursial betek re gant ar c'hevatalioù allyezh. Diwar vont c'hoazh, un termen evel *liesmetaoudrigat* (-où a ya da -aou- pa zevever) a dalvezfe evit nep bev ha n'eo ket evit ar pesked hepken...

Evel ma lavarez, eno ez anat an tu skoemp anhepkor eus GEHOL — hag ar ret e reiñ evel un dafar da c'hortoz n'eo ket hepken unvanadurioù al lavar skiantel, met diwanadur ur gevredigezh vrezhoneger. Eno ivez emañ gwander, faosted, speredegezh yezhel Martial : intent e c'heriadur evel hini ur yezh werc'hel pa na c'hell bezañ estreget un arc'hoalenn distabil eoul dazontel e-barzh dour istorel.

V – YBAN da GE, Geriadur hollek – 18 11 13

Sklaerius kenan da bennad damkanañ.

Trug evit da reizhadenn : *liesmetaoudrigat* (-où a ya da -aou- pa zevever).

I – YBAN da GE – 19 11 13

Sed ar pezh a 'm eus savet gant an *amphi-* daonet-se. Teurel evezh ouzh ar gerioù mezekniezh pe prederouriezh/dareulerezh. Ha ne denn ket *amphigouri* ouzh ar vredvezekniezh?

ampélothérapie *nf* [*médecine*]
rezingurañ *pao* &.

ampère *nm* [*électricité*] amper
g -où • l'~ est l'unité de mesure
d'intensité électrique (symbole: A)
*an amper zo unanenn vuzuliañ an
tredanread (arouez: A).*

ampère-heure *nm* [*électricité*]
amper-eur *g* -où-eur • l'~ est l'unité
de mesure de quantité d'électricité
(symbole: Ah) *an amper-eur
zo unanenn vuzuliañ an tredanad
(arouez: Ah).*

ampère-heure-mètre *nm* [*électricité*]
ampereurventer *g* -ioù.

ampèremètre *nm* [*électricité*]
tredanreadventer *g* -ioù, readventer
g -ioù, ampermetr *g* -où.

ampère-tour *nm* [*électromagnétisme*]
amper-tro *g* -où-tro • l'unité de
force magnétomotrice est l'ampère
(symbole: A), encore appelé
~ (symbole: At) *unanenn ar
gremmder gwarellet zo an amper
(arouez: A), anvet c'hoazh amper-
tro (arouez: At).*

amphétamine *nf* [*médecine*]
amfetamin *g* -où • amine
sympathomimétique, administrée
par voie buccale ou parentérale,
dont l'action s'exerce sur le système

nerveux central; elle augmente l'idéation, la mémoire, la volonté; elle diminue la sensation de fatigue, le sommeil, l'appétit; elle stimule les centres respiratoires et élève la tension artérielle; elle donne lieu au développement d'une toxicomanie *amin simpatomimetek, diounezet dre ar genoù pe ent ampervezel; gwerediñ a ra war an nerved kreiz; blivaat ar bredarc'hwelañ, ar c'hounañ, ar youliñ; leiaat santadur ar skuizhnez, ar c'hoant kousked, an naon; kentraouiñ kreizennoù an analañ ha muiaat ar gwask talmerel; estoueiad eo • dérivé de l'amphétamine amfetamineg g -eier.*

amphétaminique *adj* [pharmacologie] amfetaminel *aa*.

amphétaminomane *nm* [médecine] amfetamingaezhiad *g*-ed • toxicomane qui utilise des produits amphétaminiques *drammgaezhiad a arver amfetamineier*.

amphétaminomanie *nf* [médecine] amfetamingaezh *g*, amfetamingaezhiadezh *b*.

amphiarthrodial *adj* [anatomie] ~koubl migornek.

amphiarthrose *nf* [anatomie] koubl *g* -où migornek.

amphibie I. *adj* [zoologie] ueanalat *aa* • désigne les animaux pouvant respirer dans l'eau comme dans l'air *a-zivout al loened gouest da dennañ*

o anal en dour koulz hag en aer. II. nm [véhicule] karbed *g* -où dour-ha-douar.

amphibien *nm* [zoologie] ueanalad *g*-ed.

amphibiose *nf* [zoologie] ueanaladezh *b*.

amphibiotique *adj* [zoologie, ictyologie] liesmetaoudrigat *aa*, daouzoudrigat *aa* • *an hanc'herioù brezhonek* liesmetaoudrigat, liesdourdrigat, daouzoudrigat, daou-vetaoudrigat, liesmetaouemdizhat, liesdouremdizhat, daouzouremdizhat *zo sklaer drezo o unan ha da gevatalioù o deus e galleg lies termen evel* amphibiotique, amphihalin, amphidrome • désigne les poissons qui migrent des eaux fluviales vers la mer ou inversement *o toareañ ar pesked o tremen, da geñver emdizhañ eus an dour dous d'an dour sall pe eus ar mor d'ar stêrioù*.

amphibole¹ *nf* [minéralogie] amfibol *g* • silicate de fer et de magnésium *silikat houarn ha magnezium*.

amphibole² *adj* [médecine] amzurc'hadek *aa* • stade de la fièvre typhoïde *pazenn amzurc'hadek an derzhienn difoidel*.

amphibologie *nf* [ambiguïté] amster *g*, amsteriegezh *b*, liessteriegezh *b*, lieskemeradegezh *b*

amphibologique *adj* [ambigu, ayant un double sens] amsteriek

aa, liessteriek *aa*, lieskemeradek *aa* • *Ar frazenn Henezh, petra lavarout diwar e benn? zo amsteriek. Hag anv zo eus penn an den, pe eus an den e unan, mar komprenner diwar-benn = a-zivout?*

amphibologiquement *adv* [Cf. *amphibiologique*]

amphicarpe [botanique] **I.** *adj* uevleuñv *aa* • portant deux sortes de fleurs *o tougen daou seurt bleuñv. II. nf* [légumineuse] amfikarp *g* -ed.

amphicèle *adj* [zoologie] amfikel *aa*.

amphicole *adj* [zoologie] amfikol *aa*.

amphicrine *adj* [médecine] uevorc'hat *aa* • qualifie une glande qui est le siège d'une sécrétion à la fois exocrine et endocrine (le foie, le pancréas) *a-zivout ur wagrenn a zo sez un ezvorc'hañ hag un enborc'hañ war un dro (an avu, an ilgreiz).*

amphide *nm* [biologie] amfid *g* -où.

amphidiploïde *adj* [biologie] ueziploidel *aa*.

amphidiploïdie *nf* [biologie] ueziploidiezh *b*.

amphidrome **I.** *adj* **1.** [marine] daoududeat *aa*. relatif à un bateau symétrique pouvant naviguer dans les deux sens, l'arrière devenant la proue **2.** [zoologie (amphibiotique)] daouzourendizhat *aa. II. nm* [marine] daoududeer

g -ioù, daouduer *g* -ioù • bateau pouvant naviguer dans les deux sens, l'avant devenant l'arrière *bag a c'hell merdeñ war an daou du, ar staon o tont da vezañ an aros.*

amphidromique *adj* [marées] lanvalfek *aa*, amfidromek *aa* • point ~ poent lanvalfek.

amphigame *adj* [qui a deux sexes] uerevek *aa*.

amphigastre *nm* [botanique] amfigastr *g* -où.

amphigène *adj* [s'accroissant en tous sens] amfigen *aa*.

amphigouri *nm* [écrit ou discours confus] orogell *b* -où.

amphigourique *adj* [inintelligible] orogellek *b* -où.

amphigouriquement *adv* ent orogellek *adv*.

amphigourisme *nm* [usage de l'amphigouri] orogellañ *pao &*.

amphihalin *adj* [Cf. amphibiotique] liesdourdrigat *aa*, daouzourdrigat *aa*.

amphipathique *adj* [synonyme de amphiphile] uelen *aa*, uelener *aa*, uelenidik *aa*, amfipatek *aa*.

amphiphile [biologie] **I.** *adj* uelen *aa*, uelener *aa*, uelenidik *aa*, amffil *aa. II. nm* uelener *g* -ioù, amffil *g* -où • molécule qui renferme à la fois des groupements hydrophiles et des groupements lipophiles (hydrophobes) *molekul ennañ war*

un dro strolloù dourlen ha strolloù druzlen (dourlez)

amphiphobe [biologie] **I.** *adj* uelez *aa*, uelezer *aa*, uelezidik *aa*, amfifob *aa*, **II.** *nm* uelezer *g* -ioù, amfifob *g* -où

amphiprotique *adj* [chimie. *Synonyme*: amphiprotonique] protonlezen *aa*, protonlezen *aa* *ℰ* *g* -ioù.

amphiptère *nm* [héraldique] adannaer *b* -ed, -on.

amphisbène *nm* [héraldique] amfennaer *b* -ed, -on.

amphithéâtre *nm* **1.** [Antiquité] amc'hoariva *g* -où. **2.** [salle de cours en gradins] kelc'hva *g* -où. **3.** [espace naturel] kelc'hvan *g* -où.

amphocyte *nm* [médecine] amfokit *g* -où • cellule amphophile ayant une affinité aussi bien pour les colorants acides que basiques *kellig uelivlen krafus ken ouzh al livuzennoù trenkek, ken ouzh al livuzennoù bazek*.

amphogène *adj* [zoologie] amfogenek *aa*.

ampholyte [chimie] **I.** *adj* ueleizhidik *aa*, amfolit *aa*; [synonyme] amfoter *aa*. **II.** *nm* ueleizhid *g* -où, amfolit *g* -où • molécule possédant à la fois des fonctions acides et basiques (protéines, phospholipides, acides aminés) *molekul a zo dezhañ soazioù trenkenn ha bazenn war*

un dro (proteinoù, fosfolipid, amindrenkennoù).

amphophile **I.** *adj* [médecine, biochimie] uelivlen *aa* • se dit d'un composant cellulaire ayant une affinité égale pour les colorants acides ou basiques *a-zivout ur gedrann gellig krafus ken ouzh al livuzennoù trenkek, ken ouzh al livuzennoù bazek*.

II. [parasitologie] **1.** *adj* daougerc'h *aa* • se dit d'un insecte qui pique indistinctement l'homme ou l'animal *a-zivout un amprevan o flemmañ kenkoulz an denion hag al loened*. **2.** *nm* daougerc'her *g* -ioù.

amphore *nf* [Antiquité, vase à deux anses] amforenn *b* -où; [le contenu] amforennad *b* -où.

amphorique *adj* [médecine] amforek *aa*.

amphorisme *nm* [médecine: souffle amphorique] amforegezh *b* • "bourdonnement tout à fait semblable à celui que l'on produit en soufflant dans une caraphe ou dans une cruche" (Laënnec). On l'entend à l'auscultation en cas de pneumothorax ou de grandes cavités gazeuses du poumon *"boud heñvel tre ouzh an hini a reer pa c'hwezher en ur garafenn pe en ur picher"* (Laënnec), *a glever dre selaouennañ ar bruskaezhad pe kavennoù aezhel bras ar skevent*.

amphotère *adj* [chimie] amfoter *aa* *ℰ* *g* -ioù • un ampholyte est une

espèce ~ *un ueleizhid zo ur spesad amfoter* • l'eau est un composé ~ *ur c'hediad amfoter eo an dour*.

amphotéricine *nf* [médecine]
amfoterikin *g*.

amphotérique *adj* [chimie]
amfoterek *aa*.

amphotérisation *nf* [chimie]
amfoterekaat *pao &*.

amphotonie *nf* [médecine]
ueüsvroud *g* • hypertonie portant

à la fois sur les deux systèmes neurovégétatifs, le sympathique et le parasympathique *usvroud o tarvezout war un dro gant an div reizhiad nerustruzhel, simpatek ha parasimpatek*.

amphotrope *adj* [biologie] amfotrop *g*.

amphytrion *nm* [hôte] kouvier *g* -ion.

Ha quid a-zivout ar Gl. *amphimixie*? Darnel kenan va anaoudegezhioù war an dachenn-se. Kevret daou arroud. Hag unvan eo an despizadurioù?

I. Amphimixie

- C'est la fécondation à l'échelle chromosomique.
- Les 2 pronucléi se rapprochent tout en effectuant chacun leur synthèse d'ADN. Il n'y a pas de fusion nucléaire: les pronucléi perdent leur membrane nucléaire. Les chromosomes maternels et paternels se réunissent à l'équateur d'un fuseau mitotique synthétisé dans le cytoplasme ovocytaire et issu du spermasteur.
- Chaque chromosome est bichromatidien.
- On assiste, en fait, simultanément :
  - à la reconstitution du nombre diploïde de chromosomes (amphimixie):
  - à la première division du zygote.

Cela explique pourquoi le stade ovotide n'est jamais réellement atteint dans la pratique.

II. L'AMPHIMIXIE OU CARYOGAMIE

L'amphimixie ou caryogamie résulte de la fusion des pronucléus, elle marque l'achèvement de la fécondation et ressemble à une division cellulaire.

- Les deux pronucleus se rapprochent.
- À partir du centriole proximal du spermatozoïde se développent les éléments du fuseau.

- Dans chaque pronucléus intervient une décondensation et une replication de l'ADN , les chromosomes s'individualisent,
- Les membranes des pronucleus disparaissent et les chromosomes dédoublés se regroupent en plaque équatoriale au centre du fuseau, tandis que les globules polaires se placent perpendiculairement à l'axe du fuseau.
- Les chromosomes gagnent chacun des pôles du fuseau où se reconstitue une cellule. Il en résulte la formation d'un oeuf ou zygote à deux cellules appelées blastomères.

N'eus ket da dortal: labour a chom evit hir amzer, ha ne c'haller grataat hent all ebet d'ar re yaouank. N'eus boned hud ebet.

II – GE da YBAN – 19 11 13

Trugarez evit ar bodad, petra laran? ar c'harrad nevez...

– *amphimixie*. Ken arbennik eo an devoud ma ne zec'her an deanvad nemet daou eus an dek arvez a ve kenkoulz merkañ — ken ez a, evel alies en hiloniezh, an deanvad ur wech kinniget gant e aozer (hag aozer ar meizad war un dro) d'ur skritell hep mui o tremen en holl yezhoù. Ober a rafen gant *amfimiksiezh*.

– *rezingurañ*, OK.

– *amphibologie*. Lies reizhiad dareuladoù ez eus evel ma weler e La-09. Hervez an despizadurioù e klot gant a) TA2a *forc'hellegezh*, TA3d *amster* ha µA3a *dargemer*. Daou ziskoulm: pe amprestañ *amfibologiezh*, pe korvoiñ un arvez dareuladel all: anv zo eus bommoù anskaradus o ster; ober gant *anskar* g. hep mui?

– N'on barrek na war al louzawouriezh na war al loenoniezh ha, betek gouzout, evelvoud e kinnigfen *amfikarp*, *amfikol*, *amfid*, *amfigastr*, *amfigen* (-ek?); ha gerioù du-mañ a ve er yezhoù all en degouezh? en islandeg? Malo a lavarfe dimp...

– *am- pe amfidiploidel*? Ne duan ket re gant ar gerioù hiron diwar un rakrann pe ul lostrann du-mañ hag ur stirann amprestet nad eo ket bet koazhet gant ar

brezhoneg; *divetal*, *elektrondec'h*, ya. Ma, dit da welout ha splot zo da dennañ eus an arver eus *am-* en erlec'h ouzh *amfi-* e seurt degouezh.

– Amprestañ a rafenn *amfigouri*, a ve ur forjadenn gant ur skrivagner, ha hi deouezus e galleg... hag er yezhoù a buñs diouzh an henc'hresianeg. Rankles eo an hanc'heriegoù lennegel ouzh hevelep gerioù fuilh o ster, ha n'o devez nepred o gwalc'h ganto. (Goude furchal davit ur c'hevatal du-mañ da Gl. *cuistres*, ez on emgennet d'ober gant Br. *kuistred*...) Se lavaret, n'eo ket berzet ouzhimp teurel en nevid forjadennoù ivez, gant ma ve lorbus o deouezusted d'ar yezherion.

– Evit un dra henamzerel e rafenn un amprest: *amfiteatr*. Heñvel dra, ne gilfen rak an termen lennegel klasel *amfitrion*.

– *Amfokit* s. -enn. Evel ma welez e GEVEZ e ran ur strollder eus -*kit*, "kellig".

Spi 'm eus e respontan da 'z holl atersoù. En deizioù-mañ e labouran e-mesk liverion a zo o tivarc'hañ prenester an ti — ranket 'm eus diskourrañ va binvioù elektronek ha dilec'hiañ va dafar paper diwar va zaol labour evit o goudoriñ...

Evezhiadenn (20 11 13):

Un divankadenn d'ober e 'm malad eus dec'h: e 'm notenn a-zivout Gl. *amphidiploïde* e 'm eus dre fazi erlec'hiet Br. *am-* ouzh Br. *ue-* a ginnigez.

I – GE da YBAN – 21 11 13

Emaon o skridaozañ pajenn eildiwezhañ korf GEVEZ-8. Warni termenoù fizik a garfen kaout da ali war an despizadurioù a roan :

osmolalité ◇ **osmolality** ◇ **osmolelezh** b.

greenn dewerzhed en osmolioù (Osm) (pe, en devoud, e miliosmolioù, mOsm)
dre kilogramm eus un dileizhenn

osmolarité ◇ **osmolarity** ◇ **osmoleriezh** b.

greenn dewerzhed en osmolioù (Osm) (pe, en devoud, e miliosmolioù, mOsm)
dre litr eus un dileizhenn

osmole ◇ **osmole** ◇ **osmol** g.

unanenn greenn (Osm) (sl. *milliosmole*)

Uhelloc'h el levrenn :

milliosmole ◇ **milliosmole** ◇ **miliosmol** g.

milvedenn an osmol (mOsm), unanenn arveret er vevoniezh da zerc'hennañ
greenn ar c'horfoù war zileizh e-barzh liñvennoù ar bevedeg (sl. *osmole*)

Soñjet 'm eus ne oa ket dav lavarout muioc'h en ur geriadur a 'r vezekniezh.
Lavar din ha reizh eo, ha spiriñ a ra. An termen *osmoleriezh* a 'm eus arveret e
GEVEZ-2 286.

II – YBAN da GE – 22 11 13

E GEKIM ha GEFIZ e kaver :

molalité, concentration molaire en masse : *tolzvec'h mol, molder tolzel.*

molarité : *molder ec'honel, ec'honvec'h mol.*

Evit a sell an treleizhiñ ez eus anv a *osmol* ha n'eo ket mui a *mol*, eleze N molekul gweredek en treleizhiñ. A-du ganit evit ***osmolelezh*** hag ***osmoleriezh***, rak hiroc'h e ve *tolzvec'h osmol, osmolder tolzel* pe *osmolder ec'honel, ec'honvec'h osmol*, hag ivez pa reer gant ***osmol***.

Jacques Quevauvilliers, Alexandre Somogyi, Abe Fingerhut, *Dictionnaire médical* 6e édition, Elsevier Masson, 2009 :

- OSMOLALITÉ s. f. (angl. osmolality). Nombre d'osmoles par kilogramme de ***solvant***.
- OSMOLARITÉ s. f. (angl. osmolarity). Nombre d'osmoles par litre de ***solution***.
- OSMOLE s. f. (angl. osmole). Unité correspondant à la masse de N molécules osmotiquement actives d'une substance en solution.
- OSMOLOGIE s. f. (angl. osmology). Étude des phénomènes osmotiques.
- OSMOMÈTRE s. m. (angl. osmometer). Instrument servant à mesurer la pression osmotique.

Sellout ivez :

<https://fr.wikipedia.org/wiki/Osmolalité>

L'unité hors SI qu'est l'osmole est égale au nombre de moles de particules qui peuvent être osmotiquement actives dans une solution idéale. Par exemple, une mole de glucose correspond à une osmole, alors qu'une mole de chlorure de sodium (NaCl) correspond à deux osmoles : une osmole de sodium et une osmole de chlorure. Ainsi, quand on parle d'osmoles ou d'osmolarité, on parle des particules comme elles sont dans la solution, c'est-à-dire dissociées ou non. Par exemple, la molarité d'une solution de NaCl est de 1 mol/L, et l'osmolarité est de 2 osmol/L, car il y a deux particules en solution ; le NaCl ne reste pas sous forme de sel ; il se dissocie complètement.

L'osmolalité est calculée par la formule

$$\text{Osm} = b[1 + \alpha(n-1)]$$

- α est le coefficient de dissociation du soluté qui varie entre 0 (pas de dissociation) et 1 (dissociation complète).
- n est le nombre de particules obtenues par la dissociation du soluté. Pour le glucose, $n = 1$; pour le chlorure de sodium (NaCl), $n = 2$.
- b est la molalité (mol/kg).

Pezh a gavan arzaeladus en despizadurioù a roez eo “greñn dewerzhed” hag “unanenn greñn”. Ma ne fazian ket e vez dewerzhed ar greñn evel ur gwask, eleze e Pa (paskal) pe a-wechoù e mmHg. Hag an *osmolelezh* / *osmoleriezh* zo un niver dre unanenn *tolz* pe *ec'honad*.

Heuliañ a rafenn despizadurioù an *Dictionnaire médical Quevauvilliers* usveneged.

osmolalité ◇ **osmolality** ◇ **osmolelezh** b. : niver osmoloù dre kilogramm *dileizhuzenn*. Unanenn : Osm/kg pe mOsm/kg.

osmolarité ◇ **osmolarity** ◇ **osmoleriezh** b. : niver osmoloù dre litr *dileizhenn*. Unanenn : Osm/l pe mOsm/l. An osmoleriezh a gevaraez jediñ ar greñn e Pa.

osmole ◇ **osmole** ◇ **osmol** g. : niver moloù ar rannigoù gweredek en treleizhiñ e-barzh un dileizhenn.

milliosmole ◇ **milliosmole** ◇ **miliosmol** g. : milvedenn an osmol (mOsm), unanenn arveret er vevoniezh (sl. *osmole*).

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 23 11 13

Ur gudenn all, ar Gl. *amplexi*-. Ha n'eus ket er vezekniezh an hevelep anadenn? Teurel evezh ouzh an despizadurioù roet. Amprestañ pe krouiñ gerioù? Gwell sevel gerioù du-mañ, da'm meno, met penaos?

amphotrope *adj* [*biologie*]
amfotrop *g*.

amphytrion *nm* [*hôte*] kouvier *g*
-ion, amfitrion *g* -ed.

ample *adj* inv **1.** [*large, plus que nécessaire*] ec'hon *aa*, frank *aa*, ampl *aa*, ledan *aa*, hir *aa* pour plus ~ *information* evit gouzout hiroc'h; [*expressions*] tro ennañ, tro enni *elle portait une ~ robe* dougen a rae ur vroz h tro enni. **2.** [*puissant, abondant*] fonnus *aa*, puilh *aa*, paot *aa*

amplectif *adj* [*botanique*]
amlennat *aa* désigne un organe enveloppant totalement un autre

organe a-zivout un organ oc'h ambakañ penn da benn un organ all.

amplement *adv* [*de façon ample, abondante, largement*]
Cf. ample: ampl *adv*, amplik *adv* cela suffit ~ trawalc'h eo, spiriñ a ra.

ampleur *nf* **1.** [*caractère de ce qui est ample, large*] amplded *b*, amplder *g*; ec'honded *b*, ec'honder *g*; frankted *b*, frankter *g*; ledanded *b*, ledander *g*; [*expressions*] donner de l'~ à reiñ tro da, reiñ troc'h da. **2.** [*caractère de ce qui est abondant,*

opulent] fonnusted *b*, fonnuster *g*; puilhded *b*, puilhder *g*, puilhentez *b*; paoted *b*, paoter *g* **2.** [*importance, portée d'un phénomène*] pouez *g*, pouezusted *b.*, pouezuster *g*

amplexicaude *nf* [*zoologie*] amlostad *g* -ed, ampleksikaod *g* -ed dont la queue est solidaire des pattes arrières par une membrane a zo al lost anezho stag ouzh ar paviou a-dreñv dre ul lienenn.

amplexicaule *adj* [*botanique*] milginat *aa*, amgorzat *aa* désigne

les feuilles, pétioles, etc., qui embrassent la tige a-zivout an delioù, lostoù delioù, h.a., o c'hronnañ ar gorzenn.

amplexiflore *adj* [*botanique*] amvleuñvat *aa* embrassant la fleur o c'hronnañ ar vleunienn.

amplexifolié *adj* [*botanique*] milginek *aa*, amgorzek *aa* ayant des feuilles entourant la tige gant delioù o c'hronnañ ar gorzenn.

amplexion *nf* [*médecine*] palvteuta *pao.* &.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 23 11 13

A-dal da *amplect-*, *amplex-*, e 'm eus aon ne spiro ket Br. *am-*, bet gougorzhet kenan endeo.

Un diskoulm kentañ a welan gant an dezneuziad diwar La. *amplector*, *-plexus*, *-plecti* "embrasser, entourer, enfermer", savet diwar La. *am-* (kevatal rik dre ar gerdarzh, ar furm hag ar ster da Br. *am-*) ha *plect-*, *plex-*, dezneuziet paot e predeneg: Br. *plezhañ*, *kemplezh*, h.a., Kb. *pleth*, *plethu*, h.a., hep ankouaat Br. *amplegañ*, h.a. (dezneuziet eo Br. *plegañ* diwar La. *plic-*, e unan dezneuziet war un dro gant La. *plect-*, *plex-* diwar Gr. *plekô*.)

Alese e kinnigfen: Gl. *amplectif*, Br. *amplezhat* [diwar vont: goude *am-* ne gemm ket *p-*, hag alies ne gemm ket *b-*]. Evit an deveradoù diwar *amplect-*, *amplex-*, e ve savet an termenou brezhonek dre heuliañ urzh voasañ ar c'henstrolladoù, eleze ketod + penndod:

Gl. *amplexicaude*, Br. *lostamplezhat*, h.a.

Un diskoulm a c'hallfed soñjal ennañ eo deverañ diwar Br. *coft-*, dezneuziad diwar hBr. *couled* Gl. *embrassement*, h.a. ivez. Hogen *a*) arveret eo bet kalzig ar stirann-se, er Vezekniezh (sl. Gl. *contention*, *coaptation*), en treloc'herezh (sl.

Gl. *engrenage* e GEMED), er stlenneg (Gl. *convivial*, *b*) a du 'rall, ent sonel ez eo skoemp *-kowl-* da arverañ evel lostrann: **lostkowl-*, h.a.

Evit Gl. *amplexion*, n'ouzon ket hag emañ en arver. Aon 'm eus e veze graet gantañ en 19^t kantved pa oa teusk c'hoazh an hentennou amc'hwiliañ. Hervez ar CNRTL e oa c'hoazh er Garnier Delamare e 1961. Steuziet eo eus an embannadurioù nevesoc'h. Ha lec'h zo d'ar ger-se e GEHOL? Evel ma lavaren da Malo, gwell hon eus d'ober eget tro ar beredoù. Dereout a rafe (a raje) *amplezhañ* moarvat.

III – YBAN da GE – 23 11 13

O tremen e Kemper an deiz all e welen war ar panelloù ar Gl. *multiplexe* troet gant ar Br. *liesplezh*, ha neuze e soñjen ivez e *amplezh*. Trugarez evit da valad enta. Ha lezet e vo *amplexion* kavet en ur c'horn eus ur geriadur en e doull betek Deiz ar Varn.

I – GE da YBAN, Geriadur hollek – 24 11 13

En ur adlenn GEVEZ-8, ez adkavan ur mellad a 'm boa ankouaet p'hon eus kenskrivet a-zivout Gl. *mordancer* (marsoñj ganin neuze eus ul labour renet war ar gerioù-se hep gallout adkavout roud anezhañ! Va neuron o koshaat !). Setu eñ :

mordançage ◇ **mordanting** ◇ **divlouiñ**

kalvezder er vakterouriezh hag er wiadoniezh evit kevaraezañ gwered ul liñvuzenn nad eo ket evit intrañ ur gwiad drezi he unan

Leterc'hadek an arver a ginnigan ober eus Br. *blou-* (bet arveret e ser ur c'hinnig all e La-18 198-199). Da welout hag astenn a c'haller e-maez ar bakteriouriezh...

II – YBAN da GE, Geriadur hollek – 24 11 13

Skrivañ a rez :

mordançage ◇ mordanting ◇ divlouiñ

kalvezder er vakterouriezh hag er wiadoniezh evit kevaraezañ gwered ul liñvuzenn nad eo ket evit intrañ ur gwiad drezi he unan (Goulenn ganin : ha neo ket *livuzenn* e-lech *liñvuzenn* ?)

Mar komprenan mat al leterc'hadenn a rez e talvez ar *mordant* da lakaat ar gwiadoù da vezañ dellezek evit degemer al livuzenn. Perak ket. Neuze ar Gl. *mordant* a ve ar Br. *divlouuzenn* pe an *divlouer*?

Soñjet 'm boa ivez en unan eus ar gerioù o talvezout hanterour (Gl. *entremetteur*) en un dimeziñ : *jubenn*, *bazhvalan*, *atrakour*, *oujenn(er)*, *rouinell*, *darboder*. E gwir ez empenten ar ***mordant*** o kregiñ e dorn ar wiad diouzh un tu hag e dorn al livuzenn diouzh an tu all. Nemet ne chom ket an oujenner etre an daou garedig, tra ma chom ar *mordant* etre gwiad ha livuzenn, ha krog mat a bep tu ! A se va dibab Br. *krogant* evit ar Gl. *mordant*, ha da heul *krogantiñ* evit ar Gl. *amordancer*, *mordancer*.

Mar komprenan mat ez eo an hevelep gwikefre a c'hoari er vakterouriezh hag el livadennerezh. Ha tu zo da virout an daou ? Penaos e welez an traoù ?

III – GE da YBAN, Geriadur hollek – 25 11 13

Trugarez evit da evezhiadennoù.

Da geñtañ, reizhañ e 'm skrid : *livuzenn* evel just.

Evel ma verkez e teu amañ daou anvad evit an un anadenn. Savet da hini dre an un leterc'had hag e galleg (*kregiñ/mordre*). Va hini dre ul leterc'had oc'h envataat eus an darempredoù denel (*ginañ/dic'hinañ*). Goulenn a rez : mirout an daou ? Respont a ran : ya, dre ziv urzh abegoù : er yezhoù en arver n'eo ket dibaot kavout daou pe lies anvad evit an un ergeñverenn (boutin an devoud e lavar ar vezekniezh, met ivez en diskiblezhioù all — er geriadur e welan Al. *beizen*, *ätzen* a-dal da Gl. *mordancer*) ; eil abeg : GEHOL zo ur roll kinnigoù ; gwell evel just toniañ hon bioloñsoù, hag ar pezh eo a reomp boas, aesaet dimp an hent dre an devoud ma labouromp war bep a dachenn, ha pa gavomp un termen eus an diskiblezhioù ma labour egile e reomp gant an diskoulm a ginnig ; un nemedenn

eo a-benn ar fin kendequezh hon div ginnigadenn. Bezet pe vezet, neoazh, mar toniomp hon bioloñsoù, arabat gwelout eno ur reolenn dir.

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 26 11 13

Ha gouzout a rez un dra bennak a-zivout ar Gl. *ampliatif* ? Lakaet 'm eus *peurrez* evit a sell ar c'hramadeg, hep bezañ re sur ac'hanon.

Eztennet eus an danvez Geriadur hollek :

ampliateur *nm* [*droit*] kewirier *g* -ion
 • *celui qui effectue le double d'un acte authentique* an hini a ra un eilad kewir eus un akta diles.

ampliatif **I.** *adj* [*qui accroit, qui complète*] **1.** [*droit*] ~klokaat *pao*, klokaus *aa* • *acte* ~ akta klokaat
 • *mémoire* ~ kounskrid klokaat.
2. [*grammaire*] *peurrez aa*. **II.** *nm* [*grammaire*] *peurrez g* -ioù • ar *peurrez* a vez merket e brezhoneg gant adverboù: *tre, meurbet, forzh, bras, kaer, kenañ, ken-ha-ken, razh, holl*; gant rakgerioù: *peur-*; gant adlavaroù: *bihan-bihan, kozh-kozh*.

ampliation *nf* **1.** [*droit*] eilad *g* -où kewir • *pour* ~ kewir gant ar skrid orin; eilad kewir. **2.** [*médecine*] dec'honiñ *pao* & • *augmentation de dimension de la cage thoracique pendant l'inspiration, de l'abdomen pendant la grossesse ou l'accumulation de liquide dans le péritoine (ascite)* kresk mentoù ar brusk gant an enanalañ, ar c'hof gant ar vrazezded pe fennadur liñvenn en ampeleñ (torliñv).

amplié *adj* [*entomologie*] ledanaet *aa*, dec'honet *aa*.

amplificateur **I.** *adj* [suivant sens] ~ *de puissance* amplaeer galloudezh • ~ *amplaat pao*, ~ *herouezañ pao*. **II.** *nm* **1.** [électronique] amplaeer *g* -ioù • *appareil destiné à augmenter l'amplitude d'un signal, caractérisé par son gain et sa bande passante ardivink da vuiaat heled un arhent, naouus dre e savad hag e zraf* • ~ *de brilliance* skedamplaeer • ~ *de tension* amplaeer barr, barramplaeer • ~ *de puissance* amplaeer galloudezh • ~ *analogique* amplaeer kemblac'hel • ~ *de radiations lumineuses* amplaeer luc'h, luc'hamplaeer • ~ *opérationnel* amplaeer niñvadurel • ~ *push-pull* amplaeer sachbount. **2.** [génétique] herouezer *g* -ioù • *séquence d'ADN permettant de stimuler la transcription d'un gène* kemalad DNA en araez da gentraouiñ treuzskrivadur ur c'henenn.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 28 11 13

Trugarez evit ar bajennad — neuz ganti! Erlusket GEHOL pell diouzh ar forjadennoù proviñsek a gaver er c'henwerzh.

Ur braslenn emañ o paouez ober. A-fet gramadeg ha yezhoniezh ne welan evezhiadenn ebet d'ober betek henn. Un termen avat ne hañval ket din dereout : *herouez-* a-dal da *ampl-* arveret er vevoniezh volekulel da venegiñ ar c'halvezder kreskiñ ur c'hementad DNA erlamet. Reñverek eo en degouezh ar bec'hiad kealioù dec'heriet gant *herouez-*. Da 'm meno, eno e c'hallfed gounit korvo gant *dec'hon-* : *dec'honadus*, pe nep verb o verkañ ar c'hreskiñ kementad...

E gwir, e GEVEZ e oan aet hebiou da *amplification génique*, rak ken ec'hon, ken dec'honet ha dec'honidik! eo an Hiloniezh hiziv ma rankfed sevel ur pikol geriadur eviti. An termenou ennañ a ve etrevroadel evit an darn vrasañ, skritelloù anezho. Un nemedenn eo *amplification*, pa verk un ober eeun : “kreskiñ kementad”...

Pa vo aesoc'h din bevañ (dizehan e rankan diskourrañ pep tra ha lezel va burev aloubet gant al liverion, ouzhpenn se ar gambr gousket, ar sal debriñ), e rin un adlenn war ar bajenn a 'c'h eus kaset din.

III – GE da YBAN, Geriadur hollek – 26 11 13

Setu a lennan e *Lexique de la Terminologie linguistique* (J. Marouzeau, 1961, 17) :

“**Ampliatif**. Terme proposé par Beauzée, tombé aujourd’hui en désuétude, pour désigner le superlatif absolu.”

Ne gaver an termen nag e-barzh *Dictionnaire de la Linguistique* (Georges Mounin, 1974), nag e *Grammaire méthodique du français* (M. Riegel & coll., 2004), an daou o tremen gant **superlatif absolu**.

Ar gwir ganit enta. Aters nemetañ : ha dav eo lakaat ar ger e GEHOL ?

I – YBAN da GE, Geriadur hollek – 28 11 13

Trug evit da respont herrek. Kompren a ran da ziaesterioù, rak kampet hor boa e-pad ur mizvezh en hon ti, liverion e pep lec'h. Spontus.

Skrivañ a rez :

“Un termen avat ne hañval ket din dereout : *herouez-* a-dal da *ampl-*arveret er vevoniezh volekulel da venegiñ ar c’halvezder kreskiñ ur c’hementad DNA erlamet.”

E GEVEZ 1 e kavan p. 71 **amplificateur** 2. **herouezer**, despizet evel “kemalad DNA en araez da gentraouiñ treuzskrivadur ur c’henenn”. Teurel evezh : *herouez-*, hep *h*.

Evidon a soñje e talvez un *herouezer* da *herouezañ*, evel displeget en despizadurioù saoznek-mañ (a glot rik gant da hini) :

- *Enhancer* sequences are regulatory DNA sequences that, when bound by specific proteins called transcription factors, *enhance* the transcription of an associated gene.
- *Enhancer* is the DNA element that, upon binding with transcription factors (activators), can *enhance* transcription.

Hogen un *amplificateur* (Sz. *enhancer*) zo ivez ur benveg a dalvez da greskiñ ar c'hementad DNA erlamet (dre ar PCR, da skouer):

Amplificateur d'ADN pour les techniques PCR.

Neuze, penaos e vo graet? Marteze:

amplificateur 1. [séquence d'ADN] Gl. amplificateur d'ADN = promoteur d'ADN = Sz. enhancer DNA, promoter DNA = Br. herouezher DNA. 2. [appareil] dec'honer g -ioù, fonnaer g -ioù.

Moarvat ned eo ket kevazas *amplaer* er ster-se. Hag ivez:

amplifier 1. Gl. amplifier l'ADN = Sz. to enhance DNA, to promote DNA = Br. herouezañ DNA. 2. [avec un appareil] dec'honiñ, fonnaat. (*pe ur verb all evel a lavarez*).

Penaos e welez an traoù?

Chanter ar GEHOL zo ramzel, entanus avat. An enmonedoù galleg a ve aze nemet evit degas danvez brezhoneg. War ar Gwe e c'haller ouzhpennañ notennoù yezh hir pe hiroc'h, daveoù, hag all. Tu zo da gevraokaat dizehan, tu zo da reizhañ, da zistreiñ, da glokaat. E dibenn A e vo gwelet hag adalek bremañ ez eo deuet mat an holl evezhiadennoù.

II – GE da YBAN, Geriadur hollek – 28 11 13

Va diouiziegezh a rankan anzav. N'on ket bet stummet war galvezderioù ar vevoniezh volekulel hag ar pezh a ouzon a dennan dreist holl eus ar geriadurioù.

Daou argerzh a gredan gwelout :

an eil naturel, o taveiñ dezhañ ar mellad-mañ eus Garnier-Delamare :

Gl. **amplificateur**, Sz. **enhancer**. Séquence d'ADN capable de stimuler la transcription d'un gène (*amplification génique*) (sl. ***silencer***)

egile kalvezadel :

Gl. **amplification génique**, Sz. **polymerase chain reaction**. Technique moderne d'analyse de l'acide désoxyribonucléique, se prêtant à l'automatisation en utilisant la biologie moléculaire. Elle permet, en faisant intervenir une ADN-polymérase, d'augmenter (c'est *l'amplification en chaîne-PCR*) la quantité d'ADN (gène ou fragment de gène) provenant du prélèvement.

Hag ivez :

Gl.Sz. **silencer**. Séquence inhibitrice exerçant un effet inverse de celui de l'enhancer ou séquence stimulatrice (ou amplificateur).

Dit da gorvoiñ ar stlenn berrek-se mar gallez... N'emaomp ket pell diouzh an talbenn moarvat pa weler al lies anvad roet da bep meizad. Ha splotus eo ober gant termenou kevarall, an eil evit an argerzh naturel, egile evit an argerzh kalvezadel? Evidon n'on ket herouezet a-walc'h evit respont ha mont pelloc'h...

III – YBAN da GE, Geriadur hollek – 29 11 13

Evelhout ne ouzon ket kalz tra a-zivout ar vevoniezh volekulel pe an hilouriezh. O furchal un tammig war ar Gwe e verzhan ez eus kemaladoù DNA anvet e Sz. *promoter* Gl. *promoteur*, reoù all Sz. *enhancer* Gl. *amplificateur*. *Promoter* hag *enhancer* n'eo ket tre an hevelep tra, daoust m'o deus an hevelep arc'hwel tamm pe damm. E Sz., ar benveg da greskiñ ar c'hementad DNA a vez graet *amplifier* anezhañ, disheñvel diouzh an *enhancer* pe ar *promoter* enta.

E Gl. e lavarer *amplificateur* ken evit ar c’hemalad DNA, ken evit ar c’hresker kementad. Mechal ha ne ve ket gwell treiñ war-du an amerikaneg a-wechoù. E Br. n’eo ket ar gerioù a vank.

Da skouer :

- Sz. *promoter* = Br. *herouezer*.
- Sz. *enhancer* = Br. *arfonner*.
- Sz. *amplifier* = Br. *amplaer* pe Br. *kresker* (a zo bet arveret da gevatal d’ar Gl. *amplificateur*, NDBF *augmentateur*)

Ned eo nemet kinnigoù, ha gwelet e vo gant ar pleustr ha solut a-walc’h ez int.

Da vennoz?

IV – GE da YBAN, Geriadur hollek – 29 11 13

Va mennoz eo ez on evidon re ziouizek er vevoniezh volekulel hag en hiloniezh evit mont pelloc’h eget ar c’hinnigoù teusk a ran e GEVEZ. En dachenn-se muioc’h eget e hini all e ranker mont d’an traoù hep fiziout hepken war dermenoù allyezh n’o deus o ster nemet evit ar re a ra ganto hag evit pep lankad-mañ lankad eus o imbours’h. Dirak an termennoù-se emañ evel Martial dirak an termennoù a brederouriezh.

Ur skouer all eus ar riskl geriadurel eo despizadurioù brell an termennoù bredvezekniezh ha bredelfennerezh a gaver er Garnier-Delamare (anat eo int bet skridaozet gant tud na oant ket aet d’an traoù o unan, o doa surfet hep mui war geriadurioù eus an diskiblezhioù-se).

Ur chanter eo GEHOL, a-du ganit. Moarvat nep yezh he deus ezhomm keinañ ouzh ar yezhoù all. Nep allyezh, galleg pe saozneg, avat ne oufe bezañ hon torah ha yac’h e teuy hon labour pa geino hon brezhoneg warnañ e unan da gentañ en ur soliañ war an ergeñverenoù hep hanterour. Ar c’hatekiz-mañ hon eus embannet a-hed ar wech, n’en ankouaomp ket ! Gwell lezel toulloù bras e GEHOL eget strivañ koustet a gousto d’o stankañ.

Digarez ar barrad imor.

V – YBAN da GE, Geriadur hollek – 29 11 13

Nann, n'eo ket ur barrad imor. E nep doare. A-du krenn ganit. Mont a raimp betek ar par pellañ ma c'hellomp mont ha ne vo ket stanket an toulloù hep kompren mann ebet.

KIS-1351

I – YBAN da GC – 13 12 13

E GEVER ne welan mann ebet evit ar c’hemeradur 1. :

- || **amure** nf
- || **1** (marine) cordage retenant le bas de la voile carrée d’où vient le vent
- || **2** côté d’où vient le vent

Keit ha m’emaon ganti, hag un dra bennak zo evit ar galleg :

- || **amunitionnement** nm (armée) fait d’amunitionner, de pourvoir en munitions
- || **amunitionner** v (armée) pourvoir en munitions

Betek gouzout e ran gant *saezheierñ*, ar *saezheier* o vezañ ar *munitions*. Kavout a ran *pourvez* (*brezel*), pe *tennoù* un tammig skort. Mennozioù a ve e klopenn unan bennak?

II – GE da Geriadure hollek – 13 12 13

E-maez krenn eus va barregezh eo atersoù Yann-Baol. Un draig hepken : en ur gasadenn digant GP d'an 22 03 68, e sigur hBr. *tiguotroul-(l)au*, da heul meneg eus notenn Bachellery EC 5 259, h.a., e lennan :

“Marteze neuze evit Gl. “amortissement”???

“Diouzh un tu all, Br. *traoliou* zo bet arveret gant Urien Riwallon (= Henaff ?) e-barzh GWAL. 80, gant ster Sz. “ammunitions” a gav din, mar 'm eus soñj mat.”

I – YBAN da GE – 16 12 13

Ur ger arlezat e roll hir an arurioù : Gl. *amychophobie* = “peur des accidents”,
eme ar geriadurioù galleg.

En Al. e kaver ivez *Amychophobie* gant ar ster :

Die Amychophobie ist eine spezifische Phobie und beschreibt die Angst
davor, sich zu kratzen oder von jemand anderem gekratzt zu werden.
Es wird also alles gemieden, was einem kratzen könnte, also Katzen, Hunde,
Vögel, Zäune usw.

Heñvel dra e Sz . *Amychophobia* :

(from Greek ἀμυχρή) - scratch + phobia (phobia) - fear) - an excessive fear
of scratches or being scratched, clawed or lacerated. Often such fears are
connected with avoidance of animals (cats, dogs, puppies, and kittens).

Penaos ober e Br.: “aon rak bezañ roget, krafignet”. Neuze udb evel
Br. *rogarur*? Evel-se e c'hell ivez daveiñ d'an aon rak bezañ roget, krafignet,
ken en ur gwallzarvoud, ken en un doare all.

Taolet 'm eus ur sell war roll an arurioù kavet war ar Gwe. Peadra da vezañ
arurarurek !

II – GE da YBAN, Geriadur Hollek – 16 12 13

A dra sur, arlezat rik eo Gl. *amychophobie*, bet luniet moarvat diouzh ar stlej gant un amateur gerioù kroaz... A-genstur e c'halljed forjañ aridennadoù leteñvelion: *rogarur, fregarur, drailharur, kreuarur, h.a.*. Ha n'eo ket koll amzer plediñ gant seurt ab/muzetez?

I – GE da YBAN, Geriadur Hollek – 20 12 13

Un notenn diwar vont.

Emaon o prientiñ Gerva GEVEZ-8. Degouezhet gant Br. *erouluniañ* (oc’h ober meiz war argerzh ar c’hankroù), ne gavan kevatal allyezh ebet. Dirazon ar gudenn: pe lakaat dirak an termen brezhonek ur bomm liesger Gl. “*échapper au schéma*”, pe krouiñ an nevezc’her allyezh, Gl. “**dysschématie*” da skouer. A-benn ar fin, evit an ampoent, e tibaban lakaat ar bomm tri ger.

Kement-se evit dont d’an evezhiadenn-mañ: arvarus eo harpañ GEHOL dihanterat war geriadurioù allyezh; dre ma n’omp ket evit harpañ war destennoù brezhonek savet gant imbourc’herion an diskiblezhioù, ne c’hellomp ket hepkoriñ al lankad etre a zo sevel hon unan an kez testennoù brezhonek, dezevout e brezhoneg an hentoù a zisoc’has gant an termenoù a glaskomp kevatalioù dezho.

Nevez ’zo hon eus bet tro da gejañ gant skoilhoù hogos andistrec’h pa fellas dimp plediñ gant hanc’herieg an hilouriezh. Ul lankad etre a ve sevel pennadoù dezevet e brezhoneg harpet war labourioù allyezh an hilourion. Ne ve ket nevezinti: daoust ha n’eo ket an hent daoulankadek-se hon eus heuliet evit sevel hon geriadurioù kent (ken evit an armerzh, ar jedoniezh, ar fizik, ar verdeadurezh, ken evit ar stlenneg, ar mediaoù, ar vezekniezh)?

Abaoe pellik ne welan mui anvennoù eus tud ar remziad yaouank en eskemmoù en dro da GEHOL. Mar be un ali da reiñ dezho e ve sevel studiennoù war diskiblezhioù dibarek, ar re nesañ d'o freder. Gounid e ve dezho e keñverioù all, da gentañ araokaat en hent diaesañ dimp holl : dezevout e brezhoneg.

I – YBAN da GE – 30 12 13

Ur gudenn dareulerezh e dibenn ar bloaz-mañ.

⌈ Définition anacyclique | Dictionnaire français | Reverso

⌈ **anacyclique** (adj inv) 1 pouvant être lu à l’endroit et à l’envers ;
(nm) 2 (rhétorique) inversion de mots dans une phrase, comme dans
⌈ “il mangeait un bâton de fer dans le chemin de réglisse”

⌈ **Anacyclique**

⌈ Un article de Wikipédia, l’encyclopédie libre.

⌈ Un anacyclique est un mot ou phrase que l’on peut lire à l’envers ou à l’endroit. Le palindrome est un cas particulier d’anacyclique où la signification est la même selon le sens de lecture ; dans le cas général, l’anacyclique a une signification différente selon le sens de lecture. Par définition, un anacyclique est une anagramme.

⌈ On peut parler de « phrase anacyclique » lorsque l’on obtient une phrase grammaticalement correcte mais avec un sens différent en inversant l’ordre des mots.

Sellout ivez :

http://bdl.oqlf.gouv.qc.ca/bdl/gabarit_bdl.asp?id=3147

Anv zo eus un *tuginadur urzh al lizherennoù pe ar gerioù* gant ur ster all. Ur seurt *ginolad* eo e par al lenn. Ha mat e ve *ginlizhad*? Pe *korlizhad*?

II – GE da YBAN, Geriadur Hollek – 30 12 13

Evelhout ivez e soñjan eo deuet an amzer da deurel ur sell bloc'hel war hon embregadennoù, ar re a denn da ziorreadur ar brezhoneg, hag ar re, manet empegat abaoe bloavezhioù, a ro ster ha sabr da ziorreadur ar brezhoneg. Ouzhpenn da dud ar remziad yaouank, e teu diziouerus d'an holl hevelep distro war ar peragoù bonel.

N'ouzon ket gant piv hag e petore stern eo bet savet Gl. *anacyclique*. Dav e ve kavout ar reizhiad dareulerezh emañ lodek enni. Ar reizhiad klokañ a anavezan eo hini ar Groupe m. Un alberz anezhi a ran e La-09 98 hh. Klokoc'h arhebad a gaver en o levr *Rhétorique générale*, Seuil, 1982. An *anacyclique* a ve da renkañ e par ar métaboles (va c'hinnig: darwezadoù), hag, etre ar métaboles, e-touez ar *métaplasmes* ha *métagraphes*, eil isrann ar Gl. *permutations* (Br. *kevamsaviñ*), sl mA4. Soliet e hañval bezañ da ziv ginnigadenn, nemet e ve mat evit o barn, anaout ar reizhiad, mar bez, a gaver enni *anacyclique*. (E Wikipedia e welan, roet da gevatal dezhañ It. ha Sp. *bifronte...*).

MENEGVAOÙ

Daou venegva a gaver e LAVAR 22: brezhonek, gallek.

Dave a ra ar menegvaoù war un dro d'an termenoù studiet en notennoù ha da dermenoù 'zo arveret en testennoù.

Evel e levrennoù kent ar steudad ez eo bet miret skrivadur pep termen dik evel m'en kaver er skridoù. Kichen ha kichen e kaver, hep gouzav arbennik, furmoù nevez- koulz ha krenn- pe henyezhel hag, evit a sell ar brezhoneg, stummoù teod- ha rannyezhel, nevezc'herioù ha gerioù nevezsteriet, furmoù imbourn'h ha goveliadennoù diskuliet da faziek pe ankevazas.

Menegva brezhonek Lavar 22

A

a daolioù bouc'hal, 56	alañ, 190	amfetamingaezh, 223
abourzhañ, 55	aljebr, 83	amfetamingaezhiadezh, 223
ac'h-, 48	alkool, 59	amfibol, 223
ac'hadur, 48	alkoolaat, 59	amfibologiezh, 227
ac'hlin, 49	alkoolañ, 59	amfid, 224, 227
ac'hrestr, 49	alkoolegezh, 59	amfidromek, 224
ac'hrez, 49	alkoolek, 59	amfifob, 225
ac'hvon, 48	alkoolekaat, 59	amfigast, 227
ac'hwezenn, 48	alkoolel, 59	amfigastr, 224
adannaer, 225	alkoolensilañ, 59	amfigen, 224, 227
adadv pennanvaet, 191	allev, 129	amfigouri, 228
adc'havaelañ, 21	allgenel, 133, 134	amfikarp, 224, 227
adeiladour, 46	allyezh, 9, 133, 184, 250	amfikel, 224
acrañ, 45	allzevarn, 163	amfikel, 224, 227
aerosol, 189	alogikel, 141	amfimiksiezh, 227
aerva, 65, 117	amaezhierezh, 65	amfipatek, 224
aezhenn brin, 208	ambakañ, 232	amfiteatr, 228
a-gantouez, 50	amberzañ, 181	amfitrion, 228, 232
a-gedrann, 183	ambituz, 173	amfofil, 216
a-geflaz, 206	ambredad, 51, 157	amfogenek, 225
a-gendon, 154	ambredañ, 51, 119, 134	amfokit, 225, 228
a-genson, 154	ambredegor, 51	amfolit, 225
a-genstur, 249	amc'her, 21	amforegezh, 225
a-gil gortoz, 80	amc'hoariva, 225	amforek, 225
akoolekadur ar glukidoù, 59	amc'hwiliañ, 234	amforenn, 225
akta diles, 238	amduegezh, 168	amforennad, 225
akta klokaat, 238	amduek, 168, 169	amfoter, 225
	ametabol, 179	amfoterek, 226
	amfennnaer, 225	amfoterekaat, 226
	amfetamin, 222	amfoterikin, 226
	amfetamineg, 223	

amfotrop, 226, 232	amnionezwanadur, 205	ampermetr, 222
amgen, 129	amnionluniñ, 205	amper-tro, 222
amgen-, 129	amnionparañ, 205	ampl, 232
amgenant, 130	amnioskop, 205	amplaat, 239
amgenantiz, 130	amonel, 205	amplaer, 239, 242, 244
amgendeur-, 129	amoniakdioulad, 205	amplded, 232
amgendoug, 130	amoniakdioulat, 205	amplder, 232
amgengar, 130	amoniakdioule, 205	amplegañ, 134, 233
amgengerc'h, 130	amoniakenaoz, 205	amplegañ, 116
amgengolez-, 129	amoniakenaozañ, 205	ampleksikaod, 233
amgengreizat, 129	amoniakenaozus, 205	amplexicaude, 233
amgenoni, 130	amoniakenaozusted, 205	amplexicaule, 233
amgenus, 130	amoniom, 175	amplezh, 234
amgorzat, 233	amoniom daouvonad(el), 175	amplezhañ, 234
amgorzek, 233	amoniom eilvedel, 175	amplezhat, 233
amin dibenn, 206	amoniom kentael, 175	amplik, 232
amin diziouerus, 156	amoniom pevar, 176	amprestañ, 4
amin simpatomimetek, 223	amoniom pevarbonad(el), 176	amprestoù etrevroadel, 179
amin tredel, 176	amoniom pevarvedel, 175	amprevan askellek, 12
amin tri, 176	amoniom pevarvonad, 176	amrann, 184
amin tribonad, 176	amoniom tredeed, 175	amrav, 71
amindibennel, 206	amoniom tribonad(el), 176	amred, 137, 147
aminodibennel, 204	amoniom unvonad(el), 175	amredad, 174
aminwerc'her, 204, 206	amoniou pevarvedel, 176	amrediad, 173
amjestr, 168	amoug, 51	amsav, 124
amjestregezh, 168	ampeleñ, 238	amster, 223, 227
amkanel, 51	amper, 222	amsteriegezh, 223
amload, 125	amper-eur, 222	amsteriek, 21, 224
amlostad, 233	ampereurventer, 222	amvleuñvat, 233
ammilginatlostad, 233		amzervezh ar c'hleiz, 10
ammonitel, 205		amzervezh ar Glaou, 10
amnion, 205		amzurc'hadek, 223

- anadennoniezh, 64, 121
 anagogek, 86
 analañ, 70
 ancou, 112
 andistrec'h, 250
 andivezegezh, 210
 andivezek, 209
 andivezelezh, 210
 andivezelezhouriezh, 209
 andivezelour, 209
 anemouez, 163
 angemer, 66
 angeriet, 51
 anglevad, 31
 angwent, 45
 anhepkoradus, 149
 ankedre ilpennel, 124
 ankemparzh dremm, 17
 anken, 110
 ankou, 110
 ankounacZZZhat, 110
 ankounarur, 205
 ankounarureg, 205
 ankouneiat, 205
 anlouerañ, 28
 annao, 152
 anpoell, 139–141
 anren, 157
 anrev, 14
 anreveg, 14
 anrevek, 14
 anrevel, 14
 ansav, 124
 anskar, 227
 anskaradus, 227
 antrazeat, 73
 antropogen, 12
 anv boutin, 41
 anvad, 6
 anvad genadel, 184
 anvenn, 41
 anzav, 124
 aostralopitek, 12, 17
 aotre beziañ, 188
 aotrevarz, 66
 araeriñ, 118
 araez, 14, 118
 araez an disujañ, 116
 araez devezout, 179
 araez istorel, 27
 araezusted, 116
 araezusted d'ar gevrat,
 115
 arallgenel, 133
 arallgreizadezh, 129
 arallgreizat, 129
 arallouenn, 131–133
 arallvroad, 133
 arallzeur, 129
 arbouezañ, 33
 arc'hantus, 148
 arc'hoalenn, 221
 arc'hwelioù korfel pe
 bredel, 123
 ardaerad, 119, 120, 122
 ardaeradenn, 119, 120,
 122
 ardaerer, 119, 122
 ardaeriñ, 118–120
 ardaerus, 119
 ardamez, 57
 ardraoñus, 219
 arfonner, 244
 argemmad, 136
 argemmus, 137
 argrec'hus, 219
 arguzenn
 arwerzhouriezh, 194
 arhebad, 253
 arhebiñ, 157
 arlezat, 76, 150, 249
 arm dispac'hel, 102
 armerzhouriezh, 10
 arredal, 205
 arrevell, 206
 arsav-diwallerezh, 74
 arsav-magouri, 74
 arur, 248
 arurarurek, 248
 arval, 195
 arver ideologek, 134
 arver mezege, 19
 arveriad, 116
 arvest skeudoù, 149
 arvez dezevel, 4
 arvez ergorel, 132
 arzaeladus, 231
 arzivizek, 115

arזורion saloñs, 149

ascendant, 52

ask, 57

askañ, 57

askaouiñ, 58

aspig, 69

astenn ster, 64

a-steudad, 215

atebegezh, 116

aters, 1

atomenn, 180

atredadurioù, 139

audience, 39

a-vaez (nep) gortoz, 80

avaezpoell, 139

avel, 45

avelgas, 62

avelgaz, 62

aveliñ, 45

avelva, 45

avérer, 188

azañv, 125

kevazañv, 124

a-zassell, 50

azenn, 82

azeulerezh, 21

azhenter, 46

azlañs, 116

aznevezadus dindan

zivizoù, 115

B

babig, 19

bac'hidigezh koulel, 4

bag harinketa, 151

bagadigemsaverion, 116

bakterouriezh, 235

baleg, 63

bankadus, 148

banned, 171, 172

bargedder, 195

bargediniñ, 195

barnerezh, 119

barzhoniezh, 32

barzhoniezh keltiek, 192

bazek, 216

bazenn birimidek, 183

bazenn burek, 183

bec'hvezh, 123

belz, 64

belzañ, 65

belzer, 64

belziñ, 64, 65

belzkerz, 64

belzkorn, 64

benañ, 83

beskebiñ, 118

bevaenn, 157

bevaer, 157

bevaüzenn, 157

bevgimiour, 156

bevoniezh, 14

beziadegezh, 194

beziadelezh, 194

bividiguez, 210

bizaj koadesk, 56

blein bevedel, 4

blein buhezel, 4

bleuñvtoenneg, 126

blivaat, 223

bloavezhiaed luc'h, 32

boemus, 73

bonac'h, 51, 52

bonad, 184

bondalm, 154

boneg diezhomm, 116

boniad, 10

Bonnets rouges, 103

bouc'hal abourzhañ, 55

bouc'hal arsailh, 55

bouc'hal dorn, 55

bouc'hal emgann, 55

bouc'hal ledan, 55

bouc'hal vrezel, 55

bouc'halig, 56

boudaegezh, 64

boulc'h, 57

boulc'hañ, 57

bredanaez, 27

bredarc'hwelañ, 223

bredelfennerezh, 65

bredoniezh, 129

bredouriekat jagouilh,

129

bredvezekniezh, 222

breiz-harc'hantus, 148

breizh-gwerzhadus, 148

breizh-helvus, 148

breizharc'hantus, 148

breizhbankadus, 148
 breizhhelvus, 148
 breizhwerzhadus, 148
 brezhoneg eeun, 25
 brezhoneg prederourel,
 141
 brezhonegoù skiantel, 63
 bro, 134
 broadelour, 22
 broadelouriezh, 117
 broien, 132
 broñsenn, 180
 broñsoù askornaat, 180
 brount, 149
 bruderezh, 209
 brusk-houarn, 70
 bruskaezhad, 225
 bugeliezh, 31
 buhez louet, 63
 buhez pemdeziek, 117
 buhezad tarz, 81
 buhezegezh, 210
 buhezekaer, 157
 bukañ (da), 117
 burev ar renerezh, 46
 burev renerezh, 47

C

combinaison, 182
 chakoniaouiñ, 58
 chenwoudian, 9, 10
 chormenn, 165
 chormiñ, 165, 166

c'hoari brout, 149
 c'hoariva skeudoù, 149
 c'hwesa, 70
 c'hwesaat, 70
 c'hweseta, 70

D

daelerezh, 164
 dalc'hidigezh koulel, 4
 dallentez, 124
 damkaniezh arc'hwelel,
 18
 dangorelezh, 134
 dangorenn, 168
 daouac'h, 20
 daoududeat, 218, 224
 daoududeer, 218, 224
 daouduer, 224
 daoulankadek, 250
 daouvetaoudrigat, 223
 daouzourdrigat, 218,
 220, 223, 224
 daouzouremdizhat, 219,
 220, 223, 224
 daranverezh, 40
 daremouezh, 4
 dareulad, 227
 dareuladel, 227
 dareulerezh, 118, 252,
 253
 dargaezhed, 78
 dargaezhiad, 78
 dargemer, 227

darvanel, 189
 darwez-, 177
 darwezhad, 253
 daskavout, 15
 dasselliñ, 179
 dazglud, 16
 dazgludad, 16
 dazglidañ, 15
 dazgouez, 151
 dazgwered kimiek, 182
 dazlañs, 123, 124
 dazuc'had, 154, 155
 dazuc'hat, 154
 dealf, 179
 deanvad, 227
 deberzhek, 21, 41
 dec'han, 137
 dec'heriañ, 4, 133, 210
 dec'honadus, 239
 dec'honer, 242
 dec'honet, 238
 dec'honiñ, 238, 242
 dedennañ an evezh, 65
 defraouiñ, 64, 65
 defroù, 64
 degemerus, 148
 dehentadur, 79
 dehentañ, 134
 delankañ, 65
 delt, 72
 denotadur, 179
 deouezañ, 57
 deouezus, 196, 206

derc'han, 184	diavaeziad, 133	dilañsvezh, 123
derc'hanva, 199	diavaezour, 133	dilavañ, 33
derc'hennañ, 229	diavaezvroad, 133	dileizhenn, 231
deren, 136	diazez, 53	dileizhuzenn, 231
dergel, 65	dibennger, 196	dilerc'hioù, 124
dergelañ, 65	diboell, 141	diles, 63
dergelañ, 65	dichal, 139	dilesaet, 189
desell, 33, 65	dichaladur, 139	dinac'h, 167
despizadur koaladel, 211	dichaladuradur, 139	dindan diviz, 115
desteriadur, 21	dichaladurioù atredel, 139	dinsaor, 12
deveradur, 6	dichaladuriñ, 139	diounit, 223
devonian, 12	dichalañ, 139	diploidel, 227
devoud ergorel, 132	dic'harzhañ, 84	direizh bred, 124
devoud kevredadel, 134	dic'henezhadel, 192	diren d'an emsiv, 86
devoud neuziadurel, 16	dic'henezhus, 179	dirukel, 151
dewenter, 189	dic'hortoz krenn, 81	disglenañ, 16
dewentiñ, 45	dienaat, 119, 189	disgorren, 134
dez,euziad, 6	dienaat er barnerezh, 120	disgwent, 45
dezevout, 192	Dieulanger, 130	diskaeañ, 84
dezevout e brezhoneg, 250	diforc'hadek, 215	diskelat, 51
dezoksiriboz, 183	digantrat, 50	diskiblezh amaezhiadurel, 116
dezrann daelerezh, 134	digarez, 120	diskiblezh kalvezel, 116
dezveg dleadel, 39	digareziñ, 122	diskolpat, 57
dezveg dleadourel, 39	digemparzh, 17	diskontadus, 148
diabetien, 160	digengann, 155	diskor ur c'houlzad arvestoù, 194
diagentad, 48, 54	digoazhadus, 128	diskouezad, 17
diagentiad, 52	digorvell peptidek, 204	diskoulm poentek, 21
dialektik komunour, 27	diheboell, 141	dislankad, 123
dianlenad, 136	diheson, 9, 152	disleberadur an teodyezhoù, 116
dianvarr, 86	dilankvezh, 123	dispac'her, 29
diardaeriñ, 118	dilañs, 123	
diarsell gramadegel, 184		

dispakadur steriegezh,
215
dispourbell(ek), 83
disren, 86
disvec'hvezh, 123
ditouriñ, 65
diuzac'h, 51
diuzouenn, 51
divankadenn, 28
divarrañ, 83
divetal, 208, 210, 227
divezek-rezidek, 209
divezelezh, 209
divhigenn, 76
divizad, 1
divlouer, 236
divlouiñ, 235, 236
divlouzenn, 236
divrius, 4
divroad, 132
diwall, 64
dizileizh, 212
dizimez, 14
dizonañ, 161
donyezh, 130
dornvouc'hal, 55
douar-dichal, 139
douar-lec'hid, 139
douaroniezh, 137
dour dichal, 139
dour istorel, 221
dourdredanva, 199
dourlen, 216, 225

dourlez, 225
dousaniañ, 86
dousanier, 86
draf, 239
drailharur, 249
drammgaezhiad, 223
dre ar genoù, 223
dre gas ouzh, 60
dre gasoni ouzh, 60
dreistmouk, 58
dremmweliad, 21
drougiezh, 63
druzadenn, 166
druzenn, 166
druzlen, 216, 225
durc'hadur, 4
durc'hadur ster, 20
dysschématie, 250

E

ebarzhata, 20
échapper au schéma, 250
ec'harzel, 186
ec'heziñ, 186, 187
ec'hoazva, 47
ec'hodiñ, 18
ec'honded, 232
ec'honder, 232
ec'honvec'h mol, 230
ec'honvec'h osmol, 230
egin a gedvuhez, 116
eil kenvelladur, 18
eilad kewir, 238

eilvedelaat, 176
eizik, 79
elektrek, 137
elektrondec'h, 228
elevez, 41
elfenn dibenn, 206
emdizhañ, 223
emell yezhour, 116
emglev, 41, 152
emlazh divar, 196, 197
emlazhañ, 3
emloañ, 79
emouez (ouzh), 27
emouezañ, 64
emplegat, 253
emvennerezh, 27
emzezvarn, 163
en erdu, 130
enboad, 132
enborc'hañ, 224
enbroad, 132, 133
enbroat, 132
enbroed, 132
endeuat, 132
endoskop, 205
enepdivezek-eneprezidek,
209
enepdivezour, 209
enepdivezouriezh, 209
enepkevezerezh, 113
eneppoell, 141
engenidik, 132
englanañ, 15, 16

englenat, 16
 engroezius, 148
 engwezhiañ, 49, 188
 enkelat, 51
 enmorluañ, 159
 enmorluiñ, 159
 enmorluiñ ul lestr
   preizhet, 159
 ensavadur, 113
 ent ampervezel, 223
 ent dazuc'hadel, 154
 ent dirukel, 151
 ent emlegadel, 36
 ent kivioul, 151
 ent lakadel, 194
 ent orogellek, 224
 ent tagnous, 151
 ent yezhourel, 49
 enteuziñ, 132
 ent sonel, 20
 eñvor nivlennek, 212
 eon, 12
 eoul dazontel, 221
 eoullestr, 31
 ere Van der Waals, 182
 ereadur, 183
 ereet fall, 147
 eren, 182
 eren kimiek, 181
 ereoù bevedel, 134
 ereoù buhezel, 134
 erez, 63
 ergenverenn, 157, 236

ergor-dangor, 196
 ergorelaat, 119
 ergorelezh, 134
 ergorenn, 168
 ergraf, 50
 eriñvañ, 184
 Erlec'h
   Skoazellerez-Vamm, 47
 erlec'h, 47
 erodiñ, 149
 eroueriañ, 50
 erouezadur ar
   prouennoù, 119, 120
 erouluniañ, 250
 erwentañ, 45
 erwezh defraouiñ, 64, 65
 erzerc'hañ, 124, 168
 eskelled, 171
 eskemmer, 56
 eskor ar skritur, 6, 7
 eskorour ar brezhoneg
   kempred, 79
 estoueiad, 223
 estren, 133
 euzh, 63
 evezh, 64
 evodiñ, 116
 ezaouiñ, 77
 ezdeuat, 132
 ezgenidig, 132
 ezgenidik, 132
 ezglenañ, 16
 ezkerzañ, 186

ezlizhouriezh, 156
 ezpiaouañ, 186
 ezpoell, 139, 141
 ezren dre ziorzhañ, 86
 ezreol, 124
 ezreolder, 113
 eztaoliñ, 51
 eztuañ, 86, 186
 ezvenañ, 186, 187
 ezvezant, 186
 ezvorc'hañ, 224
 ezwiriañ, 187

F

fanerozoik, 12
 fent kriz, 193
 fetisenn, 61
 fizeg, 6
 fizikel, 6
 foar al levrioù, 194
 foar an dilhad, 194, 196
 foar an dilhadoù eildorn,
   194
 fonnaat, 242
 fonnaer, 242
 fonnus, 232
 fonnuster, 233
 forc'hellegezh, 227
 forc'hellek, 168
 forc'hellekaat, 168
 forc'hellekaus, 168
 frankted, 232
 frankter, 232

fregarur, 249
freskañ, 47
fuzuilh arsailh, 55

G

galeniezh, 63
galvad noz, 65
ganer tredan, 199
garzh, 84
garzh enor, 84
garzh rez, 84
garzh sec'h, 84
garzhañ, 84
garzhata, 84
garzher, 84
garzhour, 84
genad, 12
genad pellwel, 194
genezh kurzhek, 150
genidik, 132
gennad, 43
genougam, 151
geografiezh, 137
ger etrevroadel, 30
gerdarzh, 112
geriadoniezh, 184
geriadur diskiblezhel, 22
geriadur kevlenn, 22
geriadurezh, 133
geriadurezh vrezhonek, 134
geriadurour, 116
geriaoueg Diwan, 137

gerienn glasel, 18
gerioù lieskemeradek, 116
gerluniañ, 155, 156
gerlunierezh, 156, 184
ginlizhad, 253
ginolad, 253
glanyezhour, 144
Glaou, 10
glaoueg, 6, 9, 10
glaouek, 6
glaouvezh, 13
glazentez, 63
glizig, 151
goiñ alkool, 59
gonzav, 125
gouarnamant alaman, 25
goubar, 42
goubarañ, 42
goubarel, 153
gouelezenñ, 139
gouelier, 31
gouelled, 171
gouenn-, 134
gouennad, 134
gouennañ, 14, 54
gouezeladur, 139
gouezeri, 151
gougemerus, 115
gougorzhañ, 233
gouiziegezh, 2
goulakadek, 118
goulemm, 124

gounidus, 148
gounzaon, 125
gouratant, 82
gourbarr, 86
gourdon, 161
gouriz-reun, 61
gourzhpoc'h, 141
gourzhren, 86
gousellad, 188
gouselladou, 210
gouspirus, 115
gouspirusted, 115, 116
goustaol, 28
goustennañ, 50
goustignañ, 51
gouvarr, 86
gouzañv, 125
gouzaviñ, 64, 65
gremm tredanel, 199
gremm treloc'hel, 199
gremmder gwarellec'h, 222
gremmder tredanel, 137
grenn, 229, 231
gwanañ, 3
gwanus, 3, 4
gwarellvaez, 136
gwarez ar mammoù hag ar vugale, 47
gwask talmerel, 223
gwellaour, 2
gwent, 45
gwentañ, 45
gwenterezh, 45

gwentva, 43, 45
 gwerc'helezh, 194
 gwerc'henn amduek, 168
 gwere, 172, 173
 gwereañ, 22
 gweredek, 231
 gwerediñ, 137
 gweriadur, 211
 gwerzaouer, 192
 gwiad, 178
 gwiadoniezh, 178, 235
 gwiber, 69
 gwiber aspig, 69
 gwiber haje, 69
 Gwir, 3
 gwirezañ, 188
 gwireziñ, 189

H

hadit, 82, 83
 hadizh, 82
 hadji, 83
 hadok, 82
 haer-, 118
 haerebiñ, 118
 haeriñ, 118, 169
 haezus, 169
 haik, 84
 Haitiad, 62
 haitian, 62
 Haitian, 62
 haitiat, 62
 haje, 69

hakienda, 82
 hal, 74
 hal mor, 74
 halakred, 70
 halañ, 190
 halaozañ, 74
 halaozerezh, 74
 halbi, 69
 haler, 70
 halftrak, 70
 halgimiezh, 74
 halikt, 71
 haliktuz, 71
 halipl, 71
 haliplouz, 71
 halitus, 73
 halogen, 74
 halogenek, 74
 haloniezh, 74
 halter, 75
 haluzenn, 74
 haluzennadur, 73
 haluzennañ, 73, 74
 halva, 75
 hamada, 75
 hamadrias, 75
 hamadruaz, 75
 hambourgad, 75
 hambout, 22
 hamburgad, 75
 hamburger, 76
 hanbarzh, 19
 hanbarzhañ, 20

hanbarzherezh, 21
 hanc'her, 4, 50
 hanc'herieg kalvezel, 121
 hanc'her, 134
 hanc'herieg, 129, 250
 hancZZZherieg, 82
 handal, 185
 handaol, 76, 186
 handennañ, 185
 hanez, 195, 196
 hanezadur, 196
 hanezenn, 32
 hanternozok, 134
 hanterour, 136
 hañvalout bezañ, 144
 hanvoud, 186
 harinker, 151
 harinketa, 151, 152
 harinketaer, 151
 harinkig, 151
 harisa, 151
 harki, 152
 harl, 152
 harmat(t)an, 152
 harz lezennvezegel, 188
 hacienda, 82
 haya, 69
 hebleg, 150
 hegavniñ, 65
 hegendouez, 149
 hegenglot, 152, 153
 hegenson, 153
 hegensoniñ, 154

helam, 150	henvoazel, 191	hol, 50
helamdoenn, 150	henvroad, 132	holen, 74
helvus, 148	hepkoradenn, 217	holenouriezh, 74
hemimetabol, 178	heppoell, 139	hollder, 114
henadelouriezh, 19	herouezañ, 239, 242	holometabol, 178
henadouriezh, 19	herouezañ ar yezh, 22	hominideg, 12
henañved, 32	herouezer, 239, 241, 242, 244	Homo, 12
hendad, 54	heskemen, 56	horzhigell, 56
hendrigad, 132	heskemer, 56	houarnhoalad, 7
henelouriezh, 19	heskenneg, 152	houarnhoalat, 7
heneuz, 153	heson, 33, 152, 154	houarnin, 20
hengar, 20	hesoniezh, 152	hualao, 72
hengarouriezh, 20	heterometabol, 178	humour du, 193
hengaz, 20	heug, 63	
hengazouriezh, 20	heuliad, 154	I
hengeneliad, 54	heuliad kemblac'hek, 154	ijinañ ar skritur, 7
hengenelier, 54	hezoug, 150	ijinenn dredantreloc'hel, 199
hengog, 54	hezva, 47	imbroudiñ ar skritur, 7
hengoun, 192	higenn daou, 76	intradur ideologek, 132
hengounel, 191, 192	higenn eeun, 76	isc'hoarier, 193
henloen, 6	higenna, 76	ismelouriezh, 19
henloenek, 5	higennañ, 76	ispisialist ofisiel, 189
henoadvezh ar maen, 5	hil, 48	isstal, 29
henoriner, 54	hiloniezh, 221, 227	istoradur, 195
hentad, 174	hilour, 250	istorek, 195
hentenn dezneuziañ, 6	hilouriezh, 250	istorel, 195
hentenouriezh, 157	hilroll, 48	isvoreel, 10
hentezant, 130	hilverk, 48	izek, 18
hentezantiz, 130	hoalad, 6, 9, 12	
hentezidik, 130	hobregon, 70	J
hentezus, 130	hobregonig, 70	juraseg, 5
henvilek, 5	hogozen, 192, 206	
henvoaz, 192		

jurasek, 5
jurasik, 5, 12

K

kadoriad, 1
kadvouc'hal, 55
kae, 84
kaead, 84
kaeadur, 84
kaeañ, 84
kaeer, 84
kaeladur, 84
kaezh, 78
kaezhañ, 78, 79
kaezhed, 78, 79
kaezhet, 78, 79
kaezhiad, 78
kalonien, 160
kalvez, 31
kalvezerezh, 65
kambrian, 12
kammdroc'h, 16
kaned, 171
kantabeg, 120, 122
kantabegañ, 120
kantaazel, 51
kantgadiñ, 47
kantrat, 30, 65
kantrated, 50
kantreadur, 157
kantreizh deveradurel,
62
kantreizhañ, 117

kapiten a vor, 31
karbed dour-ha-douar,
223
karboneg, 9, 10
karbonek, 10
karbonifer, 7, 9, 10, 12,
13
karboniferel, 7
karboniferus, 7
karboniferuz, 7
karrav, 71
karrtan war viskoulenn,
71
kas, 62
kas uhel, 115
kasaat, 60, 62
kasoni, 60, 62
katab, 71
kavenn aezhel, 225
kavenn amnionel, 205
kavnez, 66
kaz, 60, 62
kazetennerezh, 54
kazh dazgouez, 151
kazh ezdoñv, 151
kazh gouez, 151
kazout, 60, 62
keal ar badelezh, 33
kealva, 63
kediad, 212
kediad amfoter, 226
kediad haluzennek, 176
kediañ, 181, 182

kedrann, 30, 184
kedrannoù kevreadurel,
16
kedvuhez, 19, 50, 63, 134
kedvuhez erveziat, 62, 63
kedvuhez louet, 116, 117
kedvuhez ploueziat, 63
kedvuhez veziat, 62, 63
kedvuhez walarnek, 116
keflaziad, 205
keflaziadour, 205
keflaziadus, 205
keflaziañ, 205, 206
keflaziour, 205
kefluniad, 178
keflusk, 51
kefluskañ, 47
kefridiañ, 113
kehelerezh, 21
kehuz ampegadel, 142
keinañ, 81
keinañ (ouzh), 244
kelaouenner, 137
kelc'hva, 225
kelc'hvan, 225
kellig, 178
kellig uelivlen, 225
kellusk, 33
keltiegour, 112
kemblac'h, 153
kemblac'hegezh, 153
kemblac'hel, 191
kemeradur, 4, 7, 246

kemeradur ankalvezel, 120	kengenniñ, 153	kenvelladur an devoudoù, 120
kemeriad, 78	kengennour, 154	kerc'hadenn, 179
kemez, 141	kengennus, 154, 155	kerent, 48
kemez a gevelerezh, 179	kengouviel, 38	kerent eilrenk, 48
kemez a gevezerezh, 179	kenjunt, 35	kerent pempvetrenk, 48
kemez teodskouarnel, 176	kenliv, 152	kerent pevarerenk, 48
kempeg, 183	kenliviour, 154	kerent trederenk, 48
kemperzh, 150, 186	kenmegiñ, 193	kestuziañ, 4
kempleshaat, 215	kenmegour, 194	kestuzius, 4
kemplezh, 233	kennaskañ, 147	ketod, 199
kempouez, 153	kennasket fall, 147	keuz, 62
kendec'heriañ, 59, 107, 118	kenneuz, 152	kevala, 191
kendezneuziad, 113	kennotadur, 118, 179	kevamsaviñ, 253
kendezvarn, 163	kenouenn, 132	kevanled, 20
kendiñvel, 192	kenozoeg, 5	kevanlen, 62
kendiviz, 41	kenozoik, 5, 12	kevaotañ, 18
kendivizad etrevroadel, 128	kenskiant, 64	kevaraezañ, 235
kendiñvelezh, 79	kenson, 153, 154	kevarall, 157, 181, 182
kendon, 153	kensonenn hevouezh, 62	kevarzhell, 16
kendonian, 154	kensoniad, 152	kevatal, 9
kendoniezh, 153	kensonian, 154	kevazañv kefridiel, 124
kendreluc'hus, 58	kensoniezh, 152, 153	kevazas, 17
kenel, 133, 134	kensonouriezh, 153	kevazasted, 179
kenel ar riez, 132	kenstrivadeg, 31	kevelac'h, 52
kenel riez, 133	kentac'h, 52	kevenebet, 129
keneliañ, 54	kentac'had, 52	keveneped, 163
kenelwerinelouriezh, 133	kentac'hadel, 52	keviun, 152
kenfurmded, 48	kentac'hadour, 52	kevoger, 196, 197
kengannad, 155	kentac'hadur, 52	kevraokaat, 22
kengannus, 155	kentaellaat, 176	kevrat, 113, 115
	kentañ kenvelladur, 18	kevreadur unvezioù al lavar, 18
	kentraouiñ, 223, 239, 241	
	kenvelladur, 119	

kevreadurel, 16	komandant, 31	kraoñell aromatek, 181
kevreañ an islavarennoù, 18	kompezenn dichaladurel, 139	kraoñell birimidek, 182
kevredadouriezh, 132	kondaoned, 4	kraoñell burek, 184
kevredig, 29	Kongar, 130	kraoñell lieskorvell, 184
kevrin an nit, 27	kordro ar skoriadezed, 47	kraoñell perc'horvell, 181
kewirier, 238	korf haezat, 168	kravez, 132
kigenn bellaer, 85	korf haezel, 168	kretakeüs, 6
kilgerzhout, 15	korf haezus, 169	kretakeüz, 6
kiriegezh, 124	korfadurezh, 178	kreizennoù an analañ, 223
kivioul, 151	korlizhad, 253	krennard, 19
klañavour, 64	korvell, 180	krennloenek, 5
Kleiz, 10	korvell benzen, 180	krennoadvezh ar maen, 5
kleizadeg, 13	korvell benzenek, 181	kresker, 244
kleizeg, 5, 10	korvoadus, 4	kretakeg, 6, 9, 11–13
kleizek, 5	korzenn, 233	kretakek, 6
kleizhoalad, 7	kosp divrius, 4	kretakeüz, 9
kleizhoalat, 7	kouarz halogen, 74	kreuarur, 249
kleizvezh, 13	koubl migornek, 223	kreud, 4
klokaenn oberour, 15	koulel, 188	krogant, 236
klokaus, 238	koumanant feurmiñ, 205	krogantiñ, 212, 236
klotad, 153	koumanant metaarezh, 205	kroget en higenn, 76
klotadouriezh, 153	koumoulennad, 63	kromatin, 180
koaladel, 210	kounañ, 192, 223	kromozom, 58
kobra roueel, 75	kounerezh, 212	krouiñ hollek, 29
koc'huañ, 72	kouviadenn, 113	kudennadur, 134
kochaouiñ, 58	kouvier, 226, 232	kuistr, 228
koc'hu, 72	kozhal, 190	kurzhek, 202
koc'hu, 72	krafus, 216, 225	kuzul a genurzh, 32
koc'hutaos, 72	kran, 58	
kodon, 206	kranaouiñ, 58	
kolesterol, 180	kraoñell, 180, 181	
koma, 64		

L

labour vat, 199

labour yezhour, 134	leiaat, 223	liessteriegezh, 223
labourioù, 194	leizh, 72	liessteriek, 224
lakaat en arevezh, 65	lemm-laka, 150	liested, 196
lakaat war evezh, 65	lenañ, 212	lignez, 49
lakaat war ziwall, 65	lennegezh, 117	lignezadur, 49
lakadel, 121	lennegezh eoriet, 117	lilieg, 128
lakadenn, 120	lennegezh tarz, 81	linakeg, 126
lammgresk, 116, 213	leoneger, 31	lineged, 126
lamp halogen, 74	lestr morvezhen, 206	linenn bellgomz, 115
lank, 123	leteñvel, 125, 249	linennaouiñ, 58
lankad, 123	leterc'had elektronek,	liñvenn amnionel, 205
lankvezh, 123	147	liñvuzenn, 235
lañs, 123	leterc'hadek, 54, 150, 235	livadenner, 212
lañsvezh, 123	leurell, 102	livlen, 216
lanvad, 137	levniñ, 65	livouriel, 154
lanvad gwarellec, 137	leziedoù greantel, 124	livourion saloñs, 149
laorakeged, 128	lezwent, 45	livuzenn, 58, 212, 216
laoreg, 126	liamm gourzestenn, 22	livuzenn bazek, 225
laur gwanus, 3	lien reun, 61	livuzenn trenkek, 225
lavar kenvellet, 17, 18	liesdourdrigat, 220, 221,	lizheradur amlennek, 124
lavar kevaot, 18	224	lizheradur prederel, 140
lavar kevaotet, 18	liesdouremdizhat, 223	loabr, 140
lavar orinel, 63	liesegezh, 195	load aminodibennel, 204
laz seniñ, 153	liesek, 141, 195	load karboksildibennel,
lec'hanv, 68	lieselezh, 195, 196	204
lec'hienn ec'hoaz, 47	lieskemeradegezh, 223	loaz, 49, 124
ledanded, 232	lieskemeradek, 224	loazioù lavarel, 63
ledander, 232	liesmetaoudrigat, 221,	loc'had an aergelc'h, 45
ledentalañ, 116	223	loen geotezat, 165
ledentalek, 150	liesmetaouemdizhat, 223	loenoniez, 227
ledergorelezh, 134	liesmetoùdrigat, 220	loreeg, 126
ledreüzenn, 208	liesplezh, 234	lostamplezhat, 233
ledvetal, 209	liesroez, 196	lostger, 6

losttroc'h, 21
 losttroc'hañ, 23
 louër, 41
 louzawouriezh, 227
 luniad, 42
 luniad molekulel, 180
 luziadell, 184
 luziet, 147

M

machtiern, 163
 mac'h daou, 134
 maer, 113
 maerdi, 202
 magouri, 75
 magouri darnamzer, 75
 malzenn, 30
 maour, 29
 marevezh, 12
 marevezh ar C'hleiz, 11, 13
 marevezh ar Glaou, 13
 marmouz penn ki, 75
 marvege, 168
 marvegezh, 168
 marvevek, 168
 martevezh ar glaou, 6
 marv arialek, 188
 me, 129
 meañs, 129
 mellkeineg, 12
 mellsteriek, 150
 melodienn, 174

mennoz, 100, 102
 mennozh, 100, 102
 meno, 100
 menoz, 100, 102
 merdeadurezh, 31
 mervel bouc'hallet, 55
 mervel dindan ar
   vouc'hal, 56
 mervel dindan taolioù
   bouc'hal, 56
 mervel dre ar vouc'hal,
   56
 metabol, 178
 metaloidenn, 208
 metamorfoz, 178, 179
 mets, 114
 meuz, 113, 114
 mezekniezh rakgouiziel,
   73
 mezeur, 129
 mezoliteg, 5
 mezolitik, 5
 mezoniezh
   darbenn-dezren, 86
 mezoniezh disren, 86
 mezozeog, 5
 mezozeik, 5, 12
 meztroc'hañ, 19
 micher ar meuz, 113
 micherioù ar meuz, 114
 micherioù ar predañ, 114
 micherioù boued, 114
 micherioù war-dro ar
   boued, 114

milginek, 233
 miliosmol, 229
 miñsañ, 57
 moanaus, 204, 206
 moanauzenn, 204
 moederezh, 209
 moeltr, 72
 molder tolzel, 230
 molekulenn, 178
 morarduat, 219
 morgen, 160
 morien, 160
 morlez, 204
 morvezhen, 204
 morvezhended, 204
 morvezhenel, 204
 morvezheniezh, 204
 morzon, 160
 morzonañ, 160
 morzoniñ ur skipailh,
   160
 mouest, 72
 mouezhed, 171, 172
 mukr, 73

N

nae'henn, 167
 naer afrikat, 69
 naer-lunedek, 69
 nammet, 123
 nannme, 129
 naoued, 59
 naouus, 239

nemedenn, 200
 nemedennek, 134
 neogen, 5, 12
 neoliteg, 5
 neolitik, 5
 néologie, 138
 nepyezhel, 116
 nerveg, 180
 nerveg kreiz, 223
 nesañgar, 130
 nesant, 130
 nesantiz, 130
 neutron, 180, 184
 neuziad, 178
 neuziadoniezh, 178
 neuziadur, 178
 neuziadurel, 16
 neuziadurezh, 178
 nevezal, 190
 nevezannevad, 133
 nevezc'haned, 41
 nevezc'her, 21, 250
 nevezdeuad, 133
 nevezdeued, 132
 nevezloenek, 5
 nevezoadvezh ar maen, 5
 neveztrigad, 132, 133
 nevidadus, 148
 nevropatad, 128
 nit, 25, 63, 192
 niver tolz, 184
 niverel, 191
 niveroù kevan, 20

novoz, 213
 noyau stéroïde
   polycyclique, 181
 nukleoplasm, 180
 nukleoprotein, 183
 nukleotid, 180
 nukleozid, 183
 nuklid, 184

O

oadelour, 22
 oadelouriezh, 21
 oadvre, 22
 ober troc'hoù gwenn, 56
 oberiezh voedek, 163
 oberour, 15
 oleakeged, 126, 128
 oleeg, 126
 oleeged, 128
 ombellifereg, 126
 organ, 178
 orogell, 224
 orogellañ, 224
 orogellek, 224
 osmol, 229
 osmolder ec'honel, 230
 osmolder tolzel, 230
 osmolelezh, 229, 230
 osmoleriezh, 229, 230
 ostiz, 195
 ozid, 183

P

pajennañ, 31
 paleogen, 5, 12
 paleoliteg, 5
 paleolitik, 5
 paleozoeg, 5
 paleozoik, 12
 palvata, 27
 palvteuta, 233
 panell arhentañ, 113
 pannelloù arhentañ, 46
 paot, 232
 paoted, 233
 paoter, 233
 papilhoney, 126
 papiloneged, 126
 par deskrivadurel, 133
 par goubarel, 162
 par louere, 162
 parasimpatek, 226
 parzh ar c'henenn, 204
 pederhigenn, 76
 pedigree, 49
 peget en higenn, 76
 pellaat, 86
 pellaer, 86
 pellgomzer hezoug, 150
 peluz, 124
 pennaennek, 81
 penndod, 199
 pennlodenn, 183

- pennrann, 182, 184
 pennrann ur volekulenn, 183
 pennskridaozerez, 27
 pentoz, 183
 perag bonel, 253
 perbonad(el), 176
 perbonadel, 176
 perbonadelaat, 176
 perc'hennañ ur preizh, 159
 permian, 6, 12
 personded vuhezegzhel, 4
 perzhenell, 102
 perzhiat, 16
 pesked avenek, 12
 peurrez, 238
 pevarbonadiñ, 176
 pevarvedelaat, 176
 piaouekaas, 221
 pied de grue, 49
 pikennaouiñ, 58
 pilhaoua, 23
 pilhaouaer, 23
 pilhaouek, 60
 pilhaouer, 23
 pilhek, 60
 pilhot, 60
 pilhotek, 60
 pilpouserezh, 36
 pineg, 128
 pistigus, 4
 pistriadur bevargantel, 124
 plant douar, 12
 pleg-displeg, 150
 plegadel, 15
 plegen andezvek, 113
 plegennoù ar vuhez, 52
 plegennva, 63
 pleuskadoù kefredel, 63
 pleuskañ, 58
 plezhañ, 233
 ploveilhat, 113
 pobl, 134
 pobladoù kentidik, 141
 poellata emsivel, 86
 poelloniezh, 121
 poelloniezh
     darbenn-dezren, 86
 poelloniezh disren, 86
 poeñsadenn, 196
 poeñsañ, 196
 poent lanvalfek, 224
 pont hidrogen, 182
 portée d'une voix, 171
 pouez, 233
 pouezioù, 75
 pouezour, 75
 pouezouriezh, 75
 pouezsaver, 75
 pouezsaveriezh, 75
 pouezsevel, 75
 pouezusted, 233
 pourvez brezel, 246
 pouzuster, 233
 prederouriezh, 64, 129
 prederouriezh kornog, 2
 preizhañ, 160
 primat, 12
 principe, 164
 priñs, 164
 privezioù bugale, 47
 proleter(el), 7
 proton, 180
 protonlezhlen, 225
 protonlezhener, 225
 prouadiñ, 115
 prouiñ, 189
 psikopata, 128, 129
 puilh, 232
 puilhded, 233
 puilhder, 233
 puilhentez, 233
 puñs don, 2

R

- ragemouez, 51
 ragergorel, 141
 ragistor, 5
 rahouenn, 172
 rakdassellel, 141
 rakdent, 165
 rakkambrian, 12
 rakvoreel, 10
 ramokañ, 70
 ramoker, 70
 rannyezhour, 68

readventer, 222
 real, 196
 readled, 194
 realouriezh, 194
 reconnaissance officielle,
 124
 rec'hoant, 172
 red tredan, 136
 redad, 174
 redenn aer, 45
 redius, 1
 reell, 147
 reenhol, 50
 reg, 58
 regennaouiñ, 58
 reizhiad nervstruzhel,
 226
 reizhiad werzaouiñ, 191
 reizhkeleenn, 186
 remistenn, 120, 122
 renkad, 84
 reollin, 10
 respont dak, 76
 reunegenn, 62
 reuziañ, 3
 revelezh, 14
 revoud, 196
 revout, 116
 rewant, 173
 rezaoua, 58
 rezingurañ, 227
 rezoù teñval, 58
 riboz, 183

rien, 52
 rienad(ur), 52
 rienel, 52
 rienour(iezh), 52
 rienouriel, 52
 rizehelloniezh, 178
 roched reun, 61
 roched-reun, 61
 rod an avelioù, 43
 roen, 49
 roenad(ur), 49
 roenhol, 50
 rogarur, 248, 249
 roted, 171
 rouan, 50
 rouanhol, 50
 rouantelezh, 50
 roud avel, 43
 roud-avel, 43
 roudenn-avel, 43
 roue, 50
 roueelezh, 162
 rozeg, 128
 rumb, 43
 rummadur gwirel, 119,
 120

S

sabatuus, 73
 sachañ, 70
 sacher, 70
 sacher-(bagoù), 70
 sac'had skoulmoù, 35

sae-reun, 61
 saezheier, 246
 saezheieriñ, 246
 sal an obererezhioù, 46
 sal defraouiñ, 64, 65
 sal diskuizhañ, 46
 sal emvod, 46, 47
 sal gabouilhat, 46, 47
 sal heloc'hañ, 47
 sal kefluskañ, 47
 sal-livañ, 47
 sal oberezhioù, 47
 sal oberiezhioù, 47
 sal-diskuizh, 47
 saneller, 195
 saoznegadur, 115
 saoznekadur, 150
 savad, 239
 savboent, 1
 savboent goubarek, 123
 savelañ, 18
 saveleenn Lenz-Faraday,
 136
 saver deñved, 53
 sebezus, 73
 seblantout, 144
 selaouennañ, 225
 sell kevredadel, 210
 sell koaladel, 210
 serinañ, 74
 serinva, 74
 sevel an ahel karr, 75
 sevel ar pouezioù, 75

- sevenadur, 51
 sigur, 120, 122
 siguriñ, 119, 122
 silikat houarn ha magneziom, 223
 silurian, 12
 simpatek, 226
 skalfad, 21
 skarinañ, 74
 skarnilañ, 74
 skarnilva, 74
 skedamplaer, 239
 skej, 57
 skeud, 58
 skeudarvest, 149
 skeudoù sinaat, 149
 skeudvarrennig, 57
 skeudvarrenniñ, 58
 skeuliad, 172
 skeuliad an amzervezhioù douarouriel, 9, 12
 skinlunadur, 205
 skinoberiek, 184
 sklosenn, 134
 skod, 53, 54
 skoelf, 83
 skoelfañ, 83
 skoelfet, 83
 skoelfus, 83
 skog, 1
 skor tudenn, 193
 skorourez, 46
 skouerieg, 54
 skoueriegezh, 54
 skoulm kador, 35
 skoulm kenjuntañ, 35
 skridvarnerezh, 31
 skritell, 40
 soaz bazenn, 225
 soaz trenkenn, 225
 soc'hañ, 86
 soc'hus, 86
 sodell, 195
 sol devezout, 21
 sol yezhourel, 23
 solwez, 199
 son, 155
 sonaozour, 155
 sonelezh, 118
 soniad, 9, 18
 soniadour, 68
 soutenir, 169
 sparlañ, 113
 spelc'h, 74
 spelc'hiñ, 74
 spelc'hva, 74
 speredegezh, 27
 spiriñ, 115
 splujerezh, 31
 stad askre, 42
 stellad dealfoù, 179
 sten, 155
 stêrduat, 219
 steregor, 50
 stergannad, 157
 steriegezh, 134, 141
 sterva, 50
 steudad, 84, 154
 steudad kemblac'hek, 154
 steudad kemblac'hek, 154
 steuñvenn louet, 180
 stil orbidek, 202
 stirad, 172
 stirad pellwel, 194
 stirann, 48, 182, 184
 stirer, 70
 stlejevîl, 12
 stlennegour, 22
 stlennvon, 124
 stoll karboksilek, 204
 strafuilhoù nervel, 124
 stragniñ, 76
 strishaus, 204
 stroll amin digraf, 204
 stroll dourlen, 216
 stroll druzlen, 216
 Strollad an Deskadurezh Eil Derez, 136
 studi ambredadurel, 164
 sturiadur europat, 113
 sturyezhoniezh, 27
 stuz, 4
 stuzegezh, 132
 stuzegezh hollvedel, 116
 stuziañ, 4
 surjianerezh, 16

suwent, 45

T

tachenn louer, 187

taer, 118

taer-, 118

taeradenn, 119

taerebiñ, 118

taerijenn, 63

taeriñ, 118

taeriñ da lavarout, 119

taeriñ evit, 119

tagnous, 151

talm diazez, 154

talvoudegezh, 134

talvoud-revoud, 196

tanavaus, 204

taolmouezhiañ, 68

taos koc'hu, 72

taos marc'had, 72

taos skinwel, 72

tarebad, 120

tarebiñ, 120

tebegezh, 86

tebek, 86

teirhigenn, 76

telerealded, 194

telerevoud, 197

tennoù, 246

tension artérielle, 223

teologour, 186

termen allyezh, 220

termen skritellek, 9

termen unster, 116

termenoù kalvezel, 31

terneuvian, 9, 10

Terre-Neuvien, 10

terzhienn difoidel, 223

testenn unrestr, 31

teul skor, 48

tevetekaat, 20

ti Gernev, 199

ti kêr, 202

ti moused an Oded, 47

ti mousedigoù an Oded,
47

ti-kêr, 113

tiern, 162, 164

tiernac'h, 51

tiernac'h, 162

tiernel, 162

tiernelezh, 162

tiguotroul-(l)au, 247

toenn hebleg, 150

toenn helam, 150

toenn lem-laka, 150

toenn pleg-displeg, 150

tolpenn, 180

tolpus, 148

tolz, 134

tolzvec'h mol, 230

tolzvecZZZh osmol, 230

tommadenn, 72

tommenn, 72

tommennek, 72

toned, 171

torliñv, 238

torosennadur, 58

toull kavnezet, 66

trabidennek, 60

traoliou, 247

traouilh, 70

treañ, 164

tredanad, 222

tredandolzid, 198

tredandreloc'hel, 198

tredandreloc'hel, 198

tredanread, 222

tredanreadventer, 222

tredantreluc'hel, 198

tredeelaat, 176

treiñ, 65

treleizhiñ, 230

treloc'htredanel, 199

trenkek, 216

trenkenn

dezoksiribonukleek, 183

trenkenn fosforek, 183

trenkenn nukleek, 183

trenkenn ribonukleek

kannad, 206

trenkgan, 6

treodiñ, 149

trestummad, 125

trestummadur, 64

trestummañ, 65

treug, 174

treuzkiz, 65

treuzneuz, 178

treuzneuziadenn, 178
 treuzneuziañ, 179
 treuzskrivadur, 239
 treuzskrivañ, 204
 treuzstok, 146
 treuztiriañ, 132
 treuzurmatur, 178
 treuzyezhe, 116
 trevelloù, 194
 treverbañ, 62
 trevnadur hollek, 178
 trevnañ, 18
 trias, 6, 12
 tribarr, 86
 trigañ, 134
 troc'h, 57
 troc'had, 57
 trogleuziñ, 65
 trolevniñ, 65
 trowent, 45
 truilhek, 60
 tudegezh, 58
 tudenn, 29
 tuginadur, 253

U

uc'her, 155
 ueanalad, 223
 ueanaladezh, 223
 ueanalat, 223
 uegrafus, 216
 ueleizhid, 225, 226
 ueleizhidik, 225

uelen, 216, 224
 uelener, 224
 uelenidik, 224
 uelez, 225
 uelezer, 225
 uelezidik, 225
 uelivlen, 217, 225
 uerevek, 224
 ueüs vroud, 226
 uevleuñv, 224
 uevorc'hat, 224
 ueziploidel, 224
 ueziploidiezh, 224
 unander, 114
 unanenn vuzuliañ, 222
 unaniñ, 182
 unek, 195
 unev, 129
 uniad, 53
 Uniad ar Saverion
   Deñved Eusa, 54
 unliv, 152
 unvaniñ deanvadel, 221
 unvezioù son, 18
 unvouezh, 152
 urv, 48
 urzhiataer hezoug, 150
 useon, 12
 usvroud, 226

V

valleeg, 215
 vitamin, 156

W

war zileizh, 229
 war-zileizh, 212
 war ziviz, 115

Y

yalc'h an dilhad, 194
 yaouaer, 23
 yaouankizelouriezh, 19
 yaouelour, 23
 yaouelouriezh, 23
 yaouer, 19, 23
 yaouerel, 23
 yaouerelouriezh, 19
 yaougar, 20
 yaougarouriezh, 20
 yaougaz, 20
 yaougazouriezh, 20
 yenien, 63
 yezh dazgludadek, 15, 16
 yezh kein, 49
 yezh kevrankel, 79
 yezh kurzhek, 149
 yezh skiantel, 116
 yezh tarzh, 81
 yezh unvan, 16, 31
 yezhelour, 22
 yezher, 116
 yezhouriañ, 21, 47
 yoc'hañ, 148
 yoc'hedus, 148
 yoc'hus, 148

A

- abducteur, 86
- abductif, 85, 86
- abduction, 85, 86, 186
- ablation, 186
- abonné, 115
- absent, 186
- acculturé, 27
- acées, 126
- acide nucléaire, 181
- acide phosphorique, 181
- acte ampliatif, 238
- acte authentique, 238
- adulte jeune, 19
- aérer, 45
- aezhanel, 189
- aezhennel, 189
- affinité, 212
- affirmation, 120
- afflictif, 3, 4
- affliger, 3
- agame, 14
- agent, 15
- agglutinant, 15
- agglutination, 16
- agglutination
  - morphologique, 15
- agglutination
  - syntactique, 15
- agglutination-
  - déglutination, 16
- âgisme, 19, 20, 22
- air agité, 45
- aire de vent, 43, 44
- aisselle, 56
- alcool secondaire, 181
- alcoolique, 59
- alcoolisation, 59
- alcoolisation des
  - glucides, 59
- alerter, 64, 65
- alésage, 65
- aléser, 65
- aliment préparé, 114
- alimentation
  - humaine, 114
- alléateur, 119, 122
- allégation, 118, 119, 121
- allégations erronées, 188
- allégeance, 123
- alléguer, 118
- allocentrique, 129
- allocentrisme, 129
- allochtone, 131
- allogène, 131–133
- alluvial, 139
- alluvion, 139
- alluvionnement, 139
- alluvionner, 139
- alluvions, 139
- alogique, 139–141
- amariner, 158, 159
- amariner un
  - équipage, 160
- amariner une prise, 159
- amarrage, 159
- ambigu, 168
- ambiguïté, 168
- ambitus, 170, 171, 173
- amétabole, 177
- amincissant, 204
- amine
  - sympathomimétique, 222
- aminergique, 204
- amino-terminal, 204, 206
- amiral, 204
- amirauté, 204
- amission, 185
- ammonéen, 204
- ammonifiant, 205
- ammonification, 205

- ammoniotèle, 205
 ammoniotélique, 205
 ammonium primaire, 175
 ammonium
   quaternaire, 175
 ammonium
   secondaire, 175
 ammonium tertiaire, 175
 ammunitions, 247
 amnésiant, 205
 amnésiphobe, 205
 amnésiphobie, 205
 amniocentèse, 205
 amniogenèse, 205
 amniographie, 205
 amnios, 205
 amnioscope, 205
 amodiable, 205
 amodiataire, 205
 amodiateur, 205
 amodiation, 205, 206
 amodier, 205
 amoral, 209
 amoralisme, 209
 amoraliste, 209
 amoralité, 210
 amordancer, 212, 236
 amortissement, 247
 amovible, 150
 ampélothérapie, 222
 ampère, 222
 ampère-heure, 222
 ampère-heure-mètre, 222
 ampèremètre, 222
 ampère-tour, 222
 amphétamine, 222
 amphétaminomane, 223
 amphétaminomanie, 223
 amphiarthrodial, 223
 amphiarthrose, 223
 amphibie, 223
 amphibien, 223
 amphibiose, 223
 amphibiotique, 218–221, 223
 amphibole, 223
 amphibologie, 223, 227
 amphibologique, 224
 amphibologiquement, 224
 amphicarpe, 224
 ampicèle, 224
 ampicole, 224
 ampicrinpe, 224
 amphide, 224
 amphidhalin, 219
 amphidiploïde, 224, 228
 amphidiploïdie, 224
 amphidrome, 218, 219, 223, 224
 amphidromique, 224
 amphigame, 224
 amphigastre, 224
 amphigène, 224
 amphigouri, 222, 224
 amphigourique, 224
 amphigouriquement, 224
 amphigourisme, 224
 amphihalin, 220, 223, 224
 amphimixie, 226, 227
 amphipathique, 224
 amphiphile, 216, 224
 amphiphobe, 225
 amphiprotique, 225
 amphiprotonique, 225
 amphiptère, 225
 amphisbène, 225
 amphithéâtre, 225
 amphocyte, 225
 amphogène, 225
 ampholyte, 225
 amphophile, 216, 217, 225
 amphore, 225
 amphorique, 225
 amphorisme, 225
 amphotère, 225
 amphotéricine, 226
 amphotérique, 226
 amphotérisation, 226
 amphotonie, 226

amphotrope, 226, 232
 amphytrion, 226, 232
 ample, 232
 amplectif, 232, 233
 amplement, 232
 ampleur, 232
 amplexicaude, 233
 amplexiflore, 233
 amplexifolié, 233
 amplexion, 233, 234
 ampliateur, 238
 ampliatif, 238, 240
 ampliation, 238
 amplié, 238
 amplificateur, 239, 241, 243, 244
 amplification en chaîne-PCR, 243
 amplification génique, 239, 243
 amplitude d'une voix, 170
 amunitionnement, 246
 amunitionnemer, 246
 amure, 246
 amychophobie, 248
 anacyclique, 252, 253
 anadrome, 219
 anadromie, 220
 analogique, 191
 ancêtre, 54
 anchois, 151

anticodon, 206
 argentique, 191
 articulation, 18
 articulation des faits, 120
 ascite, 238
 asexué, 14
 aspic, 69
 assemblée nationale, 134
 assertion, 120
 association, 182
 asymétrie faciale, 17
 audience, 38, 39
 audimat, 39
 audimétrie, 39
 augmentateur, 244
 auscultation, 225
 autochenille, 71
 autopunition, 3
 avérer, 189
 avertir, 64
 avertissement, 64
 avertisseur, 64

B

bail à ferme, 205
 bail à métairie, 205
 bancable, 148
 bandes, 58
 banquable, 148
 base purique, 181

base pyrimidique, 181
 bec denticulé, 152
 bec-scie, 152
 bichelage, 72
 billot, 56
 boucher, 114
 bourrelet, 165, 166
 bourse aux vêtements, 194
 breton de l'Éducation nationale, 102
 bureau direction, 46, 47
 butunel, 189

C

canal, 195
 captif, 78
 carbonifère, 6, 7, 9
 caseyeur, 68
 catadrome, 219
 catadromie, 220
 cavité amniotique, 205
 cavité gazeuse, 225
 cellule amphophile, 225
 cénozoïque, 5
 centres respiratoires, 223
 chaîne peptidique, 204

chaland, 195
 change, 47
 charte des langues
   minoritaires, 135
 châtier, 3
 chevallet, 56
 chromophile, 216
 cigarette
   électronique, 189
 cilice, 61
 coaptation, 233
 codon, 206
 codon de
   terminaison, 206
 collatéral, 52
 colorant acide, 225
 colorant basique, 225
 combinaison, 181,
   182, 212
 commerce de bouche,
   114
 communauté
   nationale, 132
 comparse, 193
 concentration
   molaire en masse,
   230
 conditionnel, 115
 conformité, 54
 Conseil
   constitutionnel, 1
 conseiller régional,
   136
 constitutionnaliste, 1
 construction, 18

contention, 233
 contre toute attente,
   80
 convivial, 38, 234
 corps sensible, 169
 corps sentant, 169
 corselet, 70
 couple, 20
 crétacé, 5, 6, 13
 cuisinier, 114
 cuistre, 228
 culotte d'abduction,
   85
 culte de la jeunesse,
   21
 cycle benzénique,
   181
 cyclopentanophénanthrène,
   181

D

défendre, 169
 déglutination, 16
 démonstration en
   justice, 120
 densité de
   population, 58
 déraisonnable, 140
 dérivé de
   l'amphétamine, 223
 détention criminelle,
   4
 dictionnaire
   scientifique, 136

dignité d'amiral, 204
 direction de vent, 43
 discrimination, 19
 discrimination envers
   les jeunes, 21
 domaine du gène,
   204
 douleur pongitive, 3
 droit de hallage, 72
 droit d'étalage, 72
 dynamoélectrique,
   199
 dynastie, 162

E

échelle des temps
   géologiques, 9
 écoute, 39
 écrits diffamatoires,
   188
 ec'hon, 232
 églefin, 82
 églefin fumé, 82
 égocentrisme, 129
 égoïsme, 129
 egorenn diskuizh, 47
 élan, 123
 éligibilité, 115
 éligibilité au contrat,
   115
 embrassement, 233
 émigrant, 132
 émigré, 131
 émigrer, 132

empattement, 171
 en dissolution, 212
 en haine de, 60
 en venir au(x)
   fait(s), 80
 endocrine, 224
 endoscope, 205
 engrenage, 234
 enseignement
   technique et
   professionnel, 135
 entaille, 57
 entailler, 57
 entremetteur, 236
 entrisme, 20
 envergure d'une
   voile, 171
 envergure des ailes,
   171
 escomptable, 148
 espace de repos, 47
 espace parcouru à la
   course, 174
 établi, 56
 étalage, 72
 état sauvage, 151
 éthique, 210
 ethnïe, 133, 134
 étiquette, 40
 étranger, 133
 exhâler, 73
 exhausteur, 197
 exocrine, 224
 expôt, 17

extraction, 53

F

façonner, 4
 faire des coupes
   claires, 56
 faire des coupes
   sombres, 56
 faire-valoir, 196
 faire-valoir, 197
 faiseur de haie, 84
 fait, taillé à coups de
   hache, 56
 fausse coupure, 16
 faux-contacts, 146
 fécondation, 226
 fermentation
   alcoolique, 59
 ferrugineux, 20
 fête nationale, 134
 feuilletton, 194
 filière en breton, 135
 fixer, 212
 flairer, 70
 fonction acide, 225
 fonction basique, 225
 force
   magnétomotrice,
   222
 fraise à aléser, 66
 fraise du dentiste, 66
 frapper d'un mal, 3
 fulminer, 166
 fumel, 189

fusil d'abordage, 55

G

gaz rares, 208
 généalogie, 49
 géologie, 139
 glucide, 181
 groupement amine
   libre, 204
 groupement
   carboxylique, 204
 Groupement des
   Éleveurs de
   Moutons d'
   Ouessant, 53
 gwereder, 15

H

hache d'abordage, 55
 hache d'armes, 55
 hache à main, 55
 hacher, 57
 hachereau, 56
 hachette, 56
 hachoir, 56
 hachure, 57
 hacienda, 82
 haddock, 82
 hadith, 82
 hadji, 83
 hagard, 83
 haie, 83
 haie d'honneur, 84

haie morte, sèche, 84
 haie vive, 83
 haïk, 84
 hailloneux, 60
 haine, 63
 haïr de, 61
 haïr que, 61
 haire, 61
 haïtien, 62
 haje, 69
 halali, 72
 halbi, 69
 halecret, 70
 haleine, 73
 halener, 70
 haler, 70
 haleur, 70
 halictus, 71
 haliplous, 71
 halitueux, 72, 73
 hallage, 72
 halle, 73
 halle aux vins, 73
 halles, 72
 halluciner, 73
 halochimie, 74
 halogénation, 73
 halogène, 73, 74, 209
 halographie, 74
 hâloir, 74
 halotechnie, 74
 halte-garderie, 74
 haltère, 75

haltérophile, 75
 haltérophilie, 75
 halva, 75
 hamada, 75
 hamadryas, 75
 hambourgeois, 75
 hameçonner, 76
 handicap, 123
 hard-top, 150
 harenguet, 151
 harenguier, 151
 haret, 151
 hargneusement, 151
 hargneux, 151
 harissa, 151
 harle, 152
 harmattan, 152
 harmonie, 152, 155
 harmonique, 153
 harmoniquement,
 154
 harmoniser, 154
 harmoniste, 154, 156
 hémimétabole, 177
 hétérométabole, 177
 historique, 195
 holométabole, 177
 homme de principes,
 80
 hors venus, 133
 humour noir, 193
 hybridation, 138
 hydrophile, 224

hydrophobe, 224
 hypertonie, 226
 hypnotique, 141

I

indicatif, 64
 indigène, 131, 132
 intègre, 20
 intensité électrique,
 222
 invention de
 l'écriture, 6

J

jacobin, 1
 jeu convivial, 38
 jeunisme, 19–21
 jurassique, 5

L

lambrequin, 57
 lamellirostre, 152
 lampe à halogène, 74
 langage articulé, 18
 langue agglutinante,
 15, 16
 langue bretonne, 2
 langue flexionnelle,
 15
 langues régionales,
 135
 larbin, 193
 lauracées, 126

ligne d'amarrage, 159
 ligne de rhumb, 44
 ligne téléphonique,
 115
 lignée, 49
 linguistique
 historique, 138
 lipophile, 224
 liquide amniotique,
 205
 locuteur natif, 2
 logique abductive, 85
 logique hypothético-
 déductive, 85
 loxodromie, 44

M

machine
 dynamoélectrique,
 199
 machine
 électromécanique,
 199
 majeure, 86
 marquage en bandes,
 58
 masse, 134
 matière colorante,
 212
 mauvais câblage, 147
 mauvaise connexion,
 147
 mauvaise liaison, 147
 mésozoïque, 5

métabole, 179, 253
 métabolisme, 179
 métagraphe, 253
 métalloïdes, 208
 métamorphose, 178
 métaplasme, 253
 métier de bouche,
 113
 mettre bas, 190
 mettre en garde, 65
 mettre en valeur, 193
 minage, 72
 mineure, 86
 modernité, 136
 mogedel, 189
 moite, 72
 molalité, 230
 molarité, 230
 morale, 210
 mordançage, 235,
 236
 mordancer, 212, 235,
 236
 mordant, 212, 236
 morphologie, 178
 motricité, 47
 multiple, 195
 multiplexe, 234
 multiplexé, 195
 multiplicité, 195
 munitions, 246
 muscle abducteur, 85

N

nation, 134
 national, 134
 négociable en
 banque, 148
 néogène, 5
 néolithique, 5
 nœud d'agui, 35, 36
 nœud d'ajut, 36
 nœud de chaise, 35,
 36
 nom propre, 41
 non-métal, 207, 210
 noyau, 180
 noyau benzénique,
 181
 noyau benzène, 180
 noyau benzénique,
 182
 noyau d'une
 molécule, 182
 noyau monocyclique,
 181
 noyau polycyclique,
 180
 noyau purique, 182
 noyau pyridinique,
 182
 noyau pyrimidique,
 182
 noyaux d'ossification,
 180
 nuclide, 183

nucloéoprotéine, 181
numérique, 191

O

objet, 169
obstacle médicoégal,
188
occasion, 141
oiseau ansériforme,
152
oiseau niais, 83
oligoélément, 207
ombres chinoises, 149
origine, 52
osmolalité, 229
osmolarité, 229

P

paléogène, 5
paléolithique, 5
paléozoïque, 5
par haine de, 61
paraître, 143
parasymphatique,
226
parengage, 49
patrie, 134
pays, 134
pêcher le hareng, 151
pêcheur de harengs,
151
pedegree, 48
peine infamante, 4

peintres de salon,
149
pensée alogique, 141
percer, 3
périr sous la hache,
55
péritoine, 238
permien, 6, 9
permis d'inhumer,
188
permutation, 253
pester, 166
peuple, 134
phanérogame, 14
pigeon, 193
piquer, 3
plat, 113
pluralisme, 195
pluralité, 195
pneumothorax, 225
poeñsadenn, 195
pointillage, 58
polygame, 14
poncuf, 195
pongitif, 3
porter la hache, 56
postel, 189
prélogique, 141
première
articulation, 18
prendre fait et cause
pour, 119
préobjectif, 141
préréflexif, 141

prétendre, 119
prétention, 120
prince, 162
probable, 86
production des
preuves, 120
produits
amphétaminiques,
223
professeurs
techniques en
breton, 135
promoteur, 242, 243
propagande, 209
punir, 3

Q

qualification
juridique, 120
quantité d'électricité,
222
quart-de-vent, 44
quartz halogène, 74
quaternisation, 175

R

race, 134
racine, 184
radical, 184
raie, 57
raisonnement
apagogique, 86
raisonnement
disjonctif, 86

raisonnement par
l'absurde, 86
rayure, 57
réalisme, 194
réclusion criminelle,
4
redevance, 205
refondation de
l'école, 1
refus, 165
refuser, 165
registre, 170–173
règle des courants de
Foucault, 135
relais, 47
Relais Assistantes
Maternelles, 47
rendre, devenir
hagard, 83
renouvelable sous
conditions, 115
restriction mentale,
118
rhétorique, 252
rhumb, rumb, 44
rose des vents, 44
royauté, 162
réunification de la
Bretagne, 2

S

sabirisation, 138
saison de spectacle,
194

salle d'activité, 46,
47
salle d'activités, 47
salle de motricité, 47
salle de repos, 46, 47
salle de réunion, 46,
47
salle patouille, 46, 47
sanitaires enfants, 47
se haïr, 61
seconde articulation,
18
sembler, 143
semi-chenille, 71
semi-chenillé, 71
semi-métal, 208
sentant, 169
série, 154
série harmonique,
154
serpent, 69
sheinwoodien, 9
sigaretel, 189
souche, 52, 53
souffle, 45
sous conditions, 115
sprat, 151
standard de race, 52
stérol, 181
suicide avéré, 196,
197
suite, 154
sujet, 169
suée, 72

sylogisme, 86
sympathique, 226
système nerveux
central, 223
système
neurovégétatif, 226

T

table, 113
table de charpentier,
56
tailler une haie, 83
téléréalité, 194, 196,
197
Terre-Neuvien, 9
tessiture, 170–173
tester, 115
théâtre d'ombre, 149
thème, 184
touffe, 166
tourmenter, 3
toxicomane, 78, 223
toxicomanie, 223
transcription, 204
travaux, 194
treloc'herezh, 234
nucléides, 183
trias, 6
trou calibré, 66

U

union, 181, 182
usiner, 66

V

vaisseau amiral, 206

vapoter, 189

vêleur, 70

vent, 45

ventiler, 45

voie buccale, 222

voie parentérale, 223

TAOLENN

TAOLENN

Kentskrid	vii
Roll an dud meneget dre deskanvioù e LAVAR 22	ix
Berradurioù yezhel	x
Teskanvioù an oberoù	x
NOTENNOÙ LABOUR	1
Menegvaoù Lavar 22	255
Menegva brezhonek	257
Menegva gallek	279
Taolenn	289

PREDER

EMBANNADURIOÙ A BREDEROURIEZH, YEZHOURIEZH HA
LENNEGEZH

Prientet d'an embann gant Preder

Sezva : PREDER
19 Park Maen Meur
F-29700 PLOVEILH

Pg. : (00 33) 02 98 55 10 75
Mal-e : preder.coic@wanadoo.fr Load : www.preder.net

ISBN : 978 2 901383 92 5

Diskleriet hervez lezenn, kentañ trimiziad 2024
Lakaet er waskerell evit Embannadurioù PREDER
gant Dupliprint Mayenne